Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	Nielsen, Zakarias.
Titel | Title:	Samlede Skrifter : Folkeudgave.
Bindbetegnelse | Volume Statement:	Vol. 6
Udgivet år og sted | Publication time and place:	København ; Kristiania : Gyldendalske Boghandel, 1904-06
Fysiske størrelse | Physical extent:	6 bd.

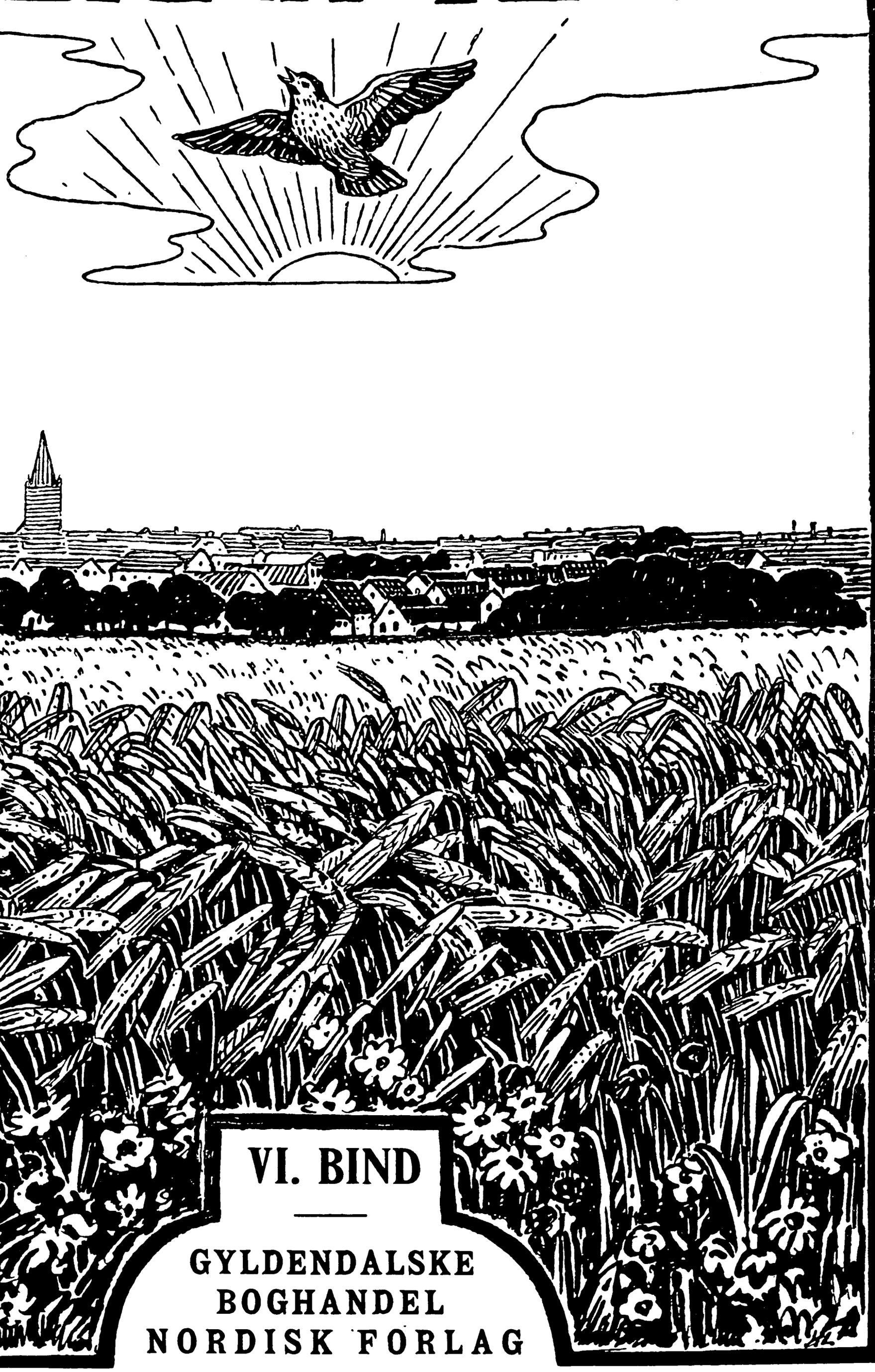
DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

ZAKARIAS NIELSEN
SAMLEDE
SKRIFTER

VI. BIND

GYLDENDALSKE
BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

ZAKARIAS NIELSEN

SAMLEDE SKRIFTER

SJETTE BIND

Mod. L. 2337

ZAKARIAS NIELSEN

SAMLEDE

SKRIFTER

FOLKEUDGAVE

SJETTE BIND

MINDRE FORTÆLLINGER OG SKILDRINGER. II.

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN OG KRISTIANIA
1906

FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

MINDRE FORTÆLLINGER

II

ZAKARIAS NIELSEN

MINDRE FORTÆLLINGER

OG SKILDRINGER

II

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN OG KRISTIANIA
1905

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

FRA MARIA EINSIEDELN

(1880)

Nogle faa Træk af nærværende Skildring er nyttede i min Fortælling „Gamle Vaner“.

I den vidunderlige, festlige Spænding, hvormed en rejsende i Reglen færdes mellem fremmede Mennesker og Naturomgivelser, havde jeg Uge efter Uge faret om i det skønne Alpeland, pløjet Bjærgsøernes grønlige Spejlflader, suset gennem Tunneler og over luftig hængende Broer og med Alpestokken i Haand og Tasken over Skulderen vandret ad lønlige Stier gennem tætte Skove, op ad stejle Nagelfluh-Skraaninger og nu og da svimlet af Henrykkelse paa skyhøje Bjærgtoppe, hvor Øjet ligesom favnede „alle Jordens Riger og Herligheder“ i vidt rækkende, fortryllende Rundskuer.

Halv træt, næsten overmættet af de stærke, evig skiftende Indtryk, som den storslaaede Schwejzernatur havde fyldt mig med, kom jeg den 6. September til den lille Skovstad Maria Einsiedeln i Kanton Schwyz for i nogle Dage at fordybe mig i Folkelivets Virvar under den store syv Dages Kirkefest, som her holdtes til Ære for Moder Maria, en Fest, der gentages Aar for Aar fra den 7. til den 14. September. Medens alle de mest kendte Turist-Stationer som Schaffhausen, Luzern, Rigi o. s. v. aarlig gæstes af Mænd og Kvinder i Hundredvis fra Nordens Lande, overvinder kun und-

tagelsesvis og med flere Aars Mellemrum en enlig Nordbo sig til at besøge den nævnte lille, afsides liggende By, der hverken har Lokkemidler i Retning af Kunstsamlinger eller storartede Naturomgivelser, men som alene udmærker sig ved det gammeldags, ærke-katolske Præg, som den har bevaret gennem mange Hundredaar, og som endnu den Dag i Dag giver den Adkomst til Betegnelsen: Katolicismens Knudepunkt i Schwejz.

Navnet Einsiedeln (Eneboerhjem), der vel skriver sig fra den tidlige Midalder, passer endnu paa Staden, idet den ligger paa et ensomt Højdedrag, til Dels adskilt fra den øvrige Verden ved Bjærge og tykke Skove. Man nærmer sig Staden med en Forudfølelse af at ville møde en stille, ensomt liggende lille By, hvor man kan hvile sig i Fred. Dejlige Sæd- og Græsmarker strakte sig rundt om Byen, og de talrige fede Malkekøer, der vraltede om paa Agrene, vidnede om, at der var Kræfter ved Jordbundens Plantevækst. Himlen var solopfyldt, overdraget med en let Varmedis; men fra Skovene luftede det køligt med en forfriskende Duft af Harpiks og Alpeblomster.

De fleste af Byens Huse er byggede i de indre Kantoners Bystil. Skønt Staden kun tæller 7—8000 Indbyggere, har den over 100 Gæstgivergaarde og mindre Herberger — et Bevis paa, hvilken umaadelig Skare der aarlig valfarter til den.

Stadens største Mærkelighed er dens mægtige Benediktinerkloster med dettes uforlignelig skønne Kirke, omkring hvis Fod Byens Huse ydmygt, ligesom tilbedende samler sig. Klosteret ligger paa Stadens højeste Punkt og synes endnu at knejse med et Magtskær fra Midalderens Præste- og

Munkevælde. Man kan ikke andet end forbavses ved at se den utallige Mængde Bygninger, Gaarde og Haver, der inden for en høj, firkantet Murramme slutter sig til Stiftelsen, og som tilsammen optager et Fladerum af mange Tdr. Land. Men enhver vil ogsaa kunne forstaa, at her er Brug for rigelig Plads, thi foruden selve Klosterbygningerne med deres mangfoldige Kamre til de sortkuttede Munke og de tjenende Brødre findes her et Præsteseminarium, en højere Dannelsesanstalt med lærd Skole, rige fysiske Samlinger m. m.; end videre findes her et stort Stutteri, en Del Værksteder af forskellig Art og endelig en Mængde Bygninger med Forraadskamre for Mennesker og Dyr.

Kirken, der er opført i florentinsk Stil, er Stiftelsens Glanspunkt. Den danner Klosterets Midtparti og har tvende firkantede Taarne med ikke mindre end 14 Klokker. Paa Toppen af Murværket mellem Taarnene staar et stort Billede af den hellige Jomfru mellem to Engle. Indvendig er Kirken udstyret med en Pragt, som overgaar al Beskrivelse. Forgyldningen blinker fra Buer og Søjler, farverige bibelske Malerier pryder Hvælvinger og Vægge, overalt Marmorforsiringer, Gibs- og Metalprydelser. Mellem malede Skyer, der synes at svæve frit under Hvælvingerne, ses en Vrimmel af Englebilleder. Koret, der er saa rummeligt som en hel lille Kirke, er adskilt fra Midtskibet ved Jerngitre med perspektiviske Porte. Det skønne Højalter, der forestiller den hellige Nadver, er af fint italiensk Marmor og er udhugget i Majland i Midten af det attende Hundredaar. Oven over Alteret findes et stort, dejligt Billede „Marias Himmelfart“, malet med Oljefarver paa Væggen. Foruden Højalteret har Kirken 10 andre Altere, der fem og fem er opstillede langs dens Sidevægge.

To af disse Sidealtere er af Marmor, de øvrige af Gibs, næsten alle forherligede ved dyrebare Helgenlevninger, navnlig silkesmykkede Benrade af Martyrer og Helgener, hvilende i store Glaskister over eller under Alterbordene. End videre har Kirken 5 Orgler, der rimeligvis bruges skiftevis ved forskellige gudstjenstlige Handlinger. Under en af de øverste Hvælvinger hænger en mægtig, forgyldt Lysekrone, som er en Gave fra Kejser Napoleon den Tredje. En Mængde dyrebare Skatte opbevares i Kirken, f. Eks. en med talrige Diamanter prydet Guldmonstrants, der ved højtidelige Lejligheder vises frem for Menigheden. Ved Kirkens Indgang findes de i alle katolske Gudshuse uundværlige Vievandsfade. Enhver Katolik, der besøger Kirken, stænker sig som kendt med det indviede Vand paa Brystet baade ved Ind- og Udgangen, ligesom han saa vel ved sin Indtræden, som naar han forlader Kirken, knæler eller gør et lille Kniks med Ansigtet vendt mod Højalteret. Det er sikkert i Reglen et alvorligt Sind, der foreskriver disse Skikke; men at Vanen ogsaa her kan virke verdsliggørende, fik jeg et lille Vidnesbyrd om ved at se et Par unge, livsglade Piger tjatte hinanden i Ansigtet med nogle Draaber Vand, idet de gik bort fra Fadet.

For alle Pilegrimme er dog „det hellige Kapel“ Kirkens Perle. Bygget af sort Marmor hæver det sig som en frit staaende lille Helligdom i Kirken i Nærheden af dennes Hovedudgang. Det er ikke tilgængeligt for Lægfolk, men gennem et Gitterværk paa Forsiden kan man overse hele dets Indre. Over det kunstfulde Marmoralter staar i en Vægfordybning det undervirkende Mariabillede, omgivet af en Krans af forgyldte Skyer. Billedet er udskaaret af sort Træ, saa den hellige Guds

Moder er bleven forvandlet til en Negerkvinde, velsagtens i Overensstemmelse med Højsangen 1, 5: „Sort er jeg, men yndig.“ For øvrigt er Billedet smykket med kostbare Silkestoffer og prydet med Krone og Scepter. Om Alterets Fod ses en Fremstilling i forgyldt Metal af Engleindvielsen, som nedenfor skal omtales. Fra store, forgyldte Lamper, der hænger ned fra Loftet, falder Lyset gennem farvede Glas paa Alterets og Sidevæggenes glimrende Prydelser og giver hele Kapellets Indre et dæmpet fortryllende Skær.

Her har vi altsaa det hellige Sted, der giver Einsiedeln sin Glans. Halvandet til to hundrede Tusinde valfartende fra Schwejz, Tyskland, Italien, Frankrig og flere Lande strømmer aarlig til Byen, de fleste i Dagene fra den 7. til den 14. September, for at knæle og udøse deres Hjerter for dette Billede. Hver har sine Sorger at frembære, hver har sine hemmelige Hjertesager at betro den hellige Guds Moder; men udrustet med guddommelig Magt formaar hun, efter Pilegrimmenes urokkelige Tro, at uddele Hjælp og Trøst til hver enkelt blandt de knælende. Hun tilgiver Synder, helbreder Sygdomme og afværger Ulykker. Paa Kirkemurene lige over for Kapellet hænger en utallig Mængde smaa Votivtavler — Malerier, Metalplader, Trægenstande og brogede Papirsbilleder, i hvis Indskrifter de paagældende Givere bringer den hellige Moder en rørende Tak for ydet Hjælp. En ulykkelig Stakkel havde faaet et Revolverskud i Halsen, saa søgte han til Maria Einsiedeln, — straks gled Kuglen ud, og nu ser man Blyklumpen sidde indeklemt under et broget Mariabillede bag et Skilderis Glas. En anden Stakkel led af en smertelig „Krankheit“, saa skænkede han Madonna „en lille Tavle“, og straks forlod Sygdommen ham. En Sømand, der

paa et sønderslaaet Skibsvrag omtumledes paa det oprørte Hav, raabte ogsaa til Maria Einsiedeln om Hjælp — straks kom der et andet Skib og tog ham op. Til Tak for Redningen har han nu ophængt et lille Maleri, paa hvilket man ser en skrækkelig Dødningeskikkelse vride sig krampagtig paa en af vilde Bølger oversprøjtet Planke. Man kan ikke andet end smile over mange af disse klodsede Votivtavler, der danner en mærkelig Modsætning til Kirkens øvrige kunstneriske Udsmykning. De fleste af Malerierne er det elendigste Makværk, sandsynligvis smurt op af de paagældende Pilegrimme selv eller af hjemlige Dør- og Vognmalere; men ikke desmindre parrer der sig med Smilet en dulgt Deltagelse for de barnlige Mennesker, der i deres Hjerters Enfoldighed har ophængt disse Gaver som Udtryk for den inderligste Taknemmelighed.

Rundt om i Kirken findes opklæbede Plakater, der meddeler Menigheden, hvorledes den har at forholde sig for at faa viet og signet medbragte Rosenkranse og Kristusbilleder, samt til hvem man har at henvende sig med Gaver til Kirken, som Vokslys o. l. Morsomt nok er der en af Plakaterne, der underretter Giverne om, at smaa Praase modtages ikke.

Fra Kirken fører en Dør ind til et Bedehus, der danner en ret betydelig Sidekirke med et søjleprydet Skib og et højt Dobbeltkor. Ogsaa dette Bedehus er smykket med Vægmalerier og har desuden en Mængde Bedestole, der om Sommeren er opfyldte af Pilegrimme fra Morgen til Aften.

Som paa en Maade hørende til Kirken kan endnu nævnes den paa den store Plads forved Klosteret værende „Guds Moders Brønd“, hvis fortræffelige Vand Nat og Dag sprudler ud af 14 om-

kring Brøndværket anbragte Rør. Under en kunstnerisk udarbejdet forgyldt Krone, der understøttes af 8 paa Marmorsøjler hvilende Arme, staar et smukt Broncebillede af Jomfru Maria. Hele Dagen igennem ser man Pilegrimme vandre rundt om denne Brønd for at drikke en Slurk af hver af de 14 Kildestraaler, der naturligvis ogsaa antages at have undervirkende Kraft.

Endelig maa nævnes to lange Rækker Kramboder, der som et Par Halvbuer omarmer Pladsen fra Øst. I disse Boder, 44 i Tallet, udsælges smaa Mariabilleder, Rosenkranse, smaa Vokslys, Bønnebøger og mange andre „gudelige“ Ting. Byens vigtigste Næringsvej bestaar netop i Forfærdigelsen af disse Smaating, der finder rivende Afsætning, idet enhver Pilegrim, selv den allerfattigste, maa have et Par Smaaerindringer med hjem fra den mageløse Valfartsstad.

Der, hvor nu Byen Einsiedeln ligger lys og venlig ved Klosterets Fod, fandtes i det 9. Hundredaar et mørkt, næsten uigennemtrængeligt Vildnis, „den mørke Skov“ kaldet. Da kom en Dag en fra Fyrsteslægt nedstammende from Guds Mand, den hellige Mejnrad, og nedsatte sig som Einsiedler (Eneboer) paa det Sted, hvor nu Kirken staar. Abbedisse Hildegard af Zürich byggede ham et Kapel og forærede ham det Mariabillede, som den Dag i Dag pryder Kirken. Aar 861 blev Eneboeren myrdet, og i 46 Aar stod hans Bolig tom; men 906 flyttede Benno, en Domherre fra Strassburg, ind i den, udvidede den og samlede en Skare fromme Mænd omkring sig. Højt bedaget og nedbøjet af ulykkelige Livsskæbner overdrog

han 934 Domprovst Eberhard af Strassburg sin Stiftelse og overlod ham Omsorgen for den lille Brodermenighed, der havde begyndt at leve efter den hellige Benedikts Regler. Under Eberhard blev Klosteret grundet og Benedikts Regler fuldstændig indførte. Han var altsaa Klosterets første Abbed. Ved Klosterkirkens Indvielse 948 indfandt Biskop Konrad af Konstans sig tillige med en anden Biskop og en stor Skare tyske Riddere. Indvielsen af Maria-Kapellet — det samme, som Hildegard havde bygget til Mejnrad — fastsattes til den 14. September; men Natten forud hørte Biskop Konrad og nogle andre fromme Mænd en dejlig Sang fra Kirken, og — fortæller Stiftelsens Aarbøger — ved nærmere Efterforsken saa man, at Kristus, omgiven af en hellig Engle- og Aandeskare, selv var stegen ned for at indvie Mariabilledet. Da Biskoppen næste Morgen traadte frem for at indvie Billedet, lød en Stemme fraoven tre Gange: „Broder, træd bort, det er indviet af Gud!“ Til Minde om denne Tildragelse højtideligholdtes senere hvert Aar den 14. September den saakaldte Engleindvielsesfest.

Klosterets Stifter efterfulgtes af en lang Række Abbeder, snart fromme, selvfornægtende Mænd, snart stridbare Herrer, der laa i aaben Fejde med Omlandets raa Beboere. Klostergodset voksede stadig, Abbedens Magt ligesaa. Aar 1274 gav Kong Rudolf af Habsburg Abbed Ulrik den II Fyrstetitel og Fyrstemagt. Paa Reformationstiden gik det tilbage med Stiftelsen. Ulrik Zwingli, der var Præst i Einsiedeln fra 1516—1519, prædikede ivrig mod Valfarterne og har sikkert skræmmet mange bort. Siden Reformationstiden var Abbederne mest Folk af borgerlig Herkomst. Fem Gange er den stolte Stiftelse gaaet op i Luer,

men hver Gang er Underbilledet blevet skaanet. En ond Tid oprandt især for Stiftelsen under Kampen med Franskmændene 1798; Klosterherrerne spredtes til alle Verdens Kanter, det hellige Kapel blev nedrevet, det forefundne Mariabillede sendt til Paris. Man vil imidlertid vide, at dette Billede kun var eftergjort Arbejde, medens det ægte Billede var gemt godt og kom for Dagen 1803, i hvilken Anledning der afholdtes en stor Kirkefest. Et nyt Kapel opførtes paa det gamles Plads, og siden den Tid har Guds Moder faaet Lov at være i Fred inden sine fire Vægge.

Dette er i Korthed Klosterets og Kirkens Historie. Som man ser, skorter det ikke paa Undere og direkte Indblanding af den guddommelige Magt; men der er ingen Tvivl om, at mangen god Katolik fuldt ud tror paa det hele og endnu i vore oplyste Dage indvæver Traade fra Fortidens fortrøstningsfulde Sagn i sine Henvendelser til Moder Maria og Kristus.

Straalende og klar oprinder Morgenen over den gamle Valfartsstad. De fjerne Bjærghøjder tindrer i den klare Luft, og Skovene smiler i det varme Sollys. I Byens Gader færdes tusinde og atter tusinde Pilegrimme, mest Almuesfolk i spraglede Nationaldragter, Bønder og Haandværkere med store Knipper af sammenbundne Regnskærme, Stokke og andre Rejsegenstande paa Ryggen, solbrændte Arbejdere fra Vinmarkerne og hulkindede Kvinder fra Fabrikker og Smaaboder. Alles Ansigter er prægede af Alvor og spændt Forventningsfuldhed; i Dag skal jo den store Madonnafest tage sin Begyndelse.

Under Klokkernes manende Kimen stimler Folk fra alle Kanter op imod Kirken. Lamper og Vokslys blusser i Hundredevis fra Lysekroner og Altere og lader Kirkens overdaadige Pragt træde frem i det mest glimrende Skær. Efter et kort, dæmpet Orgelforspil stiger en Præst op paa Prædikestolen, Skarerne trænger sig nærmere og nærmere hen imod denne og lytter med foldede Hænder og hældende Hoved til Talen. Præsten evner dog ikke længe at vedligeholde Opmærksomheden, mange forlader deres Staapladser for at søge Hvile paa Trappetrin og fremspringende Murrande, gamle rynkede Kvinder med runde Glarøjne sidder hist og her og sukker over Bønnebogen, fattige Arbejdere ligger knælende ved Altrene og hvisker brændende Bønner, medens halvvoksne Børn hælder sig sovende op ad Mødrenes Bryst. Oppe paa Galleriet færdes talrige Præster og Munke lydløst og synes at have travlt med at ordne alt til de forestaaende Højtideligheder. Endelig hører Prædiken op, og Menigheden trænger sig som et bølgende Hav op imod Koret, medens Orglet lader sine Toner bruse ud under Hvælvingerne.

Saa begynder en lang, forunderlig Akt med utallige Ceremonier, der udføres af Præster, Munke og tjenende Brødre. Ingen Salmesang, ingen Messe med Svar fra Menigheden, de kirkelige Herrer besørger det hele selv. Intet Under derfor, at de maa finde paa særlige Midler til at spænde Kirkegæsternes Opmærksomhed. Gitterportene til Koret aabnes. Til venstre troner paa en Forhøjning en fornem Kirkeherre, rimeligvis en Biskop, klædt i en rød Fløjelsdragt, der glimrer af Guldbesætninger. Forved Højalteret staar tre andre kirkelige Herrer i lignende Dragter, og ved Siderne en Del Munke med store, brændende Vokslys i Hænderne og Kor-

drenge med smaa Malmklokker, som de af og til ryster ivrig. Paa hver sin Side af Gitterporten staar to tjenende Brødre i lange, sorte Kapper og svinger store, forgyldte Røgelsekar frem og tilbage. En Gang imellem, naar Røgelsen er udbrændt, gaar de med langsomme, højtidelige Skridt hen til Biskoppen, bøjer sig for ham og rækker de rygende Kar hen imod ham. Af en stor Gulddaase tager han et Par Haandfulde Røgelse, som han kaster i Karrene, hvorefter Brødrene igen gaar højtidelig tilbage til deres Plads. Af og til kommer en Række unge Præster frem, bærende guldbeslagne Bøger; snart svæver de med aandeagtige Bevægelser hen til Biskoppen og bukker dybt for denne, snart vender de sig mod Præsterne ved Alteret, for hvem de ligeledes nejer og bukker, hvorpaa de atter forsvinder eller tager Plads ved Korets Sidevægge. De tre Præster ved Alteret skifter idelig og idelig Plads, gør Knæfald baade skiftevis og samlede, springer brat op igen og vender sig imod Biskoppen. Saa forlader de for et Øjeblik deres Pladser, stiller sig i Spidsen for smaa Optog af Præster, Munke og Kordrenge, der gaar Koret rundt et Par Gange, og tager derpaa atter Plads forved Alteret. Nu og da knæler alle, men rejser sig igen paa een Gang som paa et Kommandoord.

Og under alle disse ejendommelige Forestillinger, der udføres med højtidelig Værdighed og uden Spor af Usikkerhed eller Famlen, lyder den dejligste flerstemmige Sang og henrivende Musik fra Galleriet nede i Kirken. Med Orgelmusikken skifter et Orkester af Strygeinstrumenter, Horn og Trommer, ligesom et fortrinligt Kor af blandede Stemmer af og til falder ind og med gribende Inderlighed afsynger Hymner og Bønner, ledsagede af

dæmpede Toner fra de nævnte Instrumenter. Nu og da faar rigtignok saa vel Musikken som Sangen en temmelig verdslig Farve, der minder stærkt om Koncertsalen; men i det hele og store gør de ypperlige Tonemalerier et højtideligt Indtryk.

Der er i Sandhed sørget for rig Afveksling af aandelige Nydelser ved denne Kirkefest — en vidunderlig Blanding af inderlig Alvor, sansepirrende Mystik og tomt Gerningsvæsen. Man forstaar, at man her staar ved et af de Arnesteder, hvorfra de store aandelige Paavirkninger, der holder Alterilden ved lige i den mægtige Pavekirke, udgaar. Det er, som Religionen og Kunsten har forenet sig om at fylde Folkemasserne med ærefrygtindgydende Indtryk.

Men skal alt dette nu kaldes Gudsdyrkelse? Er alle disse vel indøvede Ceremonier Udtryk for den lidende Menneskeheds dybeste Længsler eller for de forløstes Fred og Glæde? Er det efter slige nervepirrende Nydelser, at disse umyndige Sjæle fra nær og fjern sulter og tørster? Ja, sikkert efter en katolsk Opfattelse; men for et protestantisk Skøn er der midt i denne Overflod af aandelige Berusselsesmidler saare lidt af den Beaandelse, den simple Inderlighed, som gør en Gudstjeneste højtidelig, og som trykker dybe Spor i Hjertet. Fremforalt savnes Menighedssangen. Her er det jo imidlertid lutter Katolikker, der overværer Gudstjenesten, og der er næppe Tvivl om, at det lykkes de kirkelige Herrer at indgyde Folkeskarerne noget af den kirkelige Ærefrygt, uden hvilken de ikke evner at holde Masserne i Ledebaand. Hvor er det muligt andet, end at disse, for største Delen fattige, Landsbyfolk maa daares af al denne Pragt og Herlighed! De forgyldte Hvælvinger og Kirkens utallige andre guldglinsende Prydelser brænder med

Genskin af Lampe- og Lysskær, Røgelsen drager i duftende Skyer ud over Menigheden, Sangens og Musikkens Toner bølger ud over Hovederne, snart som brusende Stormstød, snart som liflig smeltende Fuglerøster. — Hvad Under, at de tæt sammentrængte Skarer under alt dette staar nervepirrede og sanserusede og stirrer med hurtigt aandende Bryst op imod Koret, følgende med spændt Opmærksomhed de guld- og fløjelsklædte Præsters gaadefulde Forestillinger! Og hvad Under, at disse enfoldige Mennesker, af hvilke mange maaske hverken kan læse eller skrive Ordet „Gud“, omsider overmættes af alle disse „guddommelige“ Indtryk, saa at de under den to Timer lange Akt til sidst ligesom i omtaaget, halv drømmende Tilstand føler sig henflyttede til en Aandeverden, for hvis Herligheder de kun har Suk og stum Beundring at byde! Enkelte faar ondt og maa bæres ud, andre søger hen til Krogene, hvor de sætter sig paa fremspringende Murkanter og synker hen i en Slags drømmende Beskuen af Guds Herlighed og Majestæt.

Endelig slutter Højtidelighederne med, at en Del Munke under brusende Orgel- og Orkestermusik gaar op og omfavner Præsterne forved Alteret, hvorefter disse sætter nogle store, sorte Fløjelsbaretter paa Hovederne og forlader Koret. Folk strømmer ud af Kirken og indaander med Begærlighed den friske Bjærgluft, som stryger ned igennem Dalen. En Del forbliver dog i Kirken for nærmere at bese den og knæle tilbedende for de forskellige Helgener, af hvilke enhver især maa have et Par Suk.

I den Tid, Festen varer, er næsten hvert andet Hus i Byen et Værtshus, hvor de fordringsløse tilrejsende kan faa deres Humpel Franskbrød og

en lille Skive Ost for en billig Penge. De faa fine og rige Folk, der giver Møde, tager ind paa Byens fine Gæstehuse, fornemmelig paa „Paafuglen“, som er ret net og hyggelig udstyret. Jeg saa hver Dag ved Middagsbordet en meget fornem, sortklædt Dame med sin lille Søn ved Siden. Samme Dame var aabenbart yderst rettroende, thi hun gæstede flere Gange om Dagen Kirken og laa hver Gang længe paa Knæ paa Gulvets Fliser med bøjet Hoved. Den lille spinkle Dreng maatte stadig følge hende, efterligne hendes Bevægelser og fremmumle Bønner sammen med hende; men naar han blev træt af at ligge i den tvungne Stilling, kiggede han en Gang imellem op til Moderen som for at spørge, om hun ikke troede, at Vorherre snart var fornøjet.

Overalt i Byen vrimler det med Pilegrimme, der gaar med alvorlige Miner, ligesom knugede under Byrder af Synd og Ruelse. Mange af disse Mennesker har vandret Snese Mile paa deres Fod og døjet utrolige Anstrengelser for at naa Valfartsstedet. Ikke faa Krøblinger humper om paa deres Krykker, unge Mødre gaar med deres blege, kertelsyge Børn paa Armene, blinde Oldinger føres omkring af halvvoksne Børn, — alle er komne for at hente Lægedom for Sjæl og Legeme. Med lønlige Skrig fra Hjertets Dybder knæler de for Guds Moder i Kirken, med brændende Bønner vandrer de omkring paa de hellige Steder og synes at øse Trøst alene af Bevidstheden om, at de her er Gud nærmere end i Hjemmet, og at han sikkert ikke vil glemme de Ofre, de har gjort for at naa hid.

Hele Eftermiddagen gaar der mellem Byen og et Par enlig liggende Kapeller ude paa Marken en Dobbeltstrøm af bedende og højt læsende Pile-

grimme. Vejene er undertiden helt sorte af Mennesker, der dels kommer fra, dels vandrer ud mod Kapellerne — alle med himmelvendte Øjne og med Rosenkransen mellem Hænderne, uophørlig mumlende Bønner. Snart enkeltvis, snart i Rækker paa 6—8 Mennesker, der optager hele Vejens Bredde, vandrer de langsomt frem eller tilbage, fremsigende Fadervor og andre Bønner i en ensformig, aandløs Ramsetone. Ikke et Minut har de tilovers til Samtaler om Guds dejlige Natur, om de bølgende Menneskeskarer eller om deres fjerne Hjem; det er, som om en længe opstemmet Andagtsflom nu maa have Luft, som om det gjaldt at bruge ethvert Minut til Bøn og Andagt paa disse hellige Valfartsveje. Munden gaar paa dem som paa et Skolebarn, der læser paa sin Tabel. Jo flere Paternostre, de kan faa læst, og jo flere Perler, de altsaa kan faa skudt til Side paa Kransen, des nærmere Naaden, des nærmere Gud. Hvor naturligt, at Tankerne under denne evindelige Opramsning gaar deres egne Veje, medens Munden som et optrukket Maskinværk vedbliver sin mekaniske Mumlen. Adskillige, som man møder, vender sig om og ser efter en, men vedbliver ustandselig at bede. Man kan blive Vidne til Afbrydelser i Bønnerne, der maa fremkalde en Blanding af Latter og Forargelse hos en, — som naar man hører en slig Bøn: „Fader vor, du som er . . . Mor, du taber dit Tørklæde . . . du, som er i Himlen, helliget vorde dit Navn . . . gaa til Side, Walther, der kommer en Vogn . . . tilkomme dit Rige“ o. s. v. Men trods det forargelige i alt dette Bønnens Gerningsvæsen kan man ikke andet end røres ved at se paa disse Menneskers ihærdige Beden. Hvilken skrigende Hjertetrang efter

Naade og Fred med Gud ligger der dog ikke bag alt dette ydre Væsen!

Paa Gavlen af det ene Kapel hænger et stort udskaaret Kristusbillede, om hvis Fod talrige Pilegrimme knæler. I en lille Sidebygning findes flere Hundrede Dødningehoveder opstillede Side om Side paa lange Hylder, der optager næsten hele den ene Væg. Rimeligvis er disse Hoveder, — skinnende gule og blanke som gamle Billardkugler — Levninger af navnkundige Præster og Munke fra Klosteret. Hvert Hoved har en sirlig Indskrift paa Panden, der tilkendegiver Navn og Alder paa den paagældende Person. Ogsaa forved dette Dødningegalleri sidder og ligger en Del andægtige og opramser Bønner og Salmer. Der er noget ligefrem gyseligt ved at staa i det halvmørke Rum og se paa alle disse gule Hoveder med de sorte Øjenhuler og grinende Tandrækker og samtidig høre de bedendes Mumlen, der lyder som løndomsfulde Aandebesværgelser.

Skønt Klosterkirken ikke er oplyst om Aftenen, er den dog opfyldt af Mennesker, der i større og mindre Grupper sidder eller ligger rundt om paa Gulvet i læsende og bedende Andagt. Navnlig ligger der til Stadighed en Mængde Mennesker ved Marie-Kapellet, paa hvis udvendige Marmorkanter de kliner smaa brændende Vokspraase i Snesevis. Disses svage, gule Blus, i Forbindelse med Lampernes rødlige Lys inde fra Kapellet og Genskinnet fra Mariabilledets Forgyldning kaster et virkningsfuldt Skær over de knælende Grupper. En sagte Summen af ensformige Lyde gaar som en løndomsfuld Susen igennem det store, mørke Rum. Længere oppe i Kirken har en Del andægtige forsamlet sig om et gammelt, benet Kvindfolk,

der ved en lille Vokspraas læser højt af en Bønnebog. Paa een Gang begynder de alle at synge med vemodig-forvredne Ansigter. Den gamles Røst skingrer haardt og gennemtrængende over alle de andre Stemmer, medens Hagen vrider sig krampagtig til Siderne, og en hellig Lidenskab brænder i de mørke Øjne.

Fra et i Mørke indhyllet Galleri bryder paa een Gang et dæmpet Kor af Mands- og Kvindestemmer frem, og dejlige Salmetoner klinger længe gennem det store Rum. Der er noget højst eventyrligt ved at vandre omkring i den halvmørke Kirke og se paa de i Sidealtrene hvilende Benrade og de ved Altergitrene forsamlede Grupper, hvis enkelte Skikkelser kaster lange, matte Skygger hen over Gulvets Fliser, og ved at høre paa den dæmpede Korsang, der løfter sig skønt over Skarernes ensformige Mumlen.

Næste Dag, den 8. September, var det Jomfru Marias Fødselsdag, og i den Anledning foretoges der en storartet Procession paa Pladsen forved Klosteret, rundt om Mariebrønden. I Spidsen gaar tre Kordrenge med smaa Faner, derefter en Skare hvidklædte Smaapiger, efterfulgt af flere Hundrede Skolebørn. Saa følger fire hvidklædte unge Piger, førte af en Munk med blottet Hoved og en Fane i Haanden, derpaa atter en Flok unge Piger med hvide Kranse paa Hovederne; end videre en Del Nonner i sorte Klædeskjoler og med hvide Hovedlin, samt endnu en lang Skare kvindelige Pilegrimme. Derefter tre Lægbrødre i graa Kapper og med hvide Messesærke, bærende en Silkefane med et malet Mariabillede og førende en ny Skare Kvinder. Atter tre Lægbrødre, bærende en Fane med den hellige Mejnrads Billede, en Munk med

et Kristusbillede, en Del Kordrenge, derpaa fire Munke, der, syngende „Ora pro nobis“, bærer et stort Mariabillede, forsynet med en Guldkrone og et gyldent Scepter. Hun er selvfølgelig Optogets Stjerne. Efterhaanden som Billedet med den i Solen funklende Krone bliver baaret fremad, kaster Tilskuerne sig paa Knæ og folder Hænderne til stille Lovprisning. Efter de fire Munke følger endnu en lang Skare Præster, Munke og Kordrenge med brændende Vokslys, og endelig en Række valfartende Mænd og Kvinder, som af sig selv har sluttet sig til Toget. Under de 14 Malmklokkers harmoniske Ringen trækker Optoget sig i brede Slangebugtninger ned over den store Plads ved Kirken, svinger ned om „den hellige Brønd“ midt paa Pladsen og drager derefter ind i Kirken, hvor den hilses med svulmende Salmesang, ledsaget af Orgel- og Orkestermusik.

Engleindvielsesfesten varer, som sagt, en hel Uge igennem. Desværre kunde jeg ikke blive og overvære den sidste Dags Festligheder. Til denne Dag har Kirkens Myndigheder gemt de mest virkningsfulde Midler til at sjæleslaa Skarerne og fange deres Hjerter med. Det skifter i Dagens Løb med storartede Optog og kirkelige Optrin med brusende Sang og Musik. Ved det indtrædende Mørke bliver Kirkeporten og alle Husene om den uhyre Plads ved Kirken og Klosteret glimrende oplyste, og et kæmpemæssigt Alter paa Pladsen straaler med tusinde frem og tilbage viftende Lys som et flammende Ildneg. Mægtig gribes Hjertet, siger en schwejzisk Forfatter, naar den festlige Procession under Kanonernes Torden, under Klokkernes Ringen og Klangen af den højtidelige Musik drager frem mellem Folkerækkerne mod Alteret, midt i et Hav af Lys og Glans og omhvælvet af den natlige Himmel

med dens utallige Stjerner; men i højeste Maal rystende er det Øjeblik, da Velsignelsen bliver uddelt, og Tusinder af Mennesker rundt om ligger bedende paa deres Knæ i den stille Nat. Brøndens Vande risler sagte, højt oppe paa Bjærget glimter et Lyn, og Kanontordenen ruller drønende hen over Højsletten.

GULDRINGEN

(1882)

„Nu bliver du her ved Huset, Dreng, mens jeg gaar til Næsby.“

„Jo, Mor; men maa jeg bare . . . maa jeg bare rende en lille Omgang ned ved Tangbunkerne?“

„Du bliver her ved Huset, gør du — ikke ud af Flækken!“

Det blev sagt paa en saa eftertrykkelig Maade, at Drengen uvilkaarlig dukkede med Nakken og fo'r op med Haanden som for at afbøde et Dunk.

Moderen vendte sig kort, stak sin store, krogede Arm i en Kurvehank og gik. Drengen satte sig paa en Skammel uden for Døren og gloede ud over Vejlen.

Halskov Vejle, der nu til Dels er udtørret, var den Gang en bred Fjord, der skar sig ind mellem ørkenagtige Sandmarker. Meget har nu forandret sig derude. Store Strækninger, der tidligere laa hen som øde Vildmarker, er opdyrkede og giver et forholdsvis godt Udbytte. Med Undtagelse af Keldstrup Klint, der langt imod Nordvest rejser sin klippefaste Bringe trodsende mod Havet, er Egnen lav og flad. Vejlen skyllede ved Højvande sine grumsede Bølger langt ind over det lave Kystland mellem urgamle Tangbunker og Græsknolde. Store

Flager af halvraadden Tang, afblegede af Sø og Vind og spættede med skimlede Vandpytter og blaagrønne, kødfulde Strandurter, laa og gyngede som et bævrende Hængedynd og gjorde det mange Steder umuligt at sige, hvor Landjorden hørte op, og Fjorden tog fat. Paa andre Steder, længere ude mod Fjordens Munding, dannedes Havstokken og det nærmeste Kystland af fint Sand, der i Stormvejr hvirvledes op i store, hvidgule Skyer. Hist og her, hvor et smalt Mosedrag strakte sig som en grønlig Sænkning ned imod Vejlen, stod utallige smaa Brakvandspytter, overtrukne med en svovlblaa Hinde, der nu og da furedes af en hurtig løbende Edderkop eller dirrede ved et Par Kloves Gungren i Mosebunden. En Vrimmel af gamle Tørveknuder og Gyngetuer, klædte med pjusket Venegræs, højnede sig trindt over Mosebunden og vakte i de stille Maaneskinsaftener, naar Luftdisen lagde sit trolddomsagtige Slør over Egnen, Forestillinger om et Mylder af pluskne Jættehoveder, der var ved at hæve sig op af Jorden.

Strandfuglene havde herude en vid og uforstyrret Tumleplads. Ved Foraarstid svang de sig i store spraglede Skarer fra Odde til Odde, hvor de pillede i Sandet og vimsede om mellem hverandre med Forelskelsens indsmigrende Klukken og Pippen. Hele Sommeren igennem puslede og pjaskede det i Huller og Tangkløfter. Bekkasinerne laa i Mosehullerne og snadrede i Dyndet under Vandplanternes Skærme, paa ensomme Smaaøer stod store, askegraa Fiskehejrer og drog Halsene sammen i tykke Knuder, langs Vejlens Kyst færdedes en vever og vims Befolkning af Strandskader, Ryler, Præstekraver og Strandløbere, medens et Mylder af Brokfugle og fede Regnspover gik og pillede i de sandede Plovfurer længere inde. Store

Havmaager kom nu og da sejlende med dorske Vingeslag, gjorde en Runde ind over Land, men gik saa atter til Søs med en tyk Kvalme af Landjordens Solhede og Dyndlugt. Smaa Flokke af Stære vimsede om mellem Kreaturerne i Mosedragene og satte sig nu og da paa en knoklet Kalveryg, medens hist og her en overmæt Ravn slog sig ned paa en Sandknold og sad og opgylpede Klumper af Skarnbassevinger og knækkede Museben.

En fortærende, knugende Ensomhed rugede som en Forbandelse over Egnen; det var, som man kunde høre den fyge i Sandhullerne og klage sig i Vindens tungsindige Hvislen. Men Ensomheden glemtes under de døvende Virkninger af Sommerdagenes Solbrand og Sumpenes Stinkaande. Især kunde Middagstiden paa de stille, lumrende Augustdage være uudholdelig; da tabte selv de vimse Smaafugle Modet og sad med Hovedet nede i Skulderfjerene og gispede med opspilede Gab. Solvarmen glødede fra Sandmarkerne, og den sparsomme Urtevækst fik et tørt, gustent Udseende, Bladribberne krympede sig, og Kødet trak sig sammen i forkrøblede Buler og Folder under Solens sviende Stik, fra Mosehullerne og de opsvulmende Tangøer boblede og gærede det med Svovlbrintdunster, der blandede sig ind i de glohede Varmebølger og drog med disse langt ind over Land som en pontinsk Pestaande.

Ude over Vejlen strakte sig en lang, lagdelt, let mælkefarvet Sky af Varmedunster, mellem hvis fine, dirrende Strimer man dunkelt skimtede Omridsene af Hytterne og de enlig græssende Kreaturer paa Frølunde Fæd hinsides Vejlen. Det hele tog sig ud som et trolddomsagtigt Luftsyn, der kunde aabne en varmeomtaaget Hjerne Spillerum

for alle Haande Forestillinger om fjerne Ørkenlandskaber med Telte og gispende Karavaner.

Vejlen var ved Lavvandstider ikke dybere, end at man kunde køre eller ride over den. Det hændte ofte, at Folk, som agtede sig til Korsør eller andre Steder paa den modsatte Side, valgte den vaade Vej over Vejlens flade Sandbund i Stedet for at køre den lange Omvej uden om Fjorden. For den, der forstod at tage det rigtige „Bestik“ efter den modsatte Kyst, var der om Dagen ingen Fare forbunden med Turen; men man undlod dog aldrig, medens Hestene plaskede i Skridtgang forved Vognen, og dennes Fading ligesom sejlede hen over Vandskorpen, at kaste ængstelige Sideblikke efter en stor, sort Sten, der ragede advarende op over Vandet ude mod Fjordens Munding. I Nærheden af denne Sten fandtes nemlig efter Sagnet et bundløst Dyb, Sortesvælget, hvis mørke Vande var i en evig kogende og hvirvlende Bevægelse, og hvor i gamle Dage mangen vildfaren rejsende, der i letsindig Uforsigtighed havde vovet sig ud over Vejlen ved Nattetider, var med Heste og Vogn bleven fanget af Svælgets Sugemund og draget ned i en sydende Afgrund.

Det nordlige Kystland, Næsby Fed, var især øde. Kun et Par enkelte fattige Boelssteder laa i den ensomme, vilde Ørken. I det ene af disse boede Enken Grete Klemmens og hendes lille Søn Jørgen.

Grete var en stor Kvinde med et velformet men vredt, kobberbrunt Ansigt og et Par grove Hænder, hvis Knoer kunde knubse forfærdelig haardt. Drengen var en lille køn, hvidhaaret Fyr med store, klare Øjne, i hvis Dyb dog undertiden, naar han var i Moderens Nærhed, glimtede en vis Frygt og Skyhed. Grete var en streng Moder. Kys

og Klap var ikke hendes Sag; men de gode Fedtebrødsstumper, hun smurte til ham, og de varme Hoser og stærke Blaarlærredsskjorter, hun forsynede ham med, sagde mer end vamle Kælerier. At hun selv maatte gaa i Pjalter og somme Tider sulte, saa Tarmene skreg i hende, det fik være — han skulde ingen Nød lide. Men lystre og tale Sandhed, det skulde han. Gud hjælpe ham, om han ikke gjorde det! Spilopper taaltes ikke der i Huset, knap nok Leg. Intet Under derfor, at Drengen helst gad løbe frit omkring langs Vejlen og boltre sig i de bløde Tangbunker eller ride en Tur paa det gamle Øg ned paa Mosen, hvor deres to Køer græssede; men det var ikke ret tit, at der tilbød sig Lejlighed til saadanne Udfarter.

„Nu bliver du her ved Huset, Dreng," havde Moderen sagt. Ja, det vilde nok ikke være raadeligt at gøre Udflugter i Dag. Og dog! der stod det gamle Øg med hængende Hoved og krogede Ben henne paa Agrene, — kunde det ikke have godt af at blive livet op ved en lille Løbetur eller ved at faa blødt de stive Skanker nede i Vejlen? Der paakom Drengen en mægtig Lyst til at fare lige hen og springe op paa Øgets knoklede Ryg; men det var stadig, som om der var en, der sagde: „Stop! — ikke ud af Flækken!" „Jamen hvis nu Skolelæreren kom og sagde; at jeg maatte gerne?" — „Ikke ud af Flækken!" lød Stemmen med ubønhørlig Strenghed. — „Jamen hvis nu Kongen kom og gav mig Lov til det?" — „Ikke ud af Flækken!" — „Jamen hvis nu Vorherre selv kom?" — Da tav Stemmen. Ak, men Vorherre kommer ikke saadan og sender smaa Drenge ud paa Rideture.

Han smed sig ned i en Bunke Halm og gav sig til at snitte i en Burrestilk.

Der havde været Efteraarsmarked i Korsør. Adskillige Vogne var om Morgenen kørte over Vejlen. De fleste vendte tilbage hen paa Eftermiddagen, medens det endnu var lyst; men en enkelt Eftermøler kom først tilbage ud paa Aftenen. Drengen stod ude ved Havegærdet og saa et Lys røre sig langsomt over Vandet langt borte, samtidig med at han syntes at høre Menneskerøster og Pjasken i Vandet. Han kom snart paa det rene med, at det maatte være Markedsgæster, der ved Hjælp af en Lygte søgte at vinde frem over Vejlen. Med eet slukkedes Lyset, og han syntes at høre et Angestudbrud af en Kvinderøst.

Det blev stille et Øjeblik; saa tog det atter til at pjaske og plaske. Længe stod han og ventede, at Vognen skulde komme op paa det tørre; men det syntes, som om Hestenes Prusten og Vandets Plasken lød længere og længere borte.

„Uh dog — Sortesvælget!“ udbrød han med en Gysen, der gik snurrende ned i hans Ben.

Det blev igen stille; men paa een Gang lød der et gennemtrængende Nødraab. Hvad var dog det? Han sprang op paa en Sten og stirrede ud i Mørket. Hvad skulde han gøre? Moderen var endnu ikke kommen hjem, og der var ikke et Menneske i Nærheden. Barhovedet, som han var, satte han i Rend ned mod Kysten, rent glemmende Moderens strenge Paabud. Han tabte den ene Træsko i Farten, men den fik blive liggende til i Morgen. Aandepustende naaede han ned til Vadestedet, holdt de hule Hænder om Munden og raabte: „Hvor er I?“ Men Vinden var imod, der kom intet Svar.

Et Øjeblik efter hørte han tydelig et nyt klagende Raab: „Aa Gud hjælpe os dog, vi er faret vild!“

Det kom helt ude fra Fjordmundingen, de maatte altsaa være nær ved det forfærdelige Sortesvælg.

Drengen rystede, saa Underkæben klaprede mod Overmunden.

„Denne Vej!“ raabte han med Angestgraaden i Halsen.

„Hvor? hvor?“ blev der endelig spurgt.

„Herover til denne Side!“

Hestene tog atter til at pjaske, men det var, som Vognen ingen Vegne kom. Endelig holdt den igen stille, og en Mandsrøst raabte:

„Vi kan ikke . . . vi tør ikke røre os for Sortesvælget!“

Da fløj der en Funke gennem Drengens Hoved: „Nu er Vorherre der alligevel!“ Og idet en Følelse af Behjertethed og Kækhed udvidede den lille Tolvaarsknægts Bryst, raabte han, saa højt han kunde:

„Bi lidt, nu skal jeg komme!“

Paa sin ene Træsko og sin vaade Sok løb den lille barhovede Gut over til det gamle Øg, snoede sine Fingre ind i Manken, lagde sin Vrist om dets knoklede Knæ og svang sig op paa dets Ryg. Faa Minutter efter plaskede Øget paa sine stive Ben gennem Vejlens flade Vande, ud mod det Sted, hvorfra Raabene var komne. Da Drengen naaede saa langt ud, at han kunde skimte Vognen, raabte han: „Se saa, nu vender vi, følg nu barestens efter mig! . . . nej, er I tossede . . . ikke til den Side! Heroverad . . . dygtig til fjærmer . . . saadan!“

Inden et Kvarter var de alle paa tør Grund.

Manden stak en Sølvmark til Drengen og rullede videre hen ad Sandvejen; men Drengen hørte lidt efter, at den fremmede holdt stille og talte

med nogen. „Det er Mor!“ sagde han ved sig selv og blev hed om Ørerne. Han holdt Vejret tilbage og lyttede; men det var kun enkelte Ord, han kunde opfange. „. . gale mig aldrig hørt saa galt! . . . Drengen vove . . . ved Nattetider . . .!“

Han kunde ikke faa Samling paa Ordene, men syntes at kunne spore noget usædvanligt ved Moderens Røst.

Da Grete Klemmens kom hjem, sad Drengen og skulede i en Krog.

„Er du her, Jørgen?“

„Ja,“ peb det fra Krogen.

„Ja jeg har hørt det hele,“ sagde hun og tændte Lampen.

Vandet drev af Drengens Bukser, og den ene Sok var tung og sort af Tangpløre.

Moderen satte sig, foldede Hænderne i Skødet og saa paa ham med et underlig gennemtrængende, men ikke strengt Blik. Han slog Øjnene ned og kradsede Skover af Knæerne med Neglene; han vidste ikke, om han skulde vente Knoerne eller . . .

Da tog Gretes Mund til at bævre. „Det var rask gjort, Jørgen!“

Drengen sprang op og gav sig med glædestraalende Øjne til at hakke: „Ja . . de var . . de var lige ude ved Sortesvælget . . men saa kom jeg! Og se, Mor, den fik jeg for det!“

Det var en stolt Aften.

* * *

Ja, det havde været en stolt Aften. Grete havde rejst sit Hoved som en Dronning, Drengen sit som en Prins; — ak, hvad var nu hin stolte Aften

andet end et halvglemt Minde, gemt under et Frostlag af Ærgrelser og haarde Tanker. I fortærende Ensformighed, i kvælende Ensomhed, under daglangt Slid og Sorger for Brødet havde Aarene slæbt sig hen. Drengen var bleven en lang, leddeløs „Dolk“, Moderen en knoklet, forslæbet Kvinde med et endnu mere haardt og vejrbidt Ansigt end tidligere, begge træge og sure af den evige Kamp med den karrige Natur og af den lange kvalfulde Aanden i raadden Luft.

Denne Grete — hvor var hun en mærkelig stærk, streng Kvinde! Der spillede undertiden Glimt i hendes Øjne, som syntes at tyde paa, at hun havde et uopgjort Mellemværende med Livet fra sine yngre Dage, og den Trods, der nu og da kunde skyde hendes Mundvige ned og trække Huden sammen i tykke Rimper mellem Øjnene, vidnede om, at der i hendes Sjæl gærede en Lidenskab, som hverken Aarenes Række eller Ensomhedens Ro havde formaaet at mildne. Sønnen kunde næsten aldrig mindes at have set hende glad, og de kærlige Ord, hun havde talt til ham, var lette at tælle. Under haard Tugt var han groet op, og endnu havde hun et Øje paa hver Finger med ham. Følgen af denne Opdragelsesmaade var bleven, at han som Barn var bleven mere og mere sky og indesluttet, medens han, da han kom til Skels Aar og Alder og kom i Berøring med den fri, lokkende Verden, skejede ud med Svir og Kortspil, til stadig Græmmelse for Moderen. Til daglig Brug var han træg som et Dyr, talte aldrig til hende, uden det var højst nødvendigt.

Sjældent kunde han gøre hende noget Arbejde tilpas. Ofte skubbede hun den store Karl til Side og tog selv fat, medens han i sløv Ligegyldighed

gik hen og smed sig i Græsset eller i en Halmbunke og gav sig til at tygge paa et Straa.

Rask og arbejdsom var hun, det skulde ingen nægte; men Folk skulde nok lade være at yde Grete Klemmens en Anerkendelse ud over denne Indrømmelse. Man indlod sig ikke med Grete, uden det var højst nødvendigt, og knap nok da. Naar hun i en Vintermorgens kolde Tykning eller paa en sludfuld Efteraarsdag kom spankende med sine store Fedtlædersstøvler og iført sin afdøde Mands luvslidte Vadmelsfrakke med blanke Malmknapper, gik man uvilkaarlig til Side med et høfligt Nik og lod hendes mandige Skikkelse uhindret fortsætte sin Vej.

Der kom en Tid med Gyngen og Brusen i Jørgens ellers træge Følelsesliv. Det begyndte en Foraarsaften oppe paa Keldstrup Klint, hvor han følte sig indspundet i et Væv af koglende Maanestraaler og Blink fra et Par mørke Øjne. Dagene gik med gærende Længsler. Hver Gang han kom op ad Klinten til og nærmede sig den enlig liggende Gaard paa Strandhøj Skrænt, kom der en forunderlig Tindren i hans kønne Øjne. Det arbejdede i ham som med Vinger, der vilde bære ham ind i en ny Verden, Anelser tonede fra ukendte Egne og fortalte ham om Solglans og Skønhed, som fandtes et Sted ude i Verden — langt ude.

Stævnemødernes Trylleri i de lyse Sommernætter, Mundenes varme Tryk mod hinanden, hendes smidige Snoninger og kaade Drillerier, Forventningerne om en Lykkealder, der aldrig skulde faa Ende — hvor gjorde det ham alt sammen modig og vaagen!

Men saa fik hans Moder det hele at vide, og dermed styrtede alle hans luftige Drømmebygninger i Bras.

En mørk Vinteraften med Stormkast og Regnbyger sad Grete alene i Stuen og kartede. En søvnig Tranlampe, sammensat af to smaa firkantede Jernskaale med udbuede Hjørner og forsynet med en tyk Væge af snoede Blaar, hang i en savtakket Trækrog ned fra Loftsbjælken. Matte, rødlige Lysskær trængte sig ud i Stuen og skiftede med mørke Skygger, alt som Lufttrækket fra Døren svang og drejede Lampen. Paa de graa Kalkvægge, der hist og her var mærkede med grønlige Strøg af Fugtighed, hang en Bunke Blaargarnsnøgler i et Net, samt en hvid, lappet Skindpels med Hornknapper og et Par gamle Bukser med store udbuede Knæer. Væggen ved Bordenden var prydet med et Par paaklistrede Chokoladepapirer samt et revnet Barberspejl og et gammeldags Tombaks-Koøje uden Visere. Mellem Bordets Korsben stod et Par store, kultjærede Træsko, hvis gennemtrængende Lugt, blandet med Tranosen fra Lampen, fyldte Stuen med en tung Stank, der dog ikke syntes at klemme Gretes Lunger.

Vindslag og Regnpjask slog af og til ind imod Husvæggene, et Par knækkede Rør hang ned fra Tagskægget og daskede med ensformige Smæk mod Ruderne.

„Jeg gad vide, hvornaar han har i Sinde at vende Næsen hjemad," mumlede hun, idet hun pirrede op i Vægen og saa ned i Skaalen som for at bedømme Klokkeslettet efter Tranbeholdningen.

Hun bredte et nyt Vrid af det klumpede To ud

over Kartetænderne og skrubbede videre. Tøje paa Tøje blev kastet hen i Hækken, og alt som Tiden gik, blev Renderne i Huden paa hendes Pande dybere og dybere.

Det lakkede henimod Midnat. Endelig hørte hun en dump Fosen imod Forstuedøren; hun lagde Karterne til Side, gik ud og drog Slaaen fra.

Belæsset med en Pose, af hvis ene Hjørne nogle hvide Smaakorn af og til dryssede ned paa Gulvet, traadte Sønnen med usikre Skridt og et øllet Sideblik til Moderen ind i Stuen.

„Hvor i Alverden bliver din lange Drivert af? Har jeg ikke siddet her i fire samfulde . . . naa det er saadan fat med dig!“ afbrød hun sig selv, idet hun fik et Brændevinspust ind i Ansigtet. „Saa har din Fyldehund igen sidt og bællet dig oppe hos Høkerhans's! Og“ — vedblev hun med en drøj Ed — „har ikke Utusket gaaet hen og flænget Posen og spildt mig de halve af Grynene . . .!“ Der fulgte nu en Række forfærdelige Ønsker over hans regnpjaskede Hoved.

Uden at agte synderlig paa Moderens Skælden væltede han Posen ned paa Slagbænken og smed sig selv ved Siden af den.

„Du er og bliver det samme Utusk og Kvæghøvede alle dine Dage! Ingenting forstaar du, ingenting gider du bestille, tvær og gal gaar du her og glor med Flaben hængende ned i Halsklædet, og sender jeg dig en Gang et Ærinde bort, saa kommer du fuld og beskidt hjem.“

„Ja,“ gryntede han drevent, „jeg ved det godt alt sammen.“

„Ja du ved det godt alt sammen,“ vrængede hun med nedkrængede Mundvige. „Se nu, du kan stavre ud i Kam'set og faa smidt Posen af i

Sellen og saa komme i Seng med dig, dit Fuldesvin, du er.“

Han rejste sig, tog Posen under Armen og vilde dreje omkring, men snublede over Skamlen, styrtede over mod Kakkelovnen og forslog Hovedet saa slemt, at han blev liggende sansesløs.

„Du Fredsens forbarmende! hvordan kommer du dog af Sted!“ Hun sprang hen og løftede hans Hoved op fra Gulvet.

Slaget var i og for sig ikke farligt; men den dødlignende Døs, der kom over ham, gjorde alligevel Moderen urolig i Sindet. Hun fik væltet ham op i Sengen og stod længe og vadskede Blod af hans Pande med en Karklud.

Efter at have hældt frisk Tran i Jernskaalen og kastet et Par Græstørv ind i Bilæggerovnen, hægtede hun Lampen af Krogen og listede sig atter hen til Sengen for at betragte sin fortabte Søn, der laa stille hen med et Bind om Panden. Hendes Aasyn med de store, skarpskaarne, men endnu kønne Træk, de dybt liggende, klare Øjne og de fyldige Læber havde mistet en Del af sin Haardhed og faaet Præg af blød Smerte.

Med sorgfulde Hovedryst stod hun længe tavs og saa paa hans blege Aasyn. Aa, hvor var der megen Sorg og Elendighed til for en Moder! Han var det eneste, det eneste, hun havde haft at leve for, og hun turde sige, at hun havde stræbt med en god Mening at opdrage ham til et retskaffent og ordentligt Menneske, det havde hun. Men hvordan havde han lønnet hende?

Medens hun stod og saa paa ham, randt hint lysende Træk fra hans Drengeaar hende i Tanke. Hun havde en Gang bygget et stort Haab paa dette Træk, hun havde i Aanden set Drengen gro op til en rask, kraftig Karl, der skulde forskønne

hendes Alderdom. Men hvor var hun dog bleven skuffet! Mindet om hans Færd hin Nat slog over i Bitterhed, der fortrak hendes Ansigt til et haanligt Smil.

Hun lod Tankerne stryge tilbage over den svundne Aarrække; det var, som en Jernrive gik over hendes Hjerte, hun grebes af en skærende Selvmedlidenhed ved Tanken om sin ulykkelige Livslod.

Havde Sorg og Skuffelse ikke altid været hendes Del! Havde hun kendt andet fra sine Ungdomsdage end Spark og Trælleslid og Harm! „Du skulde vide, Dreng, hvad din Mor har gennemgaaet, du skulde vide, hvad der har staaet herinde og brændt mig som et gloende Jern nu i 21 Aar!“ Var der et eneste Menneske paa Jorden, der havde sagt hende et godt Ord i alle disse Aar? Havde hun ikke gaaet som et brændemærket Udskud i denne peststinkende Ørken og slidt sig op indvendig og udvendig? Var der en eneste Modersjæl, der nogen Sinde havde gjort hende en Glæde eller blot sendt hende et venligt Øjekast? Havde hun ikke i Stedet for set Skyhed eller Grin i alles Øjne og hørt ond Hvislen i enhver Krog? „Jeg havde sat min Lid til dig . . . aa Dreng, Dreng, hvor har du narret mig!“

Der dryppede et Par Taarer ned paa hendes Haandled, men hun vedblev at staa rolig som en Støtte. Med Haanden dækkende om Lampeskæret, saaledes at dette samledes paa hendes eget fortrukne Aasyn, vedblev hun at betragte Sønnen med en lang, sørgmodig Stirren. Maaske mumlede hun, uden selv at vide det, et eller andet Ord, der naaede hans Øren. Med eet slog han Øjnene op og blev forundret ved at se det stærkt oplyste,

vaade Ansigt og de lyserøde Striber, som Lysskæret dannede mellem hendes Fingre.

Efter at have summet sig i nogle Sekunder rejste han sig halvt paa Albuen og tog til at stønne:

„Mor . . I græder?“

„Nej vist gør jeg ej,“ svarede hun med sit sædvanlige snærende Tonefald og gav sig til at puffe til Hovedpudens Hjørne.

„Har I staaet her længe?“

„Nej, hvad skulde jeg staa her og gabe for? Jeg gik bare herhen for at se efter, at du ikke ligger og sviner Lagnet alt for galt til med det vaade Klæde.“

„Aa jeg er saa tørstig . . og fryser,“ stønnede han og krøb atter ned i Dynerne.

„Ja, nu kan du ka'ske faa Lov at ligge her og hive i en tre fire Uger. Det har du for det.“

Hun hængte Lampen hen og gik ud i Stegerset. Han hørte hende skrabe med Ildtangen mod Ovnens Vægge og tumle med en Gryde. Lidt efter kom hun ind til Sengen med en Kovs varmt Øl.

„Der! . . ta'e nu det!“

Han slubrede Øllet i sig og kastede sig styrket og oplivet tilbage i Sengen.

„Mor,“ — han gjorde en Bevægelse, som om han vilde tage hendes Haand, men betænkte sig igen — „det skulde nok blive anderledes, det hele, dersom at I bare vilde sige Ja til det, I ved nok.“

Hun vendte sig kort og satte Kovsen hen paa Bordet.

„Jeg holder saa meget af Mette . . .“, vedblev han.

Hun pirrede op i Lampen, men svarede ikke et Ord.

„Jeg gør, Mor.“

„Jeg vil sige dig, Jørgen, at jeg la'er mig før brænde levende, end jeg siger Ja til det.“

„Ja men dersom jeg nu vil ha'e hende,“ bruste det ud af ham, idet han rejste sig paa Albuen og vendte sit feberglødende Ansigt imod hende.

„Vil?“ sagde hun med en haanligt Fnys.

„Ja! Vil I ka'ske ha'e, at jeg skal holde hende for Nar, ligesom hendes Far holdt jer for Nar?“

Hun stirrede paa ham. „Hvad er det, du der kommer med, Dreng? Hvem har . . er det noget, Tøsen har givet dig at rende med?“

„Ja, hun ved godt, og det ved alle Folk, at I en Gang har væ't gode Venner med Søren Snedker.“

„Saa det ved hun! Du kan be' hende og hendes Far rejse ad Helvede til, kan du.“

Jørgen sank sløv tilbage og sagde ikke et Ord mer. Moderen svøbte en Uldklokke om sig og satte sig i Kakkelovnskrogen — ikke for at sove eller hvile sig, nej for at sidde i Ro med sin Græmmelse og sit Had.

Klokken var mellem to og tre. Bæltet bruste fjernt ude som en tung Skuren af store Kværne, nu og da kunde man paa Husets Rysten og Vaklen mærke, hvorledes Taget bølgede for Vindens Sugen, Brøndvippen skreg i Tvejen, og Rørene skrabede og daskede uafbrudt paa de sorte Ruder.

* *
*

Vinteren og Vaaren gled hen. Jørgen gad helst ligge i en eller anden Krog og døse med en Pibe i Mundvigen eller staa ved Lolemmen og glane

ud over Vejlen efter Andeflokkene og de kredsende Maager. Det eneste, han havde Lyst til, var at gaa paa Jagt. Han havde tilhandlet sig en gammel, rusten Bøsse med Stenlaas, med den drev han omkring, saa ofte han kunde se Lejlighed dertil, skød ogsaa af og til en And eller Graagaas, som han solgte i Stillinge Præstegaard eller paa andre fine Steder. Desuden tjente han en enkelt Gang imellem et Par Skilling ved paa Ryggen af Hesten at lodse fremmede Folk over Vejlen; men de Penge, han fik ind, satte han gerne over Styr ved Kortspil og Svir, naar han kom op til Byen.

En regntung Søndag Formiddag hen paa Sommeren vandrede to enlige Kirkegængere, Jørgen og hans Veninde Mette, igennem Keldstrup og videre op ad Stillingevejen.

Mette var noget af det trindeste, vimseste og mildeste, der kunde sidde i en Hvergarnskjole. At hendes Skulderpartier var for fede til de snevre Ærmegab, saa at Albuerne af den Grund stod spændt ud som Vinkler, forhindrede ikke, at hun kunde svasse med Armene saa godt som nogen fin Jomfru. Og hvad Lænderne vedrørte, da var der ikke noget nydeligere Syn end at betragte deres glade, rytmiske Vrikken, naar hun satte rigtig i Fart hen ad en Vej. Men vendte hun Ansigtet til — Ansigtet med de gnistrende hvide Tandrækker, de bolleagtige, glødende Kinder og de mørke Øjne, der spillede i en Indfatning af Malkepigelune — da kunde der kun være een Mening om, at hun var Indehaverske af noget af det mest hjertedaarende, der fandtes inden for en vid Cirkelbue om Keldstrup Klint.

„Mette, har du Ringen hos dig?“ var det første Spørgsmaal, Karlen havde gjort, da de mødtes.

„Ringen? Er du tosset? Tror du, jeg render saadan og pisker omkring med den til enhver Tid?“ svarede hun paa sin hurtige, raske Talevis, der mindede noget om Ærter, som hopper og triller mellem hverandre paa et Logulv.

„Tag og giv mig ham, naar vi kommer tilbage.“

„Nej, du kan tro Nej, Moppe, . . . hør gaa dog ikke derude og træd i alt det Pløre, her er jo meget renere herinde paa Stien . . . nej værs'god, Mosjø, at gaa bagefter, ellers kommer vi aldrig nogen Vej!“

„Hvorfor maa jeg ikke faa ham?“

„Nej; man giver ikke Børn Guldstads at lege med.“

At hun, der kun var ganske lidt ældre end han, regnede ham for et Barn, forekom ham saa pudsigt, at han ikke kunde tilbageholde et Par Lattersprut.

Hun tog fat i Kraven paa ham og løftede sit ene Ben op for at rette lidt ved Skoen. Da han saa hendes buttede Fod i den stramt spændte blaa Uldhose, paakom der ham en ubændig Lyst til at kildre hende under Fodbalden; men næppe havde han faaet Pegefingeren stukket ind imellem Skoranden og Foden, før han fik et ordentligt Hug af hendes Knoer over Haanden.

„Det er nok bedst, du holder Neglene hos dig selv, du.“

Han lo, og snart var de atter i Gang.

„Naa,“ vedblev hun, „hvad sagde saa din Mor for godt i Dag?“

„Aa, hun var gal over, at jeg vilde i Kirke.“

„Hun er nok gal altid. Jeg kan ikke begribe, hvor Folk kan gaa saadan og være krusede i Hovedet stadigvæk. Jeg er glad altid — uh, jeg kunde

gerne synge baade Nat og Dag, jeg har det dog saa godt, saa godt . . ja nu kan du gerne gaa ud jævne mig, nu er der rent i Sporet.“

„Jeg er ogsaa altid glad, naar jeg er sammen med dig; du er lige godt et farligt Jern til at sætte Humør i Folk.“

„Da skal der ellers noget til at sætte Humør i saadan en Tværdriver som dig . . . hør det er sandt, du havde nok soldet den anden Aften ude hos Fynboens.“

„Aa ikke større.“

„Jo, jeg har nok hørt, at du somme Tider slaar lidt vel meget til Skaglerne, det maa du ellers helst lade være med, du . . . Nej uh dog, der kommer saamænd Brudefolkene fra i Fredags — huj! sikken en Fart, gaa dog til Side, Menneske, at de ikke kører over dig!“

En Vogn rullede forbi dem, Pigen nikkede med et fornøjet Ansigt.

„Saadan skulde vi være kørende, naar vi en Gang bliver klappet sammen.“

Ja — klappet sammen! Det havde nok lange Udsigter, mente Jørgen.

„Ja hvad — jeg er slet ikke saa giftesyg, og du har vel ogsaa Tid at vente?“

Efter henved et Par Timers Ælten i Pløre og knasende Flintestensfyld naaede de endelig Stillinge Kirke. Den gamle Præst, hos hvem de begge havde „gaaet op at læse“, gik med optrukne Bryn ned ad Midtergangen og mønstrede Forsamlingen gennem sine runde Glarøjne. Pigen nikkede med et venskabeligt Smil, som om hun vilde sige: „Jo det er mig, Mette Sørensdatter fra Næsby — hende, der var saa skrap til at læse.“

Karlen sad og saa over paa hende hele Tiden

og fik Taarer i Øjnene ved at høre hendes frimodige Røst klinge i Salmekoret.

Da de paa Tilbagevejen var komne uden for Byen, brød Solen igennem og spredte et tindrende Lysvæld over den regnvaade Natur. Lærkerne svang sig jublende op i den varme Luft, Markernes brogede Sædfelter duftede med lange, sødlige Drag, og langt ude til højre blaanede Bæltet med matte, hvidlige Riflinger.

En uklar, men stærk Stemning af Frimodighed og Glæde greb de to Naturbørn.

„Nej dog, sikken et Vejr!“ udbrød Pigen med tindrende Glans i Øjnene. „Det er rigtignok et Vejr for Kærestefolk.“

Han mærkede noget løfte sig i Brystet. Det var, som han et flygtigt Nu grebes af en mægtig Livslyst, en sælsom, brændende Trang til paa en eller anden Maade at skaffe Luft for den ubrugte Kraft, der sydede paa Bunden af hans Natur.

„Ja var man bare sin egen Mand, saa man kunde gøre, hvad man vilde,“ svarede han og fik Varme i Kinderne.

„Den Tid kommer nok; det er ikke værd at hænge med Næsen.“

Han slog Armen om hendes Nakke.

„Lad dog vær', din Tosse! Tror du, jeg vil staa her og næbbes med dig midt paa aaben Vej, hvor Folk kan staa rundt omkring og grine ad os?“

Karlen begyndte atter at blive tung i Sindet. „Nu skal man nok ud i sin Udørken igen,“ sukkede han.

„Ja se nu bare, du kan være rask til at arbejde. Og snak lidt godt for den gamle en Gang imellem. Nu skulde du sige til hende, naar du kommer hjem: „Hør, Mor, nu paa Søndag, saa

skal I gaa i Kirke, saa skal jeg nok blive hjemme og passe Huset.“

Han tav, han fornam et Tryk i Sindet af Medlidenhed; han vidste, at hun havde ikke Klæder til at vise sig i Guds Hus.

„Du skulde have været ud at tjene for længe siden, min Dreng,“ kom det lidt efter fra Pigen. „Saa havde I aldrig blevet saa fos imod 'enander. En anden en blev rart smidt ud iblandt fremmede straks efter Konfirmationen. Der var ingen Ynk. Da Mor døde, og Far rejste til Korsør, saa maatte nok Mette og jeg tage mig en Kondition, enten jeg græd eller pev.“

Han rystede paa Hovedet. Han vilde hellere end gerne tage ud at tjene; men han kunde jo ikke lade Moderen gaa og stavre alene derude i Huset; hun kunde jo blive syg og ligge og dø, uden at der var et Menneske, der vidste det.

„Hør du, Jørgen,“ udbrød hun brat, „bare man kunde faa rigtig at vide, hvad der har været hende og min Far imellem.“

„Hvad har der vel været dem imellem andet end, at han var gode Venner med hende, men slog op og tog en anden?“

Da de naaede Gaarden paa Strandhøj, hvor Mette tjente, stod de et Øjeblik stille og talte nogle Ord sammen til Afsked.

„Hu dog — det er dog et forskrækkeligt Fjæs — ligesom en syg Bede!“ sagde hun og efterlignede hans triste Miner. „Se nu, du skyder Modet op i Livet! Naa — Næsen op!“

„Ja maa jeg saa faa Ringen?“

„Nej du maa ikke . . . ja det kan ikke hjælpe, du rynker Pande, du faar ham ikke endnu, hvad der saa siden kan ske. Saa, Farvel, vær nu en rask Dreng, Jørgen!“

Hun vedblev at nikke til ham, medens hun gik hen imod Porten. „Farvel, Farvel!“ Endelig forsvandt hendes lille vrikkende Skikkelse bag den tjærede Laage, medens Karlen vandrede langsomt videre ud i den raadne Luft.

Den omtalte Ring var et Familiestykke, som Mette havde faaet af sin Fader. Jørgen, der havde hørt noget om, at Ring og Kærlighed hørte sammen, havde ofte bedt hende om den, rimeligvis i den Formening, at der med en saadan Ring forbandt sig en eller anden Tryllemagt, der vilde sikre ham Pigen for evig Tid.

Da han var naaet ud i Sandmarkerne, smed han sig ned mellem nogle visne Græstuer og stirrede op imod Gaarden, bag hvis Mure Mette var forsvunden. Et Vers af en sørgmodig Vise faldt ham ind:

„Borte — saa er du min yndigste Dukke,
du, som kan styre mit Sind udi Ro.
Tusinde Tanker i mit Sind nu fremtræder
og i mit kummerfulde Hjerte finde Bo.
Der gives ej paa noget Sted
Morskab og Dejlighed,
som kan stille al min Tungsindighed.“

Den fribaarne Følelse, der før havde luftet over hans Sind og givet hans Hjerte Spændkraft, var nu atter forsvunden. Under Paavirkningen af en Række træede Tanker, der aabnede ham Udsyn over en død, haabløs Fremtid, et endeløst Fed med Bitterhedens Solbrand og Savnets trøstesløse Goldhed, sank han sammen i en viljeløs Sløvhed, gennem hvis Taage kun eet eneste Ønske luede klart for ham: en Brændevinsflaske.

En Eftermiddag i September, et Par Aar derefter, forsvandt Jørgen fra Hjemmet. Grete, der om Middagen havde givet ham en Overhaling, fordi han ikke havde Plejelstøjet i Orden, gav sig med en vis Uro til at lede efter ham i Lo og Lade. Hendes Knæer var ikke fri for at ryste en Smule, da hun krøb op ad Loftsstigen og saa op efter Hanebjælkerne.

„Nej, det havde han ikke Mod til, den Pjalt," mumlede hun med en bitter Mundtrækning.

Hun kom til sidst til det Udslag, at han sandsynligvis var drysset til Keldstrup for at købe en Slagel.

Det havde hele Dagen været hedt som paa en kvalm Midsommersdag. Henimod Aften skød der sig en Række sorteblaa Skykupler, kantede med hvidgule Bræmmer, op i Sydvest, og over Havet mod Vest hang en rødgul Taage, bag hvis tykke Slør Solen skinnede med et blindt Øjes døde Udtryk. Viberne baskede omkring og skreg med en underlig Uro, som om de ikke kunde stedes ude i Moseslugterne.

Grete rystede paa Hovedet; hun vidste, hvad der vilde komme.

Flere Gange gik hun ud og stirrede med Haanden over Øjnene op mod Keldstrup Klint; men der var ingen at opdage.

Snart var hele Himlen overtrukken, og et forfærdeligt Uvejr brød løs. Lynenes blændende Straaler fo'r paa kryds og tværs hen over den sorte Kuppel. Genstandene paa Jordoverfladen og Skibene ude paa Bæltet traadte frem med skarpe Omrids i Lynenes hvidgule Skær.

Det var blevet mørkt. Grete tændte Lampen, men gik hvert Øjeblik ud for at se op efter Klinten, hvis høje Nakke dunkelt skimtedes mod det

svage, mæssinggule Skær, der endnu stod i Luften ude over Havet. Uvejret sagtnede atter lidt hen; men det tog til at hvæse uhyggeligt i Græstotterne. Enkelte tunge Draaber klaskede mod Ruderne. Regnen syntes dog ikke at kunne faa Luft; derimod rejste Vinden sig med betænkelig Voldsomhed. Døre og Lemme klaprede, enkelte Rør og Straa reves løse af Taget og hvirvledes rundt i Gaarden, det ene Vindstød hvinede efter det andet om Husets Hjørner, medens Lynene nu og da, men med svagere, ligesom hendøende Skær, glimtede over Vejlens hvidkammede Flade.

Det lakkede ud paa Aftenen. Stormen blev til en hel Orkan. Grete drog Kreaturerne hjem fra Marken og satte dem i Stald. Mørket blev tykkere og tykkere; endnu var Jørgen ikke vendt tilbage.

Da hørte Grete i Nærheden af Huset en skærende Knagen som af Vognhjul, der arbejder sig gennem Grus og Smaasten.

„Er der nogen? . . . Er det dig, Kristoffer?“ raabte hun.

„Ja det er . . . Prorrr! Sikken et Guds Vejr, Grete!“

„Ja, er det ikke forskrækkeligt, og jeg er ene hjemme. Saa du ikke noget til Jørgen deropad?“

„Jørgen! Ih, saa har det min Sæl væ't ham ilél, der laa oppe under den store Tjørn paa Klinten. Jeg kunde lige skimte . . .“

„Hvad er det, du siger?“ spurgte hun og holdt Haanden bag Øret.

„Jeg siger: der laa et fuldt Menneske oppe under den store Tjørn. Der kom saa lige et Lyn, ligesom at jeg kørte forbi, og jeg syntes grangivelig . . .“

„Menneske dog, hvorfor tog du ham da ikke med?“

„Ja jeg skævede ogsaa hen efter ham, det gjorde jeg sku; men se, hver har jo sit at passe. Karen har faat en Dreng i Eftermiddag, nu har jeg været i Keldstrup med Jordmoderen og iler efter at komme hjem, for det var kun simpelt baade med Karen og Drengen, den Gang at jeg tog hjemmefra. Bare jeg ikke skal komme til at køre til Slagelse efter Doktor i dette forskrækkelige Vejr.“

Grete stirrede efter ham gennem Mørket uden at høre, hvad han sagde.

„Ja i Guds Navn, jeg maa til 'et igen. Godnat, Grete!“

Konen gik ind i Stuen og stod længe med Armene i Siden og saa paa Tranlampen. Det var, som Kindknoklerne stod stærkere frem end sædvanlig under de store, skarpe Øjne.

Hun saa ham ligge forslaaet og hjælpeløs paa den vilde Mark, hun forestillede sig, hvorledes hans Lemmer alt stivnede af Regn og Nattekulde, hvorledes Dødssøvnen med sine lange, bløde Arme langsomt og umærkelig, men sikkert, omklamrede sit Bytte.

Atter gik hun ud, holdt Haanden bag Øret og lyttede, som om hun igennem Stormens Heksekor spejdede efter noget, der kunde ligne Fodtrin.

Faa Minutter efter drejede hun Dørriglen om og forlod Huset.

Langsomt og aandepustende sled hun sig frem i Uvejret, Sandet piskede hende i Ansigtet som en Regn af spidse Naale, og Stormen ruskede som et Kobbel rasende Hunde i hendes Skørter. Ak, havde hun anet, at den, hun søgte efter, den

hjælpeløse Søn, i dette Øjeblik stod i god Behold hjemme i Stuen!

Træt og tilsølet var Jørgen kommen tilbage, ej anende, at han paa Hjemvejen var gaaet forbi sin Moder i maaske kun tyve Skridts Afstand. Han ragede hen for sig og fandt Lampen; den var varm endnu; hun maatte altsaa have haft Lys, men derefter slukket det igen. Hvor var hun? Han tændte Vægen, satte sig et Øjeblik og saa sløvt ned mod Gulvet, men gik dog snart ud for at se efter Moderen.

Da hørte han en lignende skærende Lyd som den, hans Moder nys havde hørt. Det var Kristoffer, som nu var paa Vej efter Lægen. Jørgen famlede sig frem til Vognen og spurgte:

„Er Mor ude hos jert?“

„Nej,“ svarede Manden, „hun var her ved Hjemmet for noget siden, for da snakkede jeg med hende.“

„Hvor kan hun da være gaaet hen?“

„Jeg tænker, hun er gaaet op at lede efter dig, for jeg fortalte, at jeg før i Aften havde set en ligge oppe under Tjørnen, og det lod til, at hun blev urolig for dig.“

Manden satte atter Hestene i Gang. Jørgen gik ind og smed sig paa Gaasebænken, hvor han længe laa med Hovedet støttet imod Haanden og grundede paa, hvad han havde hørt. Hun var altsaa bleven urolig. Havde hun af Ængstelse for ham givet sig ud i det forrygende Vejr? Nej, det var umuligt, det vilde hun ikke gøre. Og dog — hvis hun nu havde gjort det alligevel? Hvis hun nu laa og omkom paa Marken eller styrtede ned ad Klinten? Han kom til at tænke paa, hvor megen Godhed hun trods sit idelige Gnaveri havde vist ham. Altid gav hun ham den bedste Mad ved

Bordet, for hans Skyld kogte hun Øllebrød om Morgenen, hvilken Ret han holdt meget af, medens hun selv ikke yndede den; hun forsynede ham med gode, varme Klæder, medens hun selv gik i Laser. Og nu dette i Aften!

Han slukkede Lampen og forlod Huset. Nu vilde han ud at søge.

Klinten havde paa det Sted, hvor den store Tjørn stod, en Spaltning, der ude fra Stranden tog sig ud som et uhyre Kæmpegab, forsynet med mægtige Tænder i Form af Lerknuder og kalkholdige Stenfliser. Ad bratte Afsæt kunde man med Varsomhed skride ned ad Svælgets Sider til den med store Granitklodse og utallige Rullesten oversaaede Strandbred; men man valgte dog heller at gaa den lange Omvej helt neden om Klinten, der tabte sig i en bølgeformet Bakkerække mod Syd.

Heroppe ved Tjørnen, i hvis nøgne, forpiskede Grene Stormen hvinede, heroppe, tæt ved det gabende Svælg, over hvis Afsæt det brølende Hav stænkede sit Skum, saa at dette — hvis man havde kunnet se det ved Dagslyset — flød som Trævler af Fraade ned over Gabets Tænder, gik Moder og Søn og søgte efter hinanden.

„Jørgen!“ raabte den førstnævnte og famlede sig frem til Tjørnen. „Jørgen, for Gud i Himlens Skyld, hvor er du, Dreng?“

„Er I der, Mor?“ raabte Sønnen ovre fra den anden Side af Spaltningen. Vinden kastede hans Ord over i Moderens Øren, men Mørket skjulte ham selv for hende.

„Jørgen, du er her!“ raabte hun og gjorde et Par Skridt i den Retning, hvor hun syntes at have hørt hans Røst; men i det samme gled Grunden bort under hendes Fødder, hun udstødte et Angest-

skrig, samtidig med at der gennem Stormen lød en skærende Bragen, som naar en stenet Jordmasse skrider ned i en dyb Grav. Endnu et fortvivlet Skrig — og alt blev stille.

Som lamslaaet af Skræk stod Sønnen ovre paa den modsatte Brink, stirrende ned i det sorte Dyb, fra hvis Bund han syntes at kunne høre en klagende Stønnen.

„Mor!“ skreg han fortvivlet. Det lød som et vildt Brøl. Og nu var det, som om der løsnede sig en mangeaarig Skorpe af Træghed om hans Hjerte, og som dette frigjorte Hjerte udvidede sig under en Følelse lig den, Helten drives frem af, naar han vover sit Liv for en stor Sags Skyld. Uden lang Betænkning greb han fat i Græstotterne, lod sig glide ned over Brinken til det første Afsæt, famlede sig frem mellem de spaltede Lermasser, — og klatrende, springende og rullende naaede han med flængede Kinder og forslaade Lemmer Bunden, hvor Moderens tilsyneladende livløse Legeme laa og oversprøjtedes af Havvand og Skum. For første Gang siden sin spæde Barndom slog han Armene om sin Moder.

* * *

Da Morgensolen kiggede ind ad Gaardmand Niels Lorensens Enkes Vinduer paa Strandhøj, saa den til sin store Forbavselse et fremmed Kvindfolk ligge med indbundet Hoved i Sengen og en fremmed Karl staa ved samme, medens et velkendt lille trindt Pigebarn vimsede til og fra Sengen med Klude og Vandkopper, og medens en aldrende, velnæret Kone druntede omkring i Stuen med et Ansigt, der syntes at vidne om Tilfredshed over en nylig udført Barmhjertighedsgerning.

Langs Strandbredden, i Mulm og Storm, oversprøjtet af Brændingen, havde Jørgen baaret eller slæbt sin halvt sansesløse Moder uden om Klinten og hen til Gaarden paa Marken. Mere død end levende var hun bleven lagt i den Seng, som den brave Gaardmandsenke med største Villighed krøb ud af, og uden ret selv at vide af det var hun bleven undersøgt af Lægen, der straks blev hentet. Hun havde i Faldet knækket et Par Ribben og forslaaet Baghovedet slemt; men Lægen erklærede dog, at der næppe var Fare for Livet.

Nu laa hun der og saa op paa sin Søn med ufravendt Blik. Feberen brændte i hendes Aarer, og Smerterne jog hende igennem Brystet; men det var, som om hun intet sansede uden ham. Uafbrudt stirrede hun paa ham, hun kunde ikke forstaa det. Der lyste en fugtig Klarhed i hendes Øjne, og Musklerne om de store Læber dirrede som hin Aften for mange Aar tilbage. Han stod og blev helt underlig ved hendes Stirren, han kunde se, at det brød i Brystet paa hende. Det var, som han ikke kunde kende hende igen, det var hende og dog ikke hende. Hun tog ikke Øjnene fra ham, hendes Træk blev bløde og tog til at bevæge sig som under en Kamp. Endelig rakte hun Armen ud over Sengekanten og tog hans Haand: „Tak, Jørgen!“ Og i det samme brød der et Par Taarer frem i hendes Øjne og løb ned over Kinderne.

Men var Grete bleven forandret, saa var Jørgen det ikke mindre. Nattens Rædsler havde rystet hans Natur og vakt hans sløve Sind. Som gennem en Ildprøve var hans Aand bleven lutret, og den Selvfølelse, som i denne Morgenstund lyste ud af hans Øjne, spaaede om et vaagent og virksomt Fremtidsliv og gjorde ham tillige smuk, trods de plastrede Kinder og de blodige Klæder.

„Det var da forskrækkelig heldigt, at vi fik fat i den Doktor ude hos Kristoffers," sagde Gaardmandsenken.

„Ja," hviskede den syge, „du skal have Tak, Kirsten Niels Lorens, for at du lod ham hente og for alt det gode, du har vist mig i denne Nat."

„Aa, det havde vel enhver gjort i saadan en Affære. Det var da godt, Jørgen han kunde hitte paa at slæbe dig herhen, for dersom at han skulde have gaaet den lange Vej hjem med dig, saa havde du nok kraperet mellem Hænderne paa ham."

Den lille vimse Tjenestepige borede sig ind mellem Jørgen og Kirsten: „Se her, Grete Klemmens, her er en frisk Klud, let nu Hovedet lidt . . . nej Kors, hvor er det dog hovent! . . . saa, læg jer nu igen, saa skal jeg komme med en Taar rent Vand."

„Det er bedst, vor Mor," vedblev hun, henvendt til sin Madmoder, „at I gaar ud og lægger jer lidt i min Seng, for I fik jo aldrig sovet et Blund i Nat. Og saa til Natten skal jeg lave en god Rede til jer oppe i Mellemstuen, for at I kan ligge i Ro, jeg skal nok vaage og passe Grete . . . se til den visne Kat, render jeg ikke og er fær' at falde over ham!"

Idet hun smuttede ud ad Køkkendøren, sendte hun Jørgen et Smil, fuldt af kærlighedsdrukken Stolthed. Det var, som der paa hendes Læber dirrede et Ord, som hun ikke turde komme frem med i de andres Nærværelse.

Grete skævede lidt ondt til Tjenestepigen, hver Gang hun nærmede sig Sengen, men Mette lod, som om hun ikke lagde Mærke dertil. Havde Grete været ved fuld Velmagt, saa skulde nok Mette Sørensdatter ikke have dristet sig til at nærme sig hende paa den Maade; men det var

forunderligt, hvor alt var vendt op og ned i Dag, hun kunde ikke faa sig til at sige et ondt Ord til Tøsen, trods hendes fripostige Væsen.

„Ja," sagde omsider Jørgen, idet han saa sig om, „jeg faar nok lige saa godt gaa ud og se til Hytten."

Moderen saa hen paa ham. Han fik nok lige saa godt gaa ud og se til Hytten! Var det dog ikke forunderligt med Jørgen!

Da han kom ned i Portaabningen, sprang Mette ud fra Døren til Karlekamret, hvor hun havde været inde at rede Seng.

„Du er en Kernesvend, Jørgen! . . . her er Ringen!"

Og dermed fo'r hun tilbage gennem Døren og gav sig til at ælte Dynerne af alle Kræfter, medens Jørgen i en Lyksalighedsrus uden Lige fortsatte sin Vej op imod Klinten.

Uvejret havde for længe siden lagt sig, Naturen smilte med det mest uskyldige Aasyn, som om den vilde sige: „Det var ikke mig!" Men rundt om paa Markerne laa Halmknipper, Tangdotter og afbrækkede Grene i vild Uorden.

Han standsede paa Klinten og kastede Blikket ud over Havet, hvis storladne Skønhed han fra Barnsben havde beundret som en kvægende Modsætning til den stinkende Natur, han var vokset op i. Fra Luften langtude klang Sangsvanernes bløde Toner som en fjern Klokkeringning, nu og da blandet med Havlittens dæmpede Klarinettoner. Tusinder af Vildænder og Graagæs lettede, dannede kugleformede Skyer og lange spidse Vinkler, der langsomt skød sig nordpaa gennem Luften. Og over det hele hvælvede Himlen sin lysmættede Kuppel, rig nok, stor nok til at kunne favne alt det anelsesfulde, der glimtede og bølgede i den mægtige Natur.

Jørgen mærkede i sit Indre en Hævning, der skød Brystvæggen frem med en frigørende Følelse som aldrig før. Det forekom ham, at den Verden med Glans og Skønhed, som han i sine bedste Øjeblikke havde set paa Frastand; nu endelig tog til at drage sig ind imod ham. Glad og frigjort vandrede han ud efter Hjemmet paa Feden.

Det ene Hjørne af Taget var blæst bort; men han smilte lunt i Skæget, som om han tænkte: „De Dele skal vi nok klare.“ Det første, han tog sig for, var dog at se ind i Stalden til Kreaturerne. Efter at have gennet Køerne ud paa Marken og fodret og striglet Hesten — noget, som han aldrig før havde gjort af sig selv — satte han en Stige til Taget, slæbte nogle Knipper gammel Rughalm op, bredte Halmen ud over Lægterne og bandt den fast ved Hjælp af Stænger og Reb. Derefter gav han sig til at skære Hakkelse, fejede Loen og mugede Stalden. Der var saa uhyre meget at gøre i Dag, og fint og akkurat skulde det alt sammen være. „Nu det, nu det!“ hviskede det i ham. Aldrig var Arbejdet faldet saa let for ham, han kunde næsten have tærsket al Sæden, som sad i Laden, og renset og maalt den op med paa denne ene Dag.

* * *

Den Vinter, der nu oprandt, var den bedste, Moder og Søn nogen Sinde havde oplevet sammen. Grete havde skønnet, at hun ved sin egen haarde Adfærd havde holdt det gode i Sønnen nede, og at hun, ved aldrig at lade ham handle paa egen Haand, havde hindret Udviklingen af den Drivkraft, der skal bære al god Virksomhed frem. Nu fik han Lov at gro i Fred.

Men Isskorpen om Hjertet, den havde Grete endnu ikke faaet smeltet.

En Aften sad de ved den lille Tranlampe og arbejdede, hun vandt Garn, og han bandt Børster. Der herskede en usædvanlig god Forstaaelse mellem dem i Aften, og Jørgen mente, at han kunde nytte Lejligheden til at lægge et godt Ord ind for sin kære Mette, hvis Navn ellers aldrig blev nævnet i Huset; men næppe havde han faaet begyndt at hentyde til sin Hjertesag, før Moderens Aasyn blev haardt som i gamle Dage.

Hun standsede Garnvinden: „Bed om alt andet, Jørgen, og jeg skal føje dig; men dette k a n jeg ikke sige Ja til.“

„Det er det eneste, jeg har at be' jer om, og dersom ikke jeg faar hende, saa er jeg lige glad, hvordan Fa'en det gaar med hele Braset,“ svarede han og kylede et Børstetræ hen ad Gulvet.

„Ja skab dig nu bare ikke halvtosset, for det hjælper aldrig en Pele, det kan jeg sige dig.“

„Ja hvorfor kan I da ikke sige Ja?“

„Ja hvorfor? I Guds Navn du skal faa det hele at vide, hvis du ellers kan holde din Mund med det.“

Og nu fortalte hun sin Kærlighedshistorie, fortalte med al den brede Vidtløftighed, som en længe hengemt Hemmelighed gør Krav paa, naar den endelig faar Luft. 25 Aar gammel var hun bleven „gode Venner“ med Søren Nielsen, en dygtig og rask Snedkersvend. Hun var en simpel og fattig Tjenestepige, men hun turde sige „for Gud og hvert Menneske“, at hun havde et ærligt og godt Hjerte, og at hun var skrap til sit Arbejde baade ude og inde. „Aa dog, hvor var jeg lykkelig og glad! Jeg gik og sang og fjantede baade Aften og Morgen af bare Glæde, ingen Mennesker kan begribe, hvor meget jeg gjorde af ham.“ Han havde lært Snedke-

riet i Korsør og var saadan lidt fin paa det baade med Klæder og det hele. For at de skulde være rigtig forlovede, forærede han hende en Guldring, som hun dog sjældent bar til Skue, men som hun trofast gemte ved sit Hjerte i halvandet Aar. Saa kom der onde Rygter ud om ham, noget med en Pige i Hejninge. „Men jeg grinede bare ad det, jeg troede ikke et enstigt Ord af det.“ Endelig byggede han sig et nyt Hus i Næsby, og Foraaret efter skulde de saa have Bryllup. „Hvad sker saa? En Dag faar jeg Brev fra ham, at han maatte sige mig Farvel, for det kunde ikke blive til noget med vos to . . . Ja dersom ikke jeg blev, ligesom jeg skulde synke ned i Jorden! Ikke et Ord, jeg kunde sige, ikke det, der lignede Mad jeg kunde faa i min Mund, jeg gik og saa ud ligesom et Lig, og Folk gik og spurgte mig: „Hvordan er det, du glor?“ Men den selv samme Maaned giftede han sig med den anden, og et Fjerdingaar efter — et Fjerdingaar efter blev Mette født! Der er rendt meget Vand i Stranden siden den Tid, min Dreng; men aldrig render det Had ud af mit Sind, som har staaet og kogt i mig siden den Tid. Jeg blev som et vildt Dyr, jeg rendte over til ham og smed ham Ringen i Synet og sa'e, at jeg vilde blæse ham et Stykke, jeg havde aldrig brudt mig den ringeste Smule om ham. Det var ikke sandt, jeg løj, men jeg vilde ikke være ved, hvor det pinte mig. Jeg blev saa ond, saa ond i Sindet. Og det var ene og alene paa Trods, at jeg giftede mig med din Far, — han, den anden, skulde se, at jeg godt kunde undvære ham. Jeg forbandede ham, og jeg vil forbande ham til min sidste Stund. Se nu ved du det hele, Jørgen. Gud lade mig aldrig opleve den Stund, at du fører hans Datter til Brudeskamlen.“

Jørgen tav, i mange Dage derefter tav han. Grete skønnede, at der var bleven lagt et tungt Tryk over hans Sjæl.

Saa en Aften, da han gik ud for at fodre af, greb en Haand fat i hans Trøjeærme.

„Jeg turde ikke gaa ind, . . . aa, jeg er saa bedrøvet, Jørgen; jeg har faaet Brev om, at min Far ligger for Døden.“

„Saa—aa, det var da sørgeligt!“

„Og min Søster skriver, at han har snakket saa meget om den Ring. Du kommer til at lade mig faa den, for jeg vil ned og se til ham i Morgen.“

„Skal jeg nu af med ham igen?“

„Ja jeg vil ha'e ham, men du kan jo faa ham igen, naar jeg kommer tilbage.“

Hun fik omsider Ringen og vendte atter hjemad, fulgt et Stykke af sin Ven.

Et Par Dage derefter traadte hun ved højlys Dag ind i Grete Klemmens's Stue. Grete saa paa hende med et Par Øjne, som ikke enhver ung Pige vilde have staaet for.

„Ja det kan ikke nytte, Grete . . jeg skal snakke med jer, jeg har lovet . . aa Gud, jeg har faaet saadan en stor Sorg: min Far er død.“

Gretes Ansigt blev graablegt og skarpt. „Er han død?“ spurgte hun forfærdet, men skyndte sig at tilføje med en bitter Muskelskælven ved Munden: „Saa gør han da ikke flere Ulykker.“

„Sig ikke noget ondt om min Far, Grete, jeg kan ikke taale det. Jeg ved nok, at han bar sig galt ad imod jer; men han fortrød det saa bitterlig, det gjorde han, Grete; han bad mig om at gaa ud til jer og sige, at han havde haft jer i sine Tanker lige til det sidste . . . ja det er saa sandt, som der er en Gud i Himlen. Han sagde, at han havde gaaet med en tung Samvittighed, lige siden I skiltes,

men at han haabede, at baade I og Vorherre vilde bære over med hans Fejl. Og det sidste, jeg saa, at han gjorde, det var, at han klemte denne Ring i sin Haand . . aa, Grete, tag nu igæn Ringen og lad alt det gamle være glemt."

Ringen laa i Gretes Haand, uden at hun ret vidste, hvorledes den var kommen der, hun sank ned paa Bænken ved Bordet og sad længe tavs med Haanden fast knyttet om den. Jørgen puffede til Mette og mumlede noget om et nyt Ildsted, han havde muret op i Køkkenet; de listede sig ud ad Døren, for at hun kunde sidde ene med sine Tanker.

Stirrende paa det mørke Lergulv bøjede hun sig ubevidst ned og sank mere og mere udover. En Gang imellem, naar Overkroppen ligesom fik Overvægt, rettede hun sig rask op; men inden hun vidste af det, sank hun atter langsomt nedad. Det var, som om en usynlig Magt drog hende mod det Synernes Dyb, i hvilket hun saa Fortidens skiftende Billeder. Atter spejlede hans Aasyn sig i hendes Sjæl — disse mørke, levende Øjne, det sorte Hageskæg, Haarbuklernes blanke Buer i Tindingerne og Guldduppperne i Ørerne — hvor saa hun det levende! Først og sidst dvælede hun ved den Tanke, at han i sin Dødsstund havde tænkt paa hende, havde trykket denne Ring i sin Haand. Var det da sandt, hvad hun for mange Aar tilbage havde hørt ymte om, at han havde holdt af hende, selv efter at han havde rakt den anden sin Haand? Var det da saa, at Synden var kommen bag paa ham, at Forholdene havde tvunget ham til at knytte sit Liv til en anden Kvinde, der ellers vilde have staaet skændet i Verdens Øjne, og hvis Barn vilde have været faderløst og ulykkeligt? Var der maaske, naar alt kom til alt, et Træk af Bravhed midt i

Brøden? . . . Var det da ogsaa sandt, hvad hun for mange Aar siden havde hørt, men som hun den Gang lo haanlig ad, at han i sin Tid havde forladt Næsby, fordi han ikke kunde udholde at leve længer paa den Egn, der havde været Skuepladsen for hans første Kærlighed?

At han havde gaaet med hende i sine Tanker til sin sidste Stund — —! Aa, om hun havde haft denne Tanke at leve paa i alle de henrundne Aar i Stedet for at leve i Had: hvor meget ondt vilde da ikke baade hun selv og hendes Søn — hendes stakkels Søn, hvis Aand nær var bleven kvalt med under hendes Had — være gaaet fri for!

Hendes Øjne fyldtes med Taarer. Hun lukkede Haanden op og saa ned paa Ringen — det var, som et Mylder af Guldstjerner flimrede for hendes Øjne. Hun tørrede Taarerne bort og stirrede paa Ringen, vendte og drejede den og faldt atter i Tanker. . . . Det var den Dag, da der var Sommermarked i Slagelse, den 2den Juli; de havde kørt paa Karruselbanen paa Schwejzerpladsen og danset i Gudmans Sal nede paa Skovsøgade . . . det gik endnu i eet syngende Mindebrus for hende — med Trommehvirvler, Violinstrøg og Klang af Kornetter. Saa var han oppe hos Guldsmeden paa Fisketorvet, og bagefter gik de en Tur ud ad Slotsgaden, langt ud ad Alleen ad Andvorskov Slot til, og derude ved Hjørnet, hvor Bænken stod under den store Ask, og hvor Maanelyset gnistrede i Skærverne, der satte han Ringen paa hendes Finger og knugede hende op til sin hede Kind . . . det var denne Ring . . . aa Gud, det var denne selv samme Ring!

Køkkendøren stod paa Klem. Jørgen kom tilfældigvis til at kaste et Blik igennem Aabningen, hvorved han blev opmærksom paa, at Moderen sad

og saa ned paa sin Haand, som hun holdt skjult under Bordkanten.

„Kom hid lidt, Mette," hviskede han.

De saa nu begge, at medens hun stirrede ned paa Haanden, og medens en Taare sneg sig ned ad hendes Kind, lagde hun Hovedet snart til den ene, snart til den anden Side, som man uvilkaarlig gør, naar man vil se, hvordan en Ting tager sig ud. Endelig hævede hun Haanden ganske lidt over Bordkanten: hun havde Ringen paa Fingeren.

„Aa, Mette," hviskede Jørgen og knugede Pigen ind til sig, „nu tror jeg, det begynder at tø op i hende."

SVAG

(1884)

Lørdag.

„Ja men kær—e—ste Adolf, det er jo ikke ham alene, det er jo hele Studenter-Sangforeningen.“

„Jajajaja!“ vrissede Præstemanden og viftede med hvert af disse Ja'er et Stykke af Fruen til Side.

„De er jo indbudt af Vejle Borgere — det staar jo tydelig her i Brevet.“

„Jeg bryder mig ikke om, hvad der staar eller ikke staar . . nej, jeg læser det ikke! . . jeg har sagt dig min Mening og dermed er vi færdige med den Ting.“

Han hældede sig ind over Skrivebordet, dannede med den flade Haand et Halvtag over Øjnene og gav sig til at læse de sidst skrevne Linjer, som for at tilkendegive, hvor uhyre færdig han var med „den Ting“.

„Kæreste Ven, du har da ikke nødig at blive . . . at tage det saa . . . hm æhø æhø! — en rædsom Tobaksrøg! . . . det var jo bare et Spørgsmaal, jeg vilde jo bare spørge dig, om du endnu denne ene Gang vilde gi'e ham . . .“

„Ja, jeg kender dine Spørgsmaal, jeg er paa Øjeblikket klar over Stillingen, naar du kommer listende saadan med Hovedet paa Skraa og en

Ansøgning i hvert Øje — det kender jeg meget godt; men det hjælper nu ikke, — ikke en Hvid, ikke en dansk Skilling!“

„Jaja, saa faar du saamænd la' vær'!“

Fruen gjorde en Drejning, slog Kappebaandene tilbage og lod Nakken følge dem et Stykke paa Vej.

„Han skal dog een Gang lære at lægge Baand paa sine Nydelseslyster . . . Maskerade her og Skovtur der! I Dag til Bal og Sjov i Studenterforeningen, i Morgen hu hej af Sted til den anden Ende af Landet . . . det er for galt, Mine!“

„Ja men kæreste Adolf . . .“

„Ja det nytter ikke, jeg gør det ikke.“

Med et lille Ildglimt fra de brune Øjne drejede Fruen kort omkring og forlod Studereværelset. Præsten vrissede en Stund paa Stolen, drejede en Brevpresser en Omgang, flyttede et Signet fra den ene Side af Skrivetøjet til den anden og puffede til en Brevvægt, der forskrækket tog til at baske med Vingen. Endelig kom han til Ro og bøjede sig atter ind over sit Prædiken-Udkast.

For Resten mærkeligt, hvor dette med Peter passede ind i den afbrudte Tankegang! Sad han ikke netop her og skrev om de af Verdens Tillokkelser hildede Lyster og Lidenskaber! „O, hvor mange lader sig ikke i Ungdommens Dage drage ind i Fornøjelsernes og Nydelsernes brusende Hvirvel og føres ubevidst paa Letsindighedens gyngende Strøm mod Afgrunden!“ Han dyppede Pennen og skrev videre: „Betænk, du Fader og Moder . . .“ Nej det vilde ikke gaa. Han dyppede atter Pennen og vilde fortsætte, men faldt i Tanker og begyndte at tegne Ansigter paa Skriveunderlaget. Paa een Gang gav han et Ryst med Hovedet, smed Pennen hen i Skrivetøjet og gav sig til at vandre rundt i Værelset.

„Nej det er for galt! Har allerede brugt sine Lommepenge for hele Maaneden og tør nu understaa sig i at komme her og forlange endnu tyve Kroner! Det er sandt for Dyden dog for galt!“

Han fejede med sin højre Slikkepot en død Flue bort fra Vindueskarmen, strøg derefter hen forbi Pengeskabet, hvor han drejede Nøglen om med et Smæk, der klang som et kort, bestemt „Stop!“ igennem hele Skabet.

„Og saa skal den Pokkers Knægt altid skrive til Moderen, altid til Moderen, og altid med dette humoristiske Sving, som han ved, hun ikke kan modstaa. Saa bagefter kommer Turen til mig og Kassen — jo jeg kender Manøvren! Men nu skal jeg dog denne Gang“ — han slog Knald med sit Silkelommetørklæde og pudsede Næsen — „vise dem begge to, at jeg ikke saadan“ — nok et Pust i Tørklædet — „lader mig kuske.“

En dump Dundren rystede Vinduesrammerne, og i samme Nu suste Københavnstoget forbi Haven. Igennem Aabningerne mellem Digets farvede Skyer af Guldregn og Syrenklaser fangede han et Solblink fra en Glasrude og et Par usikre Skimt af Straahatte og Ansigter — saa forsvandt Synet, og det var kun med en flygtig Tanke, han fulgte det brusende Uhyre et Stykke paa Vej ad Ringsted til.

Søndag.

„Jo, det var virkelig en . . . maa jeg ikke give dig et Par Boller endnu?“

„Jo Tak, og en eneste Skefuld Suppe . . . ikke for meget, lille Mine.“

„Værs'god! Det var det, jeg vilde sagt: det var virkelig en nydelig Prædiken, rigtig nydelig! Men det om Ungdommens Letsindighed og Forældrenes

Eftergivenhed var det ikke saadan lidt . . noget, som . .?“

„Du har maaske følt dig ramt, lille Ven?“

„Nej paa ingen Maade. Jeg er jo fuldkommen enig med dig, kære Adolf, det ved du godt. Der er for megen Lethed og Forlystelsessyge hos vor Tids unge Mennesker — alt for megen! Og egentlig talt var jeg ogsaa fuldstændig enig med dig i Gaar; det er for galt med alle de Lommepenge! Men paa den anden Side maa vi huske paa, at han er saa ung og livsglad.“

„Netop derfor maa vi holde igen i Tide, min kære Pige.“

„Ja, det mener jeg ogsaa, jeg er jo ganske enig med dig; men jeg mente kun . . .“

„Ja nu er vi jo færdige med den Ting, lille Mine, lad os nu ikke . . . Fyren kan saamænd have rigtig godt af at holde sig i Ro en Gang.“

„Ja, det er slet ikke, fordi jeg er saa forlegen for, at han skal med, paa ingen Maade; men man ved nok, hvor det kan hippe i saadant et ungt Menneske, naar der er Tale om en Udflugt til Sø og Skov i glade Kammeraters Selskab.“

Præsten anbragte et Stykke Marv paa en kubisk Kødklump, stak Gaffelen igennem Bjærget fra Toppen, indsyltede det hele i Peberrodssovs og lod Klumpen forsvinde bag et Par graasorte Tandrækker — ikke et Ord kom over hans Læber.

„Især i saadant et muntert ungt Menneske som Peter.“ Fruen skottede.

En ny Klump forsvandt i den tavse Mund.

„Man kan jo forstaa, at det maa være dobbelt trist for ham at blive tilbage, naar alle de andre ruller af Sted — ham, der ved sine store Evner, sit kønne Ansigt og sin dejlige Stemme er som skabt til at være en af de første — hvad, lille Adolf?“

„Hm, Mine . .!“

„Men naturligvis, der skal være Maade med alting; man kan jo ikke blive ved at ødsle Penge hen til Fornøjelser. Derfor var jeg naturligvis ogsaa fuldkommen enig med dig i det, du omtalte i din Prædiken: Forældrenes Svaghed over for deres Børn, saadan med at forstrække dem med Lommepenge; det var noget, som alle kunde have godt af at høre, ogsaa Gaardmændene. Du skulde se, hvor Sidse Per Sørens sad og slugte hvert Ord. Jeg tænkte netop paa, at det var noget, hun kunde tage sig af med sine to Sønner.“

„Ja netop.“

„Og Ole Nielsen sad ogsaa og var fuldstændig væk.“

„Saa?“

„Ja. I det hele var det mageløst, hvor Folk var med i Dag.“

„Det tror jeg ogsaa. Ok ja! man vil saa gerne . . . det er saa fornøjeligt at se, at Folk har Øre for Kirkens Røst. Naa — Tak for Mad, min kære Pige!“

Hun rakte ham sin lille fede Mund. „Aa, hvor det er rart at sidde saadan alene og tale lidt sammen . . . hør, det er sandt, vil du ikke laane mig Zschokkes Husandagtsbog lidt i Eftermiddag? Jeg skal nok lægge den ind paa dit Skrivebord igen i Aften.“

Mandag.

„Bum bum bum — bum bum bum! Det var saa denne Ligtale. Lad os nu først se at faa ordnet lidt her paa Skrivebordet . . . Zschokke!? . . . Ja, det var maaske ikke saa galt; han har virkelig mange gode Tanker om Døden. Lad os en Gang se: Side 513 . . . ej ej, hvad er det? Der

har Mine glemt et af sine Breve: „Min hierte Moder“ . . . sandelig har vi ikke der det meget omtalte Brev! Hm — det kunde dog være ganske interessant . . .“

Han skævede hen mod Døren; den stod rigtignok paa Klem, men der var jo ingen ude bagved. Han lukkede Brevet helt op og lod Blikket løbe hurtig ned over de store, vidt skrevne Linier, hvis talrige Kruseduller og Sving saa ud som en Mylder af sorte Orme, der vred sig af Forskrækkelse ved at blive bragt frem for Dagens Lys.

„Min hierte Moder! Takkende for din mig saa velkomne Sending af Sjorter og Strømper, der ret har frydet mit Renlighed og Properhed elskende Hjerte . . . . . min til en salig Henfart syge Moster . . . Vejle paa Lørdag . .“ Her kommer det! . . „uimodstaaelige Tillokkelsers Trylleskær . . Fest paa Munkebjærg . . Bal paa Raadhuset . . . henrykke de Svende og Møer udi Vejle med Sangens førtjusande Magt . . . Dirigenten paa ingen Maade undvære mig, da jeg har et større Soloparti i et af vore Glansnumre . . O hvi, fik jeg ogsaa af de gavmilde Guder denne Tonernes Tryllemagt, naar jeg ikke . . . volti subito!“

En Flig af et Kappebaand kom til Syne i Dørsprækken, og et stort, brunt Øje skød en ængstelig spejdende Straale hen imod Præsten; men denne saa eller mærkede intet. Smilende, optaget af Brevets ungdomskaade Lune lod han Blikket løbe videre over næste Side.

„. . . Om du endnu denne Gang, denne, denne ene Gang kunde smelte den kære Papas haarde Hjerte! Kys ham, knug ham, stryg hans Pande med Silkehaand . . . Men skulde han alligevel sige Nej, da skriv mig til inden Torsdag, jeg vil da opsøge mig en Plads paa min Værtindes Pulter-

kammer, der, hvor ingen Straale af Dagens Lys nogen Sinde naar hen, men hvor Savnets evige Mørke ruger, og hvor Haabløshedens Aander sukker i alle Kroge — der vil jeg søge op i min Fortvivlelse, anlægge en to Tommers Drænrende paa begge Sider af min Næse og sætte mig stille paa min Kuffert og begræde min Skæbne i tredive Dage . . . i øvrigt mageløs flittig i denne Tid . . . vil ikke paa nogen optænkelig Maade nøjes med mindre end 1ste Karakter . . . tusinde Hilsener med en Varme af 80^0 Réaumur (lig 100 Celsius) til eder begge . . . leve i gyldne Haab og blinkende Munkebjærgssyner . . .

Din altid fattige,
men altid dydige,
evig
glade
Peter."

Præsten lukkede Brevet sammen, lagde det meget nøjagtig ind paa sin Plads i Bogen og lænede sig tilbage med et Smil og et lille Ryst med Hovedet. Øjet henne i Dørsprækken lyste med spejdende Stirren, og Kappebaandet dirrede af Spænding. Tilfældigvis kom Præsten til at dreje Blikket en Kende til Siden, i samme Nu forsvandt Øjet og Kappebaandet; men Spejlet ude i Gangen fremviste, idet en let Skikkelse strøg forbi, et Billede af et Hoved med et Par sejerssmilende brune Øjne.

Præsten skød Bogen længere ind paa Skrivebordet, som for at tilkendegive, at han ikke paa nogen Maade vilde røre ved den Bog mere. Men Smilet fra før kom igen. Et Billede af den evig glade Peter, som han tog sig ud, naar han i en Kreds af unge, lystige Feriegæster deklamerede, sang, dansede, svedte og lo med en aldrig svig-

tende Udholdenhed, steg op for hans gamle Øjne og gjorde Smilet bredere og bredere. Toner, Raab og ung Latter snoede sig i spillende Hvirvler omkring hans Hoved og drog ham til sidst ind i et svirrende Sus af egne viltre Ungdomsminder . . . som den Gang, han med sine lystige Kammerater drak svensk Punch paa Toppen af Kärnan, og Selskabet under rungende Bellmanssange lod de tømte Flasker suse i store Buer ud i Luften . . eller den Gang, da han med sin unge Forlovede — hende derinde — deltog i Høstgildet paa Voldbygaard og dansede i den store Mælkekælder, til hans ene Skosaal til sidst gik bagud under en susende Gallopade . . . Ok ja, ok ja, den glade, poesifyldte, velsignede Ungdomstid, da Hjernen gnistrer af Humør, og Hjertet svulmer af Mod og Livslyst, og som ved Mindets Tryllebud lever op igen og op igen og har Magt til, trods de graa Haar og den bøjede Ryg, at drage Sindet ud til Leg og Glæde under den tindrende Sommerhimmel! Ok ja, du lysøjede, lette Ungdom, hvor under man dig dine Illusioner, hvor dømmer man mildt om dine Bukkespring og din kaade Jodlen, naar man selv en Gang har haft Ild i Pulsen!

Omsider greb han Pennen og fik efter en Del Anstrengelse pint en til Anledningen passende Rynke frem mellem Øjenbrynene. „Atter har Døden med sin iskolde Haand . . .“ Nej, sidde her i Gravtanker, naar Sindet var opfyldt af ungt Liv, og Sommervinden luftede med Syrenduft derude, det var mere, end den gamle, ungdomsfriske Præstemand evnede. Hurtig pakkede han sine Papirer sammen, tog Hat og Stok og forlod Værelset for at se og høre lidt af det glade Pusleri, der svirrede og glimtede derude i den duftfyldte Natur.

Tirsdag.

„Godmorgen, lille Mutter! Og til Lykke paa Fødselsdagen! Jeg har desværre ikke faaet købt nogen Foræring; men her er en Konvolut, nu kan du selv . . nu kan du bruge dem, som du bedst selv synes.“

„Aa du kære Ven! . . Nej, det er dog for galt — to endogsaa!“

Hun omfavnede ham med al den Forelskelse, som to Tikrone-Sedler kan skabe hos et kvindeligt Fødselsdagsbarn.

Han klappede hende paa Ryggen. „Gud velsigne dig, min kære Pige!“

„Og jeg maa anvende dem, som jeg selv vil — lige til hvad jeg selv vil?“

„Det . . det . . Pengene er nu dine. Hvordan . . er Teen færdig?“

„Ja men hør, ved du saa hvad . . . nej det er ingenting . . ja vist er Teen færdig. Aa hvor er du en mageløs sød og rar Fatter!“ (Smik, Smæk!)

Onsdag, Torsdag og Fredag.

Præsten indhyllet i mild-værdig Principfasthed, Fruen Godheden og Omhyggeligheden selv, men nervøs-urolig.

Lørdag.

„Jeg kan ikke begribe, hvad du trækker omkring med mig efter; jeg har daarlig Tid, lille Mine.“

„Nu om ad denne Gang, hen forbi Graapæretræet.“

Endelig landede de paa Højen nede i Hjørnet. Fruen kiggede til højre ud over Hækken. Hun rystede formelig af Spænding. „Der har vi det!“

Toget kom farende, utydelige Harmonier af en flerstemmig Sang tonede igennem dets Brusen, et lyst, frejdigt Hoved med en rød-hvid Hue hældede sig ud af et Vindue, Huen begyndte at hvirvle rundt i Luften: „Hurra . . . a!“ Fruen viftede med sit hvide Lommetørklæde, Præsten svang sin sorte Filthat — rutsch! saa var det hele forbi.

Fire gamle Øjne straalede med fugtig Glans; men Præsten vendte sig mod sin Ægtemage og truede med Fingeren:

„Mine, Mine, hvor er du svag over for den Dreng!“

EN FORNEM LEDVOGTER

(1885)

Grundet paa en virkelig Tildragelse, der har levet i Mindet fra Fader til Søn i Forfatterens Slægt lige fra Holbergs Dage.

Det var en Eftermiddag i August 1746.

Hed og kvalm havde Dagen været, en underlig tung Graalysning hang over Engene, stramme Dunster fra svovlede Moser og sure Møddingsteder laa i Luften og gjorde Folk trangbrøstige; men hist og her lyste paa Himmelranden en Strime hvidblaat Lys, der syntes at spaa om en frisk Aften.

I en græsblød Grøft ved Tersløsevejen, kantet med Sikorieplanter, Vejbred og Knopurt sad en gammel Mand og hvilte sig efter en anstrengende Marktur. Iført gulgraa Knæbenklæder, en brunlig, snæverærmet Frakke med kæmpemæssige Lommeklapper, en broderet Vest, af hvis Brystaabning et purlet Kalvekryds væltede sig frem, samt en trekantet Hat eller Hue, der var trykket fast om en hvid Pudderparyk, sad han og pirrede med en lang, sølvbeslagen Støttekæp i en gammel Myretue, af hvis grynede Muld en Vrimmel af røde Smaafyre kom til Syne og fo'r i vild Forskrækkelse omkring mellem hverandre.

Det var Ludvig Holberg.

Efter at have tilkøbt sig Herregaardene Brorup, Tersløsegaard og Ødemark opholdt han sig ofte paa Landet i Sommertiden, især paa Tersløsegaard. Naar han forlod sin ensomme Professor-

gaard i København og drog ud til sine Godser, „lod han sin Filosofi og Moral blive liggende i Siseboden uden for Vesterport“ og gav sig hen i Naturens Friskhed og Landvæsenets Travlhed. Han var en driftig Landmand og satte de i højt Mon forsømte Godser i forholdsvis god Stand, men havde uagtet al „Artighed og Venlighed“ idelig Bryderi med Naboer og undergivne. I Høstens Tid gik han ofte ud paa Markerne og saa til ved Arbejdet, gav vel stundum Ridefogden, eller hvem det kunde træffe, en lille Overhaling for Pligtforsømmelser, men indlod sig ogsaa ofte i godmodig Skæmt med Bønderne, hvis jævne Væsen tiltalte hans sunde Natur og frembød Lejlighed for ham til frugtbare Studier. Gamle Bønder paa Egnen skal endnu kunne fortælle Smaatræk fra deres Bedsteforældres Tid om den sære, vittige, godmodige Baron.

Et tørt Smil spillede om den gamle Digters Mund ved Synet af den Forskrækkelse, han voldte de opskræmmede Myrer.

Netop saaledes havde han med Spottens Pren pirret op i Samfundets gamle Myretue, og det kan være, at en eller anden Tanke herom foresvævede ham, medens han med lunt Velbehag sad og saa paa, hvorledes det urolige Kravl rejste sig paa Bagbenene og afmægtig bed i Stokken.

Han hørte en løjerlig hvinende Knirken af en Vogn og kastede Blikket hen over Vejen, hvor en gammel Bonde langsomt kom luntende i en snæver Tremmevogn med et Par knoklede Øg. Det peb og skreg i Navene, som om Lundstikkernes Stilke filede sig ind i Bøsningernes Rande. En søvnig gammel Fyr med hvidt, flagrende Haar og en rødlig, bredskygget Hareuldshat paa Nakken sad sammensunken nede mellem „Haverne“ og grundede

øjensynlig paa, hvordan han paa en nem Maade skulde faa lukket Vejens Led op.

„Æh, du der . . . prur . r . r! . . . du der, ta'e og luk mig det Led op, du haa' itte aan't at bestille!“ raabte han og plirede med de svækkede Øjne ned efter Manden i Grøften.

„Det skal ske, Fa'er,“ svarede Holberg, der straks steg op af Grøften og hivede det dinglevorne Led tilbage.

„Saada igen, dik dik dik! æh du, Kamejl!“

„Nej Holdt lidt . . . prur . . . r! jeg skulde vel have en liden Drikkeskilling, Fa'erlil,“ udbrød Holberg.

Øgene standsede villig og lod Ørerne hænge. Bonden, der nu opdagede, at det var en „højfornemme“ Mand, han havde for sig, blev forfærdet og tog til at stamme: „Æ . . . æ, hvem er . . . mæ Forlov at spørge . . . hvor er I fra?“

„Fra den Stad København. Jeg er en gammel Literatus, der er paa Vandring for at røre Skankerne og trække lidt frisk Luft udi det fri.“

„Naa saadan, ja saamænd.“

Holberg underholdt sig en Stund med Manden og morede sig over hans brede Maal.

„Hans Vogn har nok Kneb udi Maven,“ ytrede Baronen smilende.

„Ja, det gaar lidt trøvt; det volder, at jeg havde ingen Tjære. Og nu har han staaet et Par Dage ude i Mødtningen, saa Akslerne er vel sate bundede ud. Men det faar itte hjælpe, ikke, jeg skal ligegodt til Hove i Morgen tidlig og køre Ærter ing med ham, som han er. Den ny Herremand han vil ha' sit, vil han.“

„Ja saa, Fa'erlil.“ Holberg smilede. „Hvordan huer ham ellers den ny Herremand, Baronen?“

„Hæ ja, det er jo saad'n . . . itte forded, Manden

kan jo være meget færm, men-ad de siger ligegodt, at han er gevaltig striks a' sig, saad'n i visse Støderyk."

„Ser man det! Er han saadan en Pinehas?"

„Det er nok saad'n lidt paa Jaa efter det. Han kommer stændig herud, og saa gaar han alstillens og ser efter, baade med Jord og Kretur, og er faalig hævngerrig paa det hele. Om det saa bare er et Par Pil, der skal stævnes, saa skal han være med."

„Man tænke sig, at han vil stikke sin Næse udi saadanne Ting!" svarede Holberg med højt opskudte Øjenbryn.

„Ja. Her forleden en Gang havde Jens Foged gaaet hen og skydt et lille Pims af et Madposedyr ude i Skoven, og Søren Hugger havde sluppet af Sted med at faa trillet en Smule Kævle hjem om Natten, men-ad de blev saa mare pænt nappet begge to og maatte op at sidde for det."

„Det var min Tro haardt for de arme Gavtyve!"

„Ja saad'n er han; men-ad ellers saa skal han itte være fravillig med at gøre en fattig Mand en Villighed, og de siger, at han sætter sig lige saa gerne jævn' en simpel Mand som jævn' en fin Herremand. Og han skal dog nok være en rig og højlærd Mand . . . æh, skal I nu til at knubbes igen!"

Det var Øgene, der vilde gnave hinanden i Mankerne.

„Ja, nu er jeg saa klog! Nu kan han gerne køre videre. Og saa kan han saamænd sige, naar han kommer hjem, at Baron Holberg har lukket Leddet op for ham."

„Ih bevare mig naadelig og vel!" Manden fik Hatten revet af og saa med et forstyrret Blik paa den fremmede.

„Hahaha!“ lo Holberg og gav det gamle Led et Puf med sin Stok.

Bonden, der i sin Forfjamskelse havde tabt Hatten ned paa Vognbunden, rykkede i Tøjlerne og satte Hestene i Gang med et ængstelig-gloende Sideblik til den fornemme Ledvogter.

Det luftede svalt ovre fra Skoven, en Flok Stære jog i susende Fart hen over Vejen, og Aftensolen lagde sin fine, rødlige Guldhinde over de nøgne Hovmarker. Smilende, med Haanden paa Ryggen vandrede Fader Holberg langsomt hjem mod Tersløsegaarden, hvis Tage og Træer glødede med et feagtigt Skær. Der gik Drag af Tilfredshed over hans furede Aasyn, som om han med en vis Selvbevidsthed gik og tænkte paa, at hele hans lange, travle Liv havde været en Stræben efter at lukke Led op for Menigmand, fjerne gamle Bomme og gøre Vejene ryddelige for sine Medborgere.

„KÆRLIGHEDS VÆLDE“

Hele Eftermiddagen havde hun gaaet i en vild, nervespændende Angest. Han var saa underlig, da han gik, hun havde set mørke Kløfter mellem hans Bryn og røde Glimt i Øjnene.

„For Gud i Himlens Skyld, forløb dig ikke, Kristen," havde hun bedet med Haanden om hans Nakke. „Jeg ved godt, at han er et ondt Menneske, jeg ved, hvor megen Fortræd han har voldt dig, men tving dig . . endnu denne ene Gang . . for min Skyld og for Barnets Skyld."

Han havde ladet sit Blik glide fra hendes Aasyn ned paa Vuggen og tiet en Stund. „Jaja, nu faar vi se; men jeg gaar alligevel, for jeg skal op hos Sivertsen og tage noget Stangjern ud."

Saa var han gaaet. Rank og rolig, støt og sikker i Fodskiftet havde han taget Vejen ad Købstaden til. Angesten brød og gærede i hendes Bryst. At de dog ogsaa skulde bo saa ensomt herude paa Marken! Ikke et Menneske at tale med, ikke en Sjæl at udøse Hjertets Kvaler for!

Smedjestedet skjulte sig mere og mere i Taagerne.

Brøstfældigt og mygt laa det gemt i en stille — i øvrigt frodig og naturskøn — Dalkløft mellem de to Landsbyer Sørup og Ellinge, af hvilke

den først nævnte laa en god Fjerdingvej fra Købstaden.

Huset, hvortil der hørte et Par Tdr. Land god Jord og en lille køn Have, gemt i en lun Ramme af Bukketorn og Humle, var Kristens Fødehjem og ejede endnu Barndomshjemmets hele tryllende Hygge for ham. Alt havde været i nogenlunde Orden, da han overtog det; men i de senere Aar var det gaaet stærkt tilbage for ham.

Kristen var en høj, stærk Mand med mørkt Haar og brunt Helskæg. Hans Ansigt var groft, knudret af store Muskler, men ikke stygt. Der laa Drag af Ro og Styrke om hans Mund; men i de dybt liggende mørke Øjne kunde der stundum brænde en egen gennemtrængende Glans, der syntes at være Genskin af vilde Kræfters Gløden paa Bunden af hans Sjæl.

Frederikke, hans Hustru, var en Datter af Sognefogden i Sørup. Hun havde giftet sig med ham trods alle Forældrenes Indvendinger og Trusler, og aldrig noget Øjeblik havde hun fortrudt sit Valg.

„Det er desværre en Misallijanse, Hr. Justitsraad," havde Sognefogden sagt, da Birkedommeren ønskede ham til Lykke med Giftermaalet.

Sognefoged Rasmus Rasmussen var en agtet og brav Mand, en retskaffen Lovhævder med Autoritetens Stempel paa sin Pande, Sognefoged fra Isse til Støvlesaal, omgiven med et Skær af Lovmæssighed og god Orden — et Hoved højere end alt Folket. Han vidste at føre sin Person med Værdighed ude omkring i sin Sognefoged-Verden. . . . Ak, men naar han drog sig tilbage i sin egen private Tilværelse, da var han en ganske almindelig Rasmus Rasmussen, da faldt Myndigheden, da var „vor Mor" Sognefoged. Hendes Vilje slyngede sine

Traade ud over den ganske Gaard som et Net, under hvilket Husets øvrige Folk — Manden, Sønnerne og Tjenestefolkene — kravlede om med en Følelse af Magtløshed, om end for øvrigt med et ret godt Humør og en vis trøstig Hengivelse i de fælles Vilkaar. Kun Datteren, Frederikke, havde i ubegribelig Selvraadighed vovet sig uden for Nettet, ud i den lokkende Verden, over hvilken Friheden hvælvede sin daarende Himmel. — Hun havde en Sommer faaet Lyst til at rejse til Købstaden for at lære fin Strygning, men „derfra var det, hele Ulykken stammede“. Der havde han, denne Smeddetamp, haft sin fri Gang til Pigen og havde faaet sat hende saa mange Griller i Hovedet, at han til sidst ganske havde faaet hende i sin Magt. Men nu fik hun til Gengæld ligge, som hun havde redet, hendes Fødehjem var lukket for hende, og Forældrene kendte ikke Vej ud til Smedjen. Hendes Giftermaal tvært imod Forældrenes Ønske og Vilje var et mørkt Punkt i Familiens hæderlige Saga, et Brud paa al god Lov og Orden, som Sognefogden aldrig kunde glemme, og som Maren, hans Kone, aldrig kunde tilgive.

Men Frederikke brød sig fejl om god Lov og Orden, hun var tryg med sin Smed, der, hvor sort han end kunde være, var hendes Livssagas Lys og Trøst. De havde for Resten allerede haft flere alvorlige Prøvelser at drages med, idet de havde mistet to dejlige Børn og haft flere slemme Uheld med de Par Kreaturer, de holdt. I de første Aar havde de dog haft deres gode Udkomme, om de end maatte slide haardt for Brødet; men i de senere Aar var det som sagt gaaet tilbage for dem i en betænkelig Grad, og det havde sine visse uhyggelige Grunde.

Tæt ved Landevejen, men i Købstadens umid-

delbare Nærhed, laa en anden Smedje, en smuk, teglhængt Bygning med Værksted i den ene Ende og Beboelseslejlighed i den anden. Her havde den velkendte udspekulerte Smed Frederik Lind sit Hjem. Han stammede fra Sørup og var i Slægt med flere af Gaardmændene i denne By. Han havde lært sit Haandværk i Købstaden, var ualmindelig snild og dygtig til sit Arbejde og forstod at kapre Kunder fra alle Sider. Enkelte, som havde haft Lejlighed til at lære ham nøjere at kende, var af den Mening, at han var en lumsk og snedig Hund, som man skulde tage sig i Agt for at blive Uven med; men andre roste ham som en omgængelig og driftig ung Mand. Kristen Smed havde kendt ham fra Barns Ben, og de havde i Svendetiden ofte moret sig sammen paa Danseboden; men saa gik Lind hen og blev forelsket i en vis smuk Strygepige, og fra den Tid saa han og Kristen ikke til hinanden med milde Øjne. I Maaned efter Maaned arbejdede Lind paa at vinde Frederikkes Hjerte; Kærligheden blev til en Lidenskab, der brændte ham i Sjælen, han maatte, han vilde vinde denne Pige! Til sidst maatte Frederikke søge Værn hos Kristen, og en Balaften kom det til et Sammenstød mellem de to Medbejlere. Lind viste en ilter Opførsel, holdt sin knyttede Haand op for Kristens Næse og svor paa, at han aldrig i Verden skulde faa denne Pige; da bøjede Kristen sig ned, tog ham paa Armen og bar ham under Forsamlingens Latter og trods hans Banden og Sprællen ud af Salen, som man bærer en lille uartig Dreng bort. Lind gik; men han lovede med vilde Eder at hævne denne Aften, — ikke med et enkelt Gengældelsesslag, nej med sejgpinende Hug og Stik, med et helt Livs uopslidelige Had.

Og det lod til, at han vilde holde Ord. Han

havde med udtænkt Ondskab fortrædiget Kristen paa alle optænkelige Maader, udspredt onde Rygter om ham, skrevet anonyme Stykker i Avisen, hvori han nedsatte hans Arbejde paa den mest ondskabsfulde Maade, og endelig havde han ved listige Midler forstaaet at trække den ene af Kristens Kunder til sig efter den anden, først dem, han var i Slægt med, siden de andre. Sognefogden havde øjeblikkelig, da hans Datter giftede sig med Kristen, forladt dennes Smedje og var tagen til en af Købstadens Smede, dog ikke Lind. Herved var Tegnet til Frafald givet. Vejen var omtrent lige saa nær til Linds Smedje som til Kristens, Arbejdet var langt smukkere og billigere, hvortil kom, at Lind var en overmaade gæstfri Mand, der altid opvartede med Bajere og Cigarer, medens Kristen lidt efter lidt var bleven en løjerlig Tværdriver, der snart hverken vilde sige Goddag eller Farvel til Folk. Den ene efter den anden forlod Kristen og gik til Lind; kun een Mand, den rigeste Gaardmand i Sørup, vedblev at holde sig til sit gamle Smedjested ved Landevejen. Kristen havde mistet otte af sine bedste Kunder; nu havde han kun denne ene Sørupper tilbage samt fire mindre Gaardmænd i Ellinge, og af disse Mænds Arbejde kunde han ikke leve. Han tav; men Harmen sydede i ham. Frederikke søgte med Kærlighedens indtrængende Bønner at dæmme for Hævnen, og han holdt ogsaa denne tilbage i flere Aar; men under Trykket af denne indeklemte Bitterhed og under Næringssorgernes knugende Byrde var han lidt efter lidt bleven mørk, indesluttet og pirrelig. Hun skønnede, at hans Sind martredes, og hun søgte at skumme Giften af hans Liv; men hun maatte ofte erkende, at hun kun magtede saa lidt. Lykken var vegen fra deres Hus, Hadet undergravede det ud-

vendig fra, og Harme og Hævntanker truede med at sprænge det indvendig fra. Ofte talte Kristen om at sælge Stedet og rejse til Amerika; men det var en forfærdelig Tanke for Frederikke, om det nogen Sinde skulde komme dertil; hun var saa angest for Søen og angest for de mange slemme Mennesker derovre, hvor man skød hinanden med Revolvere.

Saa en Dag havde Kristen faaet at vide, at nu havde Lind faaet kapret den sidste af Sørup Gaardmænd. Hvad skulde Enden blive? Bageren vilde ikke lade ham faa mere Brød paa Borg, det sidste Halvaars Skatter og Afgifter henstod ubetalte. Skulde Sognefogden, hans egen Svigerfader, maaske om kort Tid komme med sin Protokol . . .? Jern- og Kulhandleren skyldte han over 100 Kr., Kulbunken var opbrugt og den sidste Ende Stangjern opsmedet i Eftermiddag. Og nu kom dette ny Ulykkesbudskab.

Da havde han bidt Tænderne sammen og knyttet sine Næver. Uden at sige et Ord havde han klædt sig om, ikke med en Stavelse havde han villet tilkendegive, hvor han vilde hen; men Frederikke havde ved at se hans Øjnes Vildglimt straks anet, at hans Rejse gjaldt Lind, og at hans Ærinde var — Afregning!

Timerne sled sig hen med fortærende Kval. Hun satte sig og rejste sig, urolige som Fugle, der aner Uvejr, fo'r hendes Tanker omkring fra Sted til Sted, hun vidste ikke, hvor hun skulde stedes.

Ude over de sorte Pløjemarker laa Taagerne og bølede i tykke, metalgraa Driver, gule Blade svirrede med en død Vuggen ned forved Vinduet, Vandet drev i Dryp paa Dryp fra Tagskægget, —

hele Naturen var som et kæmpemæssigt Billede af Selvopgivelse og knugende Tungsind.

Lidt efter lidt sivede de sidste Rester af Dagens Graalys bort i Taagerne, og Natten væltede sig fugtig og kulmørk hen over de sorte, vandmættede Marker.

Hun tændte Lys, satte sig ved Vuggen, bøjede sig ned over den sovende Dreng:

„Lille Hans, tror du vel, han gør det? Tror du vel, Hans? Nej, han gør det ikke, han husker paa os to.“

Hvert Øjeblik gik hun hen ved Vinduet, stirrede ud og lyttede.

Endelig traadte han ind ad Døren — ikke høj og mandig som ellers, ikke med faste, afmaalte Skridt, ikke med det rolige, dybe Blik, hvori Ærlighed og Troskab spejlede sig, — nej vaklende mørk, bleg og med dirrende Hænder.

„Kristen, du har alligevel . . . Gud forbarme sig, du har Blod paa Frakken! . . . Du har dog vel ikke . . . slaaet ham ihjel?“

„Jeg ved det ikke,“ lød det dumpe Svar.

Hun kastede sig med en hul Strubelyd ned ved en Stol, skjulte Ansigtet mellem Hænderne og stønnede: „Aa, hvad har du gjort, Kristen!“

Barnet gav sig til at græde, hun hørte det ikke.

„Hvor kunde du gøre det?“ jamrede hun, idet hun hævede Hovedet og knugede Hænderne krampagtig mod hinanden. „Du lovede dog at lade det være.“

„Jeg lovede ingenting,“ — han gjorde et lille Ophold — „men det havde alligevel ikke sket endnu denne Gang, dersom han ikke i Dag havde føjet en ny Skurkestreg til alle de andre.“

Det ene angestfulde Spørgsmaal fo'r fra hendes Læber efter det andet, i vild Spænding stirrede

hun ham op i Øjnene og lyttede efter de korte, dumpe Svar, han nølende gav.

En tam Krage, der om Natten havde sin Plads under Bilæggerovnen, udstødte et Par gennemtrængende Skrig og kom frem af sit Skjul. Manden havde sat sig paa Bænken ved Døren, og Fuglen flagrede efter gammel Vane op paa hans Knæ, men han fejede den bort med en vred Haandbevægelse. Barnet skreg højere og højere henne i Vuggen, Moderen, der nu ikke længer kunde undgaa at lægge Mærke dertil, maatte tage det op. Under Graad og Klager gik hun frem og tilbage paa Gulvet og vuggede Drengen paa Armene.

„Saa er vi ulykkelige for hele Livet! Hvor kunde du gøre det?“

Længe blev han siddende sammensunken og stirrede ned paa Gulvet, med Hovedet ludende ud over Brystet.

„Frederikke,“ sagde han og rakte en Haand frem, „du maa ikke vende dig fra mig.“

Hun saa paa hans blodsprængte Fingre og drog sig med en grufuld Skælven bort fra ham. Barnet rakte sig frem imod ham, men han lod Haanden falde slapt ned.

De fik ingen Søvn den Nat. Kristen smed sig vel ind over Dynerne med Tøjet paa; men da Klokken slog 2, hørte de Vognrummel ude paa Vejen, Vognen holdt, og et Øjeblik efter traadte to Politibetjente ind i Stuen.

„I Lovens Navn anholder vi Dem som mistænkt for attenteret Mord.“

* * *

Det havde været en uhyggelig Vandring, Fodskiftet var blevet mindre og mindre sikkert, efter-

haanden som han nærmede sig Købstaden. Da han var naaet op ud for Linds Smedje, havde han vendt Hovedet til en anden Side og forstærket sine Skridt. Først da han var kommen et godt Stykke forbi, havde han sagtnet Gangen og draget Vejret langt.

Han gik op til Købmanden.

„Jeg vilde gerne tage noget Stangjern ud, Sivertsen.“

„Det kan vi saa godt, kære! Man kan faa alting i denne dejlige Verden, naar man bare har disse hersens.“ Den lille glatkæmmede Handelsmand lod Fingrene spille.

„Ja, jeg har ingen i Dag.“

Den lille Mand spidsede Munden, skød Øjenbrynene til Vejrs og bankede med et Penneskaft i en opslaaet Protokol.

„Ja, jeg ved det nok, Sivertsen; men De skal nok faa, hvad De skal have.“

„Et Hundrede og syv og tyve Kroner og femten Øre!“

Smeden saa ned for sig og tav.

„De mener vel, jeg finder mine Jernvarer paa Gaden, Kristen Andersen? De mener vel, jeg faar mit Stangjern forærende, he he, hvad?“

„De skal faa Pengene, lige saa snart jeg kan skaffe dem.“

„Ok ja, Loven er ærlig, kære Ven; men bedre er det dog at tage sig sammen og bestille noget, saa man kan opfylde sine Løfter, saadan maa jeg gøre. Tror De, jeg kommer frem med Løfter? Nej, Valuta, min Ven, Valuta! Folk er rent forrykte, de vil have Mønt for deres Varer, de er rent tossede, hehehe!“

Kristen tav en Stund og stirrede mørkt paa Disken. „Bare en Skæppe Kul da.“

Den lille Mand drog paa Skulderen. „Mønt, Mønt, kære!“ Han slog et Sving ind i Bagboden og gik derefter ind i Stuen.

Bodsvenden bøjede sig ud over Disken, med den hule Haand om Munden: „Det kan De takke Lind for.“

„Hvordan det?“

Svenden skævede hen efter Døren og hviskede skyndsomt: „Jeg hørte i Middags, at han omtalte Dem for Sivertsen som en doven Hund og en skummel Karl, der bare gik ud paa at snyde Folk og saa grine ad dem bagefter. Sivertsen fik, saa raspede han, ikke en Øre af Dem.“

Kristens Ansigt blev blegt, og dets Muskler drog sig sammen i store Bundter og Knuder. Han stod en Stund og dirrede.

„Hvor meget koster saadan en Knortekæp?“ spurgte han og pegede paa nogle tykke Egestokke, der stod i en Krog ved Saltkassen.

„Aa, en fyrretyve Øre.“

„Lad mig faa saadan en.“ Han talte nogle Kobbermønter og et Par Tiører op paa Disken.

Svenden blev urolig: „Bevares, Mand, De vil da vel ikke . . .? Jeg vil sige Dem, De kan slaa Manden ihjel med en af de Stokke.“

Kristen nikkede og gik. Da han kom ned til Linds Smedie, fik han at vide, at Lind var gaaet til Sørup.

„Godt, saa møder jeg ham nok paa Vejen.“

Og han mødte ham ogsaa. — — —

Efter Mødet gik Kristen hjem, men Lind gik ingen Steder. En Arbejdsmand fandt ham liggende i en Grøft — livløs, med brækket Arm og flækket Nakke. Han blev bragt til sit Hjem, men Lægen, som blev hentet, erklærede, at der næppe var noget at gøre.

„Var det Deres Hensigt at slaa Manden ihjel?“ spurgte Forhørsdommeren, da Kristen første Gang kom for Skranken.

„Det ved jeg ikke, ne . . j, det var det vel ikke; men jeg havde sat mig for, at jeg vilde knuse hver en Knokkel i hans Krop.“

Dommen faldt: Et Aars Cellefængsel.

* * *

Den Morgen, da Kristen var bleven fængslet, kom der en Kvinde med et Barn paa Armen og med flagrende Haar styrtende op til Sognefogdens Port og gav sig til at banke paa af alle Kræfter.

„Du evige, hvordan er det, du ser ud, Barn?“ udbrød Maren, da den natlige Gæst var bleven lukket ind.

Klager, Forfærdelsesraab, Spørgsmaal og Skrig lød i forvirret Sammenblanding.

„Ja, saadan skulde det ende!“ jamrede Maren. „Men det kunde vi jo vide. Kan der komme andet end Forbandelse og Ulykke over den, som foragter sin Fader og Moder! Er det dog ikke forfærdeligt! Og dette lille uskyldige Kriv! . . . aa, sikken en Far!“

„Ja,“ gispede Sognefogden, der i Nattrøje og Underbenklæder gik frem og tilbage paa Gulvet, „nu har du vel faaet nok af ham? Skam og Skændsel har du ført over vor hæderlige Familie! . . . Sognefogdens Datter gift med en . . en . . Morder! . . . Jeg, som skal vaage over Lov og Ret . . . hvad vil Folk sige, hvad vil Justitsraaden og Amtmanden tænke om mig?“

Den unge, fortvivlede Kone kunde intet svare; udmattet og overvældet af Smerte havde hun rakt

sin Moder Barnet og var sunken ned i en Lænestol, hvor hun faldt sammen i en søvnlignende Døs. Taagede Syner med Gnister og Ildstreger drog forbi hende, en vanvittig Larm af summende Røster, der nu og da overdøvedes af Skrig og Raab, som atter opløste sig i en vaandefuld Stønnen, lød for hendes Øren. Var det hele en forfærdelig Drøm efter en pinlig gennemvaaget Nat? . . . Hun rettede sig i Vejret og saa sig om — nej! der gik hendes Moder med det grædende Barn, der gik Faderen og vred Hænderne! — det var ingen Drøm, hun var i sine Forældres Hus, fulgt derop af Fortvivlelse og Raadvildhed.

„Kristen!“ udbrød hun i hjerteskærende Smerte, „hvor kunde du gøre det!“

* * *

Smedjen blev lukket i nogle Dage; men Frederikke kunde ikke udholde Opholdet i sine Forældres Hus, hun vilde ud i sit eget Hjem igen; til denne Plet var hun groet fast, her havde hun levet sit Livs mest indholdsrige Aar, her var hendes Sjæl bleven øvet i Modgang og styrket i Kærlighed. . . Aa, der var ingen, der vidste, hvordan han var bleven sejgpint, ingen, der kendte det Væv af Løgn og Lumskhed, som var blevet snøret sammen om ham, ingen, der kendte Sorgens og Ængstelsens Kampe i hans Bryst, ingen, der vidste, hvorledes han havde kæmpet mod Lidenskaben i sit Indre, indtil endelig Maalet blev fuldt! Hun vidste alt, hun havde kæmpet ved hans Side, hun vidste, at hans Natur ikke var ond i sig selv, hun havde læst dybest i hans Sjæl, hvor Trofasthed og Kærlighed boede, hun havde følt hans ærlige Haandtryk og hørt hans milde, rolige Ord. Hun

kunde ikke dømme ham, hun elskede ham endnu og vilde vedblive at elske ham til sit sidste Aandedræt. Ak, men hvor kunde han gøre det!

En ledig Smedesvend kom og tilbød sin Tjeneste for en billig Løn; hun tog imod Tilbudet, og han udførte for Eftertiden den Smule Arbejde, der endnu var tilbage. Forældrene kom jævnlig derud og bragte hende Fødevarer og Penge. Ulykken havde bygget Bro imellem dem og Datteren, men Frederikke maatte gyse, hver Gang hun saa dem; thi de Kurve og Pakker med Sul og Brød og Urtekramvarer, de bragte som Naadegaver, og som hun desværre var nødt til at tage imod, var altid ledsagede af Bebrejdelser og haarde Ord, som oprørte og pinte hendes Hjerte. Og hvad skulde hun svare? Havde hun ikke været selvraadig og ulydig mod sine Forældre, havde hendes Egenraadighed ikke bragt Ulykke over hele Familien, havde hun ikke indladt sig med en Mand, der nu havde plettet sine Hænder med Menneskeblod, og som nu sad indestænget bag Fængslets Mure?

I det første Brev, Kristen fik Lov at skrive hjem til hende, meddelte han, at han, naar han atter kom paa fri Fod, vilde rejse til Amerika; det skulde staa hende frit, om hun vilde skilles fra ham og forblive herhjemme med sit Barn, men saa meget var vist, at han rejste.

Dette Brev kom som et Tilbud fra Himlen, mente Sognefogedfolkene. Skilsmisse! — naturligvis! Kunde der tænkes nogen anden Redning, nogen anden Udvej for hende?

Men hun vilde ikke skilles fra ham! Om saa hele Verden vilde vende sig imod hende, vilde hun blive ved at holde fast paa ham; hun havde nu ikke den mindste Betænkelighed ved at rejse til Amerika med ham.

„Hun er taavlig," sagde Sognefogden.

„Ja, men hun skal bøjes!" forsikrede Maren.

Enkelte af Frederikkes tidligere Veninder kom nu og da ud til hende for at trøste og opmuntre hende; navnlig kom den rare Kone, hos hvem hun havde lært Vadsk og Strygning, ikke saa sjældent ud til hende. Det var saa trøsteligt at se, at dog ikke alle havde vendt sig fra hende i Ulykken.

* * *

Lind var ikke død. I lang Tid havde han svævet paa Grænsen; men hans stærke Natur vandt Sejr; allerede inden Kristen blev indsat i Fængslet, var han i god Bedring, og efter endnu en Maaneds Forløb var han fuldkommen rask, om end noget bleg og mat.

Hvor takkede Frederikke Gud, fordi han havde sparet dette Menneskeliv — dette Liv, som dog havde bragt alle Ulykkerne over Kristens og hendes Hoved!

Hun havde lyse Øjeblikke, da Sorgen fortonede sig paa Haabets Baggrund. Hvad om han vendte tilbage som en angrende Synder, og de i Forening raabte til Gud om Naade, drog bort til den fjerne Verden og begyndte et nyt Liv! Var der ikke en Mulighed for, at Hadets, Vanærens og Sorgens tykke Skylag kunde sønderrives, saa deres Livssol paa ny kunde faa Glans? Jo jo, — det maatte ske!

En Aften sad hun med sin lille Dreng paa Skødet. Barnet, der ofte havde siddet paa Faderens Knæ og leget med hans gule Vesteknapper, sagde noget, der kunde ligne Ordet „Far".

„Far!" gentog Frederikke. „Ja, Far . . . han er langt borte, Hans . . . langt borte!"

Om hun saa havde kunnet vinde Alverdens Guld, vilde hun ikke have været i Stand til at fortælle Barnet, hvor han var, skønt den lille ikke havde Spor af Forstand derpaa.

„Men han kommer nok hjem igen til sin lille Dreng . . . det gør han nok . . . og saa skal du tage ham om Halsen og kysse ham og sidde paa hans Arm og klappe hans Kind. Vil du ikke nok det, lille Hans? Vil du ikke nok holde rigtig meget af Far, om ogsaa“ — Taarerne rullede ned ad hendes Kinder — „om ogsaa alle andre vender ham Ryggen? Skal vi to ikke nok være gode imod ham og hjælpe ham at bære alt det tunge, der ligger paa hans Sind? Skal vi ikke nok det, lille Hans? Vil du ikke nok blive en rigtig god Dreng, der vil hjælpe Far og Mor at arbejde fremad og kæmpe mod det onde?“

Hun knuger Drengen tæt op til sig, medens Taarerne strømmer ned over hendes Kinder.

Endelig lægger hun ham i Vuggen og dækker ham til.

Og seende ned paa hans sunde, straalende lille Ansigt synger hun bevæget:

„Sov, mit Barn, sov dig rød og sund,
Drømmene dejlig dig vinke og trylle!
Sov, saa du strutter af Sundhedsfylde,
vokser dig stærkere Blund for Blund.

Sov Dagen med, er Natten for kort,
Søvnen er Smaabørns Sundhedskilde;
end maa du gerne Dagene spilde,
sove og spise Timerne bort.

Men, mit Barn, der kommer en Tid,
da du skal vaage mere end blunde,
da du skal arbejde, granske og grunde,
røgte et Livskald med Bøn og Flid.

Maatte du da ved Aandens Vink
se paa Livet med vaagne Øjne,
spejde mellem de mange Løgne
efter Sandhedens Stjerneblink!

Maatte du staa, hvor andre gled,
magte din Byrde, mens Vejen vandres,
magte din egen og lidt af andres,
sejre, hvor andre forgæves stred!

Maatte du, trods hver spottende Dom,
stande paa Vagt, lysvaagen i Aanden,
mod hin Saamand med Klinte i Haanden,
som paa Agrene lister sig om!

Maatte du røgte med Tro dit Værk,
lysne for mange, men mørkne for ingen,
kæmpe for Ret uden Prutten og Tingen,
ydmyg som Barn og som Kæmpen dog stærk!

Vidste du, hvad jeg her synger i Kvæld,
synger, saa Taarer for Synet lukke,
synger, saa Haab og Glæde og Sukke
stiger fra dybe Rum i min Sjæl!

O, da vilde du gemme min Sang,
gemme den Klang, som min Sjæl den har givet,
føre den med dig derud i Livet,
styrkes ved den under Aarenes Gang!“

Længe sad hun endnu hensunken i stille Tankers Hvile og saa paa Barnet. Drengen sov saa sundt og godt, Aftensolens Straaler lagde en fin Kobberglans over det hvide Vuggelagen, Katten gned sig op ad hendes Kjole, og den tamme Krage hoppede op paa hendes Skulder og kiggede hende ind i Ansigtet, som om den vilde undersøge, hvordan Humøret stod. Aa, disse Øjeblikke, der saaledes for en Stund opløste Sorgens Grundstemning i milde Vemodstoner og lod Haabets Strejflys glide hen over hendes Tankeverden, — hvor var de

ikke dejlige i Sammenligning med de Timer, da Tanker og Følelser bruste som et oprørt Havs Brændinger!

Der hørtes Fodtrin i Gangen. Et isnende Gys fo'r igennem hende, — det var hendes Moder.

„Du har vel snart ikke mere at putte i Munden?“ spurgte Maren, idet hun lagde et Sigtebrød fra sig.

„Jo,“ svarede Datteren, „jeg trænger, Gud ske Lov, ikke.“

„Ja, det siger du jo, om du saa var lige ved at sulte ihjel . . . naa, nu har du nok siddet og brølet igen.“

Frederikke svarede intet.

„Ja, der kan for den Sags Skyld ogsaa være nok at græmme sig over; men det faar vel Ende en Gang.“

Den gamle Kone kom atter ind paa sit Yndlings-Emne: Skilsmissen.

„Det er den eneste Redning, der er for dig og det ulykkelige Kriv der.“

„Det kan jo ikke nytte at snakke om det, Mor, for det bliver vi jo aldrig enige om. Hvis I var i mit Sted, saa vilde I sige lige det samme som jeg.“

„Hvis jeg var i dit Sted, vilde jeg skilles fra ham samme Dag og Time, som han kom ud. Jeg vilde skamme mig for Alverden ved at være gift med en Slave, jeg vilde blues for Gud og hvert Menneske ved at høre, at mit lille uskyldige Barn skulde kalde en Forbryder Far.“

„Mor dog!“

„Ja, det vilde jeg, og det vilde enhver ordentlig Kone.“

Til sidst maatte Frederikke bede sin Moder

om at holde op. „Jeg kan ikke taale det i mit Hoved.“

Nogle Dage derefter kom Sognefogden derud, og Sagen kom atter paa Bane.

„Du indser som en fornuftig Kone, at med ham er det forbi, og du vil lade ham sejle sin egen Sø. Lad ham tage Revl og Krat, her er tilbage, lad ham tumle med det, lige saa galt han vil, lad ham rejse Pokker i Vold og blive borte alle sine Dage; det Slags Folk maa vi helst undvære i vort Land.“

Frederikke rystede stille fortvivlet paa Hovedet. „Jeg kan ikke, Far. Vi skal nok rejse langt bort og aldrig komme tilbage mere.“

„Og det kunde du nænne, Frederikke? Den store Sorg vilde du gøre dine gamle Forældre? Du vil rejse bort med en Forbryder og lade os sidde tilbage med Skændslen? Tror du kanske, at Folk nogen Sinde vil glemme, at Sognefogdens Datter er gift med en Tugthus-Kandidat? Tror du, at den Respekt, som Folk skylder deres Politi . . . nu ser vi forleden, da jeg blev hentet ned til Fattighuset, hvor Niels Kakiler pryglede Kællingerne . . . Jeg træder frem i Døren: „I Lovens Navn byder jeg dig, Niels, at du stiller dig rolig, ellers lader jeg dig transportere til Byen!“ Ved du, hvad han svarede mig? „Jeg skal ka'ske i Forbedringshuset?“ — Der stod jeg! Jeg kunde ikke sige et Ord. Folk, som havde samlet sig ude paa Vejen, puffede til hinanden med Albuen og gloede hen paa mig. Jeg blev, saa jeg dirrede. Hvor er Respekten henne for en Øvrighed, hvis Familie holder til med Forbrydere?“

„Ja, men Far, han kan jo omvende sig og blive . . .“

„Omvende sig? Kan han nogen Sinde vadske

Forbrydernavnet af sig? Har han ikke overtraadt Guds og Menneskers Lov og er bleven en Vederstyggelighed for Samfundet?“

„Jeg holder jo heller ikke med ham i det, han har gjort . . .“

„Ja, hvad betænker du dig da paa, Barn? Kom dog en Gang til Fornuft! Dine gamle Forældres Hus staar dig aabent, hvilken Dag du kommer. Aldrig skal du nogen Sinde høre et ondt Ord. Du kan gaa derhjemme, som du vil, pleje og passe dit Barn og opdrage det til et hæderligt og retskaffent Menneske. Skyd nu ikke dine gamle Forældres Hænder tilbage; vi mener dig det oprigtig, kan du tro.“

Den gamle Mand havde Taarer i Øjnene. Han rakte Haanden frem og klappede hendes Kind med bløde Strøg; ak, ethvert af hans Ord ristede hendes Hjerte som ru Knivsodde, og da han var gaaet, fik den opsamlede Smerte som sædvanlig Luft i en vild Graad.

* * *

Ledsaget af to Politibetjente var Kristen Smed bleven kørt i en Droske til Vridsløselille. Ikke en Lyd kom over hans Læber paa Vejen derud. Tavs og mørk sad han og stirrede ud i den døde, blygraa Luft, i hvilken nu og da en enlig Krage skimtedes som en mørk Prik i det fjerne.

De holdt ved Fængselsporten, der i samme Øjeblik drejede sig knagende paa sine Hængsler. Uden at vakle eller se sig om skred Kristen over Gaarden og op ad den store brede Stentrappe til Fængselsbygningen.

„En skummel Karl!“ hviskede en af Fængslets Embedsmænd.

Kristen saa paa ham med et flammende Blik. I det Samme strøg et Par Fanger, ledsagede af en Fængselsbetjent og gaaende i den paabudte Afstand fra hinanden, forbi Kristen. Ved at se disse to Skikkelser, der med bøjede Hoveder, snigende Bevægelser, iførte den vanærende graa Fangedragt og med graa Halvmasker for Ansigtet, lydløst bevæge sig frem paa deres sorte Tøjsko, vaklede Kristen et Skridt tilbage og holdt Haanden op for Øjnene; men i næste Øjeblik rettede han atter Hovedet, og uden at kny iførte han sig selv den vanærende Dragt.

Der gik Dage, Uger, Maaneder.

Det indesluttede Liv i fortærende Ensomhed bag Cellens nøgne Vægge bragte af og til hans Sind i et Slags afsindigt Raseri, der rystede hver Nerve i hans Krop, men naar Fængslets Embedsmænd eller Betjente kom ind til ham, tvang han Lidenskaben til Ro og drog sig tilbage i sin sædvanlige kolde Tavshed, der afviste ethvert Forsøg paa at faa brudt Vej for bedre Følelser i hans Sjæl. Ingen evnede at komme til Bunds i denne haarde, gærende Natur.

Da han første Gang fik Besøg af Overlæreren, mødte han denne med det samme flinthaarde Blik, som han havde betragtet enhver anden indtrædende med.

„Naa, du er Smed," begyndte Overlæreren med sin dybe, rungende Røst og gned de hvide Hænder om hinanden. „Du ser mig ogsaa ud til at være en Karl, der har Kraft i Musklerne."

Der var noget ved dette fine, magre Ansigt med det hængende graa Overskæg og de milde, dybe Øjne, der indgød Kristen Tiltro.

„Det har maaske været din Ulykke, at du var for stærk," vedblev Overlæreren, idet han drog

Hagen ind mod Brystet og lod de store Bryn skygge ud over Øjnene.

. . . Nej, han var dog nok af samme Slags som alle de andre. Kristen saa paa ham med udvidede Næsebor og et Blik, der udtrykte, hvad der i hurtige Drag gik gennem hans Sind: Ved du, hvad det vil sige Aar ud og Aar ind at blive hidset af Ondskab, at se Næringssorgernes Spøgelse nærme sig Skridt for Skridt, at se sin Hustru sygne hen af Græmmelse og selv gaa og trækkes med Smerter, der brænder som glødende Hammerskæl?

„Ja, du ser saa vist paa mig. Erkender du da ikke, at du har baaret dig galt ad?“

„Nej!“

„Menneske, hvad er det for et Svar! Ved du da ikke, at vi ikke har Lov at tage os selv til Rette? Du milde, hvordan vilde det komme til at se ud i Samfundet, om vi alle gav os til at slaa løs med Slagler og Stokke, saa snart vi følte os forurettede?“

Der kom Liv i den aldrende Mands Øjne, alt som Ordene, varme og kraftige, strømmede ham over Læberne. Med en Optagethed, der ikke kunde have været større, om han havde staaet over for en Broder eller Ven, søgte han med kraftige, overtydende Ord at gennembryde det Hylster af Raahed og Trods, der omgav Fangens inderste Erkendelse, og bringe det dyriske i hans Natur til at bøje sig for Fornuftens og Hjertets Røst.

„Tænk over, hvad vi har talt om, kære,“ sagde han og saa ham fast ind i Ansigtet. „vi skal senere tale videre sammen om dette og meget andet.“

Der blev saa stille i Cellen, da han var gaaet, Kristen stod og saa ned for sig med en Fornemmelse af at være bleven sat i Knæ af en over-

legen Magt, som han ikke før havde kendt. Men snart tog det atter til at boble vildt i hans Blod.

Anger? Hvad havde han at angre? Nogle Slag med en Knortekæp imod fem Aars Ondskab — det kaldte man en Brøde! — derfor havde man trykket Forbrydermærket paa hans Pande og stænget ham bag Laas og Jernporte — ham! — medens den anden gik fri, ja blev ynket og beklaget!

Maaned efter Maaned forløb. Han var villig og flittig til sit Arbejde, sled ved Skruestik og Filebænk, saa Sveden sprang ham ud af alle Porer. Arbejdet var ham en Vederkvægelse, en Hvile.

Den ene Dag gik som den anden. Han var bleven saa vant til at høre Betjentene rasle med deres Nøgler uden for Celledøren, at høre Jernportens Smæld, naar den blev slaaet i, samt at høre Madvognens Rullen paa Jernskinnerne og de dumpe Trin paa Bastmaatterne ude paa Gangen. Til bestemte Tider fik han sit Brød, Hestekød, og hvad andet der faldt for, bragt ind i Cellen, til bestemte Tider maatte han staa op og gaa i Seng. Regelmæssighed, Bestemthed og Orden i alle Forhold. Han følte, at der var en Vilje over alt og alle, en ubøjelig Jernvilje, stærkere end hans, stærkere end alle Fangers til sammen. Lovens Urokkelighed og Myndighed sporedes i ethvert nok saa ubetydeligt Forhold, og Loven krævede Underkastelse uden dog at søndertræde Menneskeværdet. Han fandt sig i Skæbnen, og den indeklemte Bitterhed, som i den første Tid sydede i hans Indre, tabte efterhaanden noget af sin Vildhed, men den røde Glød kunde endnu til sine Tider glimte i hans Øjne. Ingen fik Lov at kigge ind i hans Hjerte, ikke en Gang Overlæreren, hvem han dog ellers holdt af; men man anede, at der laa en tyngende Byrde, et Bjerg af Harm og Sorg

paa det. Kun naar han nu og da fik et Brev fra sin Kone, syntes hans bedre Natur for et Øjeblik at aabne sig som Blomsten for en Solstraale, men ogsaa kun et Øjeblik; snart rynkede han igen Brynene og rettede sit Hoved, som om han fortrød, at han havde vist en Adfærd, der kunde udtydes som Tegn paa Anger.

* * *

Den glade Juletid løfter ogsaa sin Fest-Stemning ind over et Fængsels høje Ringmur. Hjerterne under den graa Fangedragt kan som andre Menneskehjerter fyldes af bløde Stemninger.

Juleaften holdtes der som sædvanlig Gudstjeneste i Fængslets Kirke. En for en blev Fangerne lukkede ind i de smaa firkantede Brædeceller, der Side om Side hæver sig i brede Halvbuer op ad det skraat hældende Gulv som Siddepladserne i et Amfiteater, og hvorfra Fangerne alle er i Stand til at overskue Kirken uden dog at kunne se hverandre.

En uafbrudt dump Trampen af Fødder i Tøjsko lød fra de to smalle, ved et Brædeskillerum adskilte Midtergange, der deler Kirken i to Partier. Hurtigt, men tyst vandrede de graa, maskerede Kirkegængere efter hinanden. Snart kom en Unggut med en Rejsning som en Akilles, snart en forslæbet Kuldrager med Bueryg og ludende Nakke, snart igen en tynd, kalveknæet Bankfuldmægtig — Folk i alle Aldere, Folk fra Fattighuse, Handelsboder og fine Sale. Halvt i Løb, som drevne frem af en usynlig Pisk, fo'r de ned ad Trappegangene og forsvandt gennem de aabenstaaende Døre, hvor Betjentene stod med bydende Alvorsblikke og pegede. Klap i Klap blev Dørene smækkede til,

efterhaanden som Cellerne fyldtes, Smæld i Smæld kastedes Genlydene omkring i det store Rum, nu og da hørtes et kort, gennemtrængende Hvin af Lukke-Indretningen, hvormed samtlige Døre i det paagældende Rum aflaasedes.

Endelig var samtlige Celler optagne, Fængslets Embedsmænd og Tjenere, Kvinder og Børn strømmede ind i Kor-Rummet og tog Plads paa Bænke og Stole, ogsaa en Del Bønderfolk fra det nærmeste Omland indfandt sig og listede hen over Gulvet, med stjaalne, halvt ængstelige Sideblikke op efter de mange gloende Hoveder, der kiggede op over Cellernes Rande.

En højtidelig Stilhed, mættet med festlig Forventning, hvilede over den store, underlige Kirke, da alle var komne paa Plads. Lysene fra de store Kroner og den gransmykkede Omgang brændte med flakkende Flammer, brød deres Straaler i de blanke syvarmede Stager paa Alteret og blinkede i Guldkorset paa Fløjelsklædet. Som en sagte, let henaandet Bøn lød Orglets første Toner ud over den store, tavse Forsamling, lig en Susen fra høje Egne.

I en af Kirkens midterste Celler stod en stor, bredskuldret, mørkhaaret Mand med et af Sorg og Nag skæmmet Aasyn. Lysskæret fra en af Kronerne faldt i en stærk Strøm ned over hans Pande fra Siden, hvorved nogle dybe Kløfter mellem hans Øjenbryn tydelig kom til Syne. Men havde Harme og Had end ofte pløjet deres haarde Drag i dette Aasyn — i Aften var det Smerte, en dyb, fortærende Sorg, der gemte sig i dets Udtryk. Han havde faaet Øje paa en lille Dreng nede i Kor-Rummet, en ganske lille Fyr med et hvidt, krøllet Haar, han havde aldrig set dette Barn før, anede ikke, hvor det hørte hjemme, og dog stirrede han

paa det med et Blik, der i sin brændende Tindren syntes at samle en Verden af Tanker.

Paa een Gang væltede et Brus af Toner sig hen over ham og vakte ham til Eftertanke. Fra hundrede og atter hundrede Struber klang i mægtigt, løftende Kor:

„Et Barn er født i Bethlehem . . .“

Da satte Manden sig ned, bøjede sit Hoved og græd. Medens Lovsangen, ledsaget af Orglets Toner, fyldte det store, oplyste Rum og bar en svulmende Stemningsbølge, blandet af bløde Minder, hede Angerssukke, brændende Savn og Længsler, ud i den stjernefyldte Nat, sad han, bøjet ned mod Knæerne, og hulkede, med Knoerne knugede mod Øjnene; ingen saa det, ingen hørte hans Graad, han var ene med sig selv, med sin Gud og — dem derhjemme.

Aldrig havde han lyttet saa opmærksomt til Julebudskabet som i denne Aften. Et mildt Ord var det, der blev talt. For Gud er vi alle Fanger, Syndens Fanger, men Naaden i Kristus er Tilbudet om Sjælens evige Frigørelse; enhver, der med Hyrdetro knæler ved Krybben, skal føle Frikendelsens Budskab sænke sig over Hjertet og lære at synge Halleluja som Englene over Marken.

Det var Grundtanken. Som en gribende Kærlighedsrøst sænkede den sig i hans Sjæl.

Saa gik det atter tilbage til Cellen. Juledagene gled hen med tungsindig Grublen; aldrig havde Cellen været ham saa trang som i disse Dage, da Jubel og Glæde tonede over Landet, medens han sad her og vred sig med sine brændende Savn.

Ved Hjælp af sin Træstol kravlede han op til Randen af Jernvinduet og stirrede ud over Mar-

kerne, der skinnede med tindrende Sneglans. Der . . der . . i den Retning! Der paakom ham en saa heftig Rystelse, .at han nødtes til at klamre sig fast ved Murkanten for ikke at falde.

* * *

Det var, som de aargamle Følelser af Vrede og Smerte, der havde pint hans Sind Nat og Dag, nu havde faaet Luft. Han indsaa, hvad han aldrig før havde villet indrømme, at han havde baaret sig forfærdelig ad og styrtet baade sig selv og sine kære i Ulykke. Han skønnede, hvor meget hans stakkels Hustru havde lidt i Aaringer, medens han gik og bar paa Hævnen, og hvor meget hun havde lidt og endnu led, efter at Hævnen var kommen til Udbrud og havde draget Skændsel og Vanære efter sig. Han indsaa, at han ved sin kolde, uvenlige Adfærd over for sine Kunder selv havde Skyld i, at disse havde forladt ham. Ja, alt kunde have været anderledes, naar han havde haft Greb paa at klare Vanskelighederne og Kraft til at beherske sit Sind.

Der vaagnede i ham en dyb Trang til at tale, til at aabne Hjertets Kilder for dem, der kom til ham — Præsten, Lærerne o. a. Særlig kastede han sin Fortrolighed paa den gamte Overlærer, der lidt efter lidt blev indviet i alle hans hjemlige Forhold.

Hvad nu —? Snart vilde Fængslets Porte atter aabne sig for ham. Hvor skulde han da hen? Vende tilbage til Smedjen og fortsætte Livet mellem Mennesker, der skævede til ham for hvert Skridt, han tog? Aldrig! Hans Beslutning var tagen for Maaneder siden, og den stod urokkelig fast. Hist ovre paa den anden Side af Atlanter-

havet vilde han bryde sig en ny Livsvej; — der var Plads til at røre sig, der var Arbejde, og der var ingen skelende Øjne.

Men vilde hun følge ham?

Da kom der en Dag et Brev med det korte, men afgørende Budskab:

„Da jeg nu er bleven enig med mig selv, at jeg vil blive hjemme, og jeg lader dig derfor vide, at jeg vil skilles fra dig, saa kan du rejse, og jeg og Hans tager hjem til mine Forældre, det er bedst saadan.“

Netop som han havde læst Brevet, traadte Overlæreren ind.

„Naa, Smed . .!“ Han standsede og saa forfærdet paa Fangen, hvis Ansigt stirrede ham i Møde med et hvidt, benet Udseende, der gjorde ham helt ukendelig. „. . Kære, hvad er der hændet?“

„Det er et Brev,“ stammede Kristen og rakte den indholdstunge Skrivelse frem. „Jeg troede lige godt ikke, hun havde gjort det.“

Overlæreren lod Blikket løbe ned over Papiret.

„Det gør mig inderlig ondt for dig, kære Ven. I har jo ellers levet saa lykkelig sammen.“

„Ja, vi har levet lykkelig sammen.“ Det kom sagte, stødvis, med Dvælen paa hvert Ord.

„Men tab nu bare ikke rent Modet. Maaske det hele kan dreje sig helt anderledes om, end det for Øjeblikket tegner til.“

„Det kan det ikke; for jeg har jo ingen Ret til at holde paa hende, jeg er jo bleven et Udskud, som ingen Mennesker kan have noget med at gøre.“

Taarerne gled i klare Draaber ned over hans Kinder.

„Nu er du for haard ved dig selv, min Ven. Du har fejlet, det er sandt; men du har jo for-

trudt din Brøde og gjort Bod for den. Naar du kommer ud, er du et nyt Menneske, ti Gange renere og bedre end mangen en, der har spadseret frank og fri omkring, mens du sad her.“

Kristen rystede paa Hovedet. „Folk glemmer ikke saadan noget.“

„Saa rejs i Guds Navn, og lad Kone og Barn blive hjemme foreløbig; det kan dog være, hun gaar ind paa en saadan Ordning. Men frem for alt: stol paa ham deroppe, hold Hovedet lige og vis, at du er en Mand.“

Han lagde sin Haand paa Fangens Skulder og gav denne et kraftigt Tryk.

„Du har Hjerte bag Trøjen,“ vedblev han, „du har Forstand i Panden, du har Kræfter som en Bjørn“ — han traadte her et Skridt tilbage og maalte den høje, muskelfaste Skikkelse fra Isse til Fod — „du milde! skulde en Kraftkarl som du ikke kunne bryde dig en ny Livsbane og lægge hele Verden, om det skulde være, for sine Fødder!“

* * *

Det var en slap, viljesløs Haand, der havde kradset disse Bogstaver paa Brevpapiret, kradset dem efter et Paabud, der Maaned efter Maaned var blevet raabt Haandens Ejerinde i Øret.

Den unge Kone havde staaet imod af al sin Kraft; ofte havde Tankerne løbet rundt i eet svirrende Brus for hende, ofte havde det været for hende, som om hun skulde segne lam og magtesløs til Jorden; men for Barnets Skyld havde hun tvunget Kraften op i sig; til sidst var Kampen dog bleven hende for svær, ingen stod med hende, alle imod hende, selv hendes Veninder, selv den rare Strygekone havde forladt hendes Parti og

søgte — ikke haardt og truende — nej venlig og fornuftig at bringe hende til at indse, „at dette dog var det bedste“ for hende og hendes lille Dreng.

En Dag, da Forældrene begge havde været derude, havde de vendt saa grundigt op og ned paa hendes skøre Hoveds Tanke-Indhold, at hun hverken vidste ud eller ind. Da havde hun midt under Kampen skjult sit Ansigt i sine Hænder, hældet sit fortumlede Hoved ned paa Bordpladen og siddet en Stund ligesom i en sidste, afgørende Overvejelse, men paa een Gang havde hun hævet Hovedet og set med et forstyrret Blik paa Moderen: „Jamen hvordan er det? Hvor er Kristen? . . . Er han ikke rejst til Am . . . . . nej, hvordan er det . . .?“

Da havde Sognefogden og hans Kone set til hinanden i stum Forfærdelse. Det var, som om det Udraab: „Hendes Forstand!“ laa dem begge paa Læben.

„Vil du ikke . . . vil du ikke bade dit Hoved med lidt koldt Vand, Frederikke? Du er saa . . . saa hed,“ havde Sognefogden sagt . . . „Mor, rend ud efter en Kop Vand!“

Fra den Dag tog Forældrene lempeligere paa hende. Hun var syg i et Par Uger, led af Opkastning, Hovedpine og Svimmelhed; da hun igen krøb ud af Sengen, var Hovedet atter nogenlunde klart, men hendes Modstandskraft var brudt.

Saa blev Brevet skrevet.

* * *

Det var en frostklar Februardag. Aftensolens Strejflys lagde Kobberglans over Jordens store, hvide Vuggelagen og spillede i Rimens Prismer paa Træernes Grene. Kragerne tumlede sig lystig i

den blaa Luft, og hist og her ringede Bjælder og Klokker livlig over dampende Hesterygge, medens Kanepiskene smældede, og glade Mennesker sang og lo. Kulden farvede Kinderne røde, Sollysets Skær over Snemarkerne vakte lyse Stemninger i Sindet.

En stor, mørkhaaret Mand vandrede med hurtige Trin ud ad Landevejen mod den lille Smedje. Der var Spænding i hans magre Aasyn. Det var, som modsatte Stemninger prægede dets Træk. Snart stirrede han ned for sig med Hovedet bøjet af Skam og Sorg, snart løftede han Panden og saa med et Glimt af Frimodighed i de mørke Øjne ud over den frejdige Vinternatur.

Ude i Smedjen var Forældre og Datter atter samlede. De talte om, hvor rolig og godt Frederikke skulde faa det i sit gamle Hjem. Det lille Kammer ved Siden af Spisekammeret stod rede til at modtage hende. Sengen var opredt, den var blød, og der var rigelig Plads til hende og Barnet. Hun kunde frit gaa og komme, naar hun vilde, og hun vidste, hvor Sul og Brød og Ost var at finde. Sorgløst og lykkeligt skulde hendes Dage glide.

Frederikke sad og saa aandsfraværende ned for sig. Drengen tumlede omkring paa Gulvet med den tamme Krage. Hvor kan en lille, ilter Toaarsknold dog tage ubarmhjertig paa saadan en stakkels forsvarsløs Skabning! Det lod til, at han var vred paa den og vilde tugte den; han borede sine smaa, spidse Fingre ind i dens Sider og klemte Vingerne sammen over Ryggen. Den skulde ikke gøre sig udtilbens, den skulde være skikkelig, være en god Krage! — Den ulykkelige Fugl, der syntes at være vant til Turen, overgav sig viljesløst paa Naade og Unaade, gav et Par hæse Skrig og lod Hovedet

synke. Ja, nu var den en god Krage, og nu skulde den ogsaa have Lov at hoppe frit omkring og have Sul og Brød og Ost. — Ak, Vingen var knækket!

„Ih, men hvad er det dog, Drengen gør?“ udbrød Bedstemoderen. „Barn dog, hvor kunde du være saa ond!“

Frederikke vaagnede som af en pinlig Drøm. Hun saa paa Uret, men sank atter sammen i en død Døs.

„Ja,“ sukkede Sognefogedkonen, og saa hen til sin Mand. „Vi skulde nok tænke paa at komme hjem . . . Saa er da altsaa vore Besøg i dette Hus forbi, Gud ske Lov! I Morgen, saa snart Kristen kommer, skal vor Far nok være her med Vognen.“

Hun rejste sig og tog sit Sjal.

Da hørtes der i det samme faste Fodtrin ude i Forstuen. Frederikke rettede sig og blegnede; hun kendte disse Fodtrin.

Døren gik op, og Kristens magre Ansigt kom til Syne.

Om hendes Fader og Moder saa havde haft tusinde stirrende Øjne, om saa hele Verden havde set paa hendes Møde med denne Forbryder, saa havde hun dog gjort det, hun nu gjorde.

Med et Skrig, som af en Sjæl, der brat og uventet udløses af aarlange Pinsler, styrtede hun den blege Mand i Favnen, klyngede sig krampagtig om hans Hals og hulkede:

„Nej, aldrig i Evighed vil jeg skilles fra dig . . . jeg gør det ikke . . . kan ikke . . . jeg vil følge dig til Verdens Ende . . .“ Hendes Ord blev til sidst borte i Hulken.

Den store, stærke Mand mægtede ikke at faa en Lyd over sine Læber. Hele hans Legeme rystede, og Læberne bævrede krampagtig.

Sognefogden flyttede sig urolig paa Bænken og saa ængstelig spørgende til sin Kone.

„Tag din Hue og dit Halstørklæde!“ bød denne med dirrende Røst. „Nu har vi været længe nok her.“

Sognefogden adlød, og et Øjeblik efter fulgte han sin Kone i Hælene ud ad Døren. Men næppe var han kommen ti Skridt bort fra denne, før han udbrød: „Aa jeg glemte min Pibe!“ og fo'r tilbage, rev Døren op og ilede hen til de to unge. Og da skete det forunderlige, at en Sognefoged, en Politiembedsmand, en Hædersmand med Autoritetens Stempel paa sin Pande, paa een Gang fik Vand i Øjnene og gav sig til at trykke og ryste en Forbryders Haand.

„I Guds Navn, behold hende! Hvad Gud har sammenføjet . . . naa, der er vor Mor . . Farvel, Børn!“

* * *

Der kom milde Luftninger fra Syd og Vest, de bundne Kræfter løstes, Vaaren udraabte sit Trylle-bud over de ventende Vange.

Kristen blev ikke savnet paa Vridsløselille, hans Nummer sad nu paa et andet Bryst, hans Bortgang var som et Vindpust gennem Porten — glemt i samme Øjeblik, som Portneren lukkede Laagen efter ham.

Dog nej — der var dog maaske enkelte, der huskede den store Smed.

Ved et bredt, egemalet Skrivebord paa Lærerværelset sad en Vaardag den gamle Overlærer bøjet over en Bunke Papirer, vedrørende Fængsels-Selskabet. Det spændte Udtryk, der laa over Brynene, vidnede om, at hans Interesse for det smukke,

menneskekærlige Velgørenhedsværk, som disse Papirer talte om, endnu, trods hans mangeaarige Syslen dermed, var vaagen og virksom.

En Stær kom og tog Plads paa det aabentstaaende Vindue til venstre for ham. Længe sad den og kiggede, som om den saa efter nogen indenfor; endelig satte den sig til Ro, drog Hovedet lunt ned i Skulderfjerene og gav sig til at fløjte i lange, bløde Løb. I samme Nu rettede Overlæreren sig og saa med et kærtegnende, næsten bevæget Blik op efter Fuglen.

„Du kære lille Ven!“

En Betjent traadte ind med en Bunke Breve.

„Ah — Tak, Jensen!“

Næsten alle fra løsladte Fanger, der havde faaet eller ønskede at faa Understøttelse fra Fængsels-Selskabet.

„Se se, fra Amerika!“ Han brød en blaa Konvolut med en Mængde Poststempler. „Ah — fra Smeden!“

Han skød de andre Papirer fra sig og satte sig til Rette med Brevet.

„Gode Hr. Overlære,

Jeg haver dem tidt i mine tanker og jeg vil nu tilskrive dem at dig kan se at jeg ikke haver Glemt dem, og jeg vil sige dem saa mange tak fra den Tid jeg var paa det sted, som jeg aldrig havde tængt at jeg skulle komme og jeg vil fortælle dem hvordan at jeg haver det i min ny stilling, men mit skriveri er ikke som det skulde hvære men dig vil nok undskylle min ringe skrivelse, fordig at jeg ikke haver lært bedre jeg kan Glæde dem med at dig alligevel fik ret med Frederikke som jeg ikke hafde troet da jeg kom Hjem vilde hun ikke da hun saa mig og

jeg blev saa glad at jeg maatte græde og kunde ingen ting sige og takkede min Gud for jeg kunde ikke haft holdt det ud, min Kone Fader var go imod os men han turde ikke sige det til hendes Moder, vi solgte Huset og fik 1900 for det, og jeg fik lidt over 700 til overs til Rejsen og min Kone Fader gav os et 100 og jeg fik ogsaa sagt Farvel til den Mand som hafte forvuldet min ulykke og vi gav hverander Haanden paa at det skulde være glemdt og Ønske at Gud vilde forlade os begge, jeg var saa glad for Frederikke at hun vilde med, vi hafde en god overreise saa nær som to Dage da Frederikke var Søsy og jeg var saa bange for hinne men hun kom sig igen og jeg blev saa glad at det ikke blev hverre, og nu vil jeg fortælle hvordan at vi haver det jeg haver faaet arbejde i en stor Maskinfabrik tæt ved New York og jeg haver 2 Dollars om Dagen og jeg haver det saa rolig og got, thi der er ingen som hved hvor jeg har hværet jeg er som et nyt Menneske som dig sagte, og vi haver leiet 2 værelser i en Baggaar og haver det saa hyggelig og got, vor lille dreng er rask og glad og jeg er saa glad at jeg haver Frederikke og ham hos mig for ellers hafde det været lige meget med alting i denne verden men nu kan jeg arbeide og udholde aldt hvad det skal hvære, nu vil jeg sige dem saa mange inderlig tak for alle de gode ord dig Talte til mig og ald deres Godhed som jeg aldri skal glemme og dig modtage fra mig og min Kone saa mange inderlig hilsninger at vi er Lykkeli og har det got, ærbødigst

Christen Andersen
Smed, forhen Nr. 235."

Overlæreren saa ud for sig med en varm Glans i de graa, milde Øjne; det klang i Strengene i hans Indre med en Genlyd af Toner, han en Gang havde udsjunget for fuldt Bryst:

„Ja, Kærligheds hellige Vælde
i Verden vild
du Puden er, jeg vil hælde
mit Hoved til!“

EN RÆVEJAGT

(1885)

Fastelavnsspøg fra Forfatterens Fødeby for et halvt Hundrede Aar tilbage.

Morgensolen stak sin røde Pande op over Bakkekammen paa Valbygaards Mark og kastede sit første flimrende Blik ud over de snedækkede Agre, hvis rimbesatte Burrestilke og Vidjer glimrede med unævnelig Pragt i det røde Skær.

Gemt i en blødt afrundet Dalhuling, skjult under Asketræernes og Graapilenes Rimskyer laa Øster Stillinge og summede sig morgendøsig efter Gaarsdagens og Nattens kaade Løjer; kun de ranke, blaa Røghvirvler, som steg til Vejrs mellem Træerne, vidnede om, at Morgenarbejdet var i Gang under Tagene.

Rundt om i Stuer og Karlekamre laa skødesløst henkastede Dele af Maskeradedragter: Bændler og røde Silkebaand, Masker og Hanefjer. Mellem et Par store Piletræer midt i Byen hang et udspændt Tov med en ynkelig Levning af en Tøndestav, og paa Gader og Pladser stod i det tykke Snelag Tusinde og atter Tusinde Spor af Hestehove, Støvlesinker og Træskoklampe, alle dækkede af en blød, kniplingefin Rimhinde, der ligesom søgte at dæmpe lidt paa de støjende Minder, der stod i Sporene.

En af Morgensolens Straaler strejfede Vinduerne paa Søren Svendsens Gaard og forgyldte de frosne

Ruder, saa at Skæret lyste hen i Øjnene paa gamle Karen Sørens, der sad i Kakkelovnskrogen og blundede, med en lille klar Bæk drivende fra Mundvigen ned over Hagen.

„Halløj, Mor! Du sidder og taber Mundvandet!“ raabte Søren Svendsen, der sad henne ved Bordenden og lo med sit fede, røde Ansigt bag en Sky af Kaffedamp.

Hun rettede Hovedet søvndrukkent og tørrede sig om Hagen, hvorefter hun gav sig til at vride nogle gnavne, kun halvt forstaaelige Ord af sig om alt „det forbandede Jav fra Morgenstunden“ . . „den tossede Rævekomedie“ o. s. v.

„Aa hvad, Mor, det er jo ikke andet end Plaser og Fornøjelse!“

„Ja Plaser! Jeg synes, det kunde være nok med, at de red her og tossede i Gaar og rendte og brasede og tumlede hele Natten.“

Hun endte med en højtidelig Forsikring om, at det skulde være sidste Gang, Karlene havde Fastelavnsgilde der i Gaarden.

„Hehehe!“ lo den lille glade Mand og hivede en Spølkum Kaffe hen for sig. „Kom hen og sæt dig jævne mig, Mor, og faa noget varmt i Livet, saa hjælper det nok paa Humøret.“

Næppe havde Dagen lagt sin Glans over Byen, før Karlene atter samledes i Gildeshuset, hvor Rollerne i den forestaaende Rævejagt skulde fordeles. Feststemte, med store Øjne og Næsen til Vejrs traadte de ind i Stuen: en Flok af tykke, korthalsede Knøse med Ansigter, der var lodne af hvidgule Haar, tæt sammenvoksede, stolte Garderkarle med Muskler af Eg, halvgamle Tærskere med Albuer, der stod som Ører paa en Krukke — alle struttende af Sundhed. Ingen skulde se paa disse Svende, at de havde været i uafbrudt Virk-

somhed med et halsbrækkende Ridt, med Dans og Springen i et Døgn til Ende. Hjemkomne Kl. 6—7 om Morgenen havde de — hver i sit Hjem — bragt det sædvanlige Morgenarbejde fra Haanden: vandet Heste, skaaret Hakkelse, hakket Roer o. s. v., og efter at have skyllet Hovedet mellem Vandtrugets Isstykker og børstet Halm og Spindelvæv af Klæderne, var de nu rede til at tage en ny Tørn.

Atter lod „Madam Brun“ sig til Syne, og medens Kaffekopperne klirrede, og Tobakspiberne udbankedes paa Bordkanten, støjede de lystige Fyre i Munden paa hinanden som en Flok viltre Drenge.

Een Ting var man paa Forhaand enige om: hvo, der skulde hædres med Mikkels Rolle. Saa langt, nogen af de yngre Karle kunde huske tilbage, havde denne vanskelige Rolle været betroet „den halte Jørgen“, en halvgammel Pundtærsker, der en Gang af en Møllevinge var bleven kastet „en hal' Fjerding Vej“ ud i Verdensrummet og ved samme Lejlighed havde faaet flækket Hovedet og knækket det ene Ben, men som endnu sad inde med saa megen Kløgt i de to sammengroede Halvkugler, at han kunde tage det op med den hele By i snu Snarraadighed.

„Hvor er Jørgen . . hejda, hvor er den halte Jørgen?“

„Han er ude i Loen at lave sig en Rumpe.“

„Hahaha, ja han ved Beskén! Det er lige godt en Kniv, det er Jørgen.“

Samtaler, Raab og Latter løb sammen i et stormende Brus. En raabte paa Fyr til sin Pibe, en anden dunkede sin Sidemand i Nakken, fordi han havde siddet hans Hat flad. „Kirsten!“ raabte en tredje, „sæt det Fad væk, ellers sidder Knud og

æder alt Sukkeret.“ — „A a’ a’, ja han har altidens væ’t en tive Unge efter sødt.“

„Hold nu jer Mund, Drenge!“ raabte en for Bordenden tronende Kæmpekarl og slog Knoerne i Bordet. „Vi skal have Redelighed paa, hvem der skal være Skytte.“

„Det skal Tevedot,“ mente Knud, „for han sejter saa brillant, det saa vi den anden Dag med Fuglen.“

„Hvad var det?“

„Jo, der sad en enlig Graaspurv i et Træ, saa kom Tevedot listende med Bøssen: Puf! — saa fløj der to væk.“

„Hahaha! Ja, Tevedot skal være Skytte, det er en viis Vej.“

Saaledes tumlede de sig en rum Tid i Ordbruset. Godmodig Skæmt og hjemmelavede Vittigheder — ferske og salte, som det kunde træffe — krydrede den vigtige Raadslagning. Endelig var alle Rollerne fordelte, og man gjorde sig rede til Forestillingen.

Med fire springende „Hunde“ og førte af to ridende Blæsere drog Skytten og hans Ægteviv, begge ligeledes til Hest, ud af Gildesgaarden for at begynde Dagens Idræt.

Strunk og stiv sad Skytten med sin Bøsse over Akslen, ret som en Riddersmand, der drager i Leding. Paa hans Hoved sad et uhyre Hareuldstaarn i stærkt tilbageskudt Stilling, og ved hans Side dinglede i et tykt Hovedstolereb en vældig Jagttaske i Skikkelse af en kæmpemæssig Mulepose. Drabelig, som han i det hele tog sig ud, vendte han i bogstavelig Forstand det laadne ud, idet

hans Krop var omsluttet af en vendt Faareskindspels, medens hans Ganger var prydet med snoede Høbaand om Hals og Bringe.

Ved hans Side red Skyttekællingen, en stor, tyk Tærsker, iført en rødtærnet Hvergarnskjole, en gammel grøn Silkehue med hvidt, stivet Lin om Panden og med en lang Nakkedusk, flettet af Hø, dinglende ned ad Ryggen.

Forude fo'r Hundene om i kaade Spring, klædte i deres almindelige blaa Vadmelsdragter, men kendelige paa smaa hvide Kalotter, der var dannede af Lommeklæder med sammenknudede Hjørner, af hvilke de to forreste stod til Vejrs som agtpaagivne Øren.

En Skare af Drenge med blaafrosne Næser og væbnede med Pigkæppe og Flitsbuer sluttede sig til Toget og tilkendegav ved deres Jubelhyl, at nu begyndte Lützows vilde, forvovne Jagt.

De skingrende Toner fra Spillemændenes Klarinetter og det ungdommelige Følges Hurraraab vakte en sitrende Bevægelse over den hele By. „Der er de! Der er de!" lød det fra alle Sider, og et Mylder af Piger og Børn, Koner og Mænd væltede sig ud ad alle Porte og Husdøre. Overalt saas knejsende Hoveder, fra alle Kanter suste Latter og Tilraab ind imod det eventyrlige Optog. Solen lyste, Snekrystallerne funklede, Træernes Rimpudder dryssede i gnistrende Skyer ned over Stengærder og Tjørnehækker, og ud over det hele løftede sig Byens jublende Feststemning.

„Aa er det noget at staa og glo paa de Hundekunster," brummede en og anden fornuftig Gamling og skubbede derpaa de unge til Side for selv at komme til at glo. Lystige Minder, viltre Erindringer fra en sorgløs Old dukkede op og lokkede Smilet frem i de furede Aasyn.

Men hvor var Ræven? Det var Gaaden, som satte alles Tanker og Læber i Bevægelse den hele udslagne Dag.

Skytten gav sine Hunde Tegn til at sprede sig over Byen for at opsnuse Mikkels Spor. Med Tungen ud af Halsen fo'r de paa kryds og tværs over Haver og Vænger med fygende Sneskyer i Hælene.

„Der render han nede i Svends Hæsehave!" raabte en af Drengene, som fulgte Skytten.

Ja ganske rigtig, der humpede Haltemikkel af Sted paa sine „halvanden Ben". Indsvøbt i et rødligt Hestedækken og med et Violinhylster — en rød Kalveskindspose — fastklemt om Hovedet og daskende ned ad Ryggen, samt med en fire Alen lang Halmbaandshale logrende efter sig, sneg han sig med en Rævs hele Snedighed om mellem Hæssene og søgte med et rask Spring at falde over en intet anende Hønseflok. Det var hans Opgave at snige sig Byen rundt saa ubemærket af Jæger og Hunde som mulig. Ethvert Hjem, der ikke var alt for fattigt og uanset, fik Besøg af Mikkel, og alle Vegne havde han Hundene og Jagttoget i Hælene, uden at de dog formaaede at faa fat paa ham. Alle Steder blev de opvartede med Æbleskiver og Smørrebrød, Øl og Brændevin, overalt var de velkomne og blev modtagne med brede Smil og klaskende Haandslag.

Især gjorde Mikkel Lykke, hvor han viste sig. Kvinderne og Børnene skreg i vilden Sky, naar han — stundum helt uventet — lod sig til Syne midt iblandt dem. I Kraft af sin Ret til at bane sig Vej til ethvert Smuthul, hvor han kunde søge Skjul for de spejdende Hunde, snuste han om i Stuer og Køkkener, Spisekamre, Loftsrum, Mælkekældere og Udhuse og gjorde Spektakler alle Vegne.

Hver Gang Hundene opfangede et Glimt af ham og i rasende Løb pilede af Sted over Haver, Gærder og Grøfter, forsvandt Mikkel paa en for baade Mennesker og Hunde ufattelig Maade. Faa Minutter efter, at man havde søgt ham i den ene Byende, luskede han med et smørret Rævegrin omkring i den anden.

Nede hos Mads Ols' stod Konen og bagte Æbleskiver. Lige med eet ser hun en lang Arm komme rækkende omme fra Bryggerkedlen efter Fadet, som stod fuldt af dampende Kugler paa Komfuret. Der var ingen Tvivl om, at det var Mikkels Lab. Med et Vræl fløj hun hen til Stuedøren, snublede over Tærskelen og styrtede med Dejgsleven i Haanden ind i Stuen.

Manden, der netop stod med Ølkanden for Munden, lagde i sin Forskrækkelse en Skylle ned over Vesten.

„Ræven . . . Ræven!" gispede Konen og pegede bagud med Sleven. „Han æder alle mine Æbleskiver."

„Aa Sludder, han har jo lige nyssens væ't her."

„Ja men Hundene var efter ham inde i Smedens Vænge, saa maatte han rende tilbage," oplyser den lille Hans. „Der er han . . . der render han ud ad Tofteporten! Hej, din Tyverad, din Rævemikkel . ." Og af Sted fo'r Drengen.

Konen gik atter ud til sit Arbejde; men væk var Æbleskiverne. Først en Maaneds Tid efter, da hun skulde lave til Brygning, fandt hun et Fad med nogle runde, lodne Dyr paa Bunden af Bryggerkedlen.

Medens dette gik for sig, lagde en vadmelsklædt Arm sig om en hvid Pigenakke nede i Hans Jørgens Mælkekælder. „Aa, Mariane, nu bare eet

til!“ — „Nej nej, gaa nu, jeg er saa bange, at Mor skal . . . uh, der er hun vist!“ Døren gik op, et gammelt, forskrækket Kvindefjæs med Øjne saa store som et Par Toskillinger fra 1818 kom til Syne. „Men du godeste . . . . Mariane!“ — „Hm . . . ja saa maa han være derhenne bag Gryntønden, nej . . . hvor i Alverden . . . hvad, Goddav, Karen Hans Jørgens! . . ja I maa humme jer lidt, jeg er paa Spor efter Mikkel. Farvel, jeg kommer ka'ske igen se'en.“

Hos unge Lars Pedersen var Mikkel paa en for alle Gaardens Folk uforstaaelig Maade kommen ind i Spisekammeret, hvor han tog sig et solidt Foder. Dampende af sin Sølvpibe kom Lars Pedersen i sin gode Ro op for at tappe sig et Krus Øl — da stod Mikkel midt paa Gulvet med en Humpel Sylte i den ene Haand og en halv Hvedekage i den anden, gnavende graadig af begge Dele.

Lars Pedersen, der var en Mand med „Kondervitter“, tog rolig Piben af Munden og spyttede. „Eh eh eh! Singgodt, Jørgen! Kom ind og faa dig en Snaps og en Drik Øl, saa gli'er 'et bedre.“

„Ja Tak, Lavs, jeg er ogsaa bleven lidt trøv i Halsen.“

Store-Maren, en i en vid Omkreds velkendt Huskone, der laa i Krig med den halve By, havde hver Fastelavn en Kamp med Ræven. I Fjor havde han drejet Halsen over paa hendes Hane som en lille Hævn, fordi hun paa offentlig Gade havde indsyltet hans hæderlige Person i en Kraftsovs af skrækkelige Skældsord og Beskyldninger. Hvordan det gik til, at han i Aar fik fat paa en af hendes Høns, staar endnu den Dag i Dag hen som en Gaade; men vist er det, at man lige med eet hørte nogle hjerteskærende Lyde fra en Hønsehals og

samtidig hørte en Barnestemme raabe: „Mor, Ræven render med den toppede Høne.“

Som dreven af en Blide røg Maren, skældende og med en Ildtang i Haanden ud ad Døren. Mikkel, der havde faaet et godt Forspring, humpede af Sted i kort Gallop ned over Haven, ud over Stengærdet og videre ned ad Vejen. Hønen, der skreg og baskede med den ene Vinge, forsinkede ham lidt i Farten, medens den samtidig opildnede Marens Kamp-Iver. Efter at have væltet sin lange Person ud over Havegærdet og under Springet ud paa Vejen tabt Træskoene, der fløj højt i Luften bagud, satte hun af Sted paa Hosesokkerne, med Ildtangen løftet som et truende Glavind.

„Nu kniber hun, Jørgen!“ raabte Kristen Hjulmand og gnubbede sig leende paa Armen.

Som Følge af, at Jørgens Ben kun var halvt saa lange — det ene maaske kun en Tredjedel saa langt — som Marens, maatte han til sidst slippe sit skrigende Bytte og ty ind i en Gaard, hvor menneskekærlige Hjerter aabnede ham et sikkert Tilflugtssted. Den toppede Høne var reddet! Maren vendte tilbage med Sejr, modtaget med skingrende Hurraraab af Drengene.

Hver Gang Mikkel viste sig paa Gaden, havde han i samme Nu en Sværm af raabende Børn om sig. Han luntede imidlertid af uden at agte videre paa deres Tilnærmelser; men en Gang imellem, naar han var allerbedst i Fart — bums! stod han stille, som standset ved et Ryk; det var „de tive Drenge“, der traadte ham paa „Rumpen“.

I et lille vindskævt Firefagshus sad Jørgens Bødekvinde Karen Niels Grejs, og fældede nye Knæer i et Par Arbejdsbukser.

„Puh, jeg kommer til at krive lidt i Skjul hos dig, Karen.“

„Ja værsgod.“

„Du er nok i Lav med Bukserne, ser jeg.“

Med nogle snilde Vendinger fik Jørgen snart drejet Samtalen over i et erotisk Hjørne.

„Lige godt, Alvor og Snak,“ sagde han med eet og slog ud med fire Fingre og en ynkelig Stump Tommel, „dersom det er, at det er din Mening, at du vil forandre dig, saa hvad det angaar, er jeg ikke fravillig fra min Side.“

„Man synes jo, det er saa snart, efter at Niels faldt fra.“

„Det har ikke noget at sige med det.“ Han spyttede en Skraa ud i Haanden og langede ud efter en Snaps, hun havde skænket. „Du kan jo ikke blive ved at sidde her og alke dig frem paa egen Haand ilél — Velgaaende!“

Karen bed en Traad over.

„Du er det enstig Fruentømmer, jeg nogen Tidens har haft Sind til,“ forsikrede Jørgen og lod Blikket glide kærlig rundt over Stuens gode Bohave. „Det har sidt mig i Kværken, lige se'en Niels døde, og nu ved du 'et.“

I fine Antydninger lod han hende ane, at han var ingen ren Prakker, hvad Mønten vedrørte, han havde det i sin Pung, der kunde sige „Skelskør“, han kunde ogsaa medbringe en god, forsant Kiste med „dobbelt Læddike“, samt et nyt Jern-Mejered og et rigtig godt Plejelstøj. Og dersom det var, at det blev til noget med dette hersens, som at de sad her og snakkede sammens om, saa var det hans Agt og Bestemmelse at bestille sig en splinterup ny Klænning af Købstedtøj, for han vilde da nok være lidt paa Jaa efter en pæn Karl, naar han stak hende Næven for Herrens Alter. Og naar de saa lagde sig rigtig frem i Tøjet og tog hver sin Svingel med en god Vilje, saa skulde det være

mærkeligen, om de ikke kunde sidde og reterere sig med god Respekt.

„Det er jo de to Hundrede, det er jo det gale af det.“

„To Hundrede?“

„Ja — i Huset.“

„Staar der to Hundrede i Huset?“

„Ja, ved du ikke det?“

„Hm . . . jo . . . man har jo nok . . . men lige godt . . hm.“

Jørgen sad en Stund og spyttede og saa ud, som han havde haft et Opstød af Knapost. Hans Ansigt undergik en Række Forvridninger, medens de langt fremskudte Øjne syntes at kigge til hinanden over Gærdet.

„Ja, man maa nok til 'et igen,“ mente han og lettede sig. „Det er ka'ske lige godt ikke værdt, at vi forivrer os med det, vi snakkede om, for det var da kedsomt, dersom at du bagefter skulde blive mankerlig over det.“

Medens Ræven sneg sig om i Krogene, og Hundene fartede omkring som en Flok vejrende Støvere, red Skytten og hans Viv i god Ro og Mag fra Gaard til Gaard, stadig spørgende og søgende efter Mikkel. Alle Steder spiste og drak de, lo og pratede med de gamle, indbød Pigerne til Dansen om Aftenen og tog sig mange Steder en Svingom straks.

I sin Udspekulerthed havde Skytten forsynet sig med en hjemmelavet Tobakspibe, der i Størrelse kunde tage det op med en almindelig Husmandstøjrekølle — „ikke af de største, men saadan af Mellemslagsen“. Hovedet var formet som et almindeligt gammeldags Merskumshoved, men Hullet,

hvori Tobakken skulde stoppes, gik „durk igennem“ og var forneden kun lukket med en løs Prop, der let lod sig skrue af.

„Kan I saa gi'e en Pibe Tobak?“ var det almindelige Spørgsmaal, naar han havde spist og drukket.

Ja det kunde man da nok. Tobakskassen blev skudt frem for ham.

„Det er et nemt lille Pibetøj, du har der,“ hed det sædvanlig, naar man fik Øje paa det vældige Redskab, han hivede op af Lommen.

„H'ja . a, det er saadan en lille Jagtpibe, som vor Mor har givet mig til Foræring.“

Han skruede i Smug Proppen af, holdt sin Tobakspung hen under Hullet og gav sig til at stoppe.

„Det er Synd at spilde noget, derfor saa holder jeg Pungen under.“

Under en Række alvorsfulde Mundvridninger, der vidnede om en frygtelig Anstrengelse, proppede han den ene Haandfuld Tobak i Hovedet efter den anden, men sørgede for, at det alt sammen gled ned i Pungen, hvis Omfang stadig voksede.

„Ja, hun sluger ikke saa lidt; men saa er hun ogsaa dru at ryge paa for 'et — hæhæhæ! Saa, nu siger jeg saa mange Tak, nu vil jeg bie med at tænde hende, til jeg kommer ud i Luften.“

Jægersmanden skød den tømte Kasse tilbage, snoede Baandet om den fyldte Pung og puttede den til sig. Senere saa han Lejlighed til at udtømme dens Indhold i Lommen for at kunne nytte den paa lignende Maade i den næste Gaard.

Henimod Aften var samtlige Tobakskasser i Byen tømte; men Skytten red hjem som en skrækkelig Vanskabning med store uformelige Knuder overalt paa Kroppen.

Endelig kom Øjeblikket, da Mikkel skulde lade sit Liv.

Det var aftalt, at Selskabet henimod Aften skulde samles paa Bakken ved Gadekæret, hvor Ræven hvert Aar blev fældet.

Jægersmanden og hans Ægtehalvdel havde alt indfundet sig og var omgivne af en Skare nysgerrige Tilskuere, mest Børn og halvvoksne Knøse. Skytten tog sin Bøsse af Akslen, spændte Hanen og saa spejdende til højre og venstre.

Da høres hæftige Hundeglam i Nærheden, Mikkel bryder igennem et Pilehegn, efterfulgt af alle fire Hunde, Skytten kaster Bøssen til Kinden og trykker løs — et dundrende Brag som af en lille Kanon ryster Luften og giver Genlyd rundt om i Byen. Mikkel famler nogle Gange i Luften med Forpoterne og dejser derefter om i Sneen, skjult i Krudtrøgens Bølger.

Et Par letbenede Karle kommer springende med en Stige, paa hvilken den døde Ræv lægges som paa et Bærelad, og i højtideligt Optog, under Klarinetternes Skingretoner, drager nu Skaren med Jagtudbyttet ad Gildesgaarden til.

Byens Piger har alt indfundet sig og staar og retter paa deres Korsklæder og røde Hage- og Nakkeduske, ventende med Længsel paa Dansens Begyndelse.

Under Sang og Støjen bliver Mikkel baaret op og lagt midt paa Øverstestuegulvet, hvor samtlige Gildesgæster flokkes om ham for at se paa, at Bælgen bliver trukken af ham. Skytten træder frem, giver med sin Kniv nogle Rist i det gamle Dækken og krænger det op over Hovedet paa Ræven.

„Det er kun en Overgang," mumler Mikkel, der ligger som en død Klump og finder sig rolig i, at

man støder Knoerne ind i Maven paa ham og vælter ham omkring paa Gulvet.

Musikken spiller op, hver af Karlene slaar Armen om Livet paa sin Mø, og i næste Øjeblik suser det af Valsetrin omkring den døde Ræv.

Men hvad er det? Uden at nogen har givet Agt derpaa, har Mikkel set sit Snit til paa alle fire at smutte ud af Ringen. Ja, det lignede ham — væk var han!

„Naa du sidder her, Jørgen," udbryder en af Hundene, der træder ind i Dagligstuen, efter at Dansen er endt.

„Ja," svarer Jørgen, der propper den ene Humpel Smørrebrød i Munden efter den anden, „nu har jeg væ't død saa længe, nu syntes jeg lige godt, jeg er bleven trængende til en Bid Brød."

Skytten har faaet sin Frakke paa i Stedet for Skindpelsen, hans Madam viser sig i sin brede, naturlige Pundtærsker-Skikkelse, dog iført sine bedste Vadmelsklæder, Hundene smøger de hvide Kalotter af Hovederne, og Spøgen er dermed til Ende.

Snart samles atter de kaade Naturbørn i Øverstestuen, hvor Støvle- og Skosaaler sliber Brædderne i lystige Trin, medens Sveden hagler ned ad de vejrbidte Kinder, og det varme Blod fosser med stærke Stød gennem Kroppene.

PROFESSORENS AMME

(1886)

Efter en drævende Jernvejstur paa tre stive Timer stod jeg ud ved den gode sjællandske Stad S. og krøb ind i den gule Karosse, som mod en Kendelse af nogle Kroner skulde føre min Person endnu fem lange, gyselige Mil „ned i Landet“. Jeg var ganske ene i Vognen og glædede mig til at kunne gøre mig det lidt mageligt mellem de polstrede Voksdugsvægge. Kusken, en bredbringet Sjællænder med et Ansigt, der glødede om Kap med hans røde Frakke, lukkede Døren efter mig, pudsede Næsen og bed en Skraa af til Rejsen.

Jeg spurgte ham, hvor længe vi kunde være om Turen. „En tre Timers Tid vel?“

Han drog Munden op i en Halvcirkel, der næsten spændte fra Øre til Øre, og frydede mit Hjerte med den trøsterige Oplysning, at vi „itte ku' gøre det ringere end som paa fem Timer godt og vel.“

Med en selvopgivende Haandbevægelse tilkendegav jeg ham mit Ønske om at være ene med min Skæbne og lænede derefter mit „ørekørte“ Hoved op mod Vognhjørnet.

„Ja, her er nok een endnu,“ lo han og lukkede Døren op paa ny.

Tak, saa var det gyldne Haab bristet! Under et let forklarligt Tilfælde af prikkende Ærgrelse, der

pressede en hed Em ud igennem alle min Krops Svedporer, gjorde jeg en Bevægelse for at dreje mig i modsat Retning, men kunde dog ikke lade være under Drejningen at kaste et Blik ud ad Døraabningen, hvorved jeg til min store Overraskelse fik Øje paa en blomstrende ung Pige med et Par Øjne, der skinnede saa uskyldigt, saa barnligmildt under to mørke Brynbuer. Jeg vil ærlig tilstaa, at Synet af den unge, glade Pige virkede mildnende paa mit iltre Blod og forsonede mig med Forholdene. Ridderaanden vaagnede i mig og bød mig tage kønt mod den unge Jomfru; i eet Nu havde jeg nappet min Taske og Solskærm og gjort Plads paa det modsatte Hynde. Ved Siden af Pigebarnet opdukkede i samme Øjeblik et gammelt, rynket Bondekoneansigt, omrammet af en falmet Hat eller Kyse. En gammel Bedstemoder, der følger sit Barnebarn til Vogns, tænkte jeg og gjorde i Tankerne det første flygtige Udkast til et Genrebillede af Livet i Provinsen, (jeg er nemlig lidt af en Tegner). En sidste Hilsen blev udskiftet mellem de to Kvinder, Kusken ser paa Uret, griber fat paa Haandtaget og peger mod Døraabningen . . Du store Kineser! stiger ikke det gamle Kvindemenneske op paa Trinet og vælter sig ind mellem det Utal af Bylter og Æsker, som Kusken i Forvejen havde puttet ind til mig, medens den unge Pige rolig bliver staaende udenfor, nikkende, smilende med et Blik, der synes at strejfe os begge lige kærlig: „Farvel, Farvel! lykkelig Rejse!“

Jeg forandrede ikke en Mine. To Minutter efter sov jeg.

Vi havde vel kørt en halv Mils Vej. Varmen bølgede som tørre, glohede Aandepust ind ad Vinduet, nu og da svang en Flue sig op i Ansigtet paa mig og soppede rask væk hen over Næsens

Svedperler. Nej, jeg kunde ikke sove. Jeg vilde dreje Hovedet om i en ny Stilling, men mærkede, at Haaret havde klistret sig fast til Voksdugsvæggen. Ved at se mig nærmere for opdagede jeg, at hele Hjørnet var overdraget med et glinsende Fedtlag. Jeg er overbevist om, at der i en Menneskealder igennem havde siddet den ene mæskede Medborger efter den anden og svedt alt sit Fedt ud i dette Hjørne. En uhyggelig Forestilling om alle Haande Mikrober, Baciller og Bakterier fløj mig gennem Hovedet og skaffede mig et nyt Svedebad. Med et hurtigt Sæt rettede jeg mig i Sædet og holdt under hele den øvrige Del af Rejsen mit Hoved saa fjernt som muligt fra Hjørnets Dyre- og Planteliv.

Saa gav jeg mig til at studere Folkeliv. Hist løb en barbenet Dreng efter en bissende Kalv, her laa en gispende Røgter og badede sig med opadvendt Næse i Solheden. Paa een Gang kom jeg til at huske paa, at jeg jo havde en Stump Folkeliv med mig i Vognen. Jeg kastede Blikket hen paa min kvindelige Rejsefælle — det gamle Skind, hun sad endnu i den samme rolige, bøjede Stilling som hun straks havde indtaget, da hun tog Plads i Vognen. Køn var hun til visse ikke. Kindbenene stod frem, og et Par store Fortænder laa skraat ud fra Undermunden og klemte sig halvt op i Overlæben. Hendes Paaklædning var yderst tarvelig, en stortærnet, stærkt falmet Hvergarnskjole omsluttede hendes tørre Krop paa en saa poset og sløret Maade, at enhver, der saa hende, straks maatte komme paa den Tanke, at den vist var laant Gods. Ak, rimeligvis et stakkels forhutlet Kvindfolk fra et eller andet Fattighus, tænkte jeg og gav uvilkaarlig et lille medynksfuldt Træk med Skulderen.

Hun sad og stirrede ud ad Vinduet med et mildt, vemodigt Blik, der kun havde grumme lidt at gøre

med de Aabenbarelser fra Natur- og Menneskeliv, der mødte os undervejs, men som snarere saa dybt ind i en Verden af stille Minder og Forhaabninger. Jeg iagttog hende en Stund opmærksomt og opdagede først nu, at der i Grunden laa et Skær af mild, trofast Sjælshøjhed over dette furede Ansigt. Rynker er Sorgernes Skrifttræk, tænkte jeg og begyndte at fatte Interesse for den gamle, der aabenbart havde prøvet sin Del af Livets Vanskeligheder.

Vi rullede forbi en Vandmølle, der laa i et snævert Engdrag, halv gemt mellem svulmende Kroner af Rødpil og Popler. Udhusets hvide Mure skinnede med en Kniplingsbesætning af gyldne Solpletter frem i Aabningerne mellem Pilene, en sivgroet Aa skød sin jævnt rislende Vandmasse ind i en halvmørk Portaabning, i hvis Indre et uhyre Hjul med vandblinkende Skovle drejede sig langsomt rundt. Et Hoved med et melet Skæg og en hvid, bredpuldet Hue kom til Syne i en aabenstaaende Lem, og en Haand blev med et let Militærkast slængt op til Huen, saa forsvandt Hovedet igen.

Det var, som Konen fuldstændig var vaagnet af sin tavse Drøm. Hældende sig frem mod Vinduet stirrede hun med et vemodigt, fugtigt Blik ned mod Møllen, rokkede et Par Gange med Hovedet og udbrød uvilkaarlig ganske højt: „Ak ja!“

En stejl Sandbakke skjulte snart igen den lille idylliske Oase for os, hun rettede sig op, men udstødte et dybt Suk, klippede med Øjnene og drejede Hovedet om til Siden.

I samme Øjeblik forstod jeg, at vi her var rullede forbi en af Valpladserne for hendes Livskampe. Med den Nysgerrighed, som Medfølelsen i slige Øjeblikke opvækker i ens Hjerte, vendte jeg mig hen imod hende:

„Den laa rigtig kønt, den Vandmølle dernede.“

Hun fo'r forskrækket op og saa til mig: „Hvad siger De?“

„Jeg siger: den laa rigtig smukt, den Vandmølle dernede.“

„Naa, ja jo, rigtig pænt.“

„De kender maaske nærmere Stedet?“

„Ja,“ svarede hun med et nyt Suk og gjorde et kort Ophold. „Den har væ't mit Hjem i seks og halvtredsindstyve Aar.“

„Men er det maaske ikke længer?“

„Nej nej, jeg har i mange Aar boet i et lille Hus ude paa Sandby Overdrev. Vi kommer lige forbi, det er det Hus ved Grusgraven.“

„Ja, jeg er ikke kendt paa denne Egn.“

„Naa saadan, nej saamænd.“

„Mor har været lidt paa Rejse?“ spurgte jeg en Stund efter, da hun atter syntes at ville glide hen i sin gamle Tankedøs.

„Hvad siger . . . naa, ja—a!“ svarede hun og nikkede. „Jeg har saamænd væ't inde hos en Søn, jeg har i København.“

„Naa saadan! . . maaske Haandværker?“

„Nej, han er Professor.“

„Pro—fes—sor! Hvad er det for en Professor?“ spurgte jeg lidt tvivlende.

Ja, hans rigtige Døbenavn det var Jørgen Andersen, forklarede hun; men det var jo saadant et simpelt Bondenavn, og derfor saa havde han taget Navn op efter sin Fødeby, Alsløv.

„Professor Alsløv! Det er da ikke muligt? Den bekendte Læge?“

„Ja . . . aa, jeg tror saamænd, at alle Mennesker kender ham.“

„Det har De nok Ret i, det er en Søn, De

kan være stolt af; han er jo kendt over det hele Land, maaske endogsaa i Udlandet.“

„Var det ikke det, der blev sagt i Gaar, den Gang at de sad og fik Mad derinde! De havde netop Barselgildes, og der var saadan et stort, fint Selskab, jeg kan aldrig sige Dem for alle de fine Herrer og Fruer og alt det Sølvtøj og alle de fine Retter, baade røget udenlandsk Fisk og Kyllingesteg og Jordbær, ja, jeg ved ikke alt det, de fik.“

„Han kan nok ogsaa gøre et ordentligt Gilde, han har mindst sine 30,000 om Aaret.“

„Ih nej dog! Nej, det var dog alt for galt! Tre—di—ve—Tusind!“

Hun kunde ikke komme sig igen af sin Forbavselse; men det smigrede hende øjensynlig, at jeg havde saa store Meninger om hendes Søn.

Om min Venlighed og Deltagelse indgød hende Tiltro, eller hun talte af en indre Naturtrang, det lader jeg staa hen, nok er det, da hun først fik Munden paa Gang, fik jeg hele hendes Familiehistorie.

Hun var født og opvokset nede i Møllen, havde giftet sig med en af Faderens Svende, der havde overtaget Møllen efter den gamles Død. Deres eneste Søn, — en noget egenkærlig og vildgal Knægt, kunde jeg nok forstaa, — røbede tidlig ualmindelig gode Aandsevner og blev paa Foranledning af en Slægtning i Sorø sendt til Akademiet der.

„Vi havde et Par Tøser foruden,“ fortalte den gamle; „men det var Jørgen og Jørgen altid; alt, hvad vi kunde skrabe sammen, det skulde gaa til ham. Aa, hvor maatte vi stride for den Dreng! Men vi havde sat os for, at han skulde igennem, hvad det saa skulde koste. Det værste var, at Aaen i de varme Somre, som vi den Gang havde,

næsten var helt tør, saa vi ingenting kunde tjene, Gæld var der paa Stedet, og mere og mere blev der. Min Mand begyndte at tabe Modet; men jeg gik og snakkede godt for ham, man kan jo nok saadan lidt . . . om ogsaa man selv . . De forstaar det nok. Saa naaede vi da endelig, at han fik Studenter-Eksamen og kom til København; men saa var det først, at han rigtig kostede. Han skulde jo gaa fint klædt og bruge mange Penge til Bøger og saadan, og lidt Morskab skulde han jo da ogsaa have, det var jo Synd at fornægte ham, naar han skulde studere og bryde sit Hoved saa meget over alle de Bøger. Han skrev og skrev hjem efter Penge lige hver anden Stund. Vi maatte laane saa et Tusinde her og saa et Hundrede der. „Du maa ikke bryde dig om det, Kristen," sagde jeg, „vi har ikke mere end som den ene Dreng." Det eneste, som pinte mig, var, at han næsten aldrig kom hjem til sine Forældre. Naa, det var jo ikke saa underligt, naar man rigtig vilde tænke sig om. Han blev jo bedt ud baade paa Herregaarde og andre fine Steder i Ferierne . . Aa, saadan et Hoved, der sad paa den Dreng, saadan som han kunde snakke med de fine og agere paa alle Leder! Jeg sagde ogsaa saa tit til Kristen: „Du maa huske paa, at vi er simple Folk," sagde jeg, „vi har jo ingen Morskab at byde ham." Det var jo da ogsaa sandt. Men lige godt saa gnavede det Kristen, og det ene med det andet — Gælden og de daarlige Udsigter — det gjorde, at han gik og blev helt tung i Sindet. Ak ja, det fik da saa til sidst en Ende med ham*). Aa, jeg var færdig at gaa i Jorden af Sorg! Nu var jeg ene om det

*) Jeg fik senere paa Rejsen at vide, at han af Tungsindighed var bleven forfalden og til sidst havde hængt sig paa det store Møllehjul.

hele. Hvordan skulde jeg dog bere mig i den Stilling, syg og daarlig, som jeg var i de Aar? Saa en Dag gik hele Mølleværket i Stykker, og vi maatte ligge og kludre paa det lige fra Sehansdag og til hen imod Høst. Penge skulde der til paa alle Kanter, og jeg havde ingen, jeg kunde ingen skaffe; det var mangen Morgenstund, at vi daarlig havde Smulerne, som vi skulde putte i Munden den Dag. Tøserne maatte jeg sende ud at tjene, jeg kunde godt selv malke og gøre ved, saa havde jeg dog ikke nødig at tænke paa Føden til dem. Jeg stivede mig op, saa godt som jeg kunde, jeg havde sat mig i Hovedet, at Jørgen skulde frem, hvordan det saa skulde gaa med det hele. Jeg laante igen et Par Tusind Daler i Stedet. Saa kunde jeg ikke faa flere, sagde han„ Prokuratoren, det var ham, Prokurator Vahl i Sore. Det ene Tusinde maatte jeg sende Jørgen straks, han var kommen saa forskrækkelig i Betryk, skrev han, han havde maattet købe sig to hele ny „Klænninger“, han havde været i Norge med de andre Studenter, og nu skulde han en Tur til Sverige, skrev han. Hvad skulde jeg sige til det? Jeg skrev jo nok: „Jeg synes, det er for meget, Jørgen,“ men han svarede mig, at han var nødt til at følge Trop med de andre, det var noget, som hørte sig til . . ok ja, han kunde saadan sætte det sammen. Jeg var færdig at slide mig ihjel. Det er ikke, fordi jeg vil reve mig af noget; men jeg kan sige med Sandhed, at jeg tit og mange Gange nægtede mig selv Sul til Brødet for at spare til Drengen. Og jeg gik og hersede lige fra Klokken hun var fire om Morgenen og sommetids lige til Midnat. Jeg gaar endnu med store Huller paa Benene fra den Tid af. Hver Gang at de læges, saa bliver jeg rent tosset i mit Hoved; men lige saa snart

som de begynder at brække op igen, saa letter det i hele Kroppen. Ak ja, det var ikke Morskab alt sammen, kan De tro. Mange Gange sad jeg ude i Ste'set paa en Skammel om Aftningen med en Kovs Tykmælk og et Stykke Brød og græd; men naar jeg saa bare kom til at tænke rigtig paa min Jørgen, hvor godt at det hele kunde blive, naar han fik sin Eksamen, saa syntes jeg altid, at det var, ligesom Vorherre han skød et Lys hen foran mig."

Hun trykkede sit blaatærnede Bomuldslommeklæde et Par Gange op i Øjenhulerne og vedblev derefter:

„Saa gik det til Sommeren efter, saa kunde jeg ikke længer; man er jo kun et Kvindfolk, man kan jo ikke mere, end man kan. Stedet og det hele, hver en Trevl blev solgt for mig. Da det hele blev gjort op efter Auktionen, saa var der ikke mere end 4 Rdl. og et Par Mark tilovers til mig — og saa et gammelt Underskørt og et Par Træskoer. De fire Rigsdaler sendte jeg Jørgen, saa kunde jeg ikke mere, skrev jeg. Men saa kan De tænke Dem, saa faar jeg netop den samme Eftermiddag saadant et pænt, trøstende Brev fra ham, at det var jo kedelig, at det var gaaet saa galt, men han skulde nok hjælpe mig lidt herefter, for nu var han bleven Doktor . . . aa, jeg kan ikke sige Dem, saadan som jeg græd, og som jeg takkede Vorherre: saa havde jeg dog naaet Maalet iléi!"

Hun brugte atter Lommeklædet, hendes knoklede Hænder rystede, men om hendes indfaldne Mund spillede et stolt Smil.

„Ja, de Børn, de Børn!" vedblev hun. „Man har dog ikke noget kærere i Livet . . Og saadan en stor og berygtet Mand, som han nu er bleven

bare paa en halv Snes Aar! Og alle de mange, mange Mennesker, som han har hjulpet i Sygdomstilfælde! Er det dog ikke en Glæde for mig at tænke paa!“

„Men Deres Døtre?“ spurgte jeg.

„Ja, de har det Gud ske Lov godt begge to, om ogsaa det er lidt smaat for dem. Den ene er gift med en Tøffelmager i S . . kender De ikke Tøffelmager Jensen oppe paa Torvet? . . naa nej . . jo, det var saamænd deres Datter, der fulgte mig til Vogns. Og den anden fik en Enkemand, en Væver ude paa Sandby Overdrev, det er hende, jeg har boet hos, lige siden jeg maatte gaa fra Møllen.“

„Saa faar De da altsaa en Del Hjælp af Deres Søn?“

„Ja, det gør jeg; han sender mig hvert Aar halv—tred—sinds—tyve Kroner! Det er rigtignok en god Hjælp. Saa tjener jeg lidt ved at pille Ben og luge og saadan noget, og saa gaar det jo. Det værste er, at min Svoger, Væveren, er saadan lidt gal af sig; men vi kommer da ud af det.“

„Jo, min Søn har saamænd ærlig holdt, hvad han lovede mig,“ vedblev hun lidt efter. „Og saa hver Gang jeg er inde at se til ham — det er gerne en Gang hver anden eller tredje Sommer — saa faar jeg altidens saa meget gammelt Tøj af hans Kone.“

Hun kastede et Blik hen over sine Pakker og stoppede et nedhængende Ærme af en gammel Drengebluse ned i en af Bylterne.

„Saa er Deres Søn da rigtig glad, naar De saadan kommer ind at besøge ham?“

„Ja, det er jo saadan med ham, han har jo saa meget at tænke paa og saa mange Ting at tage Vare, baade med syge og sunde. Som nu i Lør-

dags, da jeg kom derind, — jeg saa saamænd ikke noget til ham førend hen paa Eftermiddagen; men saa kom han saa pænt hen og hilste paa mig: „Naa, der er Mor, Goddag, Mor! Mor bliver gammel nu.“ Men det var næsten ogsaa det eneste, jeg fik snakket med ham, for han havde saa travlt. Jeg vilde saa gerne haft, at han skulde set paa mine Ben, og hans Kone lovede ogsaa, at hun skulde nok be' ham rigtig pænt om at se paa dem; men det blev saa ikke til noget; for der kom saa mange fine Folk alstillens.“

Jeg spurgte, om hun sad ved hans Side ved Middagsselskabet.

„Ih, nej dog, hvor kunde jeg dog tænke paa det!“ Hun saa ned ad sin luvslidte Kjole. „Nej, min Sønnekone bad mig, om jeg vilde sidde inde i Sovekammeret og vugge, og det vilde jeg allerhelst. Der sad jeg saa rart ene og kunde høre, at de gjorde Taler og klinkede og lo. 'Der var en, der gjorde saadan en nydelig Tale for min Søn. Han var bleven en stor Mand; men han var ikke bleven hævet til Vejrs af rige og fornemme Folk, han vidste fra Ungdommen af, hvad det vilde sige at stride og kæmpe paa egen Haand, saad'n, han havde arbedet sig frem fra en fattig og simpel Stand til en berygtet Mand i Videnskaben; men at lige godt, der var en Grundlov i hans Liv, det var Kærlighed, han havde haft ondt af Menneskenes Nød og Sygdom, saad'n, det var det, der havde drevet ham; han havde aldrig tænkt paa sig selv, men bare paa andre; det vidste de ogsaa, de, der var om ham hver Dag, og derfor saa var der Lykke i hans Hjem, og Hjemmet det var dog det bedste af alting . . aa det var saa nydelig at høre paa, jeg kunde ikke lade være at græde.“

„Men saa noget efter“ — vedblev hun — „da

de havde rejst dem fra Bordet, saa kommer min Søn ind i Sovekammeret med ham, der havde gjort Talen, — det var en lille tynd en med tre Kors paa Brystet; han skulde ind og se den lille. Men jeg kunde se paa min Søn, at han havde ikke hus't paa, at jeg sad der, for det gav ligesom et Hik i ham, da han fik Øje paa mig. Jeg blev ogsaa selv saa ked af det, for hvad maatte den fremmede Herre dog tænke ved at se saadan et gammelt Pjok sidde der i det fine Sovekammer! Saa ragede min Søn Puderne til Side. Ja, det var dog et dejligt Barn; syntes den fremmede. Saa vilde min Søn gaa igen; men saa skævede den fremmede saadan hen efter mig og pegede bag ud med Tommelfingeren. „De har nok faaet forskrevet Dem en Barnepige af sat Alder lige fra Landet?“ — „Hm ja . . .“ min Søn begyndte at stamme i det „det var saadan et Besøg.“ — Naa, maaske ude fra hans Hjemegn? — „Ja, hm . .“ Jeg kunde se, han blev lige saa andereret; men saa skynder jeg mig og tager Ordet og siger: „Jeg skal sige Herren, jeg har været Professorens Amme.“ — „Naa saadan!“ — Min Søn gav et lille Nik til mig. Saa gik de; men min Søn kom tilbage og hviskede til mig: „Mor skal nok faa en Skilling til Rejsen . . Og saa kan Mor nok selv sørge for at faa nogen Mad ude hos Pigerne, baade Steg og Kage og det hele.“

Saa gik han igen, for de skulde til at drikke Kaffe og Linkør, eller hvad det hedder. Saa sang og lo og dansede de og var dog saa glade.

* * *

Vognen holdt, vi havde naaet Huset. Datteren, en mild, fyldig Kone med et af Ringorme oppløjet

Ansigt, kom løbende ud for at tage mod den gamle. Lidt efter kom et Par barbenede Drenge halende og endelig Væveren selv, en lille pukkelrygget Mand med en bred Mund og Vorter paa Øjenlaagene.

Den unge Kone saa op og ned ad den gamles Kjole. „Naa, det er jo gaaet meget godt.“

„Ja, det gik saamænd meget godt, der er ingen, der kan se andet, end at den var syet til mig.“

Den gamle kyssede Børnene og stak et Kræmmerhus til dem.

„Saa skulde vi vel have fat i Kludene,“ snærede Væveren og tittede ind i Vognen, som om han vidste, at der skulde være nogle Bylter.

Jeg trykkede den gamle Kones Haand til Farvel.

Vognen gled med sin ensformige Skuren videre ad den sandede Vej. Af og til et Stød af en Sten, en Knagen i Undertøjet, en Bevægelse af Vognvæggene, som om de vilde glide fra hinanden. Jeg syntes, der var blevet saa underlig tomt i Vognen, siden den gamle havde forladt mig. Stadig saa jeg hendes milde Aasyn og udmalede mig i Tankerne, hvorledes hun nu sad derhjemme i Væverhuset og fortalte om sin store, navnkundige Søn.

Et Par Dage efter kom jeg samme Vej tilbage. Da saa jeg en halv Snes fattige Kvindfolk ligge paa Knæerne inde paa en Herregaardsmark tæt ved Vejen og luge Gulerødder. En af dem rettede sig i Vejret, viftede med en Tidsel og nikkede trohjertig til mig. Jeg kendte hende straks, det var „Professorens Amme“.

ET KIG INDENFOR

(1884)

Ah, Goddag, Redaktør! Det kan jeg lide, bare ikke forknyt for Vejret. Som sagt: Bevægelse og frisk Luft — i det mindste en Mil hver Dag — saa skal De se, vi skal nok . . . naa Farvel igen! Pokkers med det Slug her om Hjørnet!“

„Væmmeligt!“

„Jeg skulde ind hos Snedker Jonassen . . . Du Fredsens, sikken et Mudder paa Arbejdermødet i Gaar! Naa, hvor fik vi „Storborgere“ garvet Ryggen! . . . ah, det er sandt, De er jo halvvejs . . . hehe, vi faar vel en „lidende Artikkel“ i Deres Blad en af Dagene om Storborgertyranniet, hvad, hehe!“

„Det hører ikke til de umulige Ting.“

„Hehe! For Resten, jeg vil ærlig sige Dem . . naa ja, vi ses vel i Aften i Klubben. Farvel, kære Jørgensen! . . Se saa, nu faar vi da en ordentlig Øse! Ja De kan sagtens — Regnkappe og lange Støvler! — jeg arme Mand maa gaa her — om ikke for Lud, saa dog for koldt Vand, hahaha! — Nej for Resten, jeg er enig med Dem i meget; vi trænger virkelig til Reformer: Arbejdstidens Indskrænkning, Kødkontrol, Hygiejne — der er meget, grumme meget . . . naa, jeg sludrer, Farvel, Farvel, kære!“

Lægen satte sit lille hjulbenede Kuglelegeme i Fart, jeg selv vandrede videre ned ad den regnglinsende Stenbro.

Jeg kastede et Blik op mod Himlen og maatte uvilkaarlig ryste paa Hovedet; det var, som jeg saa op i Bunden paa en uhyre, sorteblaa Blækflaske. Men lige meget — jeg vilde trodse Vejret. Jeg knappede mit solide Voksdugshylster og spankede med mine nysaalede Fedtlædersstøvler frimodig ud ad den sølede Landevej. Regnen smaadryssede over Vejen og Markerne, en Gang imellem tog Vinden et Vrid i Trætoppene og smed et bredt Sjask af tunge Draaber ned over Kørebanen, paa hvis hvidgule Vandpytter et Mylder af smaa Kegler rejste sig ved Draabernes Fald. Paa en Stenbunke sad en forpjusket Kornlærke hensunken i drømmende Selvopgivelse, medens et Par højbenede Krager stod nedenfor paa Gangstien og sled i et fladtrykt Pindsvineskind. Paa Marken langs Vejen stod Køerne og vendte Bagen mod Vejret og lod Regnen dryppe af Snuderne. Fjernt ude tegnede Svenstrup Skov sin grønlige Taagebræm mod Synskredsens sorteblaa Grund.

Ved at kaste Blikket hen over Marken fik jeg Øje paa en forfærdelig Vanskabning af en Straahat og et Par lersprøjtede Arme, der hev en Spadefuld Jord- eller Lerælte op fra en dyb Grøft. Det var i samme Nu, som følte jeg i mit Hjerte et Stik af Medynk, et Jag af bitter, smerteblandet Deltagelse. Der gik dette forhutlede Pus og æltede i Vand og Pløre op over Anklerne, med de regntunge Pjalter slaskende om Kroppen, stønnende under et evigt, daglangt Slid, muligvis paa en Humpel tørt Brød og en Osteskorpe . . . Og naar han saa endelig har slidt sine 12—14 Timer og derved indvundet en Kapital af tre Mark, kravler

han op af sin Søle, slentrer hjem til en faldefærdig Hytte, hvor Fattigdommen griner frem af hver en Krog, og hvor Fattigdommens hyppige Følgesvende: Misfornøjelse, Kiv og Bitterhed maaske møder ham allerede paa Dørtærskelen. I sløv Selvopgivelse kaster han sig omsider paa sit fugtige Leje, for næste Dag at begynde paa den samme Historie — altid det samme — aa, sikken en Tilværelse!

Jeg var under disse Betragtninger kommen et Stykke forbi ham; men ved at se mig tilbage opdagede jeg, at han var kravlet op paa Grøftekanten og stod og holdt et lille Ølanker — eller var det maaske en Brændevinsbimpel? — over Munden. Saa vidt jeg kunde se, var han temmelig lille af Vækst, lidt rundrygget, iført et Par hvide Lærredsbukser, broderede med Lapper og Lerklatter, samt store, tunge Træskostøvler. Da han havde drukket, kastede han Ankeret ned for sig, lagde Haanden over Lænderne og rettede sig med en langsom Bevægelse, som om han maatte være varsom for, at Leddene i Ryggen ikke skulde knække. Han stod derefter en Stund og saa sløvt ned for sig, strøg Sved og Snavs af Ansigtet med det vaade Skjorteærme og steg saa med en trist Skutten igen ned i Graven til sin Skovl og Spade.

Jeg nærmede mig et Hus, som laa et lille Stykke fra Vejen, paa et ensomt Sted mellem et Par Sandbakker. Jeg havde flere Gange tidligere paa mine Vandringer skævet hen til denne Hytte og forestillet mig den som et Hjemsted for alskens Uhygge; men i Dag syntes jeg tydeligere end sædvanlig at kunne se Elendigheden bag dens Vægge. Kalken var hist og her falden af Murene, adskillige Kragetræer var blæst af den næsten skaldede Rygning, og et Par Bræder manglede i Gavlen. Jeg gyste ved at forestille mig, hvorledes Vinden i de mørke,

uhyggelige Efteraarsaftener fo'r brølende gennem Aabningen og rev i det raadne Tag, hvorledes Sne og Regn ved Vintertid piskede ind paa Loftet og dryppede ned i Sengene. Det gjorde mig ondt for disse Mennesker. Jeg lovede mig selv, at jeg endnu samme Aften skulde lange en Haand ud mod det Samfund, der bød sine Arbejdere slige Kaar. Den gode Læge skulde faa at se, at jeg ikke var ræd for grundig at blotte de Saar, som han og Meningsfæller, naar alt kom til alt, helst ønskede at holde skjulte.

Regnen gav sig til at styrte ned som fra en uhyre Bruse og tvang mig omsider til at vende om. Jeg kom tilbage til Købstaden i en temmelig forsjasket og tungsindig Tilstand. Det uhyggelige Vejr i Forbindelse med Træthed samt Tanken om Grøftegraveren og den fattige Hytte æggede mit Sind til en ny Række bitre Domme over Tilværelsen i Almindelighed og Arbejdertilværelsen i Særdeleshed. Jeg greb en Pen og paabegyndte en Artikkel om Arbejdernes Livsvilkaar, om Samfundets Synder mod disse dets forhutlede Stedbørn. Jeg lagde ikke Dølgsmaal paa Arbejdernes egne Fejl og Skrøbeligheder — Sløvhed, Pimperiet o. s. v.; — men hvor meget var der ikke, der talte til deres Undskyldning — den usle Løn, de elendige Boliger o. s. v. o. s. v.? Samfundet suger Blodet af dem Draabe for Draabe igennem Arbejdet; men hvad gør det for at skaffe nyt Blod i deres Aarer? Hvad gør det for at hæve dem til Frimands Ret, for at vække deres Sans for Oplysning, Fremskridt, for at fylde deres Bryst med de store Foraarshaab, der forsoner Mennesket med Slid og Modgang? „Har du, min velstillede Medborger nogen Sinde gjort et Kig indenfor i en Arbejders Hytte? . . Der sidder paa en vindskæv Lænestol med oprevet

Halmsæde en knoklet, udslidt Kvinde og lapper Bukser; en Vrimmel af Børn, pjaltede, tykmavede af Kartofler og Kaal, ligger paa Gulvet og roder mellem Laser og Snavs . . Saa kommer Manden slentrende hjem med sin Madkasse, Huset er uryddeligt, fuldt af Sodlugt og Tørverøg, Konen tvær af Træthed og Sult, han retter sine skarpe, blodsprængte Øjne hen imod hende og støder et Par vredne Ord frem, hun bider ham af med nedtrukken Vrængemund, et ondt Skum af Misnøje og Bitterhed fraader op i ham . . . saa bliver et af Børnene jaget af Sted med en Flaske . . .“

Jeg var omsider bleven træt og lagde Pennen fra mig med det Forsæt at fuldføre Artiklen næste Formiddag. Nu vel — et Løb ned i Klubben kunde maaske ikke være saa galt. Jeg følte ved mig selv, at jeg havde fortjent en Toddy og en Cigar. Desuden kunde der maaske blive Lejlighed til et lille velment Indhug paa den gode Læge og en og anden af hans velnærede Fæller.

Næste Eftermiddag tog jeg atter min Tur ad Svenstrup Skov til. Vejret var straalende, Træernes Løvmasser og Markens grønne Fylde svulmede af Friskhed efter den foregaaende Dags Regn, jeg selv svulmede af godt Lune, af Selvfølelse, eller hvad skal jeg kalde det? — Tilfredshed — over min netop lige fuldførte Artikkel. Jeg turde sige, at jeg havde lagt hele min varme Medfølelse for den jævne Arbejder ind i dette Indlæg, jeg havde taget Bladet fra Munden og talt hans Sag med en Styrke, der forhaabentlig skulde øve sin Virkning paa alle rettænkende Medborgere i By og paa Land og

muligvis pirre lidt ved en og anden forspist Rigmands Samvittighed.

Da jeg havde gaaet et Stykke, naaede jeg en lille firskaaren Mand med et pluskent Nakkehaar og et Par store Øren, der stod langt ud fra Hovedet og tegnede sig mod Solen som et Par røde Vinger. Han var ret velklædt og gik og bar et langt Bræt paa Nakken. Jeg antog ham for en mig vel bekendt lystig lille Brændehugger og fik Lyst til at drive en lille Spøg med ham. Idet jeg gik forbi ham, kastede jeg med min Stok en Slask af en gammel Strømpe, der netop laa paa Vejen, op over Enden af Brættet. Rimeligvis mærkede han Uraad, thi han drejede sig i det samme om og var ved den bratte Svingning lige paa Nippet til at drive mig en ordentlig Ørevarmer med Brættet. Jeg blev meget flov ved i samme Øjeblik at opdage, at det var en mig hel ubekendt Person. Et tørt Smil drog over hans brede, solbrændte Ansigt og ligesom fortsatte sig ud i de store Øren, der hævede sig i Sædet af Fornøjelse.

„Hæ . . æ, De ku' nok nær ha' faat en paa Tæven . . Goddav skulde jeg vel ellers sige."

Jeg fortalte ham om min Fejltagelse og bad ham undskylde mine Løjer. Han gjorde gode Miner til Spøgen, men drog dog lidt lunt paa det ene Øje, som om han vilde sige: „Jeg forstod nok Meningen, din Køvstedtamp!"

Jeg slog Følge med ham og forsøgte at faa en Samtale i Gang.

„Prægtigt Vejr i Dag!"

„Ja, men et faa'lig Sjaask."

Saa vidste jeg i Øjeblikket ikke mere at snakke om.

„Formodentlig Snedker eller Tømrer?“ spurgte jeg lidt efter.

Næ, det var han da ikke; jeg fik heller ikke at vide, hvad han var.

Vi naaede det Sted, hvor jeg Dagen i Forvejen havde set Grøftegraveren. Uvilkaarlig rettede jeg Blikket hen imod de opkastede Lervolde, men kunde ikke i Dag faa Øje paa Hatten. Min Nysgerrighed efter at faa noget at vide om Manden bragte mig til at spørge min Følgesvend, om han kendte ham.

„Jo, ham kender jeg lovlig godt, for han arbeder saa lige for mig.“

„Ja saa! De er altsaa Gaardmand?“

„Hæ ja, det vil sige saad'n . . . jeg har jo rigtignok en Smule Gaard, det ka' jeg itte nægte, men-ad-e om jeg justement ka' kaldes for Gaardmand . . . hæ . . .“

„Jaja, saadan et Par Tønder Hartkorn, jeg forstaar nok.“

Jeg meddelte ham, at det havde gjort mig ondt for Manden derovre i Grøften.

Ja, det kunde jo være træls nok for ham, Skroget.

„Hvad er hans Navn?“

„Ja, han hedder jo egentlig Nis Grejsen; men-ad-e Folk de kalder ham ogsaa for Nis Fornøjelse, for han er lige godt saad'n lidt af en Spekkelantere.“

„Ja saa.“

„Hæ jo. Han kunde godt hitte paa, hvis at det var, at De en Dag kom til at snakke med ham, saa kunde han godt hitte paa at staa og sno Dem en rigtig god Pirabel.“

„Det er jo meget fornøjeligt, at Arbejdet ikke har kuet hans Humør. Men sig mig en Gang, det

skulde da ikke være saa, at hans gode Lune skriver sig fra visse vaade Varer? Jeg saa ham i Gaar staa med en Bimpel for Munden og har en stærk Formodning om, at . .“

Manden slog efter mig med Haanden: „Ti stille med det! Det er jo det gale af det med alle den Slags Folk, de ka' jo itte, uden at de skal bælle dem.“

Jeg gav mig nærmere i Snak med ham om Arbejderforholdene paa Landet. Jeg beklagede Arbejdsmandens usle Kaar, men kunde paa den anden Side ikke andet end tilstaa, at han ofte ved et uordentligt Liv selv var Skyld i sin daarlige Stilling.

„Natyrligvis, det gaar jo saad'n mæ' 'ed; det er noget Rak alt sammen.“

Jeg mindede om de mange letsindige Ægteskaber — Hang til Nydelser, Sjuskethed, Brist paa Sparsommelighed — og hvad var Følgen? Kiv og Nød og Elendighed.

„Begribeligvis, det er itte aan't,“ samstemmede han og gned sig om Næsen med et Par tørre Snøft. „Det er, som at jeg siger, det er noget Rak alt sammen; derforre saa æ' 'ed jo, at vi andre itte kan ha' nogen Medynk over dem. Som nu ham, denne Nis Grejsen, som vi snakkede om — ja man skulde itte gaa her og fortælle ondt om sine egne Folk . .“

„Fortæl De kun uforbeholdent; ethvert lille Træk fra Arbejdernes Hjem interesserer mig; jeg skal sige Dem, jeg skriver netop i denne Tid en Del om Arbejderforholdene.“

„Naa ja, det var bare det, at jeg vilde ha' sagt: Han og saa Kællingen de rendte jo ogsaa sammen saad'n i en Letsindighed, som De sa'e, og fik natyrligvis ogsaa snart Reden fuld af Unger. Og saa

kom jo alt det aan't, som at De før la'e ud om, saad'n med Svineri og Slagsmaal."

Jeg rystede uvilkaarlig paa Hovedet.

„Det er jo gerne Enden paa 'et," vedblev han. „Jeg ved itte, det er, ligesom at de Folk er klinet sammen af en aa'n Slags Ler end som vi andre „bedrestillede". (Han udtalte Ordet „bedrestillede" med en ejendommelig tyk Knejsen). De har ingen Tanke for de højere Ting saad'n med Kærlighed og Renlighed, det er ligefrem en Harm, æ'et, at de skal ha' Lov at stemme med vos andre til Kommune og Rigsdag."

Jeg skævede uvilkaarlig til Manden, der først nu syntes at tø rigtig op; men det var mig umuligt at blive klog paa, hvor jeg egentlig havde ham; thi i det ene Øjeblik gav han den enfoldige, men i næste Øjeblik spillede der noget i hans Øje- og Mundkroge, som jeg ikke kunde klare.

Vi nærmede os den før omtalte Hytte, hvis daarlige Udseende gav mig Anledning til en Udtalelse om, at der vel nok ogsaa herskede Fattigdom og Elendighed i dette Hjem.

„Hæ, det er natyrligvis med Folkene der, som det er med alt det aan't Skidt," svarede han med en lidt bitter Lystighed. „Manden han slar natyrligvis til Søren, kan De jo nok vide, og Kællingen hun . . naa ja, man skulde jo itte blive ved at gaa her og fortælle . ." Han gav atter Næsen et Par Strøg med Bagen af Haanden.

„De behøver aldeles ikke . . . jeg navngiver selvfølgelig ikke nogen bestemt i mit Blad."

„Deres Blad?" Manden standsede og saa paa mig med opspilede Øjne. „Det er da vel aldrig Dem, at der skriver Amtstidenden?"

Jo, det var da mig.

Ørerne strittede til Vejrs i Forbavselse. Han saa en Stund vist paa mig og „gamsede“, som om han tyggede paa en Skraa. „Det er da vist lige godt Løgn?“

Jeg forsikrede ham, at det var Sandhed.

Han spyttede og rev sig i Nakken. „Det var da som Syges! Saa er De jo netop en god Ven af de smaa. Hm, havde jeg tvil't om det, saa havde jeg da lige godt itte . . . hæhæ, det var da som Syges!“

I det samme løftede der sig nede fra Huset et Dobbelthyl, der skar igennem Luften med en vild Barnejubels Skingren, og et Par stumpbenede Drenge, der før havde ligget henstrakte i det bløde Græs og sunget i højen Sky om „gamle Karo“, kom farende i susende Løb op imod os, efterfulgt af en lille rødkindet Tøs med et mindre Barn paa Armen, samt en lille hjulbenet Tykkert af en Hund, der ved sin Gøen og Hylen gjorde sig al Umag for at yde sit Bidrag til en opsigtvækkende Modtagelse, men som hvert Øjeblik standsedes af nogle usynlige smaa, sortebrune Fjender, der nødte den til at sætte sig og foretage den ene Børsteforretning efter den anden, hvorved den stadig kom et Stykke bagud. Børnene jublede og hagede sig fast i Manden. Det mindste Barn, en Dreng paa vel et Aars Tid, rakte Armene frem og raabte: „Ba'e Ba'e!“

„Men hvordan hænger dette sammen?“ spurgte jeg.

„Jo, jeg skal sige vos, her bor jeg, sa'e Hunden, hæhæ! De ka' jo se indenfor.“

„Og De sagde, at De var Gaardmand.“

„Nej, det er en Misforstaaelse, jeg sa'e jo nok, at jeg havde saad'n en lille Gaard, og det har jeg

ogsaa, men-ad-e det er itte aan't end som en Smule Hønsegaard . . . heromme bag Huset."

Jeg begyndte at blive lidt ærgerlig paa Manden, der aabenbart havde gaaet og haft mig til bedste paa hele Turen; men dreven af Nysgerrighed efter at se, hvordan det lille Hjem i Virkeligheden saa ud, fulgte jeg med Manden ind. En blandet Duft af Bukkar, Gyldenlakker og stegt Fedt slog mig i Møde i Forstuen eller Køkkenet — hvad det nu skulde kaldes —, en lille fornøjet Kone med et Par Kinder som to brunbagte Overtvebakker stod i Skorstenen og rørte i en brasende Pande med Hornfisk.

„Det er ham, der skriver Amtsavisen," oplyste Manden med en lille Knejsen, der røbede en vis Stolthed ved at se en saa vigtig Personlighed inden for disse Mure.

„Nej det var da morsomt!" udbrød Konen og blev endnu rødere af Fornøjelse. „Saa kan vi faa at vide, hvordan det gaar Klotilde i Føltonen."

„De læser altsaa mit Blad, kan jeg høre."

„Ja det kan De stole paa, hver evig enstig Ord," forsikrede Manden. „Vi laaner det oppe i Byen, for vi har itte selv Raad til . ."

„Nej saamænd, det kan jeg nok tænke."

„Men gaa dog indenfor," bad Konen, idet hun smuttede forbi mig og fo'r ind og strøg Støvet af en Træstol med Forklædet. „Vi har da en Drik Øl, om ogsaa det er lidt tyndt . . Søren . . Kirsten, la' Far faa Drengen og gak ud ved Brønden og skyl Kruset af! Skynd dig lidt!"

Jeg bad om Vand og fik snart et Krus dejligt koldt Kildevand.

Naa saadan saa her altsaa ud! Hm! Hvor man dog kan gaa og lade sig tage ved Næsen af en tummelumsk Indbildningskraft! Ikke Spor af Snavs

eller hullede Bukser, alt rent og net, Væggene nylig strøgne med gul Kalkfarve, om Kakkelovnspladsen en blaa Løvramme af Slangelinjer med Stilke og Blade, de sidste øjensynlig tegnede ved et Tryk af en uhyre Tommelfinger. Paa den ene Væg et lille Vækkeur, nogle brogede Skillingsbilleder i malede Rammer, et Par Fotografier af Soldater i Uniform, samt en grønmalet „Permin“ med tre fire Bøger og nogle Kopper og Glas — alt sammen sirlig ordnet. Langs den tilstødende Væg to Senge med Sirtsestæpper, ganske vist lappede, men fuldstændig rene og glatte. Bord, Bænke og Stole umalede, men rent skurede, det hele Bohave fattigt og tarveligt, men Pænhed og Orden i enhver Krog.

„Jo ser De,“ forklarede Manden, der hidtil havde været fuldstændig optaget af at „dikke“ sin mindste Pode, „jeg mente, at jeg i Dag kunde ta' mig lidt tidlig Fyraften og rende til Byen efter dette hersens Bræt“ — han slog med Haanden ud efter Brættet, paa hvilket Drengene nok saa lystig „vejede Salt“ over en Huggeblok — „for-red-e i Morgen er det jo Sønd', og saa skulde jeg da lige godt se at faa smækket et Par Stumper i Hullet ude i Gavlen . . . æh, I tive Drenge, I brækker mig jo Brættet øver! Søren og Hans, vil I se, I ka' la' vær' med det Vipperi . . . Nej-je — og saa lovede vor Mor, at hun skulde stege et Par Horntaask til vos til Avten; man maa jo dog ha' det lidt stort en Gang imellem, hæ.“

Jeg spurgte, om han havde Jord.

„Jord? Næ, vi har itte aa'n Jord end den, som at De ser der i Urtepotterne, og den har vi endda itte nogen Skøde paa — hæhæhæ!“

Det var maaske ikke hans eget Hus?

Ok bevares! Nej saa villig blev han aldrig, at

han fik saadant et Hus. Nej, han betalte 20 Kroner i Husleje om Halvaaret; men „Manden“ gav ham da lige godt et Par Kroners Penge om Aaret til at lave det i Stand for. Og saa vankede der af og til en Krukke Mælk og en „Sejtekage“ og saadan noget, det var gode Folk, det var Synd at sige andet.

Jeg rejste mig for at gaa, da jeg ikke vilde forstyrre Folkenes Maaltid; men baade Mand og Kone bad mig indtrængende at blive og hvile mig lidt; de kunde jo meget godt spise deres Mad, fordi jeg sad der.

Jeg tog en af Bøgerne ned fra „Perminen“. „Svenstrup Sognebogsamling Nr. 631“ læste jeg paa den indvendige Side af Bindet.

„Naa, De har en Sognebogsamling herude?“

„Om vi har? — Hele Vognlæs fulde af Bøger, og det endda knobens Læsning, baade Morskabsbøger og Videnskab; jeg holder mig til Videnskaben, som De ser“ (det var Allens Haandbog i Fædrelandets Historie); „men-ad-e det kan jo itte blive aan't end saad'n lidt i Avtenstunden og saa Sønd' Eftermiddag.“

Jeg bemærkede, at det var en god Bog, han her havde faaet.

En dejlig Bog! Aa, for alt det, der dog stod at læse i den baade om Konger og om Bønderne. „Er det nu itte forskrækkeligt at tænke, som Bonden han har væt kvieneret i gamle Dage — ja bare saa langt tilbage som til Kristjan den Sæte og Frederik den Femte!“

Han vidste udmærket at gøre Rede for Hoveriet, Birkeretter, Stavnsbaand o. s. v. og fandt en særlig Fornøjelse ved at oplyse mig om, — hvad jeg ikke vidste — at Godsejerne endnu i Midten af det 18. Hundredaar kunde sætte deres Bønder-

karle paa Vand og Brød eller dømme dem til Fæstningsarbejde, naar de ikke fandtes tilstrækkelig oplyste til at kunne stedes til Herrens Bord.

„Ok, hvor vi har det godt nu imod hvad vi havde det den Gang! Den Frihed er dog en herlig Ting.“

Og saadan et dejligt Land! Vi kendte jo ikke til Fattigdom her i Danmark. Han havde været Soldat i 64 og havde som Fange i Tyskland haft Lejlighed til at se, hvor usselt Arbejdsfolk der havde det. Bare Melsuppe og Hestebønner. Og hvordan var det mange Steder i Sverige? Nej, vi var paa den grønne Gren. Og om Gud vilde, kunde vi „faa det end lidt bedre“, gengav han efter Grundtvig.

Vi strejfede her ind paa Politikken, og jeg forbavsedes ved at høre, at han havde et fuldstændig klart Overblik over Partistillingen og kendte alle de store Stridsspørgsmaal.

Konen kom nu susende ind med den rygende Pande, hvis brankede Svinefedt endnu spruttede ud over Randen, satte den paa et Grydelaag midt paa Bordet og hentede derefter et Lerfad med Rødbeder, et Par Knive og nogle Lertallerkener.

„Nej værsgo' og kom med min Træbund, Mor!“ bød Manden, der havde trukket sin Foldekniv op af Lommen.

„Du ta'er, hvad jeg gi'er dig,“ svarede hun i en afvisende Tone.

„Den er natyrligvis itte fin nok, naar her er fremmede,“ mumlede han og klippede med det ene Øje hen efter mig. „Vil du nu se, du skrupper ud efter ham,“ vedblev han og bankede med Kniven i Bordet.

„Ikke ud af Flækken! Se nu, du bare kan holde din Mund og ta', hvad jeg gi'er dig!"

„Mor," sagde han med rystende Alvor, „nu har vi spist Livets Robeder sammen i saa mange Aar, og saa vil du nu begynde at gøre dig obsternasig. Ved du da itte, at Manden er Konens Hoved?"

„Jo, det ved jeg godt; men jeg ved ogsaa, at Konen har Lov at gøre ved sit Hoved, hvad hun vil," svarede hun og drev ham en over Nakken.

„Hæhæhæ, det er none tive Jern, de Kvindfolk, de er aldrig til at komme nogen Vej med," sagde han og saa med sit brede, fornøjede Ansigt hen paa mig.

Maaltidet skulde begynde. Mand og Kone saa begge lidt forlegne hen efter mig.

„Ja, vi tør vel itte be' Dem . . ." spurgte omsider Konen med Hovedet paa Sned.

„Jo saamænd tør De saa," svarede jeg og hug et Øjeblik efter ind paa Hornfisken, hvis Duft virkelig fristede mine Lugte- og Smagsnerver.

Hvilken ubeskrivelig Fornøjelse bredte der sig ikke over de brave Folks Ansigter ved at se mig tage Plads ved deres Bord! Drengene og Datteren, der imidlertid var komne ind, fik hver et Stykke Fisk og en tyk Humpel Brød, men maatte pænt holde sig nede ved Døren. Vi spiste alle med en velsignet Madlyst, særlig Ægtefolkene, der begge tog nogle forbavsende store Mundfulde.

„Ja vor Mor har altidens væ't mig en trofast Medhjælp, naar det gjaldt om at faa Mad," forsikrede Manden og gloede skælmsk efter hende, idet han stak en uhyre Rødbede ind i sin store Mund.

„Aa du skulde ellers itte la' nogen høre noget,

hvad Maden angaar, for der er da ingen værre Æder til end du,“ svarede hun med den ene Kind stærkt udbuet af en tyk Skorpehumpel.

„Hæhæhæ, ja ja, Mor, det er godt, vi har gode Simbetier sammens.“

Vi kom til at tale om „Spiseballer“, „Danseballer“ o. s. v., og min glade Vært fik derved Lejlighed til at fortælle om et „knobens Høstgilde“, som han og hans Kone havde været til sidste Efteraar hos den Mand, han arbejdede for.

„Ok bevares, hvor vi morede vos! De skulde ha' set vor Mor sætte af Sted op ad Gulvet i en Gallepade — huist! dems itte det skar, saa Ilden han hurrede af Hosesokkerne paa hende, hæhæhæ!“

„Det er dog farlig, saa du kan sidde og vrøvle!“

„Jeg stod længe og passede mig selv i en Krog, men saa lige med eet kommer hun farende hen og snubber mig — ok, du levendes Retfærdighed, hvor jeg maatte bruge Skankerne! Jeg svedte og pustede værre end nogen Plovhest; men det hjalp itte, hvor meget jeg bad for mig, jeg maatte kønt følge Travet, til hun holdt op.“

Han lo, saa det klukkede i ham.

„Og da hun først havde faaet mig paa Gled, saa maatte jeg til 'et hver evig enstig Gang. Vi var itte a' Gulvet den hele Nat.“

„Niels dog!“ truede Konen og hævede Haanden.

„Jeg havde bare eet Ønske, hver Gang at jeg stod og pustede af,“ vedblev han og løftede Armen for at afbøde det ventede Slag, „og det var, at jeg snart kunde faa Fyravten, for hun var færdig at ø'lægge mig.“

„Det har gaaet lystigt,“ bemærkede jeg.

„Ok ja ja ja!“ sluttede han og tørrede Øjnene,

„De kan aldrig tro, hvad jeg maatte døje den Nat. Jeg ka' itte forstaa, hvor noget Menneske ka' snakke om, at man skulde ha' Synd af at danse; jeg ved da med mig selv, at jeg ingen Synd har af 'et, for jeg lider myrderlig, jeg er fær' at ombrække mig selv, naar jeg danser."

Konen gav ham det ene fortørnede Puf efter det andet, men kunde dog ikke lade være at le ad hans Snak.

„Værsgo', tag Dem en Robede!" bad hun mig, som for at lede Samtalen ind i et andet Spor.

Jeg takkede og fulgte Opfordringen.

„Ja er det itte nogle dejlige Robeder, vi har, Jørgensen?" spurgte Manden og forsynede sig atter med en uhyre Skive.

„Udmærkede!" vidnede jeg.

„Ja De ka' tro, vor Mor hun er en dygtig Kone i sit Hus. Hun sylter en nydelig Robede!"

„Jeg ved itte, hvor du vil sidde saadan og vrøvle, naar her er fremmede," bed Konen ham af; men han lo og rev sig i Nakken.

Under Maaltidet strejfede vi af og til ind paa Tidens Rørelser, ogsaa „Kvindens Frigørelse" kom paa Tale.

„Ja det er farlig, saa meget de skriver om det," sagde Konen; „jeg ved ikke, jeg synes da ikke, vi trænger til ny Love for Konerne."

„Nej det vil jeg gerne tro, for det er dig, der kommanderer hele Molevitten," faldt Manden ind, „du trænger vist itte til mere Frigørelse, hæhæhæ!"

Jeg var allerede færdig med at spise, og Konen syntes ogsaa at være nærved at nedlægge Vaabenet; men Husfaderen vedblev at hugge løs paa Retterne med en Madlyst, der ikke syntes at være bleven synderlig tilfredsstillet af de to Rundten-

ommer og tre Stykker Fisk og fem store Rødbeder, som han alt havde sat til Livs; men han havde nok heller ikke smagt „det, der lignede varmt“ i de sidste fire Dage, „for han kunde jo ikke saadan rende hjem til Middag, naar han var langt borte paa Arbejde,“ forklarede Konen, „og jeg er desforuden næsten hver Dag oppe i Byen at vadske eller luge, saa her er sjælden andre hjemme end som Børnene.“

„Og det lader dog til, at De er rigtig fornøjede begge to med Deres Hjem.“

„Fornøjede — hæ!“ udbrød Manden med et Par grønne Ben vippende i Mundvigen. „Er du fornøjet, Mor? Saadan et Svinehul, saadan no'ne beskidte Unger, og saadan et fordrukkent Utusk som jeg — hæ, hvad, Mor?“

Han saa lyksalig paa sin Hustru, der mødte hans Blik med et pudsig-fortørnet Vris: „Halvtosse!“

„Ja hør nu, min gode Mand,“ faldt jeg ind, „De har gaaet hele Vejen og haft mig til Trekvart. Sig mig nu oprigtig, hvorfor De gjorde det. De sagde f. Eks., at han derovre — Niels Grejsen, eller hvad han hed — arbejdede for Dem?“

„Hæhæhæ,“ lo han og drog Hovedet ned imellem Akslerne. Ørerne gled op og ned i en Slags ellevild Fornøjelse, som om de gottede sig over deres Ejermands Udspekulerthed.

„Men du godeste, hvad er dog det for noget Vrøvl!“ udbrød Konen. „Det er jo ham selv.“

Jeg studsede. „Hvad for noget! Saa har De rigtignok ogsaa snoet mig en god Pirabel.“

Manden skuttede sig med et krampagtigt Velbehag og lo, saa hans Ansigt blev en blodrød, uformelig Masse med Næsen paa Grænsen af Sprængning. Endelig fik han saa meget Herredømme over sig selv, at han kunde gaa i Gang med en Forklaring:

„Jo, det er relig nok, alt det; jeg arbeder natyrligvis for mig selv, for jeg ta'r jo selv Fortjenesten, hæhæ, det gør alle vi Smaafolk, vi har itte Raad til at gaa og arbede for andre, det er noget, som de rige maa gøre . . . Ja er det itte sandt, hvad jeg siger? De skal arbede og gøre Gavn for vos andre, for de kan gøre det, de har baade Sul i Gryden og Søm i Fikken."

„Nej hør, det er umuligt, det kan ikke være Dem; jeg saa ham jo i Gaar — en lille Mand med en hullet Straahat . . ."

„Søren, rend ud i Kam'set og ta' min Hat!"

Drengen kom virkelig trækkende ind med den skrækkelige Hat, fra hvis Puld Straa og Pinde strittede ud i alle Retninger, og hvis Vinger endnu hang ynkelig efter Gaarsdagens Regnbad. Der var ingen Tvivl længer.

„Men hvad Fornøjelse kunde De dog have af at føre mig saadan bag Lyset?"

„Hæhæ!" Han gnubbede sig paa Armen og rystede paa sit filtrede Hoved. „Ja, nu skal jeg lige godt sige Dem det. Ser De nu, det var nu først denne her Las. Jeg troede lige godt, at De var saad'n en fin Hankat fra et Kantor, der vilde spille Hejgut med mig, og saa tænkte jeg saad'n ved mig selv: Han maa dyppes lidt — hæhæ! For det er nu lige godt saad'n med de fleste af de store — hvad for en Side de saa hører til — at de ser nør paa den simple Mand og mener, at de ka' bære dem ad med ham, lige som de vil. Det er kuns, naar at det er, at de ka' bruge vos ved Rigsdagsvalgene, saa kommer de og gør Rævenrenser for vos. Som nu her forgangent Aar, da lod Herren herovre paa Saafusholm sig forstaa med, at han vilde gi'e sine Arbedsmænd en Rigsdaler hver, naar at de vilde stemme paa Baronen. Og

Bønderne oppe i Byen de lovede Husmændene en Posjon varm Spise og lige saa megen Paans, de kunde bælle i sig, naar at de vilde stemme paa Mads Jørgen. Men-ad-e da saa at Valget var forbi, og Mads Jørgen havde sejret, saa listede Herren og Forvalteren og de andre fine af som nogle vaade Hunde, og der vankede ingen Daler; og da Husmændene kom og vilde ha' deres Spise, ja saa havde Bønderne af bare Glæde over Sejren slavet sig sammen og sad oppe paa det fine Hotel og drak Champagne, og Husmændene maatte selv betale Spisen, hvem at der vilde ha' nogen."

Jeg kunde ikke lade være at smile ad hans Fortælling.

„Ja saad'n køber de den simple Mand, og saa bagefter saa griner de ad ham til, fordi han er saa tosset at gaa i Tøjet. Er det nu itte en Harm, at de tør by'e Arbedsmanden saad'n noget? Jeg stemte ogsaa paa Mads, men jeg havde itte ladt mig lokke til det hverken af Per eller Povl, for jeg vidste nok, hvad jeg gjorde, og De ka' stole paa, at jeg er itte den Mand, der la'r mig smøre om Munden med Smørsovs og Paans."

Det troede jeg heller ikke; i øvrigt forsikrede jeg ham, at jeg misbilligede alt, hvad der hed Valgtryk og Underkøb, og at jeg i det hele holdt paa Arbejdsstanden og søgte efter Evne at tale dens Sag.

„Men vi maa være ærlige," vedblev jeg, „og se paa Tingene, som de virkelig er. Ser De, den usle Løn, det evige Slid . . . alt det bevirker ganske naturlig, at Arbejdsstanden synker ned i . . ."

„Jajaja, det er meget sandt, der er megen Nød og Daarlighed, det nægter jeg itte; men-ad-e naar man vil hjælpes ad og holde sammen paa Stumperne, saa kan man dog sidde og hutle sig igennem

og endda faa sig et Livfuld Hornfisk en Gang imellem — jeg ta'r en Rumpe endnu, Mor, om du ogsaa glor lidt galt til mig hæ hæ —."

„Nej men-ad-e," vedblev han lidt efter, „det er saad'n med de fine, de er altidens saa villige til at tro ilde om „den simple Klase"; de mener, at vi lever bare i Svineri og drikker vos fulde og ligger og rivs og slas. Se det ka' jeg itte li', for det er Løgn, æ' 'et. Naar bare at de store vilde gøre et lille Kig en Gang imellem ind til vos og itte være for storsnudede til at sætte dem paa en Slagbænk og snakke lidt med vos, saad'n som at De nu har gjort her i Dag, saa skulde de nok faa at se, at vi ogsaa ka' være renpillendes med vort, og at vi ogsaa ka' holde sammen i saad'n en lille Stue som denne her, om ogsaa at vi itte har Portefiane og Singenetringe paa Fingrene."

Han rejste sit Hoved med en Selvfølelse, der virkelig indgød mig Agtelse, og det forekom mig, at ogsaa Konen satte Nakken til Vejrs og sendte ham et Bifaldsblink.

Jeg rømmede mig lidt forlegen. „Hm ja! . . . De har det i alt Fald meget hyggeligt og rart her. Og saa vilde De endda bilde mig ind, at De slog til Søren."

„Hæhæ, det gør jeg ogsaa, naar at det er, at han trænger til det — hvad, Søren?"

„Hija hihi!" lo Drengen og strøg sig om Næsen.

„Jo vi har det saamænd godt, det var Synd at klage," ytrede Konen og gav sig til at samle Lerfadene sammen. „Vi er altidens glade og kommer godt ud af 'et."

„Ja hvad det angaar med at komme ud af 'et," faldt Manden ind, „saa skal vi da lige godt itte reve os alt for meget."

„Jeg synes, vi kommer meget godt ud af 'et."

„Det kan lige slæbe af, som han sa'e Drengen, han kørte i Slæde paa Logulvet."

Jaja, det var fornøjeligt at høre, at de var tilfredse; men de maatte dog slæbe haardt for Føden, mente jeg. Som nu i Gaar i Grøften.

„Det er vi jo opfødt ved," sagde Manden. „Nej vil De beklage de smaa, saa skal De begynde ved den gamle Ende. Saa længe man er ved Ungdommen, saa berer man sig endda nok, naar man ellers har Helsen og gider røre Labberne; men hvad der nok kan pirke lidt ved det gale i en, det er, at man har Udsigt til, efter at have tjent Konge og Land trolig et helt langt Liv, at blive smidt ind i et raaddent Fattighul, hvor man skal bukke og neje for 50 Øre og et Brød om Ugen og saa oven i Købet miste sin Stemmeret baade til det ene og det aan't. Her er noget for de store at gøre, om de ellers har Sind til det."

„Det er ikke værdt, at tænke saa langt frem i Tiden," indskød Konen.

„Det er heller itte for det, at jeg ærker mig for Fremtiden, Mor; for Vorherre for alting, saa kommer vi nok lykkelig til Enden."

Der var gaaet Drag af Alvor over Panderne; men de brave Folks frejdige Natur bragte snart Stemningen op igen.

„Hvad det ellers angaar med at slide og slæbe, saa er det jo noget, der hører med til vor Handtering," vedblev Manden. „Jeg er nu til en Eksempel født saad'n til Træskostøvler og Møg og Skidt; det kunde kuns lidt nytte, at nogen vilde komme og putte mig ind i et Kantor og stikke mig en Pen i Næven. Og du, Mor . . . sidde paa en Forhøjning og baldere hæhæ hvad! du kom til at brække dig af bare Kedsommelighed."

Jeg naaede atter mit Hjem. Forunderlige Følelser krydsede hverandre i mit Sind. Jeg var baade glad og ærgerlig — glad paa den lykkelige Families Vegne, ærgerlig, fordi Fyren havde gaaet og holdt mig tæt for Nar.

„Et Kig indenfor.“ Jeg huskede, at jeg i min Artikkel netop havde brugt disse Niels Grejsens Ord. Jeg greb Haandskriftet — jo ganske rigtig, der stod Ordene øverst oppe paa fjerde Side. „Har du, min velstillede Medborger, nogen Sinde gjort et Kig indenfor hos den fattige Arbejder?“ Jeg lod Blikket løbe ned over Siden: „. . . knoklet, udslidt Kvinde . . . Laser og Snavs . . . Saa kommer Manden slentrende hjem . . . et ondt Skum af Misnøje og Bitterhed fraader op i ham . . . Saa bliver et af Børnene jaget af Sted med en Flaske . . .“

Det var i dette Øjeblik, som et bredt Hoved med et Par store, hoppende Øren grinte mig i Møde fra Papiret: „Natyrligvis noget Rak alt sammen!“

„Pokker skulde ta'e ham, det Asen!“ Jeg var ved at kyle Papirerne hen ad Bordet, men tog mig i det, greb i Stedet for Pennen og tilføjede et Par Ord: „Naturligvis gives der her som altid Undtagelser fra Reglen.“

KAMP

(1886)

Skærtorsdag kom med varme Vinddrag fra Vest — de første rigtige Vaarbud. Fra fjerne, disede Egne kom de glidende som lunkne Golfe gennem de nattekolde Luftlag over Bryrup Mose, skød sig op imellem Husrækkerne, hvor de bredte sig varmende over de fugtige Havebed, gik saa videre over Marker og Strandenge og gød sig til sidst ud i Sundets kølige Saltluft.

Bryrup aandede i festlig Forventning. Over Diger og knopsatte Hække udskiftedes glade Morgenhilsener, og hist og her gik rød-hvide Duge til Vejrs paa hvidmalede Stænger.

En aldrende Kvinde i Altergangsdragt og med en Krans af Kristtorn og Kallaer i Haanden traadte ud af en Gavldør, drejede Nøglen om og tog Vejen gennem Haven, hvor hun mødtes af Solstraaler og bløde Vindpust, der i Forbindelse med Virkningerne af et Blik paa de surrende smaa brune Fugle over Krokusrækkerne skabte en Stemning af Frigørelse og Lykke i hendes Sind.

Seende ned for sig i stille Tankers Glæde arbejdede hun sig op ad Glentebakken, standsede paa Toppen, tørrede de svage, taareslørede Øjne og kastede Blikket ned over Stationsstien, hvor en Række højtidsklædte Mennesker kom dragende

i Flokke og enkeltvis op imod hende, medens Jernvejstoget bruste gennem Krattet fjernt nede.

Hun saa op og bævede af glad, urofyldt Forventning.

Paa en vidunderlig Maade var Skærtorsdagsglæden vævet ind i den lyse, vaarlige Morgenstemning. Klokken nede i Kirkebyen ringede 2den Gang; i lange, dæmpede Drag kom Malmslagene bølgende, snart stærkere, snart svagere; spredt i Lufthavet varslede en Skare af smaa graa Spaamænd om den store Opstandelsesfest, der var i Vente. Den rene, sommerlyse Luft var som opfyldt af Kirkestemning, det var, som Allivets milde Aande sænkede sig over Jorden og skabte Glæde og Velvære for de mange Hjerter, der i Dag aandede op efter Vinterlivets Møje.

Vinterlivets Møje —? Ja, hun vilde ikke nægte det, Vinteren havde været streng. Naar man er 63 og har siddet Enke i en lang Aarrække i en fattig Daglejerskes Vilkaar, har døjet Sorg og Savn, stundum Sult, da tager et fire Maaneders Felttog i Slud og Snefog baade paa Kræfterne og Modet. Hvem skulde have sagt i hendes Ungdom, da hun sund og fager, rank som en Dronning, vel oplyst og forholdsvis velhavende, gik til Alteret med den unge Dyrlæge, at hun paa sine gamle Dage skulde gaa mager og krogrygget og tumle med Halmmaatter og Vandspande i Lunds Gartneri? Hun havde været saa stolt af sin store, smukke Mand, havde skuet ud over en endeløs Række af Dage og Aar, der bugtede sig i alle Haande rige Muligheders Lysskær. Men onde Magter væltede Grums over hendes Lykke. Han var ikke den, hun havde antaget ham for. Et stærkt Hang til Uorden, Knurvornhed og en vis stædig Rethavertrang var Sindsmærker, hun snart opdagede hos ham. Tidlig mudrede

det op i Stuerne med Misforstaaelser og Gnaveri, senere fulgte daglang Kulde med Byger af onde Ord og Blikke. Muligt, at hun havde haft sin Skyld i Uvejrene, stor Skyld maaske, men hun havde dog været ham tro og søgt af al sin Evne at holde Hjemmet pænt og hyggeligt, medens han turede om og lod Sedlerne flyde i Punch- og Vinstrømme, snart i Selskab med en Flok lette Venner, snart i en Kreds af halvnøgne Sangerinder. At to af hendes tre Børn blev revet fra hende, at en Broder til hende druknede i Nordsøen, at hun ved et Uheld med en Strikkepind fik en Skade paa det ene Øje, saa hun blev blind paa det for hele Livet — det var alt sammen tungt; men langt tungere var det dog, at hendes Mand, hvem hun endnu hang ved med Hundetroskabens Hengivenhed, og som ved Sorgen over det 2det Barns Bortgang var bleven ført ind paa renere Veje, blev angrebet af en Hjernesygdom, der hurtig lagde ham i Graven.

Hun havde tit haft det svært nok; men hun havde mødt Livets Bygekast med en vis sejg Modstandskraft, med den stille Styrke, der fylder alle Rum i en taalmodig Kvindes Bryst, og som drager Næring af alt — af andres Eksempel, af Kirkeklokkens Bedeslag, af Salmebogens Trøst.

Egentlig kristelig grebet, bevidst knyttet til Gud ved Korstankens Alvor og Inderlighed havde hun aldrig været; men hun havde fra sin tidligste Ungdom som tusinde andre levet i en vis jævn, nedarvet Hverdagstro, i den velkendte Allemands Kristendom, der gaar saa glat fra Mund til Øre paa Gader og Torve, og som i Modgangen yder den Husvalelse, at Forsynet en Gang, naar Timen kommer, skal aabne sine store Bøger og vise os, at de har Visdommens Segl paa hvert Blad. Tros-

Kampe havde hun aldrig kendt; lunt og trygt havde hun siddet i sin Forsynstro, og mange bløde Tanker var strømmede gennem hendes Bryst, naar hun Søndag Eftermiddag sad i sin hyggelige Stue og sænkede sin Sjæl ned i Kingos Rytmer og ved Tonefaldets Vuggen fyldtes med ubestemte Inderligheds-Stemninger, der ofte endte med at brede Søvnens Taage over hendes Tankeliv.

Men naar alt kom til alt, havde nok Moderfølelsen været hendes bedste Styrkebælte, den Grunddrift, der havde holdt hende i Trit indtil denne Dag. Til ham, hendes egen gode, kære Emil, hendes Livs Fornyer, Helten i hendes skønneste Drømme, svang hendes første Tanke sig, naar hun slog Øjnene op om Morgenen, hans Ve og Vel var Dagens store Spørgsmaal, hans Lykke hendes sidste Ønske, naar hun sank hen i Puderne. Hvor havde hun stridt for at holde paa Huset til ham! Hvor var hun glad for, at han havde holdt sig ren og rank i det store Babylon og nu nærmede sig det Maal, da han kunde svinge sin Hat som sin egen Mand. Hvor takkede hun alle Himlens gode Aander, der havde holdt Vingerne for og skærmet hans Hjerte mod de Smittesporer, der i den nyere Tid fyger ind over Land med alle Vinde og fremkalder snigende Forraadnelses-Sygdomme i saa mange unge Hjerter! Nu skulde snart den Tid oprinde, da hun skulde se hans Aasyn fra Morgen til Nat og hvile ud i Ly af hans Styrke. Lejligheden stod rede til ham, hun hørte allerede Bump af Planker, Hammerdrøn og Skuren af Saven fra det store Rum ud til Gaden, hun saa, hvor Sveden randt fra hans sunde Ansigt, hvorledes hans Driftighed udfoldede sig i et frisk, virksomt Liv, hvorledes hun selv gik og puslede om ham og inddrak Lykke med hvert Aandedrag.

. . . Men hvor kunde det være, at han ikke kom? Hun holdt Haanden over det gode Øje og stirrede ned ad Stien. Den ene Flok strøg forbi hende efter den anden, nogle drejede ind paa Kirkestien, andre slog ind paa Bryrupvejen; men han var ikke at se.

Mon hun skulde have udtrykt sig uklart i Brevet? Nej, hun huskede jo endnu tydelig Ordene — det var netop der midt paa Siden, hvor hun havde tabt Blækklatten: . . . „Men hvis du ikke paa nogen Maade kan slippe af Sted Onsdag Aften, saa tag med det første Tog Torsdag Morgen og mød mig paa Glentebakken, vi kan da lige naa Kirken til Skriftemaalstid“ . . . Jo jo, der var han jo!

En rødmussset, kernesund Svend med den unge Haandværksmands faste Kropbygning, bred og rank, med et fint Krus af blegrøde Haar om Hagen og med en selvfølende Nakkerejsning, men tillige med lidt ølfede Kinder, nærmede sig hende med et roligt, fast Fodskifte. Hun ilede ham i Møde, tog glad-undselig hans Haand og vilde kysse ham, men naaede kun at strejfe hans Kind, idet han drejede Hovedet fra.

„Aa Gud ske Lov, at du kom! Jeg begyndte at blive angest for . . . du er nok den allersidste i Rækken?“

„Ja,“ svarede han og skubbede Hatten tilbage med Lommetørklædet, „jeg var inde hos Jensen og fik mig en Bajer; jeg var bleven saa tørstig.“

„En Bajer? Ja men, Emil, husker du, at vi skal til Alters?“

Han stod nogle Sekunder tavs, klemte sin halv udslukte, fortyggede Cigarstump og smed den omsider haardt mod Stien, hvor Kulstøvet dannede en

sort Stjerne. „Du skulde ikke saadan uden videre lade en anden tegne til Altergang, Mor.“

„Kæreste Emil, vi plejer jo altid at følges ad til Alters Skærtorsdag, din Faders Dødsdag, det har vi jo gjort nu i otte Aar.“

„Kan gerne være; men i Dag faar du være ene om Retterne.“

„Men Barn dog . . . der er da vel ikke noget i Vejen?“

„Jo, der er visse Dele i Vejen; men du kan jo godt gaa, du har jo Troen.“

Som ved et ondt Forgørelsespust forvandledes hendes Aasyn til en graableg Maske med forstenede Drag.

„Det har jo ikke noget at betyde,“ vedblev han, „saa gaar jeg over hos Frederiksen saa længe.“

. . . . . .

Hun huskede, da hun laa paa Knæfaldet ved Skriftemaalet, at hun havde rakt ham en Nøgle; men hvad hun havde sagt, hvordan hun havde naaet Kirken, om hun havde lagt Kransen paa Graven eller paa Bænken i Vaabenhuset, hvad hun havde fremført for Kirkesangeren som Paaskud for Emils Udeblivelse, og hvad Præsten havde sagt i Skriftemaalstalen — det stod alt sammen hen i Uvishedens Taage for hende.

Hun gik ned og satte sig til Ro paa sin Plads, hvor hun sad og stirrede hen for sig. Salmerne og Prædiken lød som en fjern Summen for hendes Øren.

Forundret saa hun Folk rejse sig og gaa stille, med foldede Hænder op mod Koret; hun blev siddende.

Gennem et dæmpet Brus af Orgeltoner og Sang

lød det et Steds fjernt oppefra: „Det er Jesu san-de Legeme! . . . Det er Jesu san-de Legeme!“

Det var, som Ordene var hende uvedkommende og dog rykkede i hende med en underlig manende Kraft. Hun havde ingen klar Bevidsthed om, hvor hun var, eller hvad der foregik om hende, ethvert Indtryk gled ud i det Mylder af Forestillinger og Anelser, der snurrede rundt i hendes Hjerne. Hvad var det dog . . . Gud i Himlen, hvad var det dog, der var sket? Var da alt det, hun havde levet og aandet for, hele hendes lune Drømmebygning, al Livets lyse Fred og Glæde, med eet Tag revet bort af hendes Tilværelse? Bruset fra det store Babylon drog ind paa hende, det var, som hørte hun en forvirret Larm fra en fjendtlig Lejr, hvor vilde Hobe sang Spotteviser om det hellige og i vanvittigt Overmod drak Skaaler af ranede Tempelkar. Og hans Stemme var med i Bruset . . .

„Det er Jesu san-de Legeme . . . Det er Jesu san-de Legeme!“ lød det uafbrudt med dybe, ensformige Stødtoner.

Hun rettede sig, som vaagnede hun af en Drøm. Bleg, med forpinte Træk saa hun sig om. Først nu huskede hun, at hun selv var til Alters. Men hun kunde ikke gaa til Alters uden ham. Det var jo, som vilde hun skabe en Kløft imellem sig og ham til evig Tid; som vilde hun slaa Frelsens Kors for sit eget Bryst og skyde ham, hendes eget Barn, ud i Fortabelsens Mørke. Nej nej, hun kunde ikke knæle ved Alteret og sige til Vorherre: „I Dag kommer jeg ene; min Søn er falden fra.“

Kirkesangeren, der gik frem og tilbage og sang nede i Kirken, kom hen imod den Stol, hvor hun

sad. Hun rejste sig og vinkede ad ham med en Handske.

„Jeg ved dog aldrig, hvad jeg skal gøre; jeg kan ikke gaa til Alters.“

„Er De syg?“

„Ja, jeg befinder mig slet ikke vel.“

„De maa stive Dem op; De har jo været til Skrifte.“

Hun satte sig med en hjælpeløs Virren med Hovedet og tørrede nogle kolde Perler af Panden. Efter at have siddet og grundet i nogle Minutter rejste hun sig atter:

„Kunde det ikke gaa an at sige til Præsten, at jeg giver Afkald paa Syndsforladelsen?“

Han smilede og rystede paa Hovedet.

„Ja jeg kan ikke . . . jeg er . . .“ Hun tav brat, blev ligblaa om Munden, og det udslidte, forpinte Legeme sank med en død Gliden ned paa Kanten af Bænken og derfra ned paa Gulvet.

Hun kom ikke til Alters. Saa fik Vorherre skrive paa Regning, hvad hun havde syndet ved at gøre Brud paa Kirkens Orden.

Da hun kom ud i den friske Luft, vaagnede Livsaanderne paa ny; men Benene vaklede i Knæleddene, og over hendes Hjerte gik Angesten som isnende Strøg, koldere og koldere, efterhaanden som hun nærmede sig Hjemmet.

Døren til hendes Lejlighed var lukket. Hun gik over til Dyrlæge Frederiksen, en ung Mand af hendes Mands Slægt, der for et halvt Aars Tid siden var flyttet til Byen og boede sammen med sin Moder.

„Aa, Madam Jessen!“ udbrød denne, da den gamle traadte ind i Køkkenet. „Er det dog ikke rædsomt med Emil!“

„Hvordan?“

„Har de ikke siddet her nu i to Timer og . . . hør blot!“

Inde fra Stuen lød Emils Røst, hed og ivrig: „. . . De skriver i Aviserne om at skyde os ned med Kartæsker; men de gode Storborgere skal vogte sig, at det ikke bliver dem selv, der kommer til at lægge Pels til. Vi er de mange, min Far, og du kan være mukken om, at vi er ikke bange for en Smule Blodlugt . . .“

„Aa . . . aa!“

„Den Dag kan komme, inden I aner det, da vi rejser os som et Korps af sorte Husarer, der gaar paa uden at tage eller give Pardon.“

Den gamle Kone tog fat i Kanten af Bordet, smilede med en forpint Mundtrækning og slog med Haanden. „Han mener det ikke, han mener det slet ikke, De kender ikke Emil.“

„Hvorfor vilde han da ikke med til Alters?“

„Til Alters? Ja hvad ved jeg . . . jeg tror ikke, han var rask; han havde gaaet saa hurtig, jeg tror, det var Varmen; det er jo formelig kvalmt i Dag.“

Hun strøg Sveden af Ansigtet og bad derefter Madam Frederiksen om at gaa ind og faa Nøglen.

„Men gaa dog selv ind, værsgod!“

„Nej nej nej, nu er jeg saa . . . jeg vil hellere skynde mig hjem; men bed ham om at komme om en halv Times Tid, saa skal jeg have lidt Middagsmad til ham.“

Da Emil mødte ved Middagsbordet, stod der endnu en vis tyreagtig Glubskhed i hans røde Ansigt efter Kampen.

„Jeg ved ikke,“ spurgte den gamle mygt, „om du helst vil sidde der eller . . .“

„Det kan vel være lige fedt.“ Han smed sig i Sofaen.

De spiste en Stund i Tavshed, det vil sige, han spiste, hun kunde saa at sige ikke tvinge en Bid ned.

„Du forundrede dig maaske over, at jeg ikke vilde med til Alters,“ henkastede han.

„Ja, jeg kunde ikke forstaa det, Emil.“

„Sagen er den, Mor, jeg har taget Arbejde ved et nyt stort Byggeforetagende, og du ved nok, man sætter ikke gamle, raadne Bjælker i et nyt Hus.“

„Et nyt Byggeforetagende?“

Ja. Han havde faaet Gluggerne op for, hvor trøsket hele Kassen var, som vi boede i. Det hele faldt snart sammen, ogsaa det Rum, hvori Pagtens Ark stod . . . Hvad var hele vor Religion andet end et Skrabsammen af Myter fra persiske, arabiske og andre hedenske Religioner! Det kunde vel være paa Tide at faa luftet Oldtidsstøvet ud af vore Huse og faa sprængt den Bunke tossede Moralbud, der lagde Baand paa Naturens Drifter. Kunde han gøre noget til at vælte Tabernaklet, saa gjorde han det min Salighed; han vilde ikke være med til at holde de sorte Hyrder paa Fedesti for at have den Fornøjelse at se dem vende Øjne en Gang om Ugen.

„Emil, Emil, hvordan er du kommen ind paa alt dette?“

„Det er noget, jeg har været inde paa saa længe, i det mindste hele det sidste Aar.“

„Du har aldrig nævnt et levende Ord om det før.“

„Det er vel saa, fordi der ingen Anledning har været; men nu kom denne hersens Altergangs-

historie, saa mente jeg, det var bedst for en anden Gangs Skyld at give dig hele Trosbekendelsen.“

„Tror du da ikke mere paa Gud?“

„Du skal ikke sige „mere“, for jeg har aldrig haft nogen Tro. Jeg har lært som andre Børn at plapre en Del Skriftsteder og Salmer op, har drysset i Kirke og til Alters som alle andre skikkelige Faar, — vi har jo altid været vante til at traske med i Flokken og lade os kommandere af de højærværdige Sortkjoler —; men nu siger jeg Tak for mig, jeg vil hellere gaa lidt paa egen Haand og søge andre, mere reele Græsgange . . . Ja, du skal ikke vride dig, Mor, for du kan tro, det er ikke andet end Humbug og Selvbedrag alt sammen.“

Det var ikke gudelige Stemninger og Indbildninger om et Fædreland i Skyerne, vor Tid trængte til. Det, vi trængte til, var Brød og Frihed, en grundig social Omvæltning, hvorved Magten kunde blive taget fra Pengetyrannerne og lagt i Hænderne paa dem, der arbejdede og gjorde Nytte, en Omvæltning, der kunde hidføre nye Samfundsformer, ved hvilke vi alle blev i Stand til at udvikle os frit efter vor sunde Naturs Anvisning og selv fik Lov at nyde Frugterne af vort Arbejde.

Da han havde spist, lagde han sig til at sove. Det Væld af Naturkraft, der sydede i hans sunde Legeme, trængte sig op i ham, skød en varm Blodfarve op i hans Kinder, gød sig ud igennem alle Svedporer og pustede ud af hans Næse.

Den gamle gik i Byen og købte Hvedebrød og lavede derefter Kaffe. Hun forstod ikke, hvordan det var, hun gik og tossede, snart satte hun sig her, snart der. En Gang opdagede hun, at hun sad med en Slev, som hun ikke havde fjerneste Brug for.

„Her er Kaffe, Emil.“

Gabende strakte han Armene og drog derefter Bakken med Kopperne hen til sig. „Jeg skulde nok for Resten snart se at naa Stationen.“

„Du tager dog vel ikke ind i Dag, kære Emil?“

„Det er jeg saa temmelig nødt til, for jeg har indvarslet til et Møde Kl. 5 i en Forening, som jeg er Formand for.“

„Og jeg, som havde redt saadan en god Seng til dig og gaaet og glædet mig til, at du skulde blive hos mig baade i Dag og i Morgen.“

„Den Glæde gaar du glip af,“ sagde han med et lille selvhaanende Smil; „men“ — tilføjede han — „Sommeren er jo lang, jeg skal se at svippe herud en Gang eller to.“

„Svippe herud? Tænker du da ikke paa det, vi har snakket om . . . at begynde selv?“

„Aa, hvad kan det blive til i disse tossede Tider? Her er jo ikke til at leve ude i dette Hundehul, og jeg har jo desuden ikke det, der ligner Værktøj.“

Da han gik, stod hun ved Havelaagen og saa efter ham, til han forsvandt mellem Tjørnehækkerne paa Glentebakken.

Saa gik hun ind i Køkkenet og satte sig paa en Skammel.

Det blev ikke Foraar den Gang. Langfredag Morgen stod de gule Krokushoveder og kiggede sygelig op af et Lag Sne eller Hagel, de smaa brune Fugle var forsvundne, bidende Stormsus gik over Haverne, og Solen sad og lurede bag mørke

Skyer, der drev som store, graa Uldbunker over Sundet.

Madam Jessen kunde ikke komme i Gang med Salmebogen. Hun kunde i det hele taget ikke komme i Gang med nogen Verdens Ting; hun tænkte bare paa Ordene: „Langfredag var en bitter Dag.“

Hele Paaske- og 2. Paaskedag gik hun og kiggede op mod Glentebakken. Hun vidste godt, det var omsonst, men hun kunde ikke lade være.

Saa fulgte den ene graa Dag den anden. Hun var slet ikke rask. Det stod saa meget i Hovedet. Spise kunde hun ikke, og Søvnen var noget underligt Roderi med alle Haande Syner og sære Forestillinger.

Som sædvanlig passede hun Varme-Indretningen i Drivhuset, vandede Blomster, tog Maatterne af Drivbænkene om Morgenen og lagde dem paa om Aftenen; men det hele gik rent tankeløst.

Det faldt saa tungt paa hende, at hun skulde narres for sin Alderdoms Lykke. Det havde staaet for hende under Aarenes Kampe og Savn, som Vorherre havde sat hendes Lykke paa Rente og lovet hende, at naar hun blev gammel, saa skulde hun faa udbetalt baade Kapital og Renter og sidde i Lunhed og nyde Livet, mens Sneen føg ude.

Men det gjorde ingenting med hende selv. Hvad havde det at sige? Nej men Emil, Emil! Gud forbarme sig, hvad var det med Emil!

Madam Frederiksen kom af og til et Løb derover, og det var umaadelig opbyggeligt for den gamle Kone at se hende hvert Øjeblik dreje Øjnene op mod Loftet og høre hende takke sin Gud og Skaber, at hendes Karel (saaledes udtalte hun altid Navnet Karl) vandrede paa Dydens Vej.

En Formiddag kom hun rendende med en Avis.

„. . . Har De set det?“

„Hvad har jeg set?“

„Gud, min Skaber, havde det været Karel! . . . Jeg havde gaaet i min Grav.“

„Hvad er det? Hvad er det?“

„Nej nej, det er ikke værdt, De kan ikke taale det i Deres Hoved. Jeg sagde til Karel: „Det bliver Madam Jessens Død; men nu skal jeg gaa over og forberede hende, saa godt jeg kan,“ sagde jeg. Aa dog, Madam Jessen, at De skal have den Sorg af Deres eneste Barn! Det staar hernede: „En lovende ung Mand. En ung Snedkersvend, Emil Jessen, der allerede ved forskellige tidligere Lejligheder skal have gjort sig bemærket ved sit rødglødende Had til al kirkelig og verdslig Orden, fremkom i Aftes paa et Arbejdermøde her i Staden med en Række Udtalelser, hvori han lagde den mest usminkede Sympati med de russiske Nihilisters Voldsdaad for Dagen. Da han med voksende Raseri begyndte at tale om Brandflasker og Dynamitpatroner og i utilslørede Udtryk opmuntrede sine Tilhørere til aabenbar Vold og Selvtægt, fandt et Par tilstedeværende Politibetjente Anledning til at tage den desperate Taler ved Vingebenet . . .“

Den gamle Kone var sunket ned paa en Bænk, hvor hun sad og vred sig med foldede Hænder.

„Det er ikke Emil, det er umuligt!“

„Umuligt? Der er desværre ingen Tvivl. Hør, hvad her staar bagefter: „Om den unge Mand ser vi os i øvrigt i Stand til at oplyse, at han er Søn af en for adskillige Aar siden afdød Landsbydyrlæge, har nydt en god Opdragelse og har lært sit Haandværk hos en agtet Mester her i Staden. Efter at være bleven Svend læste han i et Par

Aar til Lærer-Eksamen ved en herværende Undervisningsanstalt, men maatte af Brist paa Midler opgive Bøgerne og paa ny vende tilbage til sit Haandværk. Det formodes, at Harme og Forbitrelse over at se sit Haab om Eksamen og Embede tilintetgjort har ført ham i Armene paa den Flok af samvittighedsløse Vildmænd, der i vor Tid ægger og hidser de arbejdende Klassers onde Drifter ved at give vor „idiotiske Samfundsordning“ Skyld for enhver fejlslagen Drøm. Man ved ikke, hvem man mest skal beklage, den unge Sansculotte, der nu hensidder under Laas og Lukke og forhaabentlig vil blive gjort uskadelig for længere Tid, eller hans gamle Moder, der endnu lever, og som, efter hvad der meddeles os, skal være en overmaade hæderlig og agtværdig Kone.“ “

Madam Jessen sad og rokkede med nervøse Trækninger om Næsefløjene.

„Ja er det ikke forfærdeligt! Men tak Deres Gud og Skaber, Madam Jessen, at De dog ikke har sluppet Deres Rel'jon. Vi ved jo, at alt, hvad der sker, er den algode Guds Vilje, og at vi en Gang skal faa Løn for, hvad vi her maa lide.“

„Ja,“ svarede den gamle tonløst, „. . . Religionen.“

Det gamle, skøre Hoved blev mere og mere fortumlet, alt som Dagene drev hen. Hun havde før levet i den Forestilling, at hun havde gennemgaaet haarde Prøvelser — aa „Prøvelser“! nej, nu vidste hun, hvad Sorg og Prøvelse var. „Min Gud, min Gud, hvi haver du forladt mig!“ kunde hun udbryde, naar hun om Natten sad og rokkede i Sengen.

Hendes Tanker piskedes op ved Dag og Nat, fo'r i et hvileløst Jag omkring i Rummet for at

finde et Holdepunkt. Der var kun eet — et eneste: Gud.

Hun gravede i sit Hjerte efter det Forraad af Trøst, som skulde være derinde efter de mange Aars Kirkegang og Salmelæsning; men der var ingen. Hun opdagede til sin Forfærdelse, at den bløde Stemningsfylde, der hidtil havde bredt sig dulmende over hendes Sind i Modgangen — saa længe nemlig, som hun havde haft sin Dreng med i Stemningen — den slog nu ikke længer til.

Var da Religionen Bedrageri? Havde han haft Ret, da han kaldte Børnenes Plapren af Skriftsteder og Salmer og de voksnes Løben til Kirke og Alters for Humbug og Selvbedrag? Nej, det var umuligt! Hun lod tre Snese Aars Indtryk lyse i sin Erindring — Abraham, Sinai, Bethlehem, Golgatha — nej nej, det kunde ikke være Bedrageri! Hun tænkte paa Martyrerne, paa Luther, Ansgar, paa de Tusinder, Millioner, for hvem Troens Perle har lyst i Nætterne, og som i deres sidste Syner har set Gud og Englene sidde i det himmelske Guldslot. Men hvorfor kunde Perlen da ikke lyse for hende? Var det da en uægte Perle, hun havde, eller var det hele alligevel Selvbedrag?

Der var taagede Stunder, da det stod tvivlsomt for hende, om der var en Gud til. Hvor kunde det gaa i Verden, som det gik, dersom der var en Gud til, der sad paa Vagt i Skyerne? Al denne Forførelse og Ondskab, al denne Uretfærdighed, al denne grænseløse Sorg . . .! Og dog var Gudstanken det eneste, hun havde at klamre sig til i sin Elendighed. Hun kastedes fra Tvivl til Tro, fra Tro til Tvivl, greb Salmebogen og lagde den igen, bad Fadervor og græd ved Tanken om,

at den Bøn havde hendes Dreng ogsaa en Gang bedet.

Emil blev dømt til seks Maaneders Tugthusstraf.

Hun gik til Kongen om Benaadning, men blev ikke bønhørt.

„Tugthuset! Gud, min Frelser og Forbarmer, mit Barn i Tugthuset!“

En kvalfuld Rædsel fulgte hende, hvor hun gik og stod, hendes Nerver var blevne saa gennemrystede, at enhver Lyd — et Stød mod en Vandkande, en Dørs Knirken, et Dask af et Blad mod Ruden — gik skærende igennem hende og fremkaldte Rykninger i alle Lemmer.

Ja var han død, det var noget andet; men dette . . . nej nej, hun kunde ikke holde det ud. Men hvor skulde hun hen? Der var ikke den Plet i Verden, hvor der fandtes Fred og Lise for hende.

Med fornyet Iver vendte hun sig imod Gud, begyndte helt forfra, læste Balles Lærebog, Luthers Hustavle, fordybede sig i en gammel Bog med aandelige Taler af Bastholm, gik i Kirke og til Missionsmøder. Der var vaagnet i hende en brændende Tørst efter en himmelsk Draabe; der var jo ikke andet i Verden, der kunde styrke det forjagede Hjerte.

Af og til gik hun til Madam Frederiksen og andre Veninder og forelagde dem teologiske Spørgsmaal, der satte dem i stor Forlegenhed. Hun vilde slet ikke tale om Overstykker og Hatte, men bare om Gud, om de evige Helvedestraffe o. lign. De var rent ulykkelige med hende. Det kan være meget godt, alt det med Gud og Kirken; men der er noget uhyggeligt ved denne nærgaaende Gudfrygtighed, der sætter ind paa en med store Øjne

og halvvejs beskylder en for Ugudelighed, skønt man ved med sig selv, at man ved Gud har Bryllupsklædningen i Orden.

En Søndag tog hun ind til Hovedstaden for at høre en ny Præst, der gjorde megen Opsigt.

Ja, det var rigtignok noget andet end ude i hendes egen Sognekirke. En noget mørk Alvor stod tegnet i den unge Mands magre Aasyn, men hans Forkyndelse strømmede varmt ud af et overbevist Hjerte . . . Det var en bevæget Tid, vi levede i, Lidenskaberne kogte, mange Kræfter, gode og onde, var i Arbejde paa Samfundets Mark. Og vi trængte til visse til Reformer; men al Verdens Reformer vilde kun lidt forslaa, dersom ikke Kristendommen med en ganske anden Kraft end hidtil trængte igennem i Hjerterne . . . Menneskenaturen er syg til Døden, Karakteren hullet, Viljen leddeløs, Hjertet fuldt af Kødslyst og ondt Begær; kun ved en Gennemtrængning af nyt Blod, af Gudeblod, kan Organismen atter blive sund; dette Blod tilfører Kristendommen os, den gør os til nye Skabninger, renser Gudsbilledet i os og rejser vor Kraft . . . Mænd og Kvinder, vi maa vaagne, vi maa ind med al vor Sorg og Ulykke under Guds Naades brede Vinger — ikke med den vage Søndagsrørelse, der igen siver bort om Mandagen, men i Aands og Krafts Bevisning . . . Hvor Kristendommen vinder Indgang, den ægte, levende Kristendom — thi vi har saa megen flad og vammel Gudsfrygt, der svøber sig ind i Stemninger og pynter sig med brede Tankeremme og store Kvaster — men hvor Kristendommen vinder Indgang som en Hjertesag, som den Livsmagt, der aander Gudspustet over vort Hjerte og gyder sin sunde Varme i vore Aarer, der mister Synden sin Giftbraad, der visner Broderhad og Misundelse som

Lyngen, naar Vandet overrisler Heden, der falder af sig selv Svøben af Tyrannens Haand, der mildnes Sorgerne, der kues det onde Begær, der spirer Fred og Glæde som det unge Græs i Engene . . .

Ordene og den gribende Salmesang bar et nyt Liv ind paa hende, en tændende Varme, som hun aldrig før havde kendt. Hun fik Anelse om, at der var en anden Kristendom til end den, man faar Karakter for ved Konfirmandprøven, og som man senere lever højt paa ude i Verden.

Men der var eet af de Ord, Præsten havde gengivet efter Skriften, der blev siddende i hendes Sind som en Torn, nemlig Kristi Ord: „Hvo, som elsker Fader eller Moder, Søn eller Datter højere end mig, er mig ikke værd.“ Hun tænkte paa dette Ord Dag og Nat, hun forstod nu, hvorfor hun ingen Lindring kunde finde i Religionen: hun var ikke Kristus værd, hun havde elsket Emil højere end Kristus, tusinde Gange højere.

Og nu væltede Angesten sine mørke Bølger over hende og kastede hende omkring mellem alle den første Syndsruelses skarpe Klipper. Saa kunde hun da aldrig, aldrig blive frelst; thi det følte hun saa levende, at hun aldrig i Verden kunde opgive Emil og vælge Kristus.

Dreven af Raadvildhed søgte hun Søndag efter Søndag til Kirke i Hovedstaden, hvor Følelserne kæmpede og brødes i hende med alle Fredløshedens Kvaler. Ofte tænkte hun paa at opsøge Præsten i hans Hjem og udøse sit Hjerte for ham — lægge hele sin Livshistorie, sin syndige Kærlighed, al Hjertets Uro og Tvivl aabent frem for ham; men hun holdtes stadig tilbage af Angest og Skamfølelse; hun forestillede sig, hvorledes Præsten vilde træde et Skridt tilbage og udbryde: „Er De

Emil Jessens Moder?“ hvorledes hans Familie vilde opfange hendes Bekendelser gennem Dørene og staa og kigge i Gangen, naar hun gik.

Men til sidst blev Uroens Pres saa stærkt, at hun maatte af Sted.

Præsten, der slet ikke syntes at blive forfærdet over, at hun var Emil Jessens Moder, tog godt imod hende og sad rolig og saa paa hende, medens hun læssede sin tyngende Last af.

„Det er det, jeg er saa forfærdelig angest for, at jeg er forskudt; for jeg føler saa godt, at jeg har holdt mere af min Søn end af Kristus.“

„De er ikke forskudt; men De maa kæmpe i Bønnen og se at naa frem til den Modenhed, at De kan sige af Deres hele fulde Hjerte: „Kristus er mig nok! Jeg agter alt for Skarn at være . . .““

„Ja men det naar jeg aldrig! Hvor kan jeg glemme mit eget Barn?“

„De skal ikke glemme ham, De skal tværtimod huske ham, bede for ham tidlig og silde . . . Har De nogen Sinde hørt Tale om en Kvinde, der hed Monika?“

Han fortalte hende om den fromme Moder, der stred med Gud i Bønnen for sin vildfarne Søn, og som til sidst naaede at se ham frelst.

„Ja er det ikke det, jeg bestandig tænker! Han kan jo omvende sig!“ Det lysnede over hendes Pande. „Han kan jo . . . aa jeg skal bede for ham, saa inderlig!“

Hun gik trøstet bort; men hendes Uro voksede atter og ulmede op i hede Nætters Kampe. Hun greb sig bestandig i — selv midt under Bønnerne — at hendes Hjerte hang meget, meget mere ved Emil end ved Kristus.

Emil, der under Straffetiden kun havde skrevet hjem et Par Gange og hver Gang kortelig meldt, at han var rask og befandt sig vel, kom ud af Tugthuset hen paa Vinteren, men lod sig ikke se i Hjemmet. Da hans Moder paa anden Haand fik at vide, at han var bleven set med Skødskind i en jydsk Købstad, skrev hun til ham og fik ogsaa nogle Dage efter et Par Linjer fra ham, hvori han meldte, at han mulig kom hjem til Foraaret.

Under hele hendes Gerning i Haven og Hjemmet var hendes Tanker delt mellem Kristus og Emil; mellem disse to stod bestandig Valget. Der var Tider, da hun syntes at mærke noget som et Gennembrud i sit Hjerte, en himmelsk Klaring, der lod hende ane, at Kristus vilde sejre; men naar hun bare fik fat paa et af Emils Breve eller saa et Glimt af hans Billede, var det, som hele hendes Tro faldt sammen.

Hun tog fremdeles hyppig til København og fik undertiden talt med Præsten efter Kirketid.

„Tror De ikke, Madam Jessen," spurgte han en Dag, „at det vilde være Dem en Velsignelse at gaa til Herrens Bord?"

Hun blegnede og saa med hjælpeløs Uro ned paa Gulvet. Herrens Bord . . .? Kunde Præsten da se ind i hende, eller vilde Gud holde Dom over hende ved dette Spørgsmaal? Thi Gud vidste jo godt, at det var hendes evige Længsel, hendes Hjertes inderligste Begær at lægge sig ved hans Alter og føle Frelserblodets Strøm gaa igennem alle Aarer.

„Jo," svarede hun og løftede Øjnene med sky Usikkerhed, men slog dem atter ned, „men jeg ved ikke . . . jeg kan alligevel ikke . . . jeg maa se Tiden lidt an."

Hun var rent ulykkelig, hun kunde ikke tænke

andet, end at Kristus maatte være forfærdelig vred paa hende, hun syntes, hun kunde se ham løfte den Svøbe, hvormed han piskede de handlende ud af Templet.

En stormfuld Aften i Marts, da hun var ved at gaa i Seng, bankede Emil paa Ruden. Halv nøgen fo'r hun ud i Gangen og lukkede op.

„Emil, er det dig?“

Han lagde efter gammel Vane Kinden til og fandt sig i, at hun spændte Armen om hans Nakke. Længe blev hun liggende ved hans Bryst uden at agte paa de isnende Stormpust, der svøbte sig om dem og rev i hendes tynde, udhængende Haar.

Synet af Moderens udtærede Ansigt forfærdede Emil.

„Ja, det er dig, Mor, der har lidt mest ved den Historie,“ sagde han og strøg en Taare af Øjet. „Men de har gjort mig Uret!“ tilføjede han med noget af den gamle Stramhed.

„Kæreste Emil, du har da ikke de samme Meninger endnu?“

Han gav et noget undvigende Svar; men hun mærkede godt, at der kogte vildt Blod i ham endnu.

For Resten var han bleven ældre, roligere i sit Væsen.

„Hvordan har du ellers haft det, Mor?“

„Aa jeg har haft det saadan . . . jeg har jo tænkt saa meget paa dig,“ svarede hun med den forunderlige Usikkerhed, hun altid følte, naar hun stod over for sin store, stærke, evnerige Dreng. „Jeg har ogsaa tænkt meget paa de Ord, du sagde om Kirken og det; jeg tror nok, du havde Ret i noget af det.“

Han spilede Øjnene op.

„Ja jeg mener . . . at de fleste Menneskers Religion nok ikke er stort andet end Ramser og Mundsvejr, naar det kommer til Stykket. Det skønner man først, naar der bliver ryddet rigtig op i en selv; men du kan tro, Emil, at der er ogsaa en Tro til, som er ægte, og som gør os til ny Mennesker, det har jeg begyndt at erfare.“

Han lod Fingrene glide over sit lille blege Overskæg og skævede lidt forlegent til hende, han mærkede af hendes Ords Varme, at der var tændt en ny Ild i hende.

„Du kan tro,“ vedblev hun undselig, men med varm Inderlighed i Stemmen, „at vor bedste, vor eneste rigtige Hjælper i Livet det er vor Frelser, naar vi bare tror rigtig paa ham.“

Han tændte sig en Cigar og sad og vippede med det ene Ben over det andet.

„Han har elsket os saa højt, at han har givet sit Legeme og Blod hen for os, og naar vi bare rigtig inderlig fortryder vore Synder og søger hen til det Sted, hvor hans Legeme og Blod er at finde, saa skal vi faa Ro og Glæde i vort Sind for evige Tider.“

Han tav endnu en Stund, men fik omsider ved en læmpelig Vending skaffet det pinlige Frelserspørgsmaal til Side.

En egen blød Glæde gennembævede hende, da hun var kommen til Ro. Hun kunde ikke sove af Bevægelse. Hun syntes, at Kristus havde hjulpet hende saa godt med de Ord, hun havde faaet sagt. Og den Omstændighed, at Emil havde tiet, var hende et Vidnesbyrd om, at der inderst i ham sad noget, der lignede Respekt for det store Navn, hun havde talt om.

Den unge Snedkersvend kastede sig atter ind i Arbejderrøret i Hovedstaden, hvor hans Evnerigdom og gode Kundskaber skaffede ham stor Anseelse. Den Ærlighed, der var et af hans Karakters mest fremtrædende Mærker, forbød ham at spille Komedie over for Moderen; men paa den anden Side følte han det som sin Pligt at strække sig saa vidt i Hensynsfuldhed over for hendes Meninger som mulig, og mere end een Gang vakte hendes dybe, inderlige Tro Følelser i ham, der paa en vidunderlig Maade gjorde ham selv godt. Han tænkte meget paa hende og hendes Tro; men Troens Inderlighed var jo i og for sig ikke noget Bevis for Troens Sandhed; thi selv under sine stærkeste Former, selv i den Hellighedsrus, hvormed den kristne stiger op paa Baalet, er denne Inderlighed jo ikke noget særegent for Kristendommen, det er jo den samme Tros-Hengivelsens Lidenskab, der bringer Hinduen til at styrte sig ind under Gudevognen . . .

Palmesøndag var han atter hjemme, men hun havde ikke megen Glæde af hans Besøg; han sad hele Tiden og grublede med sammendragne Øjenbryn og vilde knapt svare, naar hun talte til ham. Hun forstod ikke, hvad der var i Vejen, men der var Ufred i hans Sind, det saa hun. Selv var hun opfyldt af en inderlig Trang til at tage sin Skammel, sætte sig hos ham og tale indtrængende til ham om — ja hun vidste ikke hvad — noget af alt det meget, der havde faaet Liv i hende under Kampen; men hun kunde ikke komme af Sted med at faa begyndt, det var, som en ond Anelse sagde hende, at han med et eller andet afvisende Ord skulde rive hende ud af alt det Haab, der nu og da lod hende skimte Tegn paa en begyndende Sandhedssøgen i hans Indre.

Aftensbordet blev dækket. Hun havde flækkede

Æg, Ansjoser og andre rare Ting, — Retter, der var saa sjældne inden for disse Vægge, at de vakte hel Opsigt hos hende selv. Hver Gang hun kom ind med en eller anden lækker Ting, skævede hun lønlig til ham, om han ikke blev forbavset; men han lagde slet ikke Mærke til Opdækningen.

Efter Spisningen gik han frem og tilbage paa Gulvet, dampede af sin Cigar og saa af og til paa Uret.

Da hun havde taget af Bordet, satte hun sig ved Vinduet og gav sig til at lukke en Salmebog op og i.

Ingen af dem sagde noget.

Hun aandede hurtigere og hurtigere, holdt ubevidst Fingrene fast krummede om Bogen og saa med et anstrengt Sideblik op paa ham:

„Nu har vi snart Skærtorsdag igen.“

Han forandrede ikke en Mine, gjorde bare et lille Slag med Hovedet, der kunde sige noget lignende som: „Ja, det lakker godt ad.“

Madam Jessen var snart ikke andet end Ben og Sener; men det var, som det indre Liv gennemtrængte hendes tørre Legeme med nye Næringssafter, der skænkede Kræfter til Dagens Gerning og Nattens Tankearbejde.

Hendes stadige Kirkegang i Hovedstaden var for hendes Aand, hvad den mildt dryssende Majregn er for det brydende Vaarliv; hun voksede for hvert Besøg. Men naar hun saa Altergæsterne komme med foldede Hænder fra Nadverbordet, trosbevægede, med en Lysning af overjordisk Fred i Øjnene, da kunde hun knuge sig sammen i Stolen, under en Følelse af Smerte, der først dulmedes, naar

hun kom ud under den lyse Himmel og fik sendt en Bøn op.

Der var jo det kedelige ved det, at hun aldrig kunde give sig helt hen i sin Tro og agte alt for Skarn imod Kristus. Hvor kunde Gud ogsaa kræve saa meget af et Menneske, da han jo dog selv har nedlagt de Drifter i vort Hjerte, der som et Væv af Rødder holder os fangne i Livets Jordbund? Hun mærkede stadig, hvor Kristus og Emil drog i hende fra hver sin Side. Hvorfor maatte hun ikke dele Hjertet? Hvorfor vilde Kristus have det helt?

Men det maatte komme dertil med hende — hvis hun ikke skulde gaa evig fortabt — at hun en Dag kunde møde frem og sige: „Her er jeg, Kristus, tag mig nu helt og fuldt!“

Saa gik det rigtig godt fremad en Tid, saa vidt endog, at hun gemte Emils Breve og Billede helt hen og fordybede sig med sit hele Hjerte i det ny Testament og Salmebogen.

I de første Dage af Juni gik hun med Hovedpine og Kuldegysninger og fik den Tanke, at hun vist skulde dø. En Aften — det var Emils Fødselsdag, den 4. Juni — sad hun og vævede sig ind i saa mange tunge Tanker, at hun blev helt fortumlet. Om hun nu aldrig, aldrig mere skulde se ham for sine Øjne! Hun gennemgik Minderne om ham lige fra den Time, da Jordemoderen lagde ham i hendes Arme; hun saa Smilet paa det tykke, runde Ansigt i Vuggen, hans Sjokken omkring paa Gulvet, med Strømperne paa Hælene, hans Slædefarter ned ad Glentebakken, hans Lykkefølelse paa Konfirmationsdagen, da hun rakte ham Uret . . .

Der steg en brændende Længsel op i hende efter at se ham endnu en Gang, omfavne ham med

al Hjertets sidste Kraft og saa møde frem for Frelseren: „Nu er jeg færdig!“

Madam Frederiksen kom løbende med den Nyhed hvæsende ud af Hals og Næse, at Socialisterne Dagen efter skulde have Grundlovsfest ved den slesvigske Sten, og at Karel havde fortalt — Gud min Skaber, kunde det ogsaa være muligt? — at Emil skulde staa paa Toppen af Stenen og holde Tale.

Madam Jessen svarede hende ikke et Ord. Hun vilde lægge sig, sagde hun; hun var ikke rask.

Morgenen efter var det højt Vejr med hvide Fjerskyer og en Luft, der var mættet med Sollys og Grundlovsglæde.

Om Eftermiddagen drog det halve Bryrup i Festklæderne og vandrede til Stationen eller kørte i egne Vogne ad Skoven til.

Inde i Dyrehaven myldrede sommerklædte Skarer fra Veje og Stier ind imod de to Festpladser, hvor Grundlovens Fødselsdag skulde fejres. Fra Klampenborg Station satte et mægtigt Arbejdertog med en Skov af Fagforeningsfaner og med Fodslag efter Marseillaisens Toner sig i Bevægelse i Retning efter den slesvigske Sten. En Time efter var Pladsen om Stenen dækket af et spraglet Lag af dampende, sammenfiltrede Menneskekroppe, Piger og Koner hægtede sig fast i deres mandlige Ledsagere, Drenge og Piger krøb op paa Skuldrene af deres Fædre, og ude i Yderkanterne laa unge og gamle byltede om mellem hverandre og strakte sig i Græsset. Taler og Sange gik Slag i Slag; men det var, som Varmen lagde et Tryk over Forsamlingen og til sidst gjorde Stemningen tung. Da drev med

eet en mægtig Lydbølge, sammensat af ti Tusinde Stemmers Hyldningsraab hen over Forsamlingen og bragte alle Hoveder til at knejse. En ung Mand med en Nakkerejsning som en Prins var traadt frem paa Talerstolen, hvor han bukkede og slog til Lyd med Haanden.

Skønt den unge Mand havde Lunger som en Løve og en Røst, der trængte igennem med Malmklang, var det dog ikke muligt for de længst borte staaende at følge hans Foredrag. Men hvad alle kunde opfatte, det var det Udtryk af Overbevisning, der lynede i hans Aasyn, og den Viljens Kraft, hvormed han svang sin knyttede Haand.

Bag en Bøg længst ude saas et gammelt, graablegt, enøjet Kvindehoved, der med en sky Optagethed fulgte enhver af hans Bevægelser. Med sin graa Farve, sit slukte Øje og sine tynde, dirrende Skuldre saa hun ud, som om hun lige var kommen fra Sygesengen og havde slæbt sig ud i den lyse Sommer for at mærke Livets Pulsslag endnu en Gang, inden Gnisten i hende sluktes. Uafladelig tørrende det ene Øje bøjede hun sig frem og stirrede op mod Talerstolen med et Udtryk, som vilde hun indsuge den unge Mands Billede med al sin Sjæls Evne; men som ved en indre Mindelse drog hun sig paa een Gang tilbage og skjulte saa meget af sit tynde Legeme som muligt, ret som hun var angest for at blive set i Selskab med disse Mennesker.

Endelig sluttede han af og fik paa ny en Række Hurraraab.

En ældre Mand kom drivende forbi hende, bærende en Madkurv i Haanden. Hun traadte ham i Møde og spurgte forfjamsket og med en Haandbevægelse op efter Talerstolen:

„Talte han noget om Religionen?“

„Religionen? Hva' Fa'en rager den Arbejter-spørgsmaalet?“

„Nej, det er ogsaa det, jeg mener.“

„Naa ja, saa er vi jo majet enige. Vil Mutter ha' en Slurk?“ spurgte han og holdt en halvtømt Bajerflaske hen for hende.

Hun indsugede med Begærlighed nogle Mundfulde og syntes, at Drikken livede op i hendes Legeme.

Saa forsvandt hun i Krattet ude bag Grusgravene.

Madam Jessen vedblev hele Sommeren og Vinteren at passe sine Forretninger i Haven, skønt det ofte kneb for hende at løfte Vandkanden og tumle Maatterne i Blæsten.

Emil saa hun sjældent noget til, men hun hørte heller intet ondt om ham fra Hovedstaden.

Henimod Foraaret skrev hun et langt, inderligt Brev til ham og tilføjede i Kanten: „Jeg tænker paa at lade mig tegne til Altergang Skærtorsdag.“

Hun fik ikke noget Svar, og det blev da heller ikke til noget med Indtegningen.

Men da Skærtorsdag Morgen kom, gik hun som sædvanlig med en Krans op paa Kirkegaarden. Der var Skriftemaal inde i Kirken, Salmetonerne lød i lange, dæmpede Drag ud igennem Trækruderne.

En Stemning af Syndslidelse, Sorg og brændende Smerte sænkede sig over hende og gjorde hende saa legemlig træt, at hun maatte sætte sig paa sin Mands Grav.

Hun deltog i Gudstjenesten; men da Uddelingen af Brødet begyndte, og det første dæmpede: „Det er Jesu san-de Legeme!“ lød ud i Rummet, ligesom baaret paa en sagte glidende Strøm af

Sang- og Orgeltoner, lagde hun Lommetørklædet om Salmebogen og listede af.

Den kolde, tørre Majstorm, der det Foraar gik over Skovene og Haverne med saa sviende Isninger, at det unge Løv paa faa Dage forvandledes til sorte Krøller og Laser, gav ogsaa Madam Jessen hendes Helsot. En Søndag Eftermiddag, da Emil kom hjem, fandt han hende dødsmærket i Sengen. Madam Frederiksen havde plejet hende i nogle Dage og var ogsaa den, der nu havde underrettet ham om Sygdommen.

Det lyste op i Taagerne, da hun fik Øje paa ham og hørte den deltagende Klang i hans „Goddag, Mor!“ Det var, som en stor, uklar Tanke fik Form og lagde Klarhed over hendes Aasyn.

„Vil du ikke nok gøre mig en Tjeneste, en eneste endnu?“ bad hun.

„Jo, det vil jeg gerne, Mor.“

„Vil du gaa op til Præsten og bede ham komme herned og tage Alterkarrene med.“

Han gik øjeblikkelig og kom et Par Timer efter tilbage, fulgt af Præsten og bærende dennes Kjole og Kraveæske.

Medens Præsten iførte sig Kirkedragten i Dagligstuen, sad Emil i Sovekammeret og holdt sin Moders Haand. Paa et lille Bord ved Sengen stod den forgyldte Kalk og funklede rødlig i Aftensolens Lys.

Endelig kom Præsten ind. Emil rejste sig, hun holdt fast paa hans Haand, men han drog den læmpelig til sig og trak sig tilbage til Vinduet, hvor han stillede sig med Ansigtet mod Sengen.

Præsten aabnede sin Bog og gav sig til at læse.

Brystet gik op og ned paa hende. Ved Anspændelsen af al sin Kraft skød hun sig et Stykke op i Sengen, knugede Hovedpudens Hjørne til Side og rettede et langt, inderligt Blik hen efter Vinduet.

Men han blev staaende.

Da var det et Øjeblik, som hun sank rent sammen og bare tænkte paa at dø.

Men alt som Ordene lød med den velkendte testamentlige Klang, jævne og manende, rettede hun sig paa ny, og nu var det med eet, som en Strøm af indre, stærke Kræfter vældede op og brød igennem en Dæmning. Hendes Hænder rystede, Øjnene fik ny Glans, hele hendes Aasyn udtrykte Liv og Længsel, da det hvide Brød lyste for hendes Øje. Og med sin længe opdæmmede Hungers og Tørsts hede Begær tog hun imod de hellige Gaver og syntes bagefter at føle sig omstraalet af en uendelig Glæde.

Emil blev hos hende om Natten; men hun kendte ham ikke, hendes Tanker omtaagedes mere og mere, og under sine sidste Fantasier fik hun atter Tilbagefald og laa og talte om, at hun vilde ikke . . . nej, hun vilde ikke, før han kom med . . .

Endelig i Morgenens første Lysskær afsluttedes Kampen.

PAA UDSTILLING

(1888)

Søndagen den 13de Maj oprandt stilfærdig over Svendstrup Overdrev og sendte et fint, uskyldigt lille Morgenskær gennem de smaa, solbrændte Ruder ind i Niels Grejsens og Sidses Stue. Intet Menneske kunde tænke eller ane, at denne fredelige Hviledag skulde sende en Gnist fra Verdenslivets kogende Krater ind i det ensomt liggende Hus.

Niels og Sidse gik i Kirke og var paa Hjemvejen indenfor hos den sidstes Broder, Jørgen Træskomand. Det var derfra, Gnisten kom.

Jørgen Træskomand boede for Resten slet ikke i Nærheden af Verdenslivets Krater og var for saa vidt helt uskyldig i, at de fik Gnisten med hjem. „Men lige meget derom, det var derfra, det hele kom," sagde Niels Grejsen tit senere.

Sagen var: Jørgen havde faaet fat i en Almanak og sad med Piben i Munden og læste dybsindig om den store nordiske Udstilling, der om nogle Dage skulde aabnes i Hovedstaden. Netop i det Øjeblik, Niels og Sidse traadte ind, sad han midt i en rædselsfuld Udmaling af Menneskelivets „Blod, Skrig, Sved og Raseri," og det var med et udfriende Suk, han saa sin Søsters fede, røde Kinder lyse i Døren.

„Hvad er det, du er saa divt inde i, Svoger?“ spurgte Niels med en lille spottende Trækning ved Mundvigen.

„Ja, hvad er 'ed? Du ka' sæn næse,“ svarede Jørgen paa sit mærkelige Maal og skød Bogen hen.

Jørgen Træskomand havde af Naturen en almindelig god menneskelig „Udtale“; men han var i Aarenes Løb kommen slemt i Vane med at bruge Næsen i Ordets Tjeneste.

„Ja, lad mig faa fat i Papirerne.“ Niels satte sig med en vis bred Værdighed, der ikke var fri for Mærker af Aandshovmod.

„Man er et Høvede,“ klagede Jørgen. „Man har ingenting nært, derfor saa ka' man itte forsnaa uden det haane af, hvad man næser.“

Niels grinede ondskabsfuldt og mumlede ved sig selv: „Næ, du forsnaar vist itte meget af, hvad du næser.“ Han tog nu fat paa Skildringen, opredte dens Vanskeligheder Stykke for Stykke og pegede af og til paa Billedet af Udstillingsbygningen med en Slikkepot, der skjulte samtlige Porte og et Par Taarne paa een Gang.

Jørgen nikkede forstaaende. „Men det er nige godt fænt med ant det Bnod og Raseri.“

„Du er et Kydhovede, Svoger! Du forstaar jo aldrig et Gran af det. Her staar jo netop . . . hvor var det nu? Her staar jo — hør nu efter! — „at Udstil-lin-gen skal vi-se, at Kam-pen for Til-væ-rel-sen ikke blot gi-ver Blod, Skrig, Sved og Raseri, men og-saa formaar at sætte Frugter, der bærer Vidnesbyrd om, at Guddomsgnisten endnu ikke er slukt i Menneskeaanden . . .“ Det er knageme sat godt sammen, det! Ser du, Jørgen . . .“

Og nu lagde Niels Grejsen ud med et langt vejledende Foredrag, tillæmpet efter en svend-

strupsk Træskomands-Forstand, og fik til sidst aftvunget Jørgen den Tilstaaelse, at naar det var saadan at forstaa, saa var der god Forstaaelse i Tingene, saadan hvad det angik.

„Dog dog! hvem der kunde faa al den Stads at se!“ henkastede Karen Jørgens uden at gisne Rækkevidden af dette Udbrud.

„Ja, det har du nok Ret i!“ samstemmede Sidse. „Uh dog — komme til København!“

Niels Grejsen tilkastede sin Hustru et lystigafvisende Blik. „Du ved nok, Mor, det er itte for Svin at komme i Kancelliet.“

„Aa, vi er vel itte mere Svin end saa mange andre, der kommer med,“ svarede Sidse med hævet Næse.

„Det er vi heller itte, Mor.“ Niels gottede sig indvendig over sin Hustrus Selvfølelse. „Men lige godt — det er nok itte værdt, at vi begynder at skabe os halvtossede paa vore gamle Dage — uden det skulde være, at du vilde sælge en af dine Obligationer og klare Rejsen for os alle fire, hæ, hæ, hæ!“

„Du skal itte ærke dig for dit Vedkommende; for selv om jeg havde Penge, saa kunde det da aldrig falde mig ind at øde noget paa saadan en Stodder som dig.“

„Hæ, hæ, hæ!“ Han puffede til Jørgen. „Nu er hun ved at hisse Flag.“

„Ja, det er ogsaa farlig,“ vedblev Sidse i en lidt mistrøstig Tone, „at man aldrig kan drive det til at komme til København en enstig Gang i sit Liv . . . ja, du griner, du er altid saa stor af, at du har væ't der fire Gange.“

Niels fik Lov at laane Almanakken. Paa Hjemvejen løb det rundt i hans Hoved med alle Haande Kunstord som „Gallerier“, „Portaler“ og „Dekora-

tioner“, medens en Række uklare Billeder af Alverdens Maskiner og Kunstskatte gled forbi hans indre Syn. Sidse gik og snakkede om deres to Drenge, der var ude at tjene, om Grisen, Geden og Bukkelammet og mangfoldige andre Ting. „Ja, jo,“ svarede Niels hen i Vejret og gik og tyggede paa ét Rugstraa. Men da hun tog fat paa Niels's Næstsøskendebarns Konefar –– en vis Slagter i Københavns Valby — standsede Niels og saa med et langt, tankelysende Blik paa hende.

„Hvad er det?“ spurgte hun.

Han tyggede paa Straaet.

„Hvad glor du efter?“ spurgte hun videre.

„Aa, det er itte noget saadan,“ svarede han endelig og satte atter Benene i Gang.

Børnene kom dem i Møde.

„I kan dog aldrig tænke jer,“ tog Sidse fat, „saadan en Stads, der skal være inde i København, baade med Musik og Maskiner og fine Butikker! Der kommer saa mange, saa mange Mennesker — ogsaa Ministre og Konger, baade fra Frankrig og Amerika.“

„Ja, Per Maans' skal ogsaa med,“ oplyste Datteren, „for det sagde Rasmus i Gaar.“

„Ja, og Niels Hjulmands og Svends skal nok ogsaa med,“ sukkede Sidse og skævede hen efter sin Mand.

Niels sad det meste af Eftermiddagen og saa tankefuld op paa de drivende Skyer.

Ingen af dem kunde sove, da de om Aftenen var komne i Seng. Niels laa og pustede af Tankearbejde og puffede hvert Øjeblik Sidse i Siden.

„Det maa dog være en myrdelig Kasse! 312 Alen lang! Det er lige saa langt som fra vort af og ud til Jyde-Marens Hus.“

„Du er da vel itte taavlig!“

„Det staar der. Og Knappen paa Flagstangen han er 90 Alen oppe i Luften. Det er, som vi vilde stavle saadan en tol' tretten Skorstene som vor oven paa hverandre.“

„Nej, jeg tror dog, du er løvs!“

De laa atter og lurede en Stund.

„Sidse! . . . Sover du?“

„Næ vist sover jeg itte.“

„Tænk dig saa hele denne Kasse fuld af Guld og Sølv og Portefianer og Mikanikker.“

„La' vær' og lig og snak om 'et!“

Klokken henimod 12 var Niels lige paa Nippet til at „gaa hen, hvor de ler ad Folk“; men nu fik han en Albue i Siden.

„Niels! He . . . dersom vi nu solgte Gedebukken paa Køge Marked . . .?“

„Gedebukken . . .? Ja . . . a, ø . . . h!“ brummede han gnavent i Halvsøvne og vendte sig om paa Siden — væk fra Sidse, Gedebuk og det hele.

At komme en to, tre Dages Morskabstur til København, sammen med Sidse — muligvis op paa Rundetaarn — var en saa svimlende dristig Tanke, at Niels under almindelige Omstændigheder aldrig i Verden havde fundet paa at ønske sig sligt; men nu var det anderledes, der laa noget i Luften — han vidste ikke hvad — noget, der pirkede ved Milten paa alle Mennesker.

Men hvad skulde de gøre? Med al deres Selvfølelse var de dog „noget fattigt Rak“. Som nu Sidses Sko — saadan et Par Plader med Huller baade for og bag! Det var lige netop, hun kunde

vise sig med dem i Svendstrup og paa andre hjemlige Enemærker; men optræde i Danmarks Hovedstad med en Taa ud af Sko-Næsen — aldrig i Evighed! Og hvor skülde de faa Penge fra? Nogle Kroner vilde der altid ryge, selv om de tog lidt Mad med og fik Lov at ligge frit hos Niels's Næstsøskendebarns Konefar i Valby.

Den 18de Maj om Aftenen sad Sidse og sukkede med en Bindehose mellem Hænderne.

„I Morgen er det nok saa Køge Marked," sagde hun lidende og arbejdede med Pindene, mens Øjnene vred sig lønlig hen efter Manden.

Niels rystede ulykkelig paa Hovedet og spyttede.

Men næste Morgen, da han havde faaet sine sædvanlige to Runtenom'er og en Sild til Livs, drog der en højtidelig Afgørelses Lysning over hans Aasyn.

„Vi er rundtossede, Mor; men lige meget hvikket derom — nu skal hun skære!"

Saa trak han af med Gedebukken.

En stille, lun Foraarsnat Klokken halv tre styrede fire letsindige Verdensbørn ud fra Svendstrup Smøge og rettede Gangen efter Landevejen.

Niels havde faaet 8 Kr. for Bukkelammet og havde med en ustyrlig Nydelsesbrynde lovet, at om saa hele Gedebukken han røg, og om saa hele Svendstrup daanede, saa skulde han og Sidse paa Udstilling. Men han led tit myrdelig af Samvittighedsklemmelse; for hvordan han asede med Sagen, maatte han slaas med den Ængstelse, at en saa dumdristig Udsvævelse som denne Københavnsrejse rimeligvis vilde medføre saadanne Omvæltninger i

hans og Sidses og Børnenes Tilværelse, at de aldrig kom i de gamle, lykkelige Folder mere.

„Havde vi bare aldrig faaet fat i den tive Almenak!“ ønskede han flere Gange; men Sidse mente, at „det havde vel kommet ilel.“

Hvor havde de to Ægtefæller faaet meget at tænke paa, da Sagen var afgjort. Niels skaffede Fødevarer til Huse, havde travlt med at smøre sine Støvler, blanke sin Krigsmedaille og meget andet. Sidse var ikke i Ro noget Minut, naar hun var hjemme. Sove var der næsten aldrig Tale om. En kvalfuld Lykke udspændte hendes Lunger, Aasynet fik et ejendommeligt, gloende Udtryk, det var, som hun blev mager bare paa nogle faa Dage.

Hun havde saa smaat ventet sig et Par ny Sko; men Niels henviste hende til Jyde-Maren, der ogsaa med stor Villighed laante hende sine.

Hvordan Børnene skulde plukke Grønt til Grisen, „finde“ Hønsene om Morgenen, malke Geden o. s. v., det var Ting, der drøftedes tidlig og sildig. Aa, hvordan skulde det dog gaa med det hele herhjemme?

Et Par Aftener før de skulde af Sted, stod Sidse og saa paa sine tre sovende Børn. Det var, som Hjertet sank i hende, dybere og dybere, hun blev bleg og satte sig: „Niels, jeg tror — —, at jeg vil blive hjemme.“

„Sikke noget Sludder! Hvad er der ved 'et, naar ikke du er med?“

Næste Morgen pilede hun af Sted op til Karen, Kunde det lykkes hende at faa overtalt hende og Jørgen til at slaa Følge, saa syntes hun, det var, som Ansvaret blev delt paa flere Hænder, samtidig med at hun og Niels ligesom tog en Del af Svendstrup med paa den forvovne Udfart. — Og det

lykkedes: Karen og Jørgen blev revne med af den store Udstillingsbølge.

Ved en natlig Generalforsamling, hvor Niels Grejsen tronede som Leder, blev alle Rejsens Fællessager drøftede. Konerne, der stod op hele Tiden, snakkede febrilsk i Munden paa hinanden og skrev med Hænderne en Uendelighed af Buer og Streger i Luften, Niels maatte hvert Øjeblik skride ind og slaa Afgørelser fast, Jørgen, der var saa overvældet af Forehavendet, at han havde taget Piben af Munden, sad og saa fra den ene til den anden og afgav et Billede paa den højeste menneskelige Spænding og Optagethed. Da Niels og Sidse efter endt Raadslagning kom hjem Kl. 12, foldede den sidste sine Hænder: „Saa i Vorherre Gudsens Navn da!“

Saa var Rejsetimen oprunden, den store, indholdssvangre Stund, da Opbrudet skulde ske. Rystende paa alle Lemmer formanede Sidse den ældste Datter til at være varsom med Ilden og frem for alt passe paa, at „den lille“ ikke kom for nær til Vandhullet. „Aa, de Børn, de Børn!“ Da hun kyssede den mindste til Afsked, brød et Par store, varme Draaber frem i hendes Øjne, og det var, som hun fik en Forudfølelse af, at hun aldrig mere saa dette Barn i denne Verden. — Men da hun kom ud i den stille Vaarnat og gennem Stjernernes milde Tindren modtog tusinde Løfter om Skærmelse fraoven, fik hun Mod og fulgte frejdig sin støtte Husbond.

Hendes Skørt var næsten en halv Alen for kort, hvilket dels havde sin Grund i, at hun havde maattet lægge det op forneden for Trevlernes Skyld, dels i, at det foroven maatte brede sig over et Hofte-Omraade, der i Dag var mer end almindelig fyldigt af Klokker. Selv var hun stumpet af

Vækst, men hvad der skortede hende i Længden, det havde hun i Bredden.

Niels iagttog hende lunt bagfra. „Pu hæ hæ!“ fnøs det ud af hans Mund og Næse.

Hun vendte sig rask. „Hvad griner du a'?“

„Pu hæ! Det var ingenting, Mor.“

Men Niels var slem til at lyve ved saadanne Lejligheder; det var noget alligevel, han var kommen til at tænke paa, hvor grangivelig hun lignede en vældig stor, fed Gumphøne; men det var Synd at sige saadan noget til Sidse.

Niels's Støvler — et Par Kæmpehylstre, som han havde købt paa en Auktion for en Krone — buede til Vejrs med Snuderne som Oldtidens kække Kongesnækker, selv saa han frejdig og glad ud i Verdensrummet, nu var Tærningerne kastede, og nu skulde hun knageme brase, enten det gik saadan eller hvikket. De store Øren stod ud fra Hovedet som et Par mørkerøde Vinger, der bare higede efter at komme af Sted, et blaatærnet Klæde med Levemaade hang og svingede fornøjet i hans Haand, medens en brun Ølflaske kiggede op af den ene Frakkelomme og hoppede af Glæde for hvert Trin, han tog.

Jørgen og Karen havde ogsaa sørget for den nødvendige „Fetalje“ til Rejsen. Det var en Aftale mellem de to Ægtepar, at de skulde hjælpe paa hinanden med Fødevarerne, og vandre den seks Mil lange Vej baade frem og tilbage, hvorved de vilde spare en 10 Kroners Penge.

De gik Side om Side i en Række, der spændte tværs over Vejen.

„Du godeste!“ udbrød Sidse. „Hvad vil de dog sige inde i København, naar de ser saadant et Regiment komme anstigendes?“

Karen foreslog: „Det er bedst, vi splitter vos lidt ad, naar vi naar derind.“

Den skælmske Niels, der evig og altid havde Løjer med sin Svoger, standsede og pegede med sin Stok op paa Himlen. „Kan du se der, Jørgen, de fem klare Stjerner der — det er „Svanen“.“

„Svanen?“

„Ja, saadan hedder de. Synes du ikke, det ligner en Svane?“

„Jo, det nigner ogsaa efter en Svane.“

„Næ hov hov, hvordan er det? Jeg ta'r fejl, det er „Hvalfisken“, det er knageme „Hvalfisken“.“

„Naa. — Ja, det nigner ogsaa efter en Hvanfisk.“

Da de havde gaaet en Times Tid og var naaede et Stykke ind i Billesborg Skov, blev Niels sulten.

„Og du aad derhjemme, saa du var fær' at revne, og drak en svingende Kovsfuld Kaffe!“ indvendte Sidse.

„Det faar itte hjælpe, Mor; man maa have noget at staa imod med, naar man skal ud paa saadan en Ekspeddesjon.“

Selskabet tog Plads paa en Stenbunke, og Konerne løste op for Tørklæderne. Morgenen var i Færd med at bryde frem, Træernes fine Løv skjalv af Længsel efter Solvarmen, Bugtens metalblaa Flade lyste gennem Skovbrynet med lange, gullige Striber, og hist og her kunde man gennem Aabningerne se de første lyse Vifteribber paa Østhimlen.

„Er det nu itte et nydeligt Syn at se paa alting saadan en Morgen!“ udbrød Niels.

„Jov,“ svarede Jørgen, der hele Tiden sad og saa paa sin Mad.

Heldigvis kom Selskabet til at køre et godt Stykke af Vejen; men det kneb alligevel svært at

vinde frem. Ved Taastrup maatte Niels skære en Negl af Karens ene store Taa — et Vovestykke, som den klunthaandede Jørgen ikke turde indlade sig paa — og ved Damhuskroen maatte Niels hælde en Snaps Brændevin i en af Sidses Sko for at bringe en knurvoren Ligtorn til Resonlighed.

„Hæ hæ hæ! Jeg maa nok snart ligge og doktererе paa hele Familien!“

Endelig Kl. 1 om Eftermiddagen naaede de Hovedstaden, og efter at de i Værtshuset „Gule Nøgle“ havde sat Resterne af deres Mad til Livs og drukket hver en Kop Kaffe, gav de sig paa Vej til Udstillingen.

Vognenes Rumlen, Menneskemylderet, de høje, flagsmykkede Bygninger — alle de tusinde Livsytringer, der ryster Luften i den store By, alt det ny, der griber Sanserne, havde en saa opstrammende Virkning paa de fire Naturbørns Livsaander, at de glemte al Træthed og Værk og gav sig hen i Indtrykkene med deres uslappede Nydeevnes hele Styrke.

Paavirkningerne fra Gadelivets skiftende Spil var dog for intet at regne mod det sjæleslaaende Indtryk, der gennemrystede dem, da de var komne igennem Udstillingsbygningens Forhal og traadte ud paa Trappen, der førte ned til det mægtige Rum. Lysfaldet fraoven, Buernes kirkelig-højtidelige Rundinger, Langskibets perspektiviske Endeløshed, de vrimlende Menneskeskarer, den ubeskrivelige Sammensmeltning af Lys, Duft, Farver og Toner, af tusinde summende Lyde — alt dette vældede sig som en uventet Eventyr-Aabenbarelse over dem

og frembragte et Indtryk, der løb isnende gennem alle Nervetraade.

De blev staaende paa Trappen en Stund. Sidses Kinder blev hvidblaa, Karen foldede Hænderne stille, Jørgens Hage sank ned paa Brystet, og Niels, der ved Indtrædelsen havde løftet Armen for at give sin Næse en lille nødvendig Haandsrækning, blev staaende med halv hævet Haand i stivnet Fortryllelse.

Endelig gik de ned. Som selvskreven Fører drog Niels de andre tre med sig fra Sted til Sted, forklarede og underviste med sin grundmurede Videns hele Overlegenhed. Det faldt lidt vanskeligt for ham at holde Orden i Rækken; thi dels viste den vimse Sidse og den nysgerrige Karen en haardnakket Tilbøjelighed til at gaa paa egen Haand og hvert Øjeblik samle Opløb om sig ved deres højrøstede Udraab, dels paaførte Jørgen ham en Del Ærgrelse ved hele Tiden at gaa og tage Hatten af for de uniformerede Opsynsmænd, skønt det flere Gange blev sagt ham, at det var en unødig Høflighed.

„Nej kom dog, kom dog!“ raabte Sidse og drog af med Karen hen til et Glashus, fuldt af glimrende Guld- og Diamantsmykker.

„Næ . . æ dog dog!“ brød Karen løs med en Røst, der fik et halvt Hundrede Ansigter til at vende sig imod hende.

Niels maatte bede Kvinderne om at sætte lidt mindre Kraft paa, naar de udtrykte deres Undren. „For Københavnerne det er noget tive Rak til at gøre Nar ad Folk; de kan gerne faa Sind for at sætte vos i „Nissen“ alle fire.“

Paa een Gang fik Niels et Næveslag paa Akslen. „Goddag, gamle Slof!“

Niels vendte Hovedet om og fik i samme Nu

Øje paa en Krigsmedaille og et rødt, øllet Ansigt med Hageskæg og et Par store, optrukne Bryn.

„Næ nu har jeg aldrig kendt saa galt i mine livsskabte Dage! Er det itte Uglerup, min gamle Kompeni-Kammerat?“

„Naa saa du kan dog kende mig igen, din gamle Kanonprop! Jeg stod og gloede paa dig . . . saa lige med et gaar det op for mig: det er . . . revne mig jo Svendstrup!“

Inden de vidste af det, var de midt inde i en Hvirvel af Minder fra Nattevagter og Slagmarker, — Ryggene rettede sig, Kinderne fik Varme, Øjnene lyste.

Sidse stod og hev Niels i Ærmet.

„Det er Sidse!“ oplyste Niels og pegede med Stolthed paa sin Ægtemage.

Men da Uglerup ikke syntes at have nogen klar Forestilling om, hvad Sidse var for en vigtig Person, maatte Niels frem med nærmere Oplysninger.

„Du kan være mukken om, det er en Madam, der kan ta' fra sig, baade naar det gælder om at arbede og faa Mad,“ vidnede Niels. „Og hvem skulde se paa hende, at hun har faat fem Børn? Knageme lige koradsig endnu!“

Sidse tjattede ham over Haanden. „Du er et rigtig Gavehoved!“

„Hæ hæ hæ!“

En hel Flok Mennesker samlede sig om de tre Landsbyfolk, og Sidse maatte hvert Øjeblik tysse paa sin Mand, der i sin Glædes Selvforglemmelse nu selv støjede op, som om han stod midt i et hjemligt Gildeslag.

Men hvor var Jørgen og Karen? Sidse kiggede og søgte, men væk var de. „Kom dog og lad os se at hitte dem!“

Men det var ikke den lille Kone muligt at faa trukket Niels fra Smeden; til sidst maatte hun gøre sig vred og give ham af Grovfilen.

„Naa naa naa, Mor!“ tyssede han, da hun vedblev at skænde, selv efter at han havde taget Farvel med sin Slof.

„Ja, det ligner heller ikke noget at staa der og vrævle en hel Time med saadan en Fuldesnude!“

„Fuldesnude? Hør, Mor, lad os nu være reonlige og itte gaa hen og blive knotne i Skallen; du har itte noget at skabe dig gal for, ved du det.“

De to Ægtefolk blev Uvenner og dryssede af med Hovederne vendte til hver sin Side, som om de ikke skulde have mere med hinanden at gøre i dette Liv.

„Nu har jeg dog aldrig set Mage til Remedie i mine Dage!“ udbrød Niels med eet og stillede sig ved et Taffelur med en Vippe, paa hvis Ender et Par lystige Fyre gyngede op og ned.

„Nej, du godeste! De sidder jo og vejer Salt ligesom Børnene derhjemme!“

„Hæ hæ hæ . . æ! Det er dog myrdelig, hvor de kan hitte paa at lave!“

„Bare man vidste, hvordan Børnene har det hjemme!“ sukkede Sidse.

„Aa de har det nok godt, Mor; Maren hun ser nok hen til dem. — Men hvor skal vi hitte Jørgen og Karen?“

„Jeg ved itte. Jeg er rent ulykkelig for dem.“

„Aa . . . aa!“ trøstede Niels.

„Ja, du ved, hvodden et Pjok min Bror han er.“

„Saa har han jo Karen.“

„Ja Karen! Det er itte saadan for et Kvindfolk at reterere sig i alt dette Bras. Dems itte jeg gaar

og er baade angest og bange for, at vi ogsaa skal komme fra 'enander."

„Det er der gode Raad for, Mor — kom her med Næven!"

Som de bedst havde faaet fat i hinandens Haand, væltede en brusende Musikstrøm sig ud over deres Hoveder.

„Du godeste, hvad er det?" spurgte Sidse og standsede.

Niels lurede med det ene Øre til Vejrs. „Det er et Orværk."

„Aa! Jeg saa før en forfærdelig stor Indretning med nogle lange, blanke Stænger ligesom en stor Lirenkassen . . . hvor var det nu? Ih, men det er jo dernede i Gavlen! Kom og lad os gaa derned."

„Jamen det er jo helt oppe over Hanebjælken!"

Ved en Opsynsmands Hjælp fandt de Vej op til Omgangen, men maatte slaa sig til Ro mellem en Del Skrivebøger og Landkort, da Pladsen ved Orgelet var optagen.

Tonebruset slog over i Salmen: „Dejlig er Jorden."

Niels stod stille og lyttede. „Det er nydeligt at høre paa. Det er ligesom i Køge Kirke."

„Ih men der staar jo Jørgen!" skreg Sidse vildt og fo'r af Sted.

Niels saa til Siden og fik Øje paa Svogeren, der stod andægtig med Hatten i Haanden og en blinkende Draabe i det ene Øje.

„Men hvor er Karen?" spurgte Sidse.

Jørgen saa paa hende og gabede. „Hvad?"

„Jeg siger: Hvor har du gjort af Karen?"

„Karen?"

„Ja."

„Er hun itte med jer?"

„Næ nu er det dog rent forskrækkeligt!“ Sidse vendte sig bleg mod sin Mand. „Hun er rendt fra ham.“

„Naa,“ svarede Niels med et højst upassende Galgenlune, „saa grattelerer jeg, Svoger. Det plejer ellers itte at gaa saa glat med at blive a' med det Rak, hæ hæ hæ!“

„Jeg ved dog itte, hvor du kan staa og grine ad saadan noget.“ Hun vendte sig atter mod Broderen. „Menneske dog, hvad gør du nu?“

„Hvad?“

„Jeg siger: hvad gør du dog nu?“

„Jeg ved itte.“

Niels mente, at dersom de skulde hitte hende, saa var det ikke det galeste, at de gav sig til at søge efter hende.

De gik alle ned paa Gulvet og knejste til højre og venstre; men da Sidse hele Tiden vilde holde Niels i Haanden, var de kun i Stand til at formere Kæden i meget ringe Udstrækning.

Efter at have spurgt og søgt i en halv Times Tid lykkedes det Jørgen — at blive borte med.

Hvad Sidse ikke havde været ulykkelig før, blev hun nu; men Niels trøstede hende med, at de vidste jo begge, hvor de skulde „losere“, nemlig i „Gule Nøgle“.

„Jørgen hitter aldrig i Verden ud i „Gule Nøgle,“ mente Sidse. Hun var lige ved at græde.

„Jo vist gør han saa.“

„Og hvordan slipper de ud i Aften, naar alting er forbi?“

„Det er der gode Raad for,“ mente Niels, „for hvis itte at de gaar af dem selv, saa bliver de smidt ud af Politiet.“

Sidse gyste ved at høre det forfærdelige Ord „Politiet“.

„Nu bare op med Vingerne, Mor!“ brød Niels ud og hævede Armene storkeagtig. „Vi er kommet herind for at faa Vind under Ferene.“

Sidse overgav med et Suk sin Broder og Svigerinde til deres drøvelige Skæbne og priste sin Lykke, at hun vidste sit eget Liv sikret.

Om Aftenen var Niels og Sidse i Tivoli, hvor der blev kørt saaledes omkring med deres Sanser, at de til sidst hverken vidste ud eller ind. Med Hovederne fulde af brusende Toner, farvede Blus og svirrende Ildhjul gav de sig Kl. 11 paa Vej ud til Niels's Næstsøskendebarns Konefar, som Niels i Forvejen havde brevvekslet med om Natteherberg.

Sidses lille runde Krop sank ned i Sengen som en død Klump. „Aa bevare mig vel, hvor er jeg dog træt!“

Men hvor udperket hun var, evnede hun dog ikke at falde i Søvn. Dagens tusinde Indtryk snurrede i hendes Hoved uden Ophør. Og saa Børnene, Børnene! Gud maatte vide, om de var levende eller døde! Det var for hende, som om de stakkels forladte Skabninger opholdt sig et eller andet Sted paa den anden Side af Jordkloden og var givne tusinde rædselsfulde Muligheder i Vold.

Efter gammel Vane stillede Ægteparret Kl. 4 næste Morgen; men da Husets Herre ikke var vant til at lade sig til Syne paa denne Tid af Døgnet, og det jo kun lidet nyttede, at de tog saa tidlig til Byen, maatte de gaa og drysse omkring i Haven og paa Vejen i et Par Timer.

Sidse sad da den meste Tid. „Aa dems itte jeg

er saadan i mine Knæer, at jeg næsten itte kan flytte Skankerne!“

Niels havde sit her . . . æh! . . . over Bagredet; men han mente, at det linnede nok i de indvendige Bøsninger, naar Maskineriet kom rigtig i Gang.

Sidse sukkede og saa sig om. „Ad hvad Kant tror du, Svendstrup ligger?“

„Det kan jeg itte saa lige sige dig, Mor; men efter Solen maa det være ad den Kant der.“

Hun stod en Stund tavs og saa langelig ud i Sydvest. „Niels . . . skal vi itte ta' hjem?“

„Hm, ja . . . a!“ Han stod lidt og grundede og spyttede. „Det var kaske det klogeste at liste af henad Middag.“

„Ja lad os, lad os!“ Hun blev paa een Gang saa kærlig, og Søvnen, der havde siddet og misset i Øjnene, veg for et straalende Liv.

„Men vi skulde jo op paa Rundetaarn. Saa kan du vel itte vinde derop?“

„Aa er det noget at snakke om!“ svarede hun i en Tone, som om hun turde tage en Sneglegang til Solen paa sin Samvittighed.

Under Morgenmaaltidet maatte Husets Pige to Gange ind med en ny Ladning Brød.

„Det er saadan et strebeserendes Liv, man fører i disse Dage,“ ytrede Niels som en Slags Undskyldning for, at han langede saa tit ud efter Brødbakken.

„Spis bare, spis bare!“ bød Slagteren og lo med nogle sære dybe, indvendige Lyde.

Endelig blev Niels færdig og tørrede Smørret af Munden. „Nu vilde jeg bare ønske, at alle fattige Mennesker var saa mætte som jeg. Saa kan I da itte sige aan't, end at jeg er god mod de fattige, hæ hæ hæ!“

Efter at have sagt Farvel og takket mange Gange for den gode Behandling vandrede Ægteparret ad Hovedstaden til. Sidse købte et Par „Basser“ og en Appelsin til Børnene, hvorefter hun og Niels styrede Gangen mod Rundetaarn.

„Pu . . . h!“ stønnede den lille Kone, da de naaede op til Døren, hvor Sneglegangen ender. „Næ det var dog et grusomt Arbede at komme herop. Jeg vilde saamænd itte gøre den Tur om igen for en hel Krone.“

„Jo saamænd vilde du saa, Mor.“

„Næ, jeg gjorde det itte . . . men hvordan var det . . . fik du itte Appelsinen? Det er bedst, jeg faar hende, for jeg er bange, du maser hende, naar du sætter dig.“

Han rakte hende Frugten, men idet hun tog efter den, smuttede den ud af Papiret, faldt fra hende og tog til at rulle ned ad Skraaningen.

„Ih du forb . . .!“ Og af Sted fo'r hun i vildeste Fart efter den trillende Kugle.

„Hæ hæ hæ . . . æ . . . æ!“ lo Niels og gik nogle Trin ud imod Ydermuren for at se saa længe som muligt paa Væddeløbet.

Først efter et stift Kvarters Venten fik han atter Øje paa sin Hustrus røde, sveddryppende Aasyn.

„Var det dog itte forskrækkeligt!“ stønnede hun halvkvalt. „Jeg maatte saamænd helt nør til Porten efter hende.“

„Hæ hæ hæ hæ!“

„Ja „hæ hæ hæ“! Du kan sagtens staa og grine. Det var ene og alene din Skyld, din Flab; du kunde ladt vær' at smide hende.“

„Smide hende? Du havde jo faaet fat paa hende.“

„Ja vist havde jeg faaet fat paa hende,“ vrængede den lille vrede Kone. „Men saadan er du altid —

bare staa og grine og gnadre, saa snart man kommer en Smule galt af Sted.“

Da de kom op paa Platformen og kastede Blikket ned over de røde Tage, gik der en Gysen gennem Sidses Legeme, som om hun med eet var bleven kastet ud over en bundløs Afgrund.

„Nej nej nej!“ stønnede hun ligbleg og trykkede sig ind mod sin Mand.

„Ja, er det dog itte en myrdelig Højde?“

„Nej, nej, jeg kan itte taale det i mit Hoved.“ Hun gik hen og satte sig paa Bænken, men fo'r i næste Nu op. „Kan vi se Svendstrup?“

„Er du tosset! Svendstrup er jo seks Mil borte.“

„Hvad er det for noget Vand der langt nede? Det er da vel aldrig Køge Bugt?“

„Jo, det er Køge Bugt.“

„Nej dog! Er-det-Køge-Bugt!“ Hun fik Taarer i Øjnene ved Tanken om, at hun paa denne fjerne Del af Jordkloden kunde se den kære hjemlige Køge Bugt.

De gik rundt og tog Nørrebro og Omlandet i Øjesyn.

„Og det er Sverig derovre,“ oplyste Niels.

„Nej, det er dog vel itte sandt! Men hvad er det for noget stort graat noget der langt ude?“

„Det er . . . ja hvad er det nu?“ Niels vred Mund og pinte sin Hukommelse. „Det er Hveen . . . det er den Ø, hvor Tyge Brahe han sad og kig . . .“

Sidse gav her et Skrig og fo'r hen imod Døren, hvor Karens Straahat kom til Syne. „Stod jeg ikke lige nyssens og tænkte paa . . . har du hittet Jørgen?“

„Nej, nu har jeg dog aldrig set saa galt! Er I her?“

„Jamen hør dog, hvad jeg siger! Har du hittet min Bror?“

„Han er jo lige i Hælene paa mig.“

Jørgens Hoved kilede sig frem imellem Karens Lænd og Dørkarmen og saa med gabende Forbavselse paa Søsteren og Svogeren.

Der blev en Glæde, en Udskiftning af Spørgsmaal og Svar.

„Men kom nu her!“ Sidse drog Karen til sig ved Skørtet. „Dette her er dog det værste, vi har set endnu!“

„Nej h'jane h'jane dog!“ sandede Karen. Hendes Ben skjalv, saa Skørterne rystede.

Jørgen blev askegraa, Øjnene traadte frem i Hulerne, Munden aabnede sig og blev staaende.

„Ja, er det dog itte en grusom Højde!“ spurgte Sidse stolt, som om det var hendes Højde. „Og se der . . . det er Køge Bugt,“ vedblev hun og pegede paa Øresund. „Nej, hvordan er det . . . aa dems itte jeg er rent tosset i mit Hoved! . . . Men se nu der, Jørgen, det graa der langt ude, det er Hveen.“

„Hvad?“

„Jeg siger: det graa der langt ude det er Hveen.“

„Naa.“

„Det var der, Tykke Brahe han sad fangen i 18 Aar.“

„Ja, man kender 'ed itte.“

Selskabet tog Vejen til Udstillingen, som det maatte se endnu en Gang.

Jørgen var stadig bagefter og gik i en ren Utilregneligheds-Tilstand af Undren og Forbavselse. „Man er et Høvede, man har ingenting nært, derfor

saa forsnaar man itte uden det haane a' ed," var hans stadige Klage.

I Vaabensamlingen kom Niels Grejsen i Kast med en fin Yngling, der stod i Smug og tegnede et Vrængebillede af ham i sin Skitsebog.

„Undskyld, højstærede!" bad den unge Mand og bukkede, da Niels rakte Hals for at kigge i Bogen.

„Aa, ingen Forseelse, hæ, hæ!" Niels bukkede igen.

De kom i Snak om Granater og Skydevaaben og mange andre Ting. Den unge Tegner stod med et smørret Smil og gottede sig over Mandens store Hoved og saa hvert Øjeblik Lejlighed til at føje et Par Streger til Billedet.

„Gammel Soldat, hva'? Med i 64?"

„Ja, de siger saa."

Ynglingen drog paa Skulderen. „En forbandet flov Historie."

Niels tørrede sig om Næsen og fik en hel Bunke lune Rynker om den ene Mundvig. „Maa man være saa visnæset at spørge: Er Herren højre eller venstre?"

„Højstærede, jeg er ikke Politiker, jeg er Maler, k u n Maler."

„Naa saadan! Maler? Saa skulde De male vos af, som vi sad i Skanserne den 18de April."

„S a d . . .?"

Niels sukkede skamfuld og nærmede sig fortrolig. „De skulde bare vide rigtig, hvordan det hele gik til. I Steden for at skyde og rette op paa Skanserne sad vi i Krogene og svøbte vos ind i Fodposer og Dækkener og græd, saa Vandet drev nør ad vore Bukser . . . jeg fik til sidst den ene Støvle næsten helt fuld af Vand."

„Hm . . ."

„Niels dog!“ hvæste Sidse irettesættende og hev ham i Albuen.

„Nu kan Herren jo skrive noget af den Bullenting under Betrækket,“ sluttede Niels Grejsen og gik med rejst Nakke videre.

„Du er jo dog tosset, Menneske!“ skændte Sidse.

„Han kunde la' vær' at tegne mig af. Du skulde sikke et Par Øren, han havde givet mig — ligesom et Par Jernbane-Singenaler.“

Kl. 11 om Aftenen styrede Niels Grejsen og Sidse ud ad den velkendte graa, ensomme Jordvej mod Hjemmet, den Vej, som de havde gaaet tusinde Gange med Trin saa tunge og trætte og dog med higende Sind. Sidse gik med Hjertet oppe i Aanderøret og kiggede mellem Pilene.

„Det er dog fælt, som du render, Mor.“

De mødte en Mand, der ganske rolig hilste Godaften og ønskede dem „Velkommen hjem fra Rejsen!“

Aa Gud være lovet for denne rolige Klang i hans Røst! Saa var Huset da hverken brændt eller faldet ned.

Hun kilede af i Forvejen. Jo, jo — der laa det, lige bestemt som det havde ligget i Gaar Morges, med de hvide Vægge lysende i Stjerneskæret. Hun blev helt rørt og ligesom omfavnede Huset med al sin Hjemkærligheds Varme. Om de nu ogsaa var levende derinde? Jo, det var de nok, det var de nok.

Hun dundrede paa Døren, kiggede ind ad Vinduet og bankede atter paa. Hunden gøede af alle Kræfter inde under en Dyne, kunde hun høre.

„Vil de itte op?“ spurgte Niels lidt ængstelig henne fra Vejen.

Jo, jo — endelig!

Børnene og Hunden kom farende ud imod dem, alle hylende af Glæde, de første rendte paa Gulvet i det bare Linned.

„Jaja jaja, lad vos nu faa tændt et Lys!“ tyssede Niels. „Gaa væk, Mor . . . se, havde jeg itte lige nær trillet over Drengen!“

„Og der er ingen Ulykke sket?“ spurgte Sidse.

Børnene tog til at raabe i Munden paa hinanden, at den gule Høne havde lagt et Vindæg.

„Men dog!“ Sidse blev helt ængstelig. „Bare hun dog itte skal komme i Vane med det!“

Men Niels slog stort ad hende med Haanden; en saa ringe Tildragelse mægtede ikke at sætte hans Sind i Røre i en Stund som denne.

Appelsinen og Basserne kom frem og vakte en sand Svimmelhed af Glæde hos Børnene, der kunde smage København i hver Mundfuld. Drengen kravlede op paa sin Faders Knæ og blev rent borte med samt sin Bolle mellem hans store Arme.

„Aa bevare mig vel, saadan en Rejse!“ udbrød Sidse og slog med begge Hænder efter Pigebørnene. „Der vil blive noget at fortælle,“ tilføjede hun og slog atter med Haanden som for at tilkendegive, at det kunde ikke nytte at begynde i Nat.

Uden at Niels gisnede det mindste, fik hun i en Fart Kaffekedlen paa Kog som en Slags vældig Afslutning paa Festlighederne. Snart sad hele den lykkelige Arbejderfamilie om Bordet, hyllet i duftende Kaffeange. Indtrykkene fra Rejsen strømmede frem i levende Flomme, Niels slog sig paa Laaret og lo ad Sidse, der havde danset Gallepade nør ad Rundetaarn, Sidse fortalte om kongelige Senge,

om Ædelstene og Guldpeberbøsser . . . aa, de havde Minder at leve paa nu i en hel Menneskealder.

„Men Vorherre ske evig Lov og Tak, at vi slap lykkelig og vel fra det!“ sagde Sidse med foldede Hænder og saa op mod Bjælken. „Saadan en Rejse gør man itte mere end een Gang i sit Liv,“ lagde hun til og ligesom lovede Vorherre, at de ikke oftere skulde friste ham med Bønner om Skærmelse i en saa vanskelig Affære.

Da Niels opdagede, at Drengen var ved at falde i Søvn, svøbte han Frakken tæt om hans lille halvnøgne Krop og drog ham ind til sig. Længe sad han og saa paa hans sunde Ansigt, lod saa Blikket glide hen over de andre Børn, fæstede det endelig paa sin milde, rødkindede Hustru og faldt derefter i Tanker.

Sidse kastede Blikket til ham: „Sikke du sidder og glor!“

Niels var helt borte i dybsindige Betragtninger over Guds gaadefulde Verdensorden.

„Ja, jeg sidder og tænker paa,“ sagde han ligesom i drømmende Overskue over Jordelivet, „hvorfor vi nu skal være saa lykkelige frem for saa mange andre Mennesker.“

„Ja — man forstaar det itte.“

PAA AFSTAND

(1889)

„Saa, nu gaar Toget! Farvel, Søster! Sæt dig saa midt paa Bænken! Der er mindst Træk.“

„Det skal jeg nok,“ lovede hun og rakte Haanden ud. „Hils dem nu derhjemme! Og Tak for de Dage, jeg har været hos jer!“

„Selv Tak!“

„Bare I nu kunde faa en rigtig god Juleaften!“

„Jeg længes i hvert Fald svært efter nogen Mad.“

„Du har jo heller ikke spist noget hele Dagen.“

„Jeg har ikke kunnet, jeg ved ikke . . . naa, hils nu Mor og sig, at vi har det godt.“

Den unge Pige saa alvorlig paa ham. „Niels, I har det ikke godt.“

„Snak! Sig nu bare, som jeg be'r dig . . . Farvel, Farvel!“

Toget bruste af Sted, den unge Lærer tog Vejen mod sit Hjem bag Skoven.

Mørk i Sindet vandrede han ad ensomme Stier mellem Graner og Hasselbuske, medens Dagslyset langsomt døde hen, og Vinden slog med vilde Svøb i det kobberbrune Løv, der dækkede Skovbunden.

Han lagde Mærke til, hvorledes Vinden en Gang

imellem ligesom satte sig paa Lur: Lad nu Bladene tro, jeg er gaaet min Vej. — Saa fo'r den paa een Gang frem med et kaad-ondskabsfuldt „Hysst!“ der fik alle de smaa forkrøblede Blade til at springe op i Forskrækkelse, fare over hverandre som Millioner smaa, brune Dyr, kile af Sted i vild Rædsel, alle i samme Retning, indtil Vinden kastede sig midt ind i Myldret, rejste en susende Hvirvel-Søjle og splittede med et grinende Hyl Bladene.

Langt borte fra hørte han endnu Toget dure i Frostluften.

„Sig til Mor, at vi har det godt.“

Hvor havde han nu egentlig kunnet staa der — lige paa Tærskelen til Julen — og lyve saa tykt? Mundvigene drog sig ned til et bittert Smil: „Jojo, vi har det godt!“

Tankerne fo'r op i en vild Hvirvel, der gjorde ham ør.

Han satte sig paa en væltet Stamme og fremtog af sin Brystlomme et Brev, som han nys havde faaet paa Posthuset.

„Kære Svoger! Jeg vilde bare ønske dig og Sofie og Børnene en glædelig Jul. Jeg kommer lige fra en Rejse og har hele Dagen været opfyldt af Længsel og Spænding. Det er godt en Gang imellem at se sig selv, sit Hjem paa Afstand, se alt i et skønnere og sandere Lys end under de ensformige Hverdagsforhold. Og det er det velsignede ved den store Højtid, at den særlig opfordrer . . .“

Han stak Brevet i Lommen, han vidste, at der nu kom en lille Prædiken til ham, noget om „Tilfredshed med Livets Kaar“ og „Fred paa Jorden“.

Han rejste sig, skubbede Hatten tilbage og lod Lommetørklædet glide over sin fugtig-kolde Pande. Aa, disse pinagtige Tider med Kamp og Kvakleri paa alle Leder! „Fred paa Jorden?“ Ja maaske i de riges Huse, hvor man ikke kender det Spøgelse, der lister sig ind i saa mange Smaahjem og lukker med sine graa Hornruder for alle milde Udsyner, samtidig med at det fylder Stuen med Savnets og Bitterhedens Os. „Fred paa Jorden!“ Ja, det kunde Englene sagtens synge, disse smaa, glade Romantikere, der selv lever af Luft og Solskin og ingen Brug har for Kroner og Øre; men naar man nu lever i en Verden, hvor hver evige Mundfuld af Lykkens Luft skal købes med Penge, og man saa at sige er fordømt til at dele Skæbne med Buddha-Præsterne: aldrig at faa Lov til at røre ved Penge — ja, saa er det bedst at tale saa sagte om Freden og Glæden paa Jorden. Dersom den kære Svoger rigtig vidste, hvordan der kæmpedes i Agerup Skole for at faa Brødet til at strække til for 7 Mennesker, dersom han vidste, at Husfaderen i denne Skole maatte skæve angest til Bager- og Købmandsbod, hver Gang han kom paa Gaden, og at Husmoderen i Gaar havde grædt for sin Mands Søster, fordi hun ikke kunde komme i Kirke Juledag — hendes Kaabe var rød som en Ræv og fuld af Stopninger — ja, saa vilde han maaske have vredet sig lidt paa Stolen, inden han ønskede „Glædelig Fest!“

Hvorfor skulde hans Højsædestøtter ogsaa lande paa denne fattige Kyst, hvor han næsten kunde have nødig at nøjes med Huder til Klæder og hugge sig igennem med Røver-Øksen? Det var paa saadanne Steder, man blev Socialist og fyldtes med Trang til at gøre Oprør mod alle kommunale, statslige og kirkelige Myndigheder, fyldtes med en

Bitterhed, der gjorde Sindet pjaltet og sønderrevet, fordi man af Hensyn til Kone og Børn maatte holde sig kønt i Skindet og indskrænke sine oprørske Gerninger til at bide Tænderne sammen bag Mundkurven.

At dog ogsaa den Skuffelse med Lønningstillæget skulde komme i Dag, lige til Julen!

Sogneraadet havde om Formiddagen holdt et kort Møde i Skolen for at lægge sidste Haand paa Ligningen, og da han efter Mødet havde spurgt Formanden, den lille tykke Jens Jensen, om han saa fik det Lønningstillæg, han søgte om, havde Jens trukket paa Akslen og pebet med sin Griserøst: „Det er none skidte Tider, Pet'sen! Vi har pinte itte Raad til det, Pet'sen.“ Da havde det kogt op i ham med Harm mod Sogneraadet, mod alle Mennesker, og da havde han gjort noget, som han under almindelige Omstændigheder ikke vilde have gjort: jaget to fattige Børn fra sin Dør. Han havde staaet i Sovekammeret og set to lasede „Tøser“ komme ind i Gaarden med deres lange Poser, og i et Anfald af Arrighed havde han hugget Vinduet tilbage og raabt ud: „I faar ikke noget! Gaa til Sogneraadet! Værsgod — omkring!“

Han standsede ved Leddet ud til Markvejen og drog Vejret langt. Fra Byen ovre bag Bakkerne kom i det samme Juleklokkernes bløde Malmtoner glidende, baarne af Vinden i til- og aftagende Bølgedrag. En ny Følelse af Mismod trængte sig op i ham ved Tanken om al den Sang, der nu strømmede ud over Landet fra de mange aabne Taarnlemme, og al den højstemte Glæde, der svarede i Hjerterne, de Hjerter, som kunde synge: „Glade Jul!“

Sandt at sige havde han indtil dette Øjeblik kun tænkt saare lidt paa den kommende Højtid. Rent

forretningsmæssigt havde han som sædvanlig købt et lille Grantræ, som Sofie og Børnene havde lavet Pynt til, den første med Suk paa Suk, Børnene med en mindre støjende Optagethed end ellers. De skulde vel sagtens træde den sædvanlige Runddans om Træet og lyve barnlig i Toner om Glæden, der var Jordens Gæst i Dag, blive forbavsede over Gaver til to Øre og folde Hænderne kønt ved den dampende Risengrød; men den egentlige Juleglæde, den store, varme Stemning, som faar alle Greninger i Sindet til at skælve, den vilde han for sit Vedkommende ikke faa Del i, Sofie heller ikke, det vidste han.

Han lagde Armen paa Leddet og bøjede Hovedet ned imod den. Klokkeklangen hørte op og døde hen med et Par udviskede Efterlyde; — han blev staaende.

— — Der knalder saa mange Revolverskud i vor Tid. Var det underligt? Hvad var Meningen med dette usle Liv, dette dræbende, ensformige Trav i Taage? Hvad skal vi her? Hvorfor aandede Gud i Jordklumpen og skabte i den en Hjerne, som i festlige Stunder hvælver en Himmel med glimrende Forhaabninger over sig, men som i næste Øjeblik, naar Sværmerne springer og falder som glødende Kul paa Issen, skælver af Angest og Raadvildhed i Mørket? Hvad var Meningen med Livskampen, den Kamp, der for saa mange Sjæle spænder fra Livets første Graad til Livets sidste Suk, og som dog i saa uendelig mange Tilfælde er lige saa virkningsløs i Menneskemylderet som et Aandepust ud i Verdensrummet?

Han vaktes af sine Tanker, derved at Vinden slyngede en Sky af isnende Snestøv op omkring ham . . . Hvad for noget! Himmel og Jord i et fygende Uvejr!

Idet han lukkede Leddet op, kom han til at kaste Blikket ind i Skoven og opdagede da en kvindelig Skikkelse, der møjsommelig arbejdede sig frem ad Vejen, med et Greneknippe paa Ryggen og en Bylt under Armen. Han stod lidt og saa paa hende. Paa een Gang segnede hun ned paa Vejen. Var det ikke Dorte? Han gik hen til hende.

„Vorherre ske Tak, at De kom, Petersen! Jeg kan ikke mere.“

„Hvor har Dorte været henne?“

„Jeg har været ovre hos min gamle Husbond paa Sørup Mark med noget Spind,“ gispede hun. „Og da jeg skulde igennem Skoven ilel, saa mente jeg, at jeg med det samme kunde sanke mig et Par Pinde; men jeg naar aldrig hjem i dette Herrens Vejr.“

„Er De træt?“

Hun lagde Haanden paa Brystet. „Det er rent galt med Vejret og Kræfterne siden den lange Sygdom her i Foraaret.“

„Knippet kommer Dorte i hvert Fald til at . . . Halloj!“ Han maatte fare af Sted efter sin Hat, der blev slynget over i en Tjørn.

„Knippet kommer De i hvert Fald til at lade ligge,“ gentog han, da han kom tilbage. „Og saa maa jeg se at støtte Dorte lidt. Kom her, lad os prøve!“

Han tog hende ved Armen og ledsagede hende et Stykke ud ad Markvejen, men mærkede snart, at han ingen Steder kom med hende.

Det var blevet mørkt, og Uvejret tog til.

„Vi maa prøve igen, Dorte.“

I smaa Ture med lange Hvileophold imellem naaede de et godt Stykke ud paa den aabne Mark; men her kom de bort fra Vejen og gik vild.

„Jeg kan ikke mere," stønnede hun og sank ned i Sneen.

Hvad skulde han gøre? Gaa fra hende? Skaffe Hjælp? Ja hvorhen . . .? Hvor var Byen . . .? Han saa raadvild ud i det døde, graa Rum, hvor Sneen hvirvledes om for alle Vinde.

„Lad mig prøve, om jeg ikke . . . ja, det kan ikke nytte, det er Livet om at gøre."

Han tog hende paa sine Arme, stampede paa maa og faa hen over en Pløjemark og naaede et Dige.

„Nej, det gaar ikke."

En kvalfuld Mathed slappede hans Knæled og ligesom udhulede hans Underliv; først nu mærkede han ret Slappelsen efter Dagens Faste.

„Kom, vi maa sætte os ind i Krogen der og se Vejret an."

I Ly af en gammel Pil, der hældede sin Skærm af Vidjer ud over Digets Side, sad de en Stund og snakkede, medens Sneen dyngede sig op paa deres Klæder og lagde sig i Driver om deres Fødder. Han blev mere og mere faamælt, sad og stirrede ud i det fygende Rum og rystede som en febersyg. I Syn paa Syn fremstillede Hjemmet sig for ham: Juletræet med Pynten, Sofie og Børnene, der angestfuldt ventende gik og saa ud i Uvejret . . .

Dorte, der var saa vant til den Slags Ture, sad rolig sammensunken og smaasnakkede. „Jeg gad vide, hvordan Tøserne har det. Jeg jog dem ud med Poserne i Morges og har ikke set dem siden."

Han maatte tvinge Svaret frem: „De har det nok godt."

Det sved med Anger og Selvnag i hans Hjerte. Hvor havde han kunnet gøre det? Var han da bleven en ren Djævel, der forbitrede baade sig selv og andre Livet? Og hvad var saa hans Kamp,

naar det rigtig kom til Stykket? Hvad havde ikke denne fattige, brystsvage Enke og hendes stakkels Børn gennemgaaet af Savn, af Sult og Lidelse? Han saa deres Stue: det vaade Lergulv, Kalkvæggens grønne Skjolder, den fattige Seng, hvor hun saa ofte laa syg, Børnenes pjaltede Skørter . . . og saa sit eget Hjem, hvor der vel løb nogle Smaafolk med lappede Klæder, men hvor der dog i Grunden var saa hyggeligt, saa lunt, og hvor endnu aldrig nogen havde savnet sit gode, varme Mælkebrød Morgen og Aften.

Der gik en lille Kone derhjemme . . . Han syntes, han aldrig havde kendt hende rigtig før nu. Hvor var hun dog i Grunden en lille god Kone, saa arbejdsom, saa kærlig. Nylig havde han læst, at Kelterne paa skytisk Vis tog Kvinderne med i Krigen, for at de kunde yde Hjælp ved at forbinde Saar og trøste syge. Han havde haft hende med i Krigen. Og havde hun ikke ofte forbundet hans Saar? Naar hun selv gik og sukkede i Krogene, var saa ikke den væsentligste Grund den, at hun aldrig blev færdig med Forbindings-Arbejdet, fordi der stadig kom ny Saar?

Aa, dette kære, varme Hjem, som han saa ofte havde vanhelliget med sin Bitterheds Aande, denne trofaste, udholdende Hustru, som han saa tit havde givet vrede Ord til Løn for hendes Slid! Og Børnene, disse smaa glade Trøstere med de milde Øjne . . . Børnene!

Han klemte Knoerne mod Tindingerne og bøjede Hovedet ned imod sine Knæer. En lammende Mathed lagde sig over ham, atter og atter mærkede han i sit Indre denne kvalfulde Tomhed, denne gravende Svie. Han blev ræd for, at Kræfterne vilde slippe op, dersom denne Ventetid skulde vare længe endnu.

Som om Dorte havde gættet hans Tanker, tog hun en lille Pakke frem af sin Bylt og viklede Papiret af.

„Petersen, De maa have lidt at styrke Dem paa, ellers staar De det ikke igennem.“

„Hvad er det?“

„Det er et Stykke Mad.“

Han holdt Haanden op for Øjnene og sad en Stund tavs. Da bøjede han sig med eet hen imod hende og brast i Graad.

„Men, Petersen, hvad er der dog?“

„Jeg ved ikke . . . det er saadant et forunderligt Tilfælde. Tak, Dorte, Tak! Men . . . jeg kan ikke.“

„Jo vist kan De. Vi maa se at hjælpe paa hinanden, som vi bedst kan. Tag nu det lille Stykke!“

Hvor sulten han var, maatte han dog tvinge den første Bid i sig; men han følte, at Maden gjorde ham godt, og da han fik rigtig Smag paa den, vakte den en næsten dyrisk Forslugenhed hos ham.

Dorte gumlede og snakkede uafbrudt. „Hvem skulde tænkt det, at vi to skulde komme til at sidde herude og spise Juleaftens-Nadvere sammen!“

„Nej, det havde jeg mindst tænkt paa. Gud give dog, Vejret vilde lægge sig lidt!“

„Jeg er bange, det bliver værre og ikke bedre.“

„Saa maa vi støjle af paa Lykke og Fromme; for dette her er den visse Død.“

„Jaja, lad os nu se lidt; jeg er saa træt.“

De var blevne fuldstændig hvide begge to, og Vandet drev fra deres Ansigter.

Han sank hen i død Hvile og var ved at sove; men da kom Bevidstheden farende fra sit Baghold og jog Tankerne op, en vild Rædsel slog ind i Mylderet og snurrede alt rundt i et vanvittigt Sus.

Du evige Gud, om han nu aldrig mere fik sit Hjem at se!

Det tog til at flimre med røde Gnister for hans Øjne, og en Hær af vilde Forestillinger gik igennem Hovedet —, snart var det en Avis med noget om „To ihjelfrosne“, snart en Stue med nedrullede Gardiner, Kranse . . . Han fyldtes med en Gru, som han aldrig før havde kendt, vaagnede til et forstærket Liv, bad om Redning og gav Gud store, hellige Løfter. Han skulde tage Livskampen op som en Mand, aldrig skulde Gud høre en Klage af hans Mund mere, han skulde være saa lykkelig, bare han maatte leve, faa Lov at elske, arbejde, leve, leve . . .

Dorte havde holdt op med sin Snak og sad med bøjet Hoved, som om hun sov.

Han ruskede i hende. „Vi maa ikke sove, det gaar ikke an.“

„Man trænger saa haardt.“

„Ja men det er Døden.“

„Ja hvad saa?“

Han forstod ikke, hvor hun kunde sige dette, han forstod ikke, hvor noget Menneske kunde ønske sig Døden.

„Det er de to Tøser,“ sagde hun, „ellers er det mig saamænd lige kært med det hele.“

Slappelsen i hans Blod havde fremkaldt en syngende Lyd for hans Øren, en lang, klangfuld Tone, der mindede ham om Klokkernes hendøende Efterlyde, og i det samme væltede Julens stærke Stemning sig over ham med al Længslens Fortvivlelse.

Han sprang op og rystede Sneen af sig. „Vi maa og skal frem! Kom her!“

Da Klokken var 9, traadte den unge Lærer sammen med Dorte og hendes to Smaapiger ind i Skolens Gang.

Uvejret, der havde raset om dem i tre Timer, havde omsider lagt sig saa vidt, at de havde kunnet tage Kending af Skoven og derved finde Retningen mod Byen. Ved næsten overmenneskelige Anstrengelser var det lykkedes dem at naa den halve Fjerdingvej over Marken, og nu stod de her i den varme Stegeluft og skyggede med Haanden for det stærke Lys, der straalede dem i Møde.

„Gud være takket!“ udbrød han. „Det er, som jeg var sluppet ind i Himmerig.“ Han kom til at græde og maatte holde sig ved sin Hustru, men rettede sig igen: „Nu skal vi holde Jul som aldrig før, Dorte og Børnene med.“

Han drog sin Hustru ind i Sovekammeret og trykkede hende op mod sit Bryst. „Sofie, jeg har lært noget i Aften, jeg har for første Gang set mig selv og mit Hjem — paa Afstand.“

FRA RERSØ OG TISSØ-EGNEN

(1890)

En vemodig, rødlig Glans laa over Rersøs øde Natur. Som duggede Spejle sendte Regnvands-Pytterne i Hedeengene en mat Lysning op i Luften, en enlig Maage stod og drømte paa en Sten ved den sydlige Kyst, medens et Par Ryler strøg med ilsom Flugt hen over Vandfladen, Bakkedragene ind imod Land tegnede sig med lange, hendøende Bølgelinjer mod Himlen, alt laa omflydt af saltagtige Luftstrømme med Dunster af Tang og opskyllede Havdyr.

Rersø har oprindelig været en Ø. Man vandrer over gammel Havbund, naar man tager Vejen over det smalle Fed, der fører ud til Halvøen. Paa begge Sider har man Havet, Store Bælt, der ved Højvande og uroligt Vejr helt overskyller Feddet adskillige Gange hver Vinter.

I ørkenagtig Ensomhed laa Skolen paa den flade Sandmark ud imod Kysten nordpaa*). Den nedgaaende Sol flammede i dens Vinduer og ydede derved en Smule Oplivelse i det tungsindige Landskab. Skolestuen var fuld af Mennesker, og gennem de aabne Vinduer tonede Salmesang ud over Feddet.

---

*) Den er senere bleven flyttet op til Byen Rersø.

Vejen gaar videre vestpaa til Rersø By, der ligger paa et Højdedrag midt paa Halvøens Østside. Man har herfra Udsyn over den sydlige Vig til Fastlandet, der tager sig overmaade tillokkende ud med sine høje, bølgende Marker og sin rige Træ-vækst.

Rersø skal i gamle Dage have været helt over-groet med Skov, der stod saa tæt, at naar en Kat sprang fra et Tag hen i et Træ, saa kunde den vandre hele Halvøen rundt i Skovtoppene. Nu er her saa at sige ikke et ordentligt Træ; Svenskerne brændte alt 1658—60; men endnu finder man i Jorden Levninger af Skoven, og flere Navne som „Skovagrene“ og „Skovvejen“ tyder paa, at der er noget i Sagnet om den store Skov.

Mange af Rersøs Jorder er bakkede. Ude mod Vest rejser en forreven Klint paa et halvt Hun-drede Fods Højde sig som en fast Lerdæmning mod Havet. Vestvinden sætter med støjende Over-mod ind fra Bæltet, men støder Panden mod den urokkelige Væg; hylende og fortumlet af Stødet ba-sker den om sig til alle Sider, søger Vej op igen-nem Kløfterne og vælter sig rasende ind over Mar-kerne, hvor den ulykkelige Sæd maa undgælde for Klintens Uforskammethed. „Her bliver næsten al-drig nogen Sæd paa det nærmeste Strøg langs Klin-ten,“ klagede en Gaardmand, „for Vinden staar op af Gabene og pisker alt ned.“

Naar det paa varme Dage hænder, at det tager til at mudre op i Synsranden med smaa Skyer, der efterhaanden samler sig til et mørkt Hele, da hed-der det: „Nu bygges Arken“ (d. e. nu bliver det Regn). At man inde i Landet kender Rersøernes Glæde over den svalende og frugtbargørende Regn, synes at fremgaa af det vestsjællandske Ord: „Ude

paa Rersø lukker de Vinduerne op, og saa lader de det regne, saa længe det vil.“ En Gang hændte det, fortælles der, at der i lang Tid havde hersket stor Tørke paa Halvøen. Saa gik Skipper Anders Sørensen til Præsten og bad ham skaffe Regn. — „Ja kan I blive enige om Dagen, saa skal jeg skaffe Regn.“ — Anders samlede Bønderne; men den ene vilde have Regn om Mandagen, den anden om Tirsdagen o. s. fr. Følgen blev, at det hele blev til bare Vand, men ikke Regn.

Ingemann har kaldt Store Bælt „de store Strømmes Bælt“; han kunde ogsaa med god Ret have kaldt det de store Bølgers Bælt; thi naar Veststormen rejser sig i sin Vælde og kommer farende som et Kobbel hujende Vilddyr, da kan Bæltet hvæse og sætte nogle mægtige Rygrade til Vejrs. Her er Liv i Naturen, naar Regnen skyller, og Stormen leger Himmelspræt med Havets hvide Katte, naar de hushøje Bølger slynges bragende mod Klinten, knuses, opløses og fyger sammen med Regnen ind over Land, saa hele Halvøen skjules under mørke, susende Vandskyer. Naar et saadant Uvejrs Mørke lægger sig over Rersø, da hedder det inde i Landet: „Nu sværter de Vadmel paa Rersø.“

Om Rersøs oprindelige Bebyggelse fortæller et Sagn følgende: Paa den sorte Døds Tid flygtede en Mand ud paa den øde Halvø for at undgaa Sygdommen, byggede sig en Hytte og hjalp sig, som han kunde. Som han sidder en Aften, banker det paa Døren, og en Mandsrøst synger:

„Luk op for Ridder Ranke
med de lange Skanke
og den forgyldte Fod!“

Manden blev der om Natten, og da han næste

Dag tog bort, udtalte han mange gode Ord om Rersø og sagde bl. a., at Gæstfrihed skulde for Fremtiden være en af Rersøs Dyder.

Gæstfrit blev i hvert Fald min ringe Person modtaget i den Gaard, hvor jeg tog ind. Hvad der nærmest havde fristet mig til at tage ud paa den afsides liggende Halvø, var et Rygte om, at der i en gammel Gaard fandtes et Brev fra Dronning Margretes Tid.

„Om det er fra hendes Tid, det ved jeg ikke, men gammelt er det," sagde min Vært. „Kender De Sagnet om Dronning Margrete?"

„Nej."

„Aa, det er alle Rersøers Stolthed!"

Manden — der for Resten var en fremmed paa Halvøen og „lidt uden for Bondestanden" — fortalte nu livlig og kvikt:

„Det var under Krigen med Kong Albrekt, at Dronningen en Gang kom drivende hertil paa en Vragstump og blev reddet af en Fisker, som førte hende op til en Gaardmand, Hans Hansen, hvor hun saa var i tre Dage. Ingen Mennesker havde nogen Mening om, hvad hun var for en Madam, og selv snakkede hun ikke om noget. Hun boede den Gang paa Kallundborg Slot, og da Hans Hansen saa lige skulde til Kallundborg med Brænde, fik hun Lov at age med. Om Morgenen, da de skulde køre, fik hun sit Øllebrød og sin Sild tillige med de andre, og saa jollede Hans og Margrete af. Den Gang de saa naaede Ornum Enge paa Aagaards Jorder, en halv Mils Vej her nordøst paa, saa maatte Manden holde og bede. Vips! springer han ind over Grøften og napper en Visk Hø af en Stak. — „Det er jo ikke din Jord," siger Dronningen. — „Hvad skal jeg gøre? Øgene er udasede og forsultne." — Saa lægger han sig

til at sove, og imens gaar Margrete og skridter en Lod paa en 70 Tdr. Land ind, men snakker ikke om noget.

Naa, saa lunter de af igen. „Hvor kører du hen med dit Brænde, naar du kommer til Kallundborg?“ — „Jeg kører vel sagtens op paa Torvet, som jeg er vant.“ — „Du skulde prøve at køre ind paa Slottet.“ — „Hæ, de vilde nok grine godt ad os, naar vi kom jollende i saadan en Kasse.“ — „Ja, du skulde dog prøve det.“ — Hun fik til sidst snakket ham for, og de kører op til Slottet. Men da de kommer til Porten, og Vagten begynder at gøre Honnør, sætter han hende en Albue i Siden: „Der kan du se, nu har de begyndt at gøre Nar ad os.“ — „Jaja, kør nu bare hen for Trappen.“ — Det gjorde han. Margrete stod af og bad en Tjener om at tage sig af Heste og Vogn. — „Værsgod og gaa indenfor!“ bad hun. Naada, sikken et Par Gloøjne han satte op! For nu kunde han jo forstaa, hvem hun var. Saa blev der dækket Bord med Knive og Gafler; men da Dronningen nok kunde se, at Manden ikke forstod at haandtere den Slags Redskaber, saa siger hun: „Brug Fingrene, Hans!“ — Ja, det var han ogsaa bedst vant til. Og saa gik det.

Naa, saa vilde han sige Farvel og Tak; men Dronningen hun svarede og sagde, at han skulde blive lige saa længe i hendes Hus, som hun havde været i hans. Og det maatte han føje hende i. — Hvad Hans fik for Brændet, det ved man ikke noget om; men nogen Tid efter fik Rersøerne Brev fra Dronningen om, at de skulde have Ornum „som Bedested paa Kallundborgvejen“. Og der har alle Rersø 16 Gaardmænd endnu hver en Lod. Desuden gav hun Rersøerne fri for alle Tiender, og denne Lettelse har holdt sig til den Dag i Dag,

saa vi kender ikke noget herude, der hedder Konge- eller Præste- eller Kirketiende.“

Hvad Brevet vedrører, da fortalte Manden, at en gammel Amtmand — det var Bille — for en Del Aar siden havde indfundet sig i den paagældende Gaard og bedet om at faa Papiret at se; men Manden, som ejede Gaarden, var ræd for, at der var noget under den Gæstefærd. „Og hvem der ikke fik noget Brev at se, det var Hs. Højvelbaarenhed.“

„Saa kan det vel ikke hjælpe, jeg gaar derhen?“

„Jo, nu skal jeg følge med Dem.“

Et Øjeblik efter stod vi i Gaardmandens Stue, hvor alt laa skjult i Tusmørket. Om vi maatte titte lidt i de gamle Papirer? Jo, der var ikke det mindste i Vejen. Der blev tændt en Tællepraas, og en ung Pige kom slæbende med en Kasse, fuld af ældgamle Papirer, der fyldte Stuen med en sælsom historisk Duft. Øverst laa tre kongelige Pergaments-Skrivelser med vedhæftede Vokssegl i store dinglende Træ-Kapsler. Skriften var saa afbleget og tilsnavset, at det var vanskeligt at tyde den.

Med den søvnige Praas imellem os sad min Fælle og jeg en Stund ved Bordenden og stak Hovederne ned i den ældste Skrivelse, der var udstedt af Kristjan den Første 1454 og indeholdt en Stadfæstelse af de Rettigheder, som Rersøerne havde haft fra tidligere Tid.

„Hør, ved De hvad, det bliver en sejg en at komme igennem,“ sagde jeg.

„Jaja, lad os nu se,“ trøstede min Hjælper og tog fat paa maa og faa: „„. . . at vi med vort Elſkelige Raad, ſom her hos Os ere, have ſkionnet og overveyet den“ . . . Hvad staar der?“

„Lad os se en Gang: „Armod, Tynge og Affald . . .““

„Rigtigt! „. . . . Armod, Tynge og Affald, ſom

disse Brev Viiser Vore fattige Vaarnede paa Rederse . . .“

„Lad os se længere nede: „. . . enhver dennem skal aarligen give en half Tønde Smør af de toe Koer, som de haver, til Gaardsholds Pendinge, og hver demnem toe Skilling Grott til Dags Værks Pendinge . . . og den Tønde Sild, som de nu omstunder pleier at give til Vort Slot Callundborg, den fordrage Vi dem nu i dette Aar og saa fremdeles saalænge som Vor Naade tilsiger . . .“

Pu—h! Det havde holdt haardt at komme saa langt. Vi saa paa hinanden og sukkede. Og efter endnu et lille Bed blev vi stiltiende enige om at stede de gamle Papirer til Hvile igen i Kisten.

Rersø By er en Samling af gamle Gaarde og Huse, spredte i vildsomme Gyder og Krinkelkroge. Man kommer uvilkaarlig til at tænke paa, at en eller anden lunefuld Kæmpe vist en Gang har haft en Pose, fuld af Huse, som han har hældt ud mellem hverandre paa Bakken; thi Boligerne ligger klods op ad hverandre, uden Spor af Plan, vendende i alle mulige Retninger. Og ind imellem Bygningerne vrider sig et Utal af snevre Veje og Stier, som det er haabløst for en fremmed at ville hitte Rede i. En ubehagelig stram Lugt siger en, at man her er i en By, hvor der tumles med Havets finnede Skabninger. De fleste af Husene er fattige og forfaldne, Gaderne ligger i Pløre, Stank og Uhygge møder en overalt. Og dog er Rersø Bønder og Fiskere ret velstaaende Folk, der nok kunde sætte lidt Skik paa deres Stad; men Sagen er den, at Tiden er løben fra dem; Tilstandene paa Rersø er i mangt og meget, som de var i det øvrige Land for — ja, for mange Aar tilbage. Man kan endnu finde en Bondestue herude, som staar ganske i den samme Orden, som den stod i paa

Stavnsbaands-Løsningens Tid. — Det gamle Byhorn, der bærer Aarstallet 1811, bruges endnu, naar Bysens Folk skal kaldes sammen til Gadestævne; derimod er det ikke mere Skik som i forrige Tider at slagte Grisen inde i Stuen i feststemte Naboers Nærværelse, ejheller hævdholdes mere den gamle Skik ved Jordefærd, at Ligtoget paa den en Mil lange Vej til Helsinge Kirke gjorde Holdt ved en bestemt Bakke og lod Brændevinsflasken fra Gildeshuset gaa fra Vogn til Vogn. Troen paa, at den store Sten, som ligger ud for Kroen, vender sig, hver Gang den lugter nybagt Brød, har nok ogsaa tabt sig. Men ellers holder Rersøerne godt fast paa alt, hvad de har faaet fra Fædrene.

„Ja, vi er gammeldags herude," tilstod en Mand, „vi har hverken fine Stuer eller fine Klæder; men Købmændene vil gerne have fat i os, for vi har Mønten, som de fine Bønder ikke har."

I Stuerne spores i Reglen den Orden og Renlighed, som de vestsjællandske Bondestuer har Ry for fra gammel Tid, og man faar det Indtryk, at der er stoppet godt med Klæder bag Skabsdørene, og at det bugner med Linned og Dynevaar under Kistelaagene. For Resten er det i de senere Aar gaaet tilbage for Bønderne. „Og nu kommer den Tid, da Gaardene skal udstykkes til Børnene — og hvad saa?" Ogsaa med Fiskeriet er det gaaet tilbage; men der sælges dog endnu en Mængde Fisk til Opkøbere, som kommer inde fra Landet, endog indtil 5 Mile bortefra.

Det er i god Samklang med al anden gammeldags Ordning, at Gaardmændene har deres Lodder paa otte forskellige Steder, vidt spredte fra hinanden. Ejerne har Navn af Vester- og Østermændene efter den Del af Byen, de bor i. Ved den Udskiftning, der fandt Sted 1821, og en anden,

der først foregik 1852, blev de frugtbare højtliggende Agre og de store flade, Strandenge, hvis Bund er fuld af Havdyrskaller, nogenlunde ligelig fordelte efter deres Værd mellem Gaardene. Kun 4—8 Malkekøer evner Bønderne at holde paa deres 60—70 Tdr. Land; men til Gengæld feder de nogle Stude og sælger hvert Aar et Par Stykker af disse.

Man ser paa Rersøernes Ansigter, at de kender baade Sommertidens Solbrand og Sludtidens Barskhed. Kun faa Steder møder man saa sunde, brune, kraftige Mennesker som her. Vejr og Hav har hærdet Slægtled efter Slægtled, under Arbejdet paa Havet og ved de rolige, gammeldags Sysler paa det aabne Land har Blod og Nerver vundet Styrke.

Til den legemlige Haardførhed svarer en vis Tæthed i Sindet, en støt, rolig Fasthed, som ikke er let at spille op med. De er trygge ved sig selv, disse Folk, og sidder utvivlsomt inde med en umaadelig Hoben Sindsro. Naar der inde i Landet sukkes i en regnfuld Høsttid: „Hvad skal vi gøre?“ — saa lyder Svaret: „Som de gør ude paa Rersø.“ — „Hvad gør de ude paa Rersø?“ — „De bier.“ — Rersøerne har sikkert mere Evne end de andre Sjællændere til at kunne bie, de tager Livet med Ro og kender ikke til Spræl. Derfor har det ogsaa været saa vanskeligt for opvakte Vestsjællændere at faa Rersøerne i Tale. Den gamle Slægt, der har været vant til fra Barnsben at have sin lille Halvø for sig selv, er mistroisk over for alt nyt og føler sig saa veltilfreds med de gamle, prøvede Livsformer, at den ikke finder nogen som helst Grund til at lukke Portene op for ny, forfløjne Tanker og Meninger. I politisk Henseende er den gammeldagshøjresindet, og man vil derfor let forstaa, at en konservativ Klub har fundet stor Tilslutning paa

Halvøen. Med den herlige Dronning Margrete i frisk Minde har Rersøfolkene fra gammel Tid set op med Respekt og loyal Hengivenhed til alt, hvad der staar i Forbindelse med Kronen og Regeringen. Trofast møder man frem ved Valgene og afgiver sin Stemme paa Højres Kandidat, men giver saa for Resten Politikken en god Dag, hvilket bl. a. kan ses deraf, at de allerfleste holder Venstres Blad, „Sorø Amtstidende“, fordi det bringer „mest Læsning“ og har de fleste Kundgørelser.

For øvrigt er Folkene paa Rersø venlige, trohjertige Mennesker, der lever sammen som een stor Familie. „Vi kunde slet ikke leve herude, dersom vi ikke stod os godt med hverandre,“ forklarede en Mand. „For ser De, vi har ingen Veje, vi maa køre over hverandres Marker, hvor det kan træffe. Og naar nu jeg skal ud med Vogn over Langelodderne og Dragslodderne og Hjortsønderlodderne og Poseagrene . . . ja saadan hedder Markerne, ok! der er mange, mange fler endnu . . . eller dersom det er, at jeg skal ud over Bakkerne derovre: Ølhavsbakkerne, Hønepulterne, Liseagrene og Stænkeagrene . . .

„Stop, De glemmer, hvad De vilde sige.“

„Næ vist ikke, lad mig nu snakke. Naar det nu er, at jeg skal ud over alle disse Marker, og Ejerne vilde komme og genne mig væk, ja saa vilde jeg naturligvis ogsaa koste dem, naar de kom paa mine Lodder, og paa den Maade blev det en ren Umulighed for os at komme ud paa vore Marker; for flyve igennem Luften med Heste og Vogn og Plove, det kan vi ikke; derfor saa er vi piskede til at nikke til hverandre og være fine Venner, om ogsaa at vi somme Tider kunde have Lyst til at bide Hovedet af hinanden — hæ hæ hæ!“

Saa glider Livet med Slid og Slæb, med gammel-

dags Tilfredshed og Glæde, Aarene føjer sig til Fortiden med de samme Oplevelser, de samme Sagn og Minder fra de gamle, tætte Skove og fra „de store Strømmes Bælt“. Og bliver Duften af Fisk og Møddinger for stram, forvandler Rersøernes gamle Fjende, Vestvinden, sig til Ven og kommer fejende over Strandengene, suser ind i de gamle Gyder og fortrænger Stanken med sin friske Saltduft.

Men — det kan ikke skjules — der kommer ogsaa andre Luftninger. Hvor godt end Rersøfolkene med trofast Vedhængen ved Fædrenes Sæd og Skik har søgt at holde Aandsstrømmene fra det øvrige Land ude, saa har de dog ikke evnet at spærre det smalle Fed godt nok mod den ny Tids Liv og Røre. En Olding udtalte sin Klage over, at det vist snart var ude med den gode gamle Fred paa Rersø. „For nogle Aar siden kom her en ny Mand, som gav sig af med at politisere, og nu er her allerede ikke saa faa, der er blevne politikgale.“ Ved forrige Valg var der tre, der svigtede den gamle Fane og gik ind under en ny, og ved sidste Valg var Tallet allerede vokset til tolv. Hertil kommer, at baade den grundtvigske Højskolebevægelse og Indre Mission har begyndt at bore sig ind i det før saa rolige Samfund. „Ud med jer!“ lyder det manende til Ungdommen. „Ud over Feddet, ud over Bæltet — til Fyn, til Jylland — og se at faa frisket Sindet op ved Kundskaber og ny Tanker!“ De gamle knurrer, men det nytter ikke, de unge letter paa Vingerne og sætter af Sted, 6—8 Stykker har allerede prøvet Flugten og er komne tilbage med Mærker af Højskolens Indflydelse. At Ungdommen føler Trang til at dygtiggøre sig til Livet, kan ogsaa ses deraf, at Aftenskolen trives vel herude.

Lad Rersøerne vaagne til højre eller til venstre — bare de vaagner. Hidtil har de kun i ringe Mon kendt til selverhvervede aandelige Værdier, men tæret paa gammel Arv og fulgt Fædrene i Hælene. Særtegnende i saa Henseende er et vestsjællandsk Mundheld, der siger: „Snakke bagefter — det gør de paa Rersø“. Men — som sagt — adskillige Tegn tyder paa, at det tager til at gære i Folkegrunden herude, og den Tid kan komme, da der skyder en frodig Grøde op af denne længe udhvilte Grund; thi der er utvivlsomt Kræfter i de brune Bønder og Fiskere paa Rersø.

Som en stor, flad Tallerken, fuld af blaaligt Vand, ligger Tissø mellem Højlandet omkring Bjerre og Skovene ved Selchausdal.

Naar man fra Sæbygaard, Esbern Snares gamle Herresæde, hvor han efter Sagnet brækkede Halsen ved et Fald fra en Trappe, vandrer ad Vejen nordpaa, har man en lille Sø, Bliden, paa højre Haand og Tissø paa venstre; det er med en vis Ængstelse, man skæver efter Vandstanden i disse to Søer, thi „naar Tissø og Bliden render sammen, saa forgaar Verden“. Og Angesten faar en Tilsætning af højtidelig Alvor, naar man hører, at paa Bunden af Bliden ligger en Kirkeklokke, der ringer hver Juleaften.

Tissøs Bredder er i det hele flade, men Kystlandet højner sig til alle Sider temmelig stærkt op imod det omliggende Land. Fra et Højdepunkt paa den skovklædte Klint Øst for Søen, ser man paa den modsatte Side af denne Lille og Store Fuglede og Jordløse Kirker og den røde, smilende Beks

Kro, der ligger i Nærheden af den Lavning, hvor Halleby Aa løber ud i Søen.

Selchausdal Slot er en ny Bygning, to Stokværk høj, med et Længdefløj og to Sidefløje, omgivne af Grave. Paa Siden ind imod Avlsgaarden findes over Hovedindgangen et kantet Taarn med Spir. Overmaade kønt tager Slottet sig ud, naar man ser det fra et højtliggende Træhus i Haven; Forgrunden dannes af Grønninger med slanke Naaletræer, der halvt skjuler de blanke Grave, medens Bygningen, rødhvid og skifertakt, ligger i Baggrunden i et Ly af høje Skovtræer. Ved en Gennemhugning i Læplantningen mod Vest har man Udkig til Tissø, der lyser op i Landskabet som en stor, mat Sølvflade.

Vi gør et lille Sving sydøstpaa, for at overvære en Gudstjeneste i Solbjærg, Udsognet til Ørslev. Vi er her i en Bygd, der har været og er Skuepladsen for varme aandelige Kampe. Det ryster i Folkemulden ved Klangen af stærke Salmer, Uro og sjælelig Søgen ligger i Luften over Sognene.

Kirken staar med et Forventningens Skær om sine hvide Flader og skuer ud efter de talrige Vogne og vandrende Skarer, der stævner ind imod den fra alle Sider. „Nu kommer han!“ lyder det fra Kirkebakken, hvor en Flok søndagsklædte Mennesker tager til at knejse. En Jagtvogn ruller ind imellem Husene og Kirkemuren, bagi sidder en tætbygget lille Mand med et rødligt Ansigt, prydet med et kraftigt, graat Mund- og Fipskæg. Som han sidder der, indsvøbt i sin Kappe, dampende paa sin Pibe, bred og kraftig, er der en god Del Myndighed, en vis høvdingeagtig Selvfølelse i hans

Holdning; men et mildt Skær glider over hans Aasyn, idet han nikkende og hilsende modtager Kirkegængernes ærefrygtsfulde Hylding. Det er Vilhelm Beck.

Kirken fyldes af jævne Mænd og Kvinder, næsten alle sammen Bønder, fattige og Krøblinger fra Vejskellene, ikke Folk fra selve Sognet, thi Solbjærgerne kører til et Nabosogn, hvor en grundtvigsk Præst har vundet deres Hjerter, medens til Gengæld adskillige af dennes Sognefolk søger til Ørslev Kirke. Her er Folk af alle Aldere, Folk, der har kørt eller vandret Mil for at høre den navnkundige Præst — i Midtgangen, paa Orgelforhøjningen, i Koret, paa Trappen op til Prædikestolen, overalt er der stuvende fuldt. En dyb, vemodig Alvor præger alles Aasyn, medens Indgangsbønnen bedes; men i samme Nu som Orglet falder ind, rejser Hovederne sig, og et Salmebrus af stærke Røster slaar op mod Hvælvingerne. Lang Tid tager Messen og Salmesangen. Saa hører vi en Prædiken om Djævelen og Helvede, om Spillekatarr og Dansekatarr, om Syndens Løn og de helliges Lykke. Ikke ved Aandrighedens fængende Gnist, ikke ved Inderlighedens varme Glød, men ved en jævnt knitrende Vækkelses-Ild faar Ordene Evne til at tænde i Sindene. Billedrig og kraftig former Talen sig om sin Hovedtanke. Man forstaar, at disse sikkert rammende Lignelser fra Dagliglivet, disse dristige Vittigheder, disse Gys for Flammerne fra Helvede maa røre op i en Kreds af jævne Almuesfolk og sætte Lag af Alvor fast i Hjerterne. I tre til fire Timer varer Gudstjenesten, nogle af Tilhørerne synker sammen og synes ved deres Hovednik at sige Ja til alt; men de fleste holder Spændigheden oppe til det sidste, uagtet de har været

oppe fra Kl. 4 om Morgenen og maaske vandret en Mil eller to i en stegende Solhede.

Stundom hænder det endog, at Folk, der har overværet Først-Tjenesten i Solbjærg, iler af Sted efter Præsten for at faa endnu en fire Timers Løftelse i Ørslev Kirke. Om Efteraaret og Vinteren tænder man i Reglen straks Lamperne ved Sidst-Tjenestens Begyndelse, da man dog forud ved, at Højtideligheden vil trække ud til den mørke Nat. Hver Lørdag hele Aaret rundt er der Skriftemaals-Tjeneste i en af Kirkerne, paa en Tid af Aaret tillige Gudstjeneste om Onsdagen, og hver Gang varer Højtideligheden 3—4 Timer. Der arbejdes i Ørslev og Solbjærg. Og samtidig med, at Pastor Beck passer sin omfattende Gerning i Hjemmet, er han i Reglen paa Færde i det øvrige Land de 5 Dage om Ugen. Det kan hænde, at han om Mandagen tager sig en lille Udflugt til Skagen, prædiker og taler med Vennerne om Tirsdagen, ruller af Sted ned til Kongeaaen om Onsdagen, prædiker om Torsdagen og vender saa — frisk og fornøjet — hjem om Fredagen for at tage fat paa det vældige Arbejde, skriftlige og mundtlige, som venter ham der*). Arbejdet er ham en Lyst, Træthed en ukendt Fornemmelse, Sundhed og Livsglæde straaler ud af hans Aasyn, dette rødmussede, kraftige Aasyn, der taler om Nerver af Jern og om et sjæleligt Velvære, der ikke har et eneste sygt Punkt.

I Solbjærg Sogn ligger Solbjærggaarden og Hammeldrupgaarden. Som et Vidnesbyrd om „Landalmuens Tilstand i selve Siellands visse Egne“ for 100 Aar siden skal vi her efter Maanedsskriftet

*) Han fik sig senere en Hjælper.

„Iris“ og efter, hvad vi har hørt fortælle paa selve Stedet, meddele nogle Træk af en mærkelig Jordefærd, som foregik fra den sidst nævnte Gaard d. 19. Januar 1795.

Den 76aarige Jens Jensen*) var død og skulde jordes paa Solbjærg Kirkegaard. Hammeldrupgaarden, der for en Del Aar tilbage var gaaet op i Luer, var først nylig kommen i Jens Jensens eller rettere hans Søns Eje, efter at den længe havde staaet „ledig, ubeboet og endnu ikke fuldbygt“. Den gamle Mand, der havde godt Vidnesbyrd fra sin tidligere Sognepræst, havde paa Grund af Alder og Svagelighed levet meget indesluttet. Som det synes, stod Gaardens Folk i venligt Forhold til de nærboende Aarslever (Sønderup Sogn), hvorimod de havde paadraget sig deres egne, fjernere boende Sognefolks Uvilje, nok er det, Aarsleverne og ikke Solbjærgerne blev bedt til „Ær-Øll“. Dette var en Tort, som de ærekære Solbjærgmænd ikke vilde finde sig i; Sognefogden fik Byhornet frem og sendte manende Toner ud over Byen, „Mænd, Koner, Karle, Piger, Drenge og Børn“ stimlede sammen og drøftede Sagen med al den Alvor og Kraft, som Byens Ære krævede. En i Sognet boende „Literatus“, Ejeren af Solbjærggaard, synes at have staaet bag hele Røret, men Solbjærgerne handlede.

Jordfæstelsesdagen kom, Markerne laa dækkede af et tykt Snelag, Jord og Himmel stod i Fog. I Sindene rasede en Ophidselse, som passede godt til den fygende Vinterdag. — Ovre i Ørslev Præstegaard stod den endnu kun halv paaklædte Pastor Hertel og underhandlede med en Solbjærgbonde, som han tilraadede et „roligt, kristeligt Forhold“.

---

*) Min Faders første Hustrus Oldefader. Forf.

„Betænk, hvad I Solbjærgmænd gør, Morten Pedersen! Er det kun om Øl og Brændevin at gøre, saa vil jeg give jer et Raad: at I skikker Bud til Hammeldrup-Manden (den afdødes Søn) og beder ham i al Skikkelighed, at han vil give jer By lidet Ær-Øll, at I kunne drikke hans Skaal.“ Men denne kristelige Formaning mødtes med den „hastigste Foragt“. Morten gik lige ud i Præstens Lo og fik hans tre Pundtærskere, der var fra Solbjærg, til at følge sig til den forestaaende Kamp.

Ud fra Hammeldrupgaarden drager et Ligtog paa 45 Mand. Vejen ad Solbjærggaard er spærret, hvorfor Toget maa gøre en lang Omvej ind i et andet Sogn. Ved Blæsinge Banker møder Solbjærgmændene med truende Næver Ligskaren og kræver Liget udleveret. (En Gang tidligere havde Solbjærgerne paa denne Maade frataget Aarsleverne et Lig og selv jordet det). Men Aarsleverne, der forud havde faaet Nys om Tingene, havde for Sikkerheds Skyld ladet deres Karle væbne sig med Stokke og Slagler, hvorhos Kisten var „naglet til Baaren“. Saa gaar det løs med Raab og Trusler, vel ogsaa med Knippelslag. Solbjærgerne, der ikke er væbnede, flygter hjem og raaber til Konerne, at de skal komme med Vognkæppe og Stænger, hvorhos de skikker Bud til Ørslev og Gierslev efter Forstærkning. Præsten og Degnen kommer kørende i Slæde og ser en stor Folkeskare samlet ved Kirken. Skoleholderen i Solbjærg, Studiosus Axel Kühl, hører en Mand sige, at Aarsleverne skal slaas ihjel.

Ved Kirkeporten mødes Skarerne igen, Luften genlyder af Raab og Skrig: „Den døde er ikke værdig til at ligge i kristen Jord“ o. s. v. Sognefogden, der er den skrappeste til at stifte Uorden, slaar Benene fra en af Ligbærerne, „slog og plu-

skede andre af Følget i Haaret". Et Par stærke Mænd „holdt Kirkeporten for Liget"; dog lykkedes det ved Præstens Mægling at faa den lukket op; men næppe har han vendt Flokken Ryggen, før Porten atter bliver smækket i. En voldsom Kamp opstaar, det knager og brager i den gamle Træport, atter bliver den aabnet og atter smækket i. Til sidst maa Præsten tale strenge Ord, der ogsaa hjælper saa vidt, at Ligbærerne faar Adgang til Kirkegaarden; men herinde gaar det atter løs, efter at Jordpaakastelsen har fundet Sted. Præsten fortæller selv i „Iris", at han skyndte sig ind i Kirken og stillede sig ved Alteret, hvor han „hørte en forvirret Tummel".

Der siges, at Hammeldrup-Manden omsider lovede Solbjærgerne „et lidet Ær-Øll", og at dette Løfte gjorde Ende paa Kampen; men dette er næppe rigtigt, thi bagefter indgav den omtalte Literatus paa Solbjærgernes Vegne en Klage til Øvrigheden med Krav paa at faa Hammeldrup-Manden dømt til forskellige Bøder for hans „usædvanlige Fremgangsmaade". Hvad Udslag Rettergangen fik, vides ikke; men Aarslev Karle blev for Eftertiden bedt med til alle Ær-Øll i deres Sogn som Løn for deres mandhaftige Optræden, og denne Hæder har de nydt lige til vore Dage, da al Indbydelse ved en slig Lejlighed er bortfalden.

Nattemørket rugede over Solbjærg.

„Hejda, op af Dynerne! Klokken er halv tre, „Bjørn" er i Selen og Vognen trukken frem! Husk paa, at Dagvognen gaar fra Ruds Vedby Kl. 4!"

Snart sad vi, lunt indpakkede, paa den lille

Vogn, og med et Smæld ud over Ørerne paa Islænderen rullede vi ud i Natten.

Alt paa Jorden ligger i Hvile, overhvælvet af den tavse Nat. Rødlig brænder Vega i Nordøst, lige i Nord staar Karlsvognen og peger med sin knækkede Stang ned paa Tjørnelunde By, overalt paa den store Hvælving blinker det med fine Blaalys, nu og da falder et Stjerneskud som en udkastet glødende Draabe.

Tanken bliver saa vaagen i denne store, højtidsfulde Stilhed, lytter efter Verdenslivets Pulsslag, søger udad og opad, op til de blaa Kloder, ind i fjerne Lystaagers Dybder og kommer som tusinde Gange før tilbage med den Melding: „Jeg hørte og saa intet, jeg blev svimmel.“ Men Sindet bæver af Ydmyghed, af al den Opbyggelsens Fylde, som kan hentes ved en Gudstjeneste i Nattens store Kirke.

Træerne staar stive og mørke om Kragerupgaard, en opskræmmet Krage basker med Vingerne og flyver bort til sine utallige sovende Fæller længere inde. En flygtig Tanke ofres de gamle Ejere af Gaarden, Ulfelderne og Friiserne og den virksomme Landmand Justitsraad Fogh, der siges at have været den første danske Avlsbruger, som dyrkede Kartofler.

Klokken er henimod 3. Et gult Skær viser sig i Øst, i Hytterne langs Vejen afrives Tændstikker, der lyser op over Senge, over halvnøgne Skikkelser, der misser med Øjnene hen imod Væg-Uret.

En enkelt Arbejdsmand slentrer allerede hen ad Vejen, med Spade og Skovl paa Nakken og Madbomme i Haanden. Hvor er hans Træsko tunge at drage!

„Godmorgen! Allerede paa Arbejde?“

„Ja, jeg har endda sovet lidt over mig.“

Han gravede Grøfter „paa Akkord“ og maatte „ile med at blive fær'.“

„Er det ikke lidt drøjt at tage fat saa tidlig om Morgenen?“

„Man er vant til Turen. Og saa er der fem Munde hjemme i Stuen.“

Vi kører videre, svøber os lunt ind i Kapperne, falder hen i tavse Overvejelser og ser stadig hans store Træsko ligesom slæbe efter hans Ben. „Man er vant til Turen.“ Hvad mon han har i Bommen? Vel sagtens en Bunke tykke, sammenbrækkede Brødhumpler med Fedt og Paalæg af fine Brødskiver, der skal tjene til dels at holde Fedtlagene skilte fra hinanden, dels at „agere Sul“. Kan han have et Par Kroner om Dagen, naar han „iler“? Hvordan mon han nu egentlig kommer til Rette med Mundene hjemme i Stuen . . .?

Vognen ruller ind i Ruds-Vedby, forbi Kroen og Stejns Broncebillede af Frederik den Syvende og standser omsider ved Posthuset. Intet Lys i Vinduerne, intet Tegn til Liv bag Murene. Jaja — en lille Vandring i Morgenens første Graalysning kan ogsaa have sine Tillokkelser.

Nær ved den hvide Kirke lyser en lille romantisk Sø med Stjernespejlinger, tætstaaende Træer og Buske hælder deres mørke Løvmasser ud over Bredderne og dækker over gaadefulde Lønkroge. Paa den ene Side af Vejen staar Vedbygaard, den 500 Aar gamle Hovedgaard, hvor Slægten Rud traadte sine Trin i henved 200 Aar, og hvor senere en Række Grubber, Bülower og Lützower var til Huse. De gamle Grave ligger dækkede af letdrivende Taager, og selve Gaarden med Træerne staar indhyllet i en blaalig Dæmring, der synes at dække over tusinde Sagn og Minder.

„Værsgod!“ byder en flink ung Mand. „De kan godt gaa indenfor.“

„Tak! Men jeg skulde med Postvognen.“

Han ser paa Uret. „Det varer det meste af en Snes Minutter endnu.“

Livet tager til at røre sig i Gaarden, man mærker Puslen i alle Kroge, ser Blink af blanke Mælkekar og Sving af Lemme, der slaas tilbage.

Gaardens Hovedbygninger bestaar af tre Fløje: et Forhus, en Sidebygning og et Baghus af meget tyk og stærk Grundmur i to Stokværk. For- og Baghuset er forsynede med Skydehuller, i Bagbygningens 2det Stokværk har Riddersalen været, og Kælderne under dette Hus bærer Spor af at have været nyttede til Fængsler; endnu i 1856 sad der for den ene Kælder en tyk Egedør med en lille firkantet Lem, der vel i gamle Dage havde knirket paa sine Hængsler, hver Gang Fangerne fik Mad. Om Borggaarden løber en bred Grav, en Bro af hugne Kampesten fører over Graven ud til Ladegaarden.

Om Thomas Kingo, der var Huslærer paa Vedbygaard hos Fru Lem Rud i Svenskekrigens Tid, fortælles følgende Sagn: Fra en af de svenske Generaler, som opholdt sig i hans Hjemby, Slangerup, havde han medført en Skrivelse, der skulde sikre Vedbygaards Folk mod voldelig Adfærd af svenske Hærfolk. En svensk Kornet brød sig dog ikke herom, men vilde med Vold tage en Hest ud af Stalden; Kingo overhuggede da Hestens Tømme, og Dyret søgte ind til sin Krybbe igen. Kornetten drog blank, og den unge Lærer rev ligeledes sit Værge fra Bælte; det kom dog ikke til videre Kamp imellem dem, thi Svenskeren faldt „i sine Sporer“ og maatte bede om Naade; men da Kingo senere red ud med to unge Mænd af

Ætten Grubbe, der havde lært ham at fægte, kom Kornetten bag paa ham og skød ham en Pistolkugle gennem Munden. For denne Gang slap Udaadsmanden med en alvorlig Tugtelse, men da han næste Aar atter kom til Gaarden og overfaldt Skytten, fik han en saadan Medhandling af denne, at han opgav Vejret med det samme.

Nu er Klokken henimod 4. — Posthornets Toner klinger fra Gaden til Tegn paa Dagvognens snarlige Afgang.

Saa gaar det med Sneglefart op ad Bakke og tung Rullen ned ad Bakke ad Jyderup til — Bakke op og Bakke ned.

En gammel, glad Bondemand sidder paa Forsædet og er sysselsat med at forvandle en Kardus „Petum“ til blaa Skyer. Ah, i Sandhed en stram Morgenduft! Naa, men han maa vist have noget at fortælle, den gamle Fyr.

„Her er nok mange Bakker paa denne Tur?“

„Næ, jeg har ingen Pakker.“

„Nej, jeg siger: her er nok mange Bakker her paa Egnen.“

„Ovsa — Bakker! Ja, det har De Ret i! Det er op og nør li'som med Jordmo'rens Fortjeneste, he he!“

Der var nu først „Snarebakken“ derovre (Esbern Snares Bakke). Aa bevares vel — saadant et Syn ud over det halve Land, lige til Slagelse og Kallundborg og helt ud til Stranden (Store Bælt). Saa var der „Bøgebjærg“ ovre i Rerslev Sogn. „Har De nogen Tid set de fem Stene?“

„Nej, jeg har aldrig været der.“

„Jo, der staar fem Stene paa den, lige saa store som Mennesker, og de har ogsaa en Gang væ't Mennesker, efter gammel Sigelse.“

„Hvordan da?“

„Ja, det er knapt, man kan gøre rigtig Forrede for det. Men det var da nok saadan, at der en Gang for mange Aar siden var seks Mand, som havde gjort falsk Ed paa Løve Ting, og da de saa gik hjem og kom op paa Bakken, saa blev de fortroldede og blev til Sten, li'som hun, Lotte, som man læste om, da man gik i Skole."

„Jamen De sagde jo, der var kun fem Stene."

„Meget rigtigt! For jeg skal sige Dem, den sæte — det var en skrutrygget Skrædder — han naaede ikke saa langt som de andre, han blev til Sten nøre paa Marken, og der staar han endnu og skrutter."

Der var sket mange underlige Ting i gamle Dage, forsikrede han og nikkede. Naada, dersom man kendte alt det, der laa gemt i alle disse Kæmpehøje og nede under alle disse Stendysser — baade Guld og Sølv og Tordenkiler! Her forgangent Aar hittede de ovre paa Tørvemosen ved Buskysminde to Guldringe, som de fik næsten 1000 Kroner for."

„Kender De ellers ingen gamle Sagn her fra Egnen?"

Han saa ned for sig, bakkede med dybsindig Tænksomhed og rev sig i Kindskæget: „Det er jo saadan, man gaar og slæber om med en hel Del gamle Sager i Kisten, men naar man skal bruge dem, kan man aldrig hitte dem."

Jo — saa fandt han da endelig en gammel Krønike om „Vedbygaards Kors", der staar paa venstre Side af Vejen mellem Vedby og Skellebjærg, tæt op til Gærdet ud for Gaarden Conradineslyst.

Det var en Jomfru fra Vedbygaard, som havde været til Fadders i Skellebjærg, men som paa Vejen hjem om Aftenen blev overfalden af to Mænd,

der skændede og dræbte hende. Liget blev kastet ud i en dyb Mose, som endnu paavises; men hendes lille Hund løb til Vedbygaard, klagede sig ynkelig og drog Folk med ud til Mosen, hvor man saa fandt Jomfruen. Ejeren af Vedbygaard rejste et Kors paa Stedet, og Sagnet melder, at da dette Kors raadnede op og faldt sammen, kunde ingen Moders Sjæl komme forbi Stedet om Aftenen, og paa Gaarden overfor udbrød Kvægsyge, hvorfor man maatte haste med at opsætte et nyt Kors, — det, der staar der endnu den Dag i Dag.

Dejlig er den stille Morgen, Luften har faaet et lysere Skær, Flagermusene tumler sig mellem Træerne langs Vejen, Stjernerne mattes og drager sig tilbage, medens Jordkuglen løfter sig i rødgult Halvlys og smiler op til Søster Venus, der endnu en kort Stund blusser som en stor glødende Knap. Uendelig varsomt lister Lyset sig frem, og det er, som der løfter sig Anelser ud fra alt, hvad Øjet vendes imod. En lille fin Luftning kommer glidende oppe fra Bakkesiden og stryger ned over Kløvermarken, hvor de mange smaa vaade Hoveder nikker: „Jo, vi er ved at vaagne.“ Kragerne kommer dragende fra Skovene, Køerne, der har ligget og tygget i Halvsøvne, hæver Bagkroppen, rejser sig, løfter Snuderne og krummer Ryggene. Fine, hvide Dampe ligger i spredte Drag over Moser og Marker, fjernt ude rager et Par Smaalunde op over Taagen som et Par mørkegrønne Øer, Møller og Stendysser stikker Toppene til Vejrs, som om de nu vaagner og ser forundrede ud over Taagens skarpt afgrænsede Flade.

Langsomt, langsomt vikler Morgenen sig ud af Nattens Spind og slipper Lys og Lyde ud i Rummet. Endelig rejser Solen sin Ildbue over Synsranden, Taagerne farves med rødt Lys og hæver

sig med gennemsynlige Toppe, der lidt efter lidt opløser sig og glider ud i Luften som hendøende Drømme, Skyerne træder frem af Morgendisen og former sig med rosenrøde Omrids, Fuglene svirrer ud fra alle Kanter og skifter Morgenhilsener, medens Lyset sejrssmilende blinker i Kornbladenes fine Vandhinder.

Ovre bag den store Kajemose viser sig i Dæmringen et udstrakt Alpeland med spidse og runde Toppe. Er det „Knøsen“ ved Skamstrup, der løfter sig over alle? Ogsaa Frydendals Skove ses som en grønlig Taagebræmme i Nordøst.

Paa et kort Stykke ruller Vognen langs Brynet af Skoven ved Kattrup og svinger derefter til højre over Halleby Aa. Kusken griber Hornet og gør et Forsøg paa at presse et Par Toner frem, men forgæves, det raller og hvæser i Messingrøret, men nej — ikke en Tone vil løsne sig fra Hylsteret; endelig, ligesom af Vanvare, farer et Par rædselsfulde Brøl ud i Luften, Vognen holder, Signalets Giver ser i Vejret, et Kvistvindue aabnes, bag et Flors Trækgardin kommer en hvid, mandlig Skikkelse til Syne — eller er det en kvindelig? — En Posttaske bliver hejset ned i et Reb, en anden Taske bindes fast i dens Sted og gaar til Vejrs, Vinduet lukker sig lydløst, og den hvide Skikkelse forsvinder i det gaadefulde Rum. Vognen kommer atter i Gang, man lægger sig tilbage i Sædet og folder sine Hænder med en tryg Følelse af at være paa god hjemlig dansk Grund.

Saa gaar det videre, forbi Skove og Bakker, mellem benved- og brombærklædte Grøfter, hvor Duggen perler i fine Spindelvævs-Strenge.

Skaritsøen . . .! Ja, der ligger den dejlige Skovsø nede til venstre, indfattet i Bøgenes og Sivenes grønne Ramme, gemmende sig hen i morgen-

lys Fred for Dryaderne, der skynder sig at tage et Morgenbad, før det urolige Dagsliv vælter sig ind i Skoven . . .

Hvo evner at udrede Traadene i den Løftelse, der griber Sindet i den gryende Morgen? Er det ikke, som der gaar hellige Aandepust over Verden, en vækkende, manende Aande fra Allivets Mund! Forunderligt — Millioner Gange har Morgenstjernen „sunget af Jubel“, medens Jorden lyttede i glad Skælven; men lige nyt, lige tryllende bliver Dagbrydningens Spil for Jordens Børn. Det rødner i Luften med Haab og Løfter, Sindets evig bankende Længsel efter den store Harmoni, som hver Dag søges, men aldrig findes, er ude paa Spejdertog . . . Hvad vil der komme? Er det muligt, at Adam og Eva ogsaa i Dag vil plukke Æbler af det farlige Træ? Er det store Suk, som gaar igennem Verden, ikke endelig forstummet? Lyder der ikke i Dæmringen en højtidsfuld Røst: „Jeg vil give Fred paa dette Sted!“ Jo, jo — i Dag maa alt det komme, som Hjertet venter, en Nyskabelse er foregaaet, en Sejershymne, vidunderlig blandet af Toner, Lys og Farver, løfter sig fra den vaagnende Jord!

MEGET, MEGET LYKKELIG

Ej, ej — Morgen!

Den unge Huslærer sprang ud af Sengen, gned Øjnene og fo'r hen og slog Vinduet tilbage.

Aa nej dog, sikken en Morgen — med blaa Dæmring og rødmende Himmel bag Skovpynten!

Tilbage til Stolen, den ene Sok ret paa, den anden vrangt paa — een to tre var han færdig. . : . Vente efter Te? Hvad brød han sig dog om Tevand — saadan en Dag! Nej, ud i den aabne, friske Natur, hvor der var Plads til Armene og Rum for alt det, der kriblede og jublede i Brystet!

Der gik han saa Time efter Time paa Markvejen, svingende med Stokken, seende over duvende Rugagre og store, grønne Kløvermarker, hvor de klare Vandperler laa og trillede over Bladene — troede, at han nød al Morgenens Trylleri og nød dog saa kun eet eneste: sine egne Tankers Lykke, det, der var sket for et Par Dage siden, og som kun hun og han vidste.

Hvor var han dog lykkelig! Og saa dette velsignede Sommervejr! Aa, Sommer, Sommer! I Aften vilde Halmen flamme paa Højene og Ungdommen tumle sig i Krusemyntens Duft ved Kil-

derne, og han selv — og hun — —! Hvor var han dog lyk-ke-lig!

Men Drengene . . .?

Han skyndte sig tilbage til Gaarden, slugte et Par Stykker Smørrebrød og en kold Kop Te og tog saa fat med sine tre smaa urolige Hoveder.

Og medens Drengene sad og skrev, vandrede han uden Rist og Hvile frem og tilbage paa Gulvet; han saa hverken deres Albuefægtninger eller deres Spillen med de spidse, røde Tunger, brød sig heller ikke om at se noget, for i Dag var al Lov og Orden hævet, og der var ikke andet i Verden, han brød sig om, end dette i Eftermiddag . . .

For tyvende Gang holdt han en Konvolut med Grevekrone og Navnetræk op for sine Øjne, tog det fine, glinsende Kort frem og læste:

J. B. Høeg-Rantzau og Frue udbede sig Æren af Hr. Hansens Nærværelse Lørdagen d. 23de, Eftmd. Kl. 6 til The dansant.

„The dansant"! Du store Kineser! „The dansant" hos en rigtig, virkelig Greve, paa et rigtigt, virkeligt . . . nej, ikke paa et rigtigt, virkeligt Grevskab, men dog paa en prægtig, hyggelig Proprietærgaard — og i Selskab med hende!

Hvo skulde have sagt, at den unge Mand, som gik der frem og tilbage og tumlede med sine lykkedrukne Tanker, var den samme mørke Pædagog, som havde gaaet den hele Vinter i en halv Fortvivlelse over sine tre uvorne Elever.

Hvilket Slid, hvilken Kval havde han dog ikke haft med disse tre smaa Herremandssønner, lige fra den Dag han holdt sit Indtog paa Gaarden!

„Her er Knægtene!“ havde Jægermesteren sagt og puffet dem frem. „Klø dem dygtig, de er baade dovne og uartige!“

„Ja — hm . . . jeg vil dog først prøve med . . . hm . . . Kærlighed.“

For Resten tre tilsyneladende opvakte Gutter. Øjnene stod paa dem som blanke Knapper, smidige var de som Katte, det havde han set, da de ved hans Komme entrede eller væltede sig fra Gren til Gren ned fra Toppen af den store Bøg, der stod midt i Gaardens Grønning. At de ogsaa sad inde med en vis Snarraadighed, det fik han et Vidnesbyrd om, da han i næste Øjeblik saa deres tre hvide Hoveder og seks oprakte Arme, den ene med en susende Pisk, fare af Sted paa en Enspændervogn ud af Gaarden, op ad Alleen, ivrig efterfulgt af Køretøjets Ejer, en tyk, gispende Slagter, der havde været uvarsom nok til at fjerne sig fra Vognen et Øjeblik.

Jo Liv var der til visse i de tre hvide Hoveder, ogsaa en vis frejdig Videlyst.

„Hr. Hansen,“ spurgte den mindste, da den første Religionstime var kommen vel i Gang, „hvordan ser Hareæg ud?“

„Haren føder levende Unger, min Dreng. Men nu skal vi ikke tale om Harer . . . det var nu denne lille Bog her: Vi kalder den Luthers Katekismus — kan I saa sige mig, hvem der har skrevet den?“

„H. C. Andersen!“ kom det kækt og uden Betænkning fra den ældste.

Og saadan gik Undervisningen i den første Time, frisk og let, tilmed krydret med smaa livlige Afbrydelser: „Av for Pokker!“ — „Ja, Kristjan maa ikke sidde og jage Griflen op i Næsen paa Emil . . . og lille Erhard maa ikke

sidde og bide sin store Taa, naar vi har Religion . . .“

Kærligheden blev prøvet i seks Timer og seks til; saa købte Hr. Hansen sig en Ende Spanskrør.

Men hvad hjalp det? Adspredthed og Formaninger, Spilopper og Formaninger, Fnisen og Formaninger, Storlatter og Klø, Klø, Klø — det var Dagenes Indhold.

Saa en Dag forsvandt Tugtemidlet.

„Hvem har taget mit Spanskrør?“

„Det har Kristjan og jeg, vi brugte det i Gaar til at genne den sorte Gris ind med . . . Hr. Hansen, skal jeg gaa ned og skære en Kæp i Steden?“

Det kom saa barnlig lige op i Øjnene paa Hr. Hansen, at han ikke var Menneske for at give andet Svar end et spøgefuldt Øredask.

Nogle mærkværdige Drenge! Barnlige, raske, tjenstvillige over alle Grænser, men fulde af Uvornhed og skabte for alt andet i Verden end Bog og Pen.

Ja, det var den Gang. Han havde været rent ulykkelig og gaaet og tvivlet om sit Kald til at være Lærer, havde vandret i mørke, sludfulde Aftener omkring i den store Herregaardshave og pint sig selv med det Spørgsmaal, om der i det hele taget var noget i Livet, han duede til, andet end at digte Gravsange. En for en havde han taget Drengene for sig, talt ud af sit Hjertes Inderlighed til dem og aftvunget dem Taarer i Strømme og Løfter i Skokketal; men naar de næste Dag mødte i Samling, var de ganske de samme igen, fniste og spyttede paa hinanden, sloges lige for hans aabne Øjne. Og han tampede dem, saa hans Arm sank med Stokken; men intet,

intet hjalp, og intet kunde de lære, og intet vilde de lære.

Senere fik han lidt Skik paa dem; men den hele Vinter havde været en lang, grufuld Kamptid med Kval og Harm.

Men saa var den store Dag kommen, da han fik Taarer og Løfter af hende, den lille Ungmø, der hele Vaaren igennem havde staaet som Maalet for hans Ønsker og Drømme, hende, som han hver Søndag fandt smilende og rødmende ved Vinduet, naar han — selv smilende og rødmende og flov over sin evige Paatrængenhed — kom spankende hen imod den vinløvsmykkede Lægebolig i den kære, hjemlige Landsby; — og fra den Dag, hun bøjede sit Hoved mod hans Bryst i Lysthuset, var hele hans Verden bleven forvandlet til et stort Lysthus, med Udsyn over den Have, som blev lukket for Adam og Eva. Ingen Mennesker kunde tænke, hvor de to var lykkelige, som de stod der med hinanden i Haanden og Taarer i Øjnene, uden Evne til at pine et levende Ord frem andet end „Gud ske Lov!“ — „Ja Gud ske Lov!“ — „Ja Gud ske Lov!“ — hele Tiden det samme. De kunde ikke forstaa det. At de nu var trolovede! At det nu var sagt, det Ord, der sætter det store Livsskel og faar to varme Strømme til at løbe sammen! Hvad vilde dog den og den sige . . .? Men ingen maatte faa det at vide — han var jo endnu saa ung, kun 20 Aar — og for at de ikke skulde slippe galt af Sted og røbe det skete med et „Du“, var det bedst, at de blev i den gamle Vane med „De“, ogsaa naar de var ene sammen. Nej ingen skulde have det at vide, de vilde have deres Lykke ganske for sig selv, lukke tæt for den fra alle Sider og mærke, hvordan den laa og vokste og svulmede derinde, indtil de saa en Dag

lukkede op for den, og alle Mennesker kom farende med Hænderne: „Næ . . æ!“

Endelig fik Drengene Lov og fo'r ud af Værelset. Et Øjeblik efter hørte han et Par af dem rulle ned ad Trappen med Brøl og Rabalder; men han gav kun lidt Agt paa Tummelen; thi det var saa almindeligt, at deres Hoveder rendte hurtigere ned ad Trappen end Benene.

I stiveste Puds stod han ved Spejlet og tog et sidste Overskue over sin ranke Person, strøg det store, lyse Haar tilbage, satte Panamahatten lidt paa Snurr og skød saa den hvide Vest frem: „Hm!“

Døren op, et stort, langt Pust ind over Bøger og Tavler, og saa een to tre ned ad Trappen!

„Hejda, hvorhen?“

„Til The dansant hos Grev Høeg-Rantzau.“

„Død og salte Pine! Hvor kender De Grev Høeg-Rantzau fra?“

„Aa, jeg kommer der med Doktor Hoffs i Villinge.“

„Vil De ikke ride?“

„Tak, Hr. Jægermester, jeg vil hellere skyde over Markerne, saa har jeg kun halvanden Mil. Jeg tænker desuden, at jeg bliver hjemme hos mine Forældre i Nat, og de har daarlig Plads til Hesten!“

„Jaja! Pas nu godt paa Dikke-Tøjet bag Vesten!“

„Ha ha ha!“ lo den unge Mand og skyndte sig at vende Ansigtet hen imod Alleen.

Saa gik det med flyvende Fart gennem Lunde og Bønderbyer, over Marker og Mosestier. Himlen var høj uden Maal og Grænse, fyldt af blaat, varmt Lys, Luften genlød af Lærkesang og kaade Svaleskrig, Millioner smaa bitte vingede Skabninger, for hvem Minutterne var Dage, Timerne

Maaneder eller Aar, svirrede mellem hverandre i Solen og lavede paa deres 24 Timer et indholdsrigt Stykke Verdenshistorie med Kampe, Elskov og Lykke. Hvidtjørnehækkerne var bugnende fulde af smaa hvide Knopper, ved Hagerup Skoles Gavl stod den vilde Vin og slog fornøjet ud med sine mange Hænder i Blæsten: „Goddag, Goddag, Hansen! God Fornøjelse!“

Paa Bavnebjærg Mose saa han en stor lodden Vibeunge ligge og baske ynkelig med Vingerne i et Tørvehul. „Aa, det Skind!“ Og med Fare for selv at dumpe i det brune Dyb bøjede han sig ud over Randen og reddede Staklen. En lille fattig Pige gik et Stykke derfra og pillede Blomster. Han tog sin Pung frem og raslede med dens Indhold, to gamle Fireskillinger, der var alt, hvad han i Øjeblikket ejede. „Se her, lille Ven, den skal du have.“ Han strøg hendes Haar: „Du er jo en rar lille Pige . . . men jeg maa nok skynde mig, jeg skal til Te hos Greven!“

Da han naaede op paa Bavnebjærg Bakke, laa Gaarden for ham i Dalen, med de røde Tage kiggende frem mellem Træerne og Dannebrog vajende paa den høje, hvide Stang. Han stod stille og holdt sig paa Brystet. Dernede var hun, hans elskelige, velsignede lille Erna, hans Pige . . . dernede bag de Træer, under det røde Tag!

Vestenvinden slog et Drag af Violin- og Fløjtetoner op om ham, og i samme Nu gennembævedes han af en næsten kvælende Lykkefølelse, en glædedrukken Anelsesfylde, der lod ham se og høre hende midt i et ubestemmeligt Virvar af Toner og Farver og klare Øjenstraaler. Og med en Fornemmelse af, at Brystet var ved at sprænges af Ungdom og Takfølelse kastede han sig paa Knæ, bøjede Hovedet ned i Hænderne og lod Taarerne

strømme i Græsset. „Aa, Gud, hvor er du god imod mig!“

Da han rejste sig, med Øjnene endnu fulde af Taarer, satte han Knoerne mod Brystet og saa ud. Han kunde have raabt med al Tankens Jubel ud i den lyse, duftfyldte Sommer: „Hvor er dog Livet dejligt!“

Og han følte, medens han fløj videre over Markvejen, at Luthers „Jammerdal“ laa tusinde Mile fra Dalen her. Aa, Luther, Luther, at sætte saadant et uovervejet Ord midt i Katekismussen! Men Morten havde ikke favnet Katrine Bora, da han skrev dette Ord, det var umuligt . . . Men hvad var det? De dansede jo i Lunden ved Haven! Se . . . hvide Kjoler, blaa flagrende Baand! Hans Hjerte tog til at banke af ny unævnelig Glæde og Spænding.

I det Øjeblik, han naaede Hjørnet af Lunden, var der en lille Haand, der drog en Gren til Side, han saa et Ansigt med to store, forskrækkede Øjne, snublede over en Sten og gispede et hurtigt Goddag. Hun, der havde opdaget ham for længe siden, allerede mens han var i Fart ned ad Bakken, men som ikke anede, at han alt var naaet ned til Lunden, slap Grenen med et lille Skrig og saa sig om i den dødeligste Angest, som om hun var ræd for at finde en hel Mængde Øjne og Øren i Nærheden af sit Hoved.

„Naa, Goddag, Hansen! Det var da godt, De endelig kom!“ hilste Greven paa sin jævne, venlige Vis.

Og den unge Mand, der var bare Blod, smilede og bukkede til alle Sider og fik midt i et særlig højtideligt Buk for Hendes Naade Grevinden et Puf bagfra af et galloperende Par og blev sendt lige midt ind i en Bunke klare Kjoler.

„Aa, om Forladelse! . . . Goddag, Goddag!“

Og alt opløste sig i Latter og Fornøjelse, der med eet Slag gjorde det af med hans Forlegenhed og gav hele Selskabet det Forløsningens Pust, som det i sin første trykkede Stemning havde længtes efter.

Han havde paa Følelsen, at hun stod derhenne til venstre, nær ved Musikken. Jo, ganske rigtig! Hvor tog hun sig dog nydelig ud med den røde Blomst i det nøddemørke Haar og den fordringsløse brune, smaablomstrede Musselins Kjole! „Jo — Goddag!“ hilste han med Øjnene.

Saa lod han Blikket stryge ud over det dansende og snakkende Selskab og blev saa fornøjet ved at se alle disse velkendte brave Landboere: Præster og Lærere, Proprietærer, Forpagtere, Lægen og Apotekeren, Landvæsenselever o. a. med deres respektive Fruer og Børn, Kærester og andre paarørende, alle i Pynten, alle smilende som den lyse Dag. Og hvor var der pyntet op med Løvlænker og Blomster og Flag til alle Sider!

„Det er Grevens 50-aarige Fødselsdag,“ oplyste Lægen.

Ej ej! Saa var det derfor! Og han maatte hen og trykke den grevelige Haand endnu en Gang.

„Ja, dette med Dansen, det er ikke mig, det er min dansegale Kone,“ fortalte Greven og smed en Kvist hen i Hovedet paa sin Grevinde, der smilende suste forbi med Gaardens Forvalter.

Næppe havde den ny Gæst faaet en Kop Kaffe og et Stykke Waleskage til Livs og strøget Munden, før der kom Uro i hans Fjedersko. Hvor var hun nu? Derhenne! Aa, han kunde gaa hen og knuge hende ind i sin Favns Varme og danse lige

ind i Himmerigs Forgaard med hende! Men det gik ikke an at komme i Nærheden af hende for det første.

„Frøken Lund . . .?“

En hvid Mulls Kjole hoppede op fra Bænken og nejede, og af Sted ud i Myldret paa det stampede Jordgulv, hvor der var saa dødt, saa dødt for Fodbalderne, men hvor alle Vanskeligheder med Lethed overvandtes af de unge Muskler og de unge Sinds Flyve-Evne.

Ved Hjælp af en Slags sjette Sans, en fin, ubegribelig Kærlighedens Sporsans havde han hele Tiden paa Følelsen, hvor han skulde søge hende. Og de havde ikke Øjnene fra hinanden. Tænk at gaa her saa lunt og trykke hinandens Hænder i Kæden og sige „Du“ til hinanden med Hjertet og Øjnene! Var det dog ikke en forunderlig Tanke, en glad, svimlende Tanke, der gjorde Lykken tifold rig, at ikke en eneste af disse to Snese Gæster, ja end ikke en eneste af Jordens 1400 Millioner Sjæle havde fjerneste Anelse om den store Hemmelighed, der som en usynlig Traad sad fast med den ene Ende i hans Hjerte og den anden i hendes!

„Goddag, Frøken Hoff!“ hilste han uendelig ligegyldig og uendelig rødhovedet og febrilsk. „Jeg fik ikke hilst rigtig paa Dem før.“ („Dig“ trykkede hans Haand). „Pu, hvor det er varmt! Synes De ikke, Frøken Povlsen? Aa, jeg har saadan halet af Sted over Marker og Moser!“

Det vilde Frk. Povlsen saamænd tro; han havde vist fløjet paa . . . ja, hun turde ikke sige hvad for nogle Vinger.

„Paa Ungdommens Vinger?“ greb han forfjamsket ind. „Ja, det vil sige . . . jeg tog det for Resten helt roligt og fornuftigt over Bavnebjærg

Mose!“ Saa fortalte han om Vibeungen og fik lykkelig viftet alt, hvad der hed Vinger, til Side.

Men nu turde han heller ikke denne Gang danse med hende. Naa, der kom desuden Forvalter Snupperup og snuppede hende. Uf, hvor han i Grunden var en væmmelig Karl, den lange Malajer, især naar han som nu bøjede sig nærgaaende ned mod sin Dame og ligesom snaskede paa hendes Øre!

Da der efter gammel landlig Skik var „fri Dans“, havde han ikke nødig at vente mange Minutter, før hun kunde være til Tjeneste. Musikken stemte op til en ny Dans, og han viste nu den Snedighed at bukke for Grevinden, som stod ved Siden af Erna, og som allerede var halvt om halvt inde i Doktorens Arm.

„Tag Erna!“ raabte Lægen og valsede ud.

„Naa ja . . . maaske . . .“

„Ja, det er rigtigt, saadan skal det være!“ udbrød en lille, smilende Forpagterfrue og lagde hans Arm om Frk. Ernas Liv.

Hvad i Alverdens Rige gik der dog af baade Frk. Povlsen og nu . . .? Han fik ikke Tid at lave sin Forskrækkelse færdig; thi i samme Nu, som han lagde sin flade Haand om Ernas Side og saa ned paa hende, blev han voldtaget af en saa uendelig lys og ren Kærlighedsglæde, at alt, hvad der var i ham af Tanker, blev til een eneste stor, rusende Følelse, der lukkede sig om ham og hende og skilte dem fra hele den øvrige Verden. Ikke et Ord sagde de under Dansen, de kunde ikke, turde ikke . . .; men deres Øjne mødtes i smaa skottende Blink, der fik den fine Traad mellem Hjerterne til at dirre.

Og Gang paa Gang dansede han med hende.

Straalerne fra den synkende Sol stod som brede, skraa Lysbjælker ind over Pladsen, en Duft af Syrener og Gyldenlakker drev ind fra Haven, Kinderne glødede, Hjerterne bankede . . .

„Naa, Hansen, skal De ikke give Frk. Hoff en lille Dans?“ spurgte en af Lærerne, der havde set, at han lige havde sluppet hende — vistnok for tiende Gang.

„Frk. Hoff? Jeg har lige danset med hende,“ svarede han med al den Uskyldighed, der kunde pines ud af et rødt, forlegent Hoved.

Han forstod ikke, hvad der gik af Folk, han forstod det ikke; men det maatte være rent tilfældigt, alt dette Drilleri, for det var umuligt, at noget Menneske kunde ane noget, saa tappert som de holdt sig baade med Munden og med Øjnene.

Kl. 8 blev der spist og drukket ved to lange Borde i Haven. Slag i Slag fulgte Skaalerne for Fødselsdagsbarnet og for Fødselsdagsbarnets Frue, for Værten og Værtinden, for den gode gammeldags landlige Selskabelighed, og saa til Slutning for — det elskværdige grevelige Ægtepar, der med den sande Adel i Sind og Hjerte forenede alle mulige borgerlige Dyder. „De leve! Hurra . . . a!“

Og atter gik Dansen lystig — nu i Skæret af fritbrændende Stearinlys, der var plantede i fastsømmede Træarme paa Stammerne, atter blev der smilet og snakket og elsket.

Som Kometerne kredser om Solen og ofte er tæt inde paa Livet af den, saaledes kredsede Gaardens Forvalter og en ældre Landvæsenselev hele Tiden om den unge, danselystne Grevinde; ogsaa deri lignede de Kometerne, at de stedse vendte

Halerne bort fra Solen og fik en sær Uro over sig, naar de var nær inde ved den.

Hansen saa det godt og smilede, men han havde sin Sol.

„Blus!“ lød et højt Vagtraab oppe fra Højen, og hele Skaren af dansende Svende og Møer ilede i Kapløb op paa den lille Bjærgtop, hvor de magelig fik Plads for ti Par Støvler og Sko paa en Flade, der egentlig kun var beregnet paa to Par fine adelige dito dito.

Ja—a, der knitrede Flammerne oppe paa Bavnebjærg Bakke, lysende op i Natten over mørke Buske og en Flok urolig Ungdom, der tog sig ud som en Sværm af travlt sysselsatte underjordiske, der havde vovet sig op ved det store luende Blus.

„Og nu gaar Dansen lystig ude ved Bavnebjærg Kildemarked.“

„Ja — og vi løb fra vor Dans. Kom her!“

Hele Flokken tilbage til Pladsen mellem Elmetræerne.

Sognets tre Lærere og en Proprietær, der havde dannet en Kvartet, stemte i med den velkendte svenske Vals:

„Rundt om i festliga salar går dansen . . .“

Ungdommen lyttede en Stund, men orkede ikke at styre Fødderne; Par efter Par valsede ud, de to unge trolovede fandt hinanden og gav sig ud med vuggende Lænder og vuggende Hjerter.

„Kjolar kring flyger,
se ögats milde, djupa glans!
Och Amor kring smyger
ved en glädtig dans . . .“

lød det ud over den valsende Flok.

„Stött dig ved min arm, tärna!“

stemte den unge Huslærer i med og saa ned paa sin smilende lille Pige. „Hen ved Dammen!“ hviskede han med eet, bukkede og gik stiv og ligegyldig bort.

To Minutter efter mødtes de i en Løvkrog ved den store Karussepark, hvor Maanen lyste i Vandspejlet, og hvor det smækkede fra smaa Gab mellem de flydende Planters Blade.

Han tog hendes Hænder, de saa paa hinanden . . . Forunderligt dog! De to, som havde kendt hinanden i saa lang Tid, som havde gantedes ved Kroket-Spillet, vredet hinandens Hænder, de stod nu her saa underlig fremmede for hinanden, nu, da de var komne hinanden saa nær! Forunderligt, forunderligt! Her stod de og saa i hinandens Sjæle, kærlighedspinte, med denne store, store Lykke i Brystet og kunde næsten ikke faa et Ord frem af Forlegenhed.

„Er De glad?“ fik hun endelig spurgt.

Han snoede sine Tanker anstrengt for at finde et Svar, der til Overmaal kunde udtrykke hans Lykke, og saa fik han bare sagt et halvt glædekvalt:

„Ja, jeg er . . . meget, meget lykkelig!“

Han lagde sin Arm om hendes Liv og drog hende ind imod sig.

Og der stod de saa i Maaneskinnet, tavse, Side om Side paa Lykkedrømmens Stige, seende opad mod de mange, mange Trappetrin, der førte op mod det blaa Rige, som alle unge Hjerter banker imod. Hvad var der ikke i Vente for dem, inden de naaede Toppen? For det vilde gaa opad og opad hver evige Dag, op i løste Længslers og

fuldbyrdede Drømmes Luft. Hvor var den Opgave, som de ikke kunde spænde om? Var det ikke, som de mærkede, hvor Evnerne løsnede sig fra hidtil ukendte Gemmer? Var det ikke, som de følte, hvor det strømmede med sund, ung Kraft i det varme Netværk under Huden — — —?

FRA ASNÆS

(1890)

I Kallundborg mødte gamle Jens Fisker med sin Baad og sejlede os over Fjorden.

„Det er fælt, saa meget Ondskab, der er i Vandet i Dag," klagede han ved Synet af de utallige graa, røde og violette Vandmænd, der drev om Baadens Sider.

Dem lagde han nu Mærke til; de var nok slemme til at gaa i Garnene.

Ude til højre blinkede Fjorden med den røde Vins dybe Lød, Skovene paa Asnæs havde alt draget Aftensløret over sig, medens Refsnæs's graa Højderyg endnu stod i Dagens sidste varme Skær.

„Fred hviler over Land og By . . ."

Hvor føler dog enhver Dansk sit Slægtskab med den milde, danske Ingemann, naar det stille Aftenskær vælder frem! Med hans Toner, hans Stemninger synger vi vore egne milde Drømme og Længsler ud i den stille Sommeraften, mens Baaden glider, og Fredens Engel gaar over By og Dal . . .

I god Behold landede Selskabet mellem de store Sten paa Asnæskysten, og frydede sig en Stund ved Synet af de idelig skiftende Farveglimt, der gik over Fjorden ved den af Aftenbrisen fremkaldte vage Bølgegang.

Asnæs, der mod Nord har Kallundborg Fjord („Nordstranden") og mod Syd Store Bælt („Sønderstranden") er en i det hele frugtbar Halvø med veldyrkede Marker og to Skove, Forskoven og Vesterskoven, samt en Dyrehave. Hele Halvøen hører under Grevskabet Lerchenborg, ikke en Bondegaard findes herude, kun et halvt Hundrede velholdte Huse, iboede af Daglejere, samt et Par større Avlsgaarde, Hedvigslyst og Mineslund.

Jorderne mellem Skovene og ind imod Lerchenborg er bakkede. Overalt vrimler det af Vildt, der fredes med stor Omhyggelighed. Ved et Jerntraadshegn, der strækker sig i en Længde af næsten en halv Mil, er Halvøen afspærret fra Landet østpaa, og rundt om paa Markerne og langs Dyrehavens Kyster er oprejst Stænger med Fangesakse for Rovfugle. I Tjørnekrattet ved Nordstranden ruger den vilde Fasan, Skaller af dens Æg ligger spredte paa Gangen, og langbenede Kyllinger smutter om mellem Buskene. Flokke af Skovduer suser gennem Luften, Harer og Raadyr tumler sig ved højlys Dag paa Markerne. En Mand mente, at der var „saadan noget som en tolv, tretten Hundrede Harer paa Asnæs." Ved at gaa hen over et Hjørne af en Stubmark opjagede jeg 26 Agerhøns og 2 Harer, medens jeg saa 4 andre Harer og et Raadyr springe glade omkring paa en anden Mark. Gyldne Dage har Vildtet herude den hele Sommer; men om Efteraaret, ved de store Jagter, naar Blyet suser over Stubbene, da ryger det af varmt Blod paa Asnæs.

Hovedgaarden Lerchenborg er bygget af General Grev Christian Lerche i 1742, altsaa i „de hvide Slottes Tid". Til Hovedfløjen, en stor, smuk Bygning paa to Stokværk, med brede Trapper og tre gavlformede Fremspring med Snirkelværk i

Sandsten, slutter sig et Par mindre Fløje og en Mængde Udhuse.

Af alle Lerchenborgs Herligheder er det særlig den 40 Tdr. Land store Have, der vækker en fremmeds Opmærksomhed. Hvor i Danmark finder man en Lindehæk som den, der i en Længde af 680 Fod, med en Højde af 22 Fod og en Bredde af 20 Fod danner en Halvramme om Græsflader og Gange nær ved Slottet? Af vidunderlig Virkning er de sikkert dragne Linier og Samstillingen af de store, skarpt brudte Flader i denne levende Bygning, der med sine klippede Buegange, sine 30 Fod høje Taarne, sine Gennemhugninger i Form af Vindues- og Døraabninger, hvor hvide mytologiske Skikkelser skjuler sig i Skyggerne, staar som et levende Minde om Ludvig den Fjortendes stive Tid. Hvis den franske Bygmester Lenôtre og den engelske Maler William Kent, Skaberne af henholdsvis den franske og engelske Havestil, kunde staa op af deres Grave og se dette Lindeslot og de ud fra samme løbende lange, stive Alleer, da vilde der sikkert gaa et lysende Skær over den førstes Aasyn, medens den sidst nævnte utvivlsomt vilde sige noget lignende som den tyske Digter Weise:

. . . Eines such' ich nur . . .
Nichts weiter: die Natur.*)

Men naar den engelske Maler vilde vandre længere ud i Haven, da vilde han finde Strøg, hvor hans egen Kunst er gennemført, hvor Linierne er dragne efter de Forbilleder, Naturen selv giver.

I Nærheden af en Dam med en yndig lille Ø staar en sleben Stenstøtte, der blev rejst af Godsets

*) Eet søger jeg kun, intet videre: Naturen.

Folk 1877 til Minde om den afdøde Lensgreves 25de Aarsdag som Godsejer. Foruden store Grupper af indenlandske Skovtræer findes der i Haven en rig Samling af Træer og Buske fra fremmede Lande. Man frydes ved Synet af Zirbel- og Himalaya-fyrren, beundrer den fintbladede Lind og den sjældne Paulownia imperialis, man gaar i Cederens Skygger og sysler med Tanker om Kong Hirams Skovhugst paa Libanon og lader Indbildningsevnen male Billeder af Andalusiens Natur og Nordasiens mørke Skove, medens man indaander Harpiks-Duften fra spanske Graner og sibiriske Ædel- og Rødgraner. — Fra begge Sider af Haven har man Udsyn til Vandet, mod Nord til Kallundborg Fjord med Byen og de høje Bakker paa Refsnæs som Baggrund og mod Syd til Store-Bælt med Rersø, Sprogø Fyr og det taagede Omrids af Romsø og Fynshoved.

Alt i Haven virker overvældende paa Sindet ved sine store Former: selve Havens Fladefang, de 40 Fod brede Alleer, de mægtige Skovtræer, men først og sidst den vidunderlige Lindehæk oppe i Prydhaven. Det er, naar man vandrer ene omkring her i Buegangene og ser alle disse stive Linier, alle disse nøjagtig gennemførte Samstemninger i Former og Farver, alt i stor Stil, alt i stram Franskhed, som om man flyttedes tilbage til Knæbenklædernes og Nakkepiskenes Old og hørte Toner og Trin af en alvorsfuld Menuet fra Slottets store Sal. Et Præg af adelig Stramhed, af streng Hoflov er der over det hele, en Slags storslaaet Fornemhed, der kræver Opmærksomhed, men samtidig virker tillidvækkende ved sin Dannished.

Et skønnere Billede af dansk Natur end det, der udfolder sig for en, naar man paa en stille, klar Høstmorgen tager Plads paa Skrænten ved Nordstranden, skal man vanskelig kunne finde.

Alt staar med klare Omrids i Sollyset, Himlen og Fjorden blaaner med den samme fine Tone, Luften er tindrende ren og gennemsynlig, kun over mod Refsnæs staar et Par fine Strimer af hvidlig Ange, ligeløbende med Fjordfladen. Gisseløre stikker sin grønne Od midt ud i Fjorden, den lille Købstad spejler sig med forlængede Linier i Vandet: Kirkens fem Taarne, Gæstgivergaarden „Kallundborg“, Huse, Møller, Skibsmaster, Fyrtaarnet paa Gisseløre, Jernvejstoget, der bruser af Sted imod Øst — alt staar klart med røde, gule og mørke Farver i den skønne Spejlflade. Ude i Fjordmundingen staar en fremmed Damper varsomt indefter, en Lodsbaad kommer glidende uden om den grønne Odde, Aarebladene blinker i Solen for hvert Tag, snart mødes de to Fartøjer, Lodsen gaar om Bord paa Damperen, der nu glider trygt fremad med sit Flag viftende fra Agterstavnen, Spejlbilledernes Linier brydes af Kølvandsfuren, men snart udglattes Vandene igen og gengiver paa ny alle Former og Farver. Langt ude til venstre rejser en Sæl sin mørke Nakke og ser sig om, dukker atter under, men kommer paa ny frem længere ude, hvor Fiskergarnene staar. Ikke en Krusning, ikke den svageste Skælven i den blanke Flade. Til højre, en Mils Vej ude, staar Kaastrup, Tømmerup og Ubberup Banker med deres grønne Buer bag en frodig Dalsænkning, til venstre, bag Fjorden, strækker Refsnæs's nøgne Højland sig milelangt ud med spraglede Marker, Kirker, Kystsygehuset og spredte Bygninger. Det hele Landskab ligger i den lyseste Morgenfred, man aander Glæde ind med hvert Drag, man giver sig med Barnets Glæde hen i Stemningens Højhed, og fra dybe Gemmer hæver sig en Tak for vort dejlige Fædreland.

Bortset fra, at der fra de to ovennævnte Avlsgaarde drives noget Aalefiskeri, findes der paa hele Asnæs kun een eneste Fisker, den før nævnte Jens, der bor i et lille Hus ved Nordstranden, tæt under Skrænten.

Jens Fisker og hans gamle Hustru bor ikke synderlig fint; men i Vinduerne blomstrer spraglede Geranier, og Luften i Stuen synes mættet af Tilfredshed. En stor Sorg havde Jens Fisker nylig haft: han havde mistet Balles Lærebog, som han trofast havde gemt paa, siden han var Barn. „Jeg kan ikke tænke mig, hvor den Bog kan være bleven af.“ Men godt var det endda, at han havde den her indvendig. Han kunde endnu huske den fra Ende til anden. Det var en god Bog, den vilde trøste ham, naar han en Gang skulde af med Vejret. Paa Dragkisten laa en halv opslidt Bibel, som han dog nok satte over Balle. „De kan tro, jeg tænker dybt, jeg har meget mere herinde, bagved Panden, end nogen skulde tro.“ — Som Dreng var Jens Spillemand, men valgte tidlig Fiskeriet i Steden for Violen. „Saa blev vi gift, vi to, og fik en hel Flok Børn. De kan tro, der var Støderyk, da det kneb nok for os at faa Brødet. Sognet tilbød os flere Gange en Haandsrækning; men jeg og vor Mor vi sagde stændig: „Tak, vi kan nok selv.“ Han lagde sig efter at bygge Baade, skønt han „aldrig havde lært noget“, uden hvad han saadan havde set og hørt. „Jeg har haft Øjnene og Ørerne med mig, hvor jeg er kommen frem; det lærer man, naar Kone og Børn sidder hjemme og er sultne.“ Den første Baad blev noget Kludderi, men de efterfølgende var „kontante“. Han havde bygget store Bæltbaade, der den Dag i Dag gik paa Langvejsfiskeri. Ogsaa Væverarbejdet dyrkede

han. „Man maa jo se at hitte paa noget; for det Fattigvæsen er nu saadan, hvad det er.“ Endnu slog han Skytten og kunde fremvise Tøj, som han havde vævet i sin „Fritid“. Jeg er nu snart 78, og hun der er 75. Vi har gennemgaaet meget, jeg og hun; men Vorherre har været god imod os ilel, og vi har altid kommet godt ud af det sammen, jeg og hun.“ De fire gamle Øjne mødtes med vaad Glans. „For to Aar siden havde vi Guldbryllup, og da var der Stads i Skolen for os, kan De tro. Aa, der er saa mange gode Mennesker til. Men var det nu ikke mærkeligt: to Dage før Guldbryllupet fangede jeg 22 Ol Sild, som jeg fik 33 Kr. for? Aldrig i mine livsskabte Dage har jeg fanget saa mange paa een Gang. Var det nu ikke mærkeligt? Det var Vorherres Brudegave, det tror jeg fuldt og fast, det var.“ Ogsaa med Hensyn til Helsen havde Vorherre været ham god. „Aldrig har der været Doktor i vort Hus, og aldrig har jeg kendt til noget, der hedder Sygdom.“ — „Det er jo ikke sandt, du siger,“ indvender Konen, „kan du ikke huske, da du brækkede Blod?“ — „Jo, det er rigtig, hvad du siger, Mor, det er meget rigtig. Da var jeg 32 Aar. Det var, ligesom jeg en Dag sidder paa Væven, saa kommer der noget varmt op i Munden paa mig, og saa spyttede og brækkede jeg en 6 Potter Blod op; men da jeg var bleven a' med det, saa linnede det.“ — „Og De havde ingen Læge?“ — „Dersom jeg en Gang skulde søge Læge, saa var det Tegn paa, at jeg ingen Tro havde til Vorherre mer.“ — „Og De kom Dem?“ — „Jeg har aldrig fejlt noget siden; det var Usundhed, der havde samlet sig for Hjertekulen.“

Ofte sidder gamle Jens Fisker i de stille Sommer-

aftener paa en Sten ved Kysten og spiller paa sin Violin; da kommer Minderne dragende fra alle Sider, og et langt Livs Alvor og Skæmt glider i Toner over den stille Fjord.

Dyrehaven paa Halvøens Yderspids er adskilt fra det øvrige Land ved et Hegn langs Vesterskoven og ned igennem den aabne Mark mod Nordstranden.

Øjnene bliver store paa en, naar man kommer fra den venlige Skov og træder ud i denne øde, vilde, stormpiskede Natur. Som et urgammelt Overdrev, en forglemt Krog, der aldrig har været skaaret af et Plovjern, ligger den halvfemte Hundrede Tdr. Land store Udørken og soler sin afgnavede Grønsvær i al Himmelhvælvingens Lys — en Oldtidsverden, som ingen Odlingskunst endnu har fundet Vej til, kun Hjemsted for vilde og halvvilde Dyr, der her finder Livets Ophold i vemodig Fred.

Fra de tre Sider lyder Havets ensformige Sus, paa den fjerde staar Skoven og skyder sin knoklede Ryg ud mod Vestvinden. Skarer af Daadyr, brune, hvide og graa, Flokke af Faar og Unghøveder løfter Hovederne og glor paa en; for hvert andet Skridt, man tager, flygter der en Flok. Faarene ordner sig i Rækker, ofte paa henved hundrede, der i jævn Gaasegang bugter sig over Bakker og Mosedrag, hvor de ved deres idelige Trippen paa de samme Steder har skaaret dybe Stier ned i Grønsværen. Disse mørke Faarestier, der krydser hverandre paa alle Kanter som Traade i et Næt, de store Graasten, spættede med Mosser og Lav

i alle Farver, de utallige smaa halvkugledannede Græshøje og de mange forkuede Tjørnebuske, alt dette i sørgmodig Ening med et Par Hundrede vidt spredte Træer, ynkelige Levninger af Urskoven, alle hældende mod Øst, giver den bølgende Flade et forunderlig fremmedartet Udseende og virker sammen med den evig susende Vestenvind og den vemodige Ensomhed til at lægge et storladent Tungsind over Strøget.

Mange af Træerne, især Hvidtjørnene, ligger i deres hele Længde, 10—30 Fod hen ad Jorden. Enkelte af de største har for længe siden opgivet Aanden og ligger som hvide, pillede Benrade i Ørkenen; men endnu strider en Del. Med et uddøende vildt Folks fortvivlede Kraftudfoldelse søger de at holde sig saa længe som mulig mod deres Fjender: Vinden og Dyrene. Under rasende Tag med Stormen har de givet sig bagover, krympet sig, boret Stammerne i Grønsværen, rejst sig igen, boret sig ned paa ny, vredet sig som Orme og til sidst med Fortvivlelsens Mod rejst deres Smule Krone trodsende op i Lyset, medens deres tørre, af Dyrene plukkede Sidegrene staar ud som værkbrudne Lemmer, der skælver og truer opefter: „Det gaar ikke an at trodse, det gaar ikke an!“ Dag ud og Dag ind, Aar efter Aar har Vinden klippet Toppene, med hujende Rovdyrgriskhed kommer den farende i Vaaren og svider det fine Løv til sorte Laser, og med vild Vellyst flaar den om Høsten de sidste Rester af Grenene. Som med en uvilkaarlig Sammenslutningstrang har Grenene i Toppen knuget sig sammen i en vandret liggende Kage, der gør sit bedste for at skære Vinden; men det kan ikke forslaa, de tynde Ydergrene spaltes og fyger om Træet, naar Stormen pisker

løs, tættere og tættere væver de stærkere Grene sig ind i hverandre, de vil ikke give tabt; men Angesten skælver igennem Vævet, de ved, at Timen kommer, da de skal raadne i Ørkenen som deres faldne Fæller.

Ikke et Menneske er at øjne. Kun en Gang om Dagen gaar en Dreng Halvøen rundt for at nedtage og dræbe de Rovfugle, som sidder med knuste Ben og basker i Blod paa Toppen af Stængerne.

Man ser sig forundret om, man tror sig henflyttet til en fremmed Verdensdel . . . en øde Højslette i Tibet? . . . eller en Vildmark i Sydamerika? . . . Disse Skarer af flygtende Dyr fjernt ude — er det Flokke af Huanakoer, der opskræmmes af en Jagthests Hovslag bag Bakken?

Man kan sidde i Timer herude i dette underlige Drømmeland og slynge sine Tanker saa dybt ind i dets Stemning, at man kommer langt bort fra Livet ude bag Skovene. Er det virkelig saa, at der bare en lille halv Mil østpaa ligger et frugtbart og smilende Landskab, hvor Luften rystes af menneskelige Livsytringer? Er det virkelig saa, at der ovre paa Øens modsatte Kyst ligger en Storstad, et summende Babel, hvor Støvet fyger ved Travlheden? Tanken glider ud over Verden, som den var før — vil man finde den samme Verden, naar man vender tilbage? Er Livets Dønninger i det store Menneskehav ikke omsider standsede ved et eller andet Tryllepust? . . . Saa falder Blikket paa Rersøs gule Klinter fjernt i Syd og paa Romsø og Fyn — jo Verden staar endnu, som den stod før, kun gemt i Fjernhedens sagnagtige Dis.

Atter og atter drives man af en uforklarlig Trang, en knugende Medynksfølelse til at vende Øjnene mod Træerne, der med deres krampagtig

vredne Stammer og flade Huer afgiver gribende Billeder af den Kamp, der i Naturen som i Menneskelivet føres for Tilværelsen . . . Du forpinte Bøg der, hvor minder du levende om en af Lidelse gennempisket Sjæl, der aldrig har indaandet et Drag af Livsglæde! Du er bleven haard i Kampen, din Krone er hvas som Torne, ynkelig er du at se i din Bitterhed . . .

Nu rejser Vinden sig til et nyt Indhug, det hvæser i Mosehullernes Stargræstotter, Træernes Grene trykker sig sammen, men rives fra hverandre med Puf og Stød, Løvet basker omkring som urolige Tanker, der ikke ved, hvor de skal stedes, et Par afrevne Blade flyver ud i Luften og forsvinder i Mosen. Saa løjer Blæsten atter af; men i næste Nu rejser den sig med fordoblet Styrke: „Hej op, du gamle! Skal vi saa have den lille kønne Bladdusk der? Vips, der har vi den! Naa naa, ikke smække med Fingrene!“ Træet hugger med en Arm et rasende Slag ud efter Blæsten, men faar en hujende Latter til Svar.

Saa stilner Vinden atter af for et Øjeblik, et Magtløshedens Aandedrag lyder i Kronerne, de ved, at om to Minutter skal de til det igen.

Og saadan staar Kampen i daglang Vaande i Ødemarken.

Men hvor langsomt Dagen skrider, og hvor haard Kampen er, der kommer dog en Time, da Vinden trættes og maa søge Hvile til den næste Dags Bøddelfærd.

Gult falder Aftensolens Skraa-Lys over Steppen, Luften er opfyldt af fine Saltkrystaller, der daler med vemodige Blink i Sollyset, Havørnen strækker sine voksgule Ben og sætter sig paa en sammensmækket Fangesaks, mattere og mattere bliver Dagslyset, Duggen hvidner Græsset, Høvederne lægger

sig og tygger med døde Øjne, Faarene og Daahinderne nipper endnu en Bid af det vaade Græs; men Hjorten rejser sine skuflede Takker og stirrer mistænksomt gennem Disen. Et sidste Suk gaar igennem Træernes Toppe, saa gemmer den stille Ørken sig i violet Mørke.

LYSTRUPS SIDSTE JULEAFTEN

(1891)

Paa hvide, bløde Duntæpper holdt Aftenen sit Indtog i Rørby — den store, hellige Aften, der kommer med Hygge og Festglans til Arnerne som ingen anden i Aaret.

Lystrup stod ved Vinduet og saa ud paa Vejen, hvor Snefnugenes hvide Drys faldt tæt og dannede blødt rundede Overgange mellem alle Ujævnheder.

Dagen var for ham en særlig Mærke- og Højtidsdag, idet han paa denne Dag for 40 Aar siden blev kaldet til Lærer og Kirkesanger her i Sognet; men der laa ingen Lysning over hans Hjem, Luften i Stuen var tung, en dyb Vemod knugede den gamle Mands Sind.

Fyrretyve Aar! Hvor havde dog alt forandret sig siden hine Dage, da han med sin unge Hustru, med alle Sindets Rum fulde af Lykke, med et Helbred, der aldrig havde kendt en syg Fornemmelse, holdt sit Indtog i denne stille, hyggelige By mellem Skovene, hilset af rige og fattige som en velmenende Broder og Ven, hvem en højere Styrelse særlig havde udpeget for Rørby, hyldet af alle som en lille Høvding, der med sin stærke Kirkesangerrøst og sit rige Kundskabslys skulde skabe ny Dage for Slægten! Ak ja, hvor havde

alt forandret sig! Frejdigheden var borte, hun var borte, Sundheden borte, Vennerne borte — —

Gamle Jørgen Siversen rokkede forbi Vinduet og hilste med et stort, troskyldigt Nik, der begyndte langt bagude og endte med Hagen nede ved Vesten.

„Godaften, Jørgen Siversen!“ genhilste Lystrup og blev paa een Gang varm om Hjertet.

Nej, der var dog endnu Venner tilbage, „gode, trofaste Venner“. Han huskede paa de rare Julekurve med Sul og Ribben og Sortpølser og Hvedekager, som han i disse Dage havde faaet fra ham derude og fra Mads Larsen o. fl. Men hvor mange egentlige Venner var der tilbage? Den gamle brave Slægt i hjemmegjort Vadmel og med gode hjemmegjorte Meninger var borte, en ny Slægt med Overskæg og Klædesjakke og med „Friheds-ideernes Adelspræg“ i Øjet havde for længe siden taget Styret over den lille fredlyste Plet mellem Skovene og omdannet den til en Forsøgsmark for Politik og Bragesnak.

En ung Gaardmand med Cigar i Munden kom spankende rask forbi, tog Hatten af og saa derefter med en lille Knejsen ud i Luften.

Lystrup drog de store, graa Bryn ned over Øjnene og satte ham et gennemborende Blik i Ryggen. „Skal vel sagtens ud at rumle for sin Friskoleplan.“

Emma, hans Datter, kom ind fra Køkkenet og lagde et Par Bøgeknuder i Kakkelovnen. „Vi skal have det rigtig lunt i Aften, Far,“ lovede hun og fo'r atter ud til sin Stegegryde.

Brynene drog sig endnu tættere sammen, og et Suk eller Pust, blandet af Sorg og Harm, skød sig over paa Ruden, hvor det duggede halvt for Udsynet.

„Aa, Knud, hvor det piner mig! Du var den flinkeste af alle mine Drenge, evnerig og rask som ingen anden. Velkommen som en Søn var du i mit Hus, hver Gang du kom med dine Bøger og din Violinkasse. Du ved ikke, hvor jeg har holdt af dig. Og nu har du stjaalet mit Barns Kærlighed og gaar og knytter dine Hænder mod mig! Ufred og Misfornøjelse har du kastet ind i min Virkekreds, Modsigelseslyst og Selvraadighed skyder frem, hvor du sætter dine Ben, hele den unge Slægt har du revet fra mig med dit Friheds-halløj og dine Højskolesange, selv mit eget Barn, mit eneste Lys i min Alderdom, har du forskruet med din „Vækkelse“.

Han gned med et Par barske Strøg Duggen af Ruden og stod en Stund og saa tankefuldt ud paa Sneen. Skulde det virkelig blive til Alvor med den Friskole? „Jaja, lad ham prøve det, lad ham prøve det!“

Tankerne samlede sig paa een Gang om den Sorg, den virkelige Sorg, han havde haft i Gaar, da han tog Afsked med Børnene. — — Undervisningen var endt, Offersedlerne uddelte, Salmen „Vor Gud han er saa fast en Borg“ var sunget — denne Luthers gamle Kernesalme, som ved 40 Aars Ihærdighed var sunget saa fast i Rørby, at selv de ny Toner ikke orkede at fortrænge den. Rørt stod han paa Forhøjningen, rettede sig og skød Armene frem gennem Ærmerne, som hans Skik var, naar han skulde til at holde Tale.

„Ja, Børn, saa har vi den velsignede Julefest for Døren. Det bliver den sidste Jul, jeg ønsker jer glædelig Fest fra dette Sted . . .“ En stærk Aandenød tvang ham til at standse et Øjeblik. „Den Astma!“ gispede han og tog sig til Brystet.

Der gik en pinlig Følelse gennem Børnene. Ud-

trykket i hans Ansigt, Rynkerne, de blaa Skygger under Øjnene, Kindernes slappe Hang og den bævrende Mund sagde dem, at den gamle Mand, der stod deroppe, var mærket til Døden. Han talte saa tit om, at Mennesket fra en vis Alder dør daglig, Time for Time — han selv døde forskrækkelig meget i dette Øjeblik. Det gjorde de smaa, fintmærkende Hjerter ondt for ham.

Han strammede sig op med et „Hm“ og tog atter fat, talte længe og indtrængende om Julens Alvor, om en sand Kristens Pligter mod sig selv og andre i Julen; men han maatte hvert Øjeblik standse og drage Aande. Børnenes Opmærksomhed slappedes, uvedkommende Tanker myldrede frem i de smaa urolige Hoveder og trængte baade Død og Dyd og Pligter til Side, en og anden af Drengene tog til at puffe med Albuen og hviske til sin Nabo.

„Stille!“ rungede det igennem Skolen.

Alle Rygge rettede sig; men den lange Talestrøm med idelige Henvisninger til den og den Paragraf i Lærebogen, de velkendte evindelige Formaninger til Dyd og Gudsfrygt og Retskaffenhed evnede ikke at holde Opmærksomheden fangen; Gang paa Gang maatte han slynge en Irettesættelse ned i Flokken.

Var der noget, der pinte gamle Lystrup, saa var det dette, at han ikke længer mægtede at holde Orden i Rækkerne. Det var gaaet hans Skole som alle andre Læreres Skoler, den var for længe siden bleven fordærvet af Tidsaanden, dette vindige, næsvise Væsen, der trængte sig ind alle Vegne, selv ind bag Frederik den Fjerdes kongelige Mure, og indrettede sig det hjemligt med Frihed og Menneskerettigheder. Hvor kunde det være andet, end at Adspredthed og Egenraadighed maatte brede sig over Landet i Tider, da Fri-

skolerne skabte fri Danemænd og fri Danekvinder af fri Danebørn! Den ny Tids Selvraadighed indaandedes af Aviser og Sangbøger i Hjemmene og nedsvælgedes i store Luftmasser ved politisk-folkelige Vennemøder og kirkelige Koncilier, hvor man tog Bestemmelse om, at Pattebørn skulde have Lov at gaa til Alters o. l. — Formaninger rendte af Børnene som Vand af en Gaas; det eneste, der endnu bed, var Tampen, og skønt han i Grunden nødig greb til den, maatte hans gamle, rystende Haand dog af og til søge Baglommen, hvor den frygtelige graa Slange laa oprullet.

I den sidste Tid og særlig i de allersidste Dage havde der været en utaalelig Uro over Ungerne; klyngevis havde de staaet i Fritiden og snakket ivrig med Næserne mod hinanden — velsagtens om Julegilder og Bras. Ganske aabenlyst havde Drengene i Timerne siddet og stukket Hovederne til hinanden og drøftet deres Pibehandler o. l. I en Religionstime, hvor han var bleven særlig varm for Pligterne i 6te Kapitel II Afdeling § 2 b, hvor der er Tale om, at Børnene skal „anføres til Flittighed saavel i Skolen som hjemme“, havde han tydelig hørt en stor, rødhaaret Dreng nævne Ordet „Hornsvampedaase“, og da han i en Regnetime havde gjort et Sving ned i Skolen, havde han grebet et Par ellers flinke og rare Smaapiger, der var sat til at hitte en stor Generalnævner, i en hidsig Trætte om, hvorvidt en Genstand, de talte om, var forgyldt eller bare malet.

„Saa lader os da holde Julefest og takke den gode, velgørende Gud, der haver ladet os undervise af sit Ord i Henseende til den store Lyksalighed, hvilken er ved Kristum blevet os forhvervet, samt derhos ikke foreskriver os andre Pligter end saadanne, som aabenbare have til Hen-

sigt at befordre vort sande . . . Hans Peter! vil du holde din Mund, din Æsel, om din „Kernespids“! . . . Naa, og hils saa hjemme, alle sammen, og ønsk jeres Forældre en glædelig og velsignet Julefest. Vorherre være med jer, Børn! . . . Pil saa af!“

Efter gammel Juleskik kom Børnene et for et op ved Katederet, gav ham Haanden og ønskede ham en glædelig Fest — Drengene med et Buk, Pigerne med et dybt Kniks. En og anden, deriblandt den rødhaarede, fik for Spøg et Tjat over Nakken; men der var ikke det Lune i den gamles Øjne, som der ellers kunde være ved slige Lejligheder; der blev endog bagefter hvisket uden for Skoledøren: „Han græd.“

Ja, han havde virkelig haft Taarer i Øjnene, rigtig ærlige Kildedraaber fra Hjertets Dyb; for det gjorde ham saa ondt, at Børnene end ikke i denne Stund, den sidste Jul, han var sammen med dem, kunde tøjle deres Adspredthed og lytte til hans gode, velmente Ord. Det var, som om Børnene ikke mere forstod ham, som om de var Væsener fra en hel anden Verden og ikke havde Øre for hans Røst, den Røst, der i over en Menneskealder havde slynget sin kraftige Kammertone ud i Sognet.

Det pinte og opirrede ham endnu i Aften at tænke paa Ungernes Uvornheder. Uden selv at vide det havde han faaet listet Tampen frem af Lommen og stod og svøbte den om Fingrene; men da han i det samme blev opmærksom paa sin Tankeløshed, gik han hen og hængte Rebstumpen paa et Søm i Boghylden, ind imod Kakkelovnen. En Fløjte, som han brugte ved „indbyrdes Undervisning“, tog han med det samme frem af Lommen og gemte den i et Hjørne af Hylden.

Han gik atter hen til Vinduet. Det havde holdt op at sne, Himlen var høj og havde det lyse, grønlige Skær, der spaar om Frost.

Kirkeklokkerne, alle Landsbyfolks milde Vækkere, alle glades og sorgfuldes Venner, tog med eet til at ringe Højtiden ind. Det var Julens første Hilsen til den stille Landsby, hvor alle gik og puslede, med Hjertet fuldt af uklar Stemningsfylde. Han blev greben af ny Vemod og samlede i een stor Inderlighedsfølelse Minderne om alle de lune Juleaftener, han havde tilbragt i denne lille Stue, ved det Bord, i den Sofa der, Salmerne — al den gamle Tids Hygge og Fred.

Han satte sig i Sofahjørnet, lagde Armen op paa Ryggens Kant og saa op paa Frederik den Sjettes Billede, hvor Kakkelovns-Ildens Skær og det matte, bleggule Lys fra Vinduet mødtes og lod den røde Uniform og det lille, ranke, hvide Hoved træde tydelig frem for hans Øjne.

„Ja," sukkede han. „Da var der Orden i Rækkerne, da var der Mænd med faste Nakker ved Skrankerne — i Staten, i Kirke og Skole, Mænd, der forstod at holde Snorene stramme, og som evnede med et Vink af en Finger at vise Vrøvl og Mukken tilbage."

Hans Hoved sank lidt efter lidt ned mod Brystet, Øjnene blev matte, ligesom tilslørede af tunge Syners Taage.

„Du er en gammel Mand, min Far! Der er ikke noget at sige til det . . . Men det er dog trist. For hvor meget der end er hos disse Unger, der ærgrer og piner en, saa holder man dog af dem. Saadan et Par Øjne, som man Dag efter Dag gaar og ser ned i . . Aa den Tidsaand, den Tidsaand!" udbrød han højt og slog et Slag med den knyttede Haand i Luften.

Pigen kom ind og meldte, at der stod tre Drenge ude i Forstuen.

„Giv dem et godt Stykke Sul-og-Brød!“

„Jamen de siger, de vilde gerne snakke med Skolelæreren.“

Hvad for noget? Tanken om et nyt Udslag af Tidens Tøjlesløshed fo'r ham gennem Hovedet og skød to blaa Aarer frem i hans Pande. Klage —? Udmeldelse — —?

Han rejste sig, stødte Kalotten tilbage og traadte frem i Døren. „Hvad vil I?“

Den største af Drengene, førnævnte Hans Peter, der skulde være Ordfører, rakte med stiv Arm en lang Pakke frem og tog til at hakke noget usammenhængende Tøjeri.

„Jeg forstaar ikke et levende Muk, Dreng. En Pibe . . .? Til mig . . .?“

„Ja,“ tog Nummer 2 fat, „vi har skillinget sammen . . . alle Drengene i begge Klasserne.“

Lystrup foldede Hænderne langsomt, lod dem synke og stod et Øjeblik maalløs.

„Jeg forstaar det ikke . . . Kom indenfor, Drenge! . . . Emma, har du en Lampe?“

„Ja, her er ogsaa tre Tøser,“ oplyste Nummer 1, der nu begyndte at faa lidt Mod.

„Vi vilde have slaaet os sammen,“ tog Nummer 3 Ordet, „men vi kunde ikke blive enige med Tøserne, for de vilde ha'e, det skulde være et Skilderi.“

Tre pyntelige Smaapiger kom frem i Gangdøren, den ene af dem bar under Armen en stor, flad Pakke, som hun undselig bød Lystrup, idet hun vendte Siden til og skød Hoften frem. „Vi vilde ogsaa gerne ønske Dem til Lykke . . . Det er fra Pigerne.“

Lystrup orkede ikke at sige et Ord.

„Emma . . . løs op!“ fik han endelig stammet frem og gik hen til Vinduet, hvor han blev staaende en Stund og tumlede med et Tørklæde.

Da han atter vendte sig, holdt Emma i den ene Haand en straalende ny Pibe med Hornsvampedaase og Kernespids og i den anden et Farvetrykbillede, indfattet i en forgyldt Ramme.

Børnene saa, hvor Øjenlaagene gik paa ham, og hvor det bankede og arbejdede i hans Hals.

„Aa Børn, Børn!“ sagde han stille og gav Øjnene, Næsen og Munden og nok en Gang Øjnene og Næsen en Omgang med Tørklædet. „Lad os se . . . hvad er det for en gammel Mand? . . . Grundtvig!“

Det var, som han fik et lille elektrisk Stød. „Hm!“

Og i samme Nu mødtes to Strømme i hans Bryst, to hinanden modsatte Strømme, der gik løs paa hinanden og brødes en Stund med Kvalp og Bobler, men som hurtig kom til Enighed og gled sammen i et uforstaaet, glad-bevæget Brus.

Pigebørnene, der i Konfirmandstuen i Præstegaarden havde set Grundtvig hænge Side om Side med Luther og ikke vidste bedre, end at han var en almenskattet Mand, havde i deres Uskyldighed valgt dette Billede, uden at tænke nærmere over, at denne Mand i Grunden var en forskrækkelig stor Oprører i Lystrups Rige.

„Jaja, Børn,“ sagde Lystrup for ligesom at undskylde deres Brist paa Takt, „jeg har ikke noget saadan imod den store Grundtvig, det er de smaa Grundtvigere, dem med Plyshatte og langt Haar . . . som sagt . . . Og sikken dejlig Pibe, næ-æ!“ afbrød han sig selv og førte den flammede Kernespids op til sin Mund som Tegn paa, at han over

for denne Gave flammede af udelt Beundring og Glæde.

„Aa Børn, Børn, nu forstaar jeg det hele. Og jeg har gaaet og skældt jer ud. Aa, I kære Unger . . . Emma, hvad har du til Børnene? Sid ned, Børn! Værsgod, Piger, sæt jer ind i Sofaen! Aa, I kære Børn, hvor har I gjort jeres gamle Lærer glad!“

Pigen kom ind med et Brev.

„Et Brev?“

Det gav et Ryk i ham, da han saa Underskriften. Hvad kunde han have at skrive om i Aften?

„Til skolelærer Lystrup, hersteds.“

Han rystede paa Hovedet. At tænke sig, at saadan en Fyr vovede at byde ham et lille „s“ i „Skolelærer“!

„På en aften som denne sætter man alle våben i krogen og ønsker alle mennesker, også sine modstandere, al glæde og god gave fra det høje. Da jeg før gik forbi Deres vindue, kom jeg så levende til at mindes den feststemte uro og glæde, der var over os børn, når De tog afsked med os til julen. I syv år i træk fik jeg et slag over min nakke, et barsk blik fra Deres øjne, men jeg forstod begge dele og var glad lige ind i mit hjerte for spøgen. Livet har medført, at jeg siden den tid er kommen i et skævt forhold til Dem, og mulig vil jeg også ofte i fremtiden komme Dem på tværs, men i aften er der kun plads i mig for milde og forsonlige følelser, og det er med et oprigtigt hjerte, jeg herved ønsker Dem en glædelig jul.

Deres gamle elev

Knud Olsen.“

Et blussende rødt Pigeansigt, der havde kigget i aandeløs Spænding gennem Aabningen mellem Køkkendøren og Karmen, drog sig tilbage, da han rettede sig og gjorde et Skridt hen imod Døren.

„Hm — jaja!“ Der drog en ny lille Lysning over hans Aasyn.

Han gjorde atter et Sving hen til Lampen og holdt Brevet frem. Pokkers kønt skrevet! Men naturligvis Latin og „ny“ Retskrivning. De smaa Bogstaver og de svenske å'er havde han fra Højskolen; men hvem havde lagt Grunden — hvem havde lagt Grunden?

Børnene var borte. Emma kyssede sin Fader paa Kinden og kom ufrivillig til at varme hans Hals med et Par smaa Drypper.

„Der kan du se, lille Far!“

„Ja, jeg havde aldrig troet det. De kære Unger!“

„Ungdommen er slet ikke saa slem, som du tror, lille Far.“

„Hm — jaja, det kan jo være . . .“

Hun saa hen efter Kommoden, op paa Væggen over Sofaen og havde et Spørgsmaal paa Læberne, men turde ikke komme frem med det.

Lystrup havde ingen Ro til at sidde, og de gamle, stive Undersaatter gjorde sig udtilbens og vægrede sig ved at vedblive med denne evige, meningsløse Maaling af Bræderne, der var saa aldeles unødvendig, eftersom han meget godt vidste, at de holdt en Længde af syv Skridt og en lille Stump, saadan en fire Tommer.

Piben laa paa Bordet, og Billedet stod paa Kommoden, begge Dele skød Glanslys hen i hans Øjne, hvor han end sad eller stod.

Endelig maatte Emma tage Piben bort og brede Dugen. I Lunhed og straalende Lys nød de Risengrøden og Ribbensstegen, medens Aftenens store Tildragelse drøftedes under Smil og Taarer.

Og saa vidste de, at saadan sad de nu i alle Hjemmene i Byen eller da i de allerfleste: lunt og hyggeligt, feststemte, sammenknyttede af Hjemmets lille Samfundsaand, opfyldte af en Velvilje, der gemte alt Nag og Uvenskab hen og saa hele Tilværelsen i det milde, varme Skær fra Julelysene.

Saa kom Salmebogen frem. Og nu hændte det forunderlige, at Lystrup valgte lutter Julesalmer af ham paa Billedet og holdt en hel lille Lovtale over disse „i Grunden saa barnlige og kønne Sange“. Selv de ny Toner, som Emma maatte føre an med, fandt han meget nette — melodiøse — hm! — og glemte rent, at han ellers stillede dem i Rang med „Den gamle Karo holdt en Støj.“

Medens Emma efter Sangen syslede i Køkkenet, sad Lystrup i Sofahjørnet og smøgede af sin ny Pibe. Ikke at denne Smag af nyt Horn just var nogen overdreven stor Nydelse, men alligevel — — en dejlig Pibe, en dejlig Pibe!

Atter gik Tankerne tilbage over hans lange Liv. Hans senere Aar havde været fulde af Kampe og Ærgrelser, det var sandt; men maaske havde hans Domme over den ny Tid været lidt vel rigelig mærkede af gammel Stædighed. Tidsstrømmen blandes af Vande fra tusinde Kilder og gaar sin Gang efter forunderlige Love. Snart glider den i bredt, lige Løb, sagte og rolig, med Spejlinger af en fredelig Himmel, snart svulmer den op, snor sig ud i ujævne Strøg og larmer med Hvirvler og kogende Styrtninger. Men det er vel saa hans Vilje, der bøjer Hjerterne som Vandbækken i sin Haand, og som har det store Overskue over Marken. Og hvor

svinder Tidens Brydninger ind for ens Øjne, hvor dæmpes Raabene, naar Livsstrømmen i ens eget Hjerte mattes, og man føler, at man staar med Tæerne lige ude ved det store, mørke, ukendte Hav, som vi alle skal over, og som vi maa give os ud paa med lukkede Øjne!

Han rejste sig og gik hen og saa paa Billedet. Hans Øjne blev vaade, idet han hviskede:

„At sige Verden ret Farvel . . .“

Uden at han havde hørt det, var Emma kommen ind og stod og tørrede sine Øjne.

„Far, det vil du kunne . . . Men nu skal vi være glade. Hvor skal vi hænge Grundtvig?“

„Jeg ved det ikke.“

„Hør, ved du hvad! Vi kan flytte Frederik et lille Stykke til Venstre og saa hænge Grundtvig ved Siden af ham.“

„Frederik den Sjette og Grundtvig!“

„Ja, hvorfor ikke? Det er da to gode danske Mænd. Du skal se, naar Frederik kommer lidt til Venstre og Grundtvig lidt til Højre, saa vil du nok synes om det . . . Jeg skal hente en Hammer.“

„Jajajaja!“ indvendte han.

„Jo, Far.“

Hun snoede sig bort, kom tilbage og sprang op i Sofaen, strakte sin skønne Krop, hamrede løs, snart paa Sømhovedet, snart paa sin Tommeltot, puttede Fingeren i Munden, vred sig og hamrede atter løs.

Vips! var hun igen nede, gik nogle Skridt baglængs med denne Hældning med Hovedet, der er saa nødvendig for at kunne se lige.

Der hang de saa Side om Side. Grundtvig sad og skottede med et smilende Blik ned til den opslaaede Salmebog, Frederik vendte Ansigtet fra

ham, satte Nakken tilbage og saa med urokkelig Stramhed hen paa Fløjten og Tampen.

Arm i Arm og med Hovederne paa skraa stod Fader og Datter længe ved Bordet og saa op paa de to gode, danske Mænd.

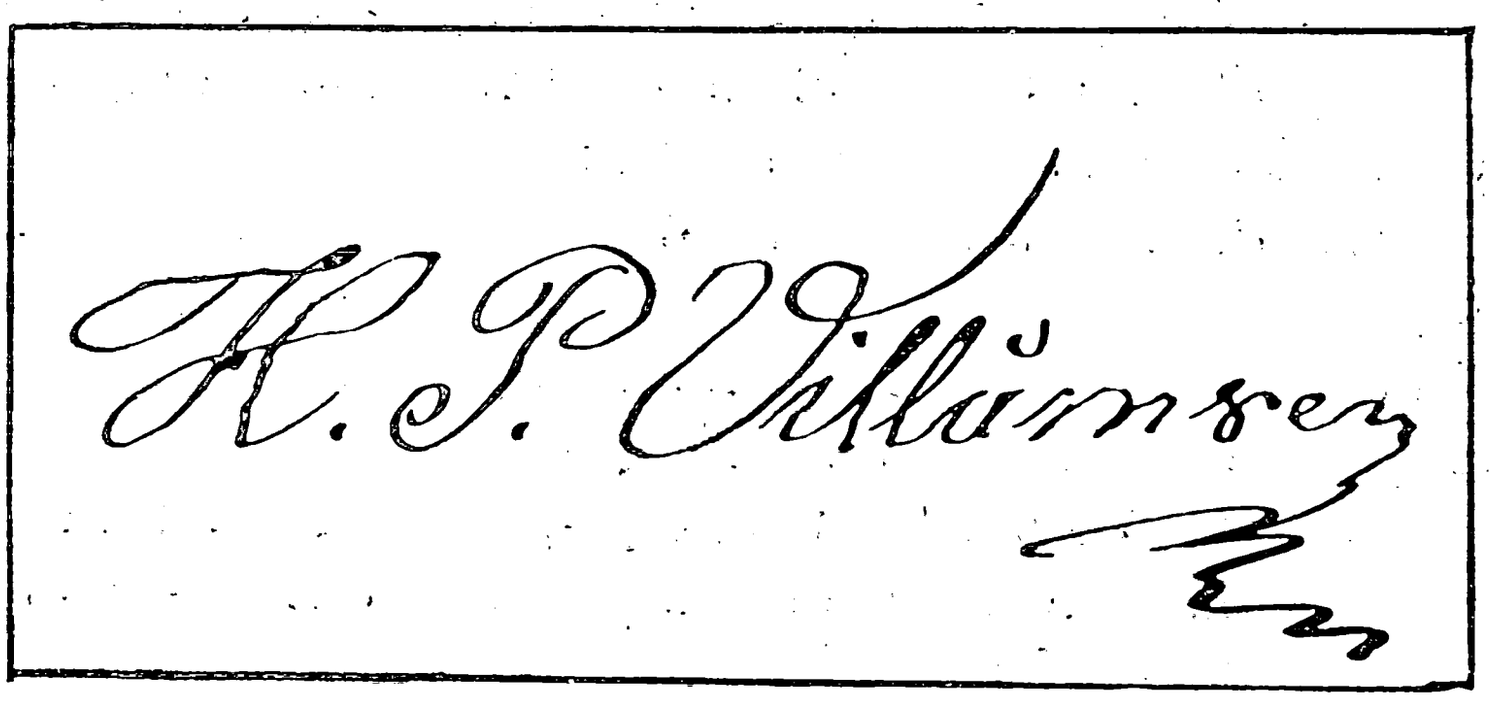
„Jo, Far, det var rigtignok en god Ide; jeg synes, det har givet en hel Forandring i Huset.“

„Jaja.“ Lystrup tog atter sin Pibe og eftersaa den nøje.

Men hele Aftenen gik han i Smug og saa op til Grundtvig.

EN FLÆNGE

(1891)

At det ikke var nogen fin eller dannet Mand, der havde skrevet dette Navn, det saa man straks, for enhver kunde læse det.

Sedlen sad paa en Dør et Sted halvvejs mellem Himmel og Jord, omtrent saa højt oppe i den kæmpemæssige Arbejderkaserne, som en Dør i det hele taget kunde sidde.

„Vi kan se ud over hele København," var Hans Peters stadige Pral, naar der kom nogen fra Landet og saa til ham.

„Ja, det er saamænd en rar og god Lejlighed," var gerne Konens Tilføjende. „Men den koster jo ogsaa gode Penge," lagde hun altid til og overlod til Landboerne selv, om de vilde sprække af store Gisninger.

Lejligheden var meget god, naar man ikke ensidig vilde hænge sig i den Omstændighed, at det sparsomme Smule Bohave optog næsten hele Pladsen, saa den ene Person maatte humme sig, hver Gang en anden skulde frem; Lejligheden var ogsaa meget rar, naar man saa bort fra de Par Smaating, at Sneen ved visse Vinde kunde fyge ind over

det halve Gulv, og at Vægpapiret over Sofaen havde et Par store sorte Aftryk af fedtede Nakker, medens de andre Vægge fremviste en utallig Mængde Striber og Flammer, fremkomne ved smaa Fingres Ryk i udstaaende Øren af Papiret.

„„H. P. Villumsen“. Mon det skulde være her?“

Manden, der havde arbejdet sig op ad de mange Trapper, tørrede sin Pande og bumrede paa.

„Goddag, Madam! Maa jeg spørge: er det herfra, der har været Bud paa Understøttelses-Kontoret om Hjælp?“

„Nej, vi tager ikke mod noget af den Slags Kontorer.“

„Naa, jaja, min gode Kone, De maa ikke tage mig mit Spørgsmaal ilde op. Maaske er det saa her ved Siden af.“ Og som det var Næsen, han skulde se med, satte han dette Lem paa en ny Seddel. „„H. P. Vilhelmsen“ — her har vi Manden . . . Undskyld!“

„Hjælp af Understøttelses-Kontoret?“ stødte Konen ud, da hun lidt efter gik paa Arbejde. „Nej, Gud ske Lov og Tak, vi er dog ikke tiggefærdige endnu!“

Mod Sædvane stod der en Lysning fra Hans Peters Øjne, da han om Aftenen kom hjem, træt og tilsnavset, som han for Resten var.

„Er Mor ikke kommen hjem?“

Jo, men hun var gaaet ud at købe Brød. Uh, de var saa sultne, saa sultne!

Stuen var gennemkrydset af Snore, fulde af smaa Skjorter, Stole og Skamler stod hulter til bulter, og Gulvet var oversaaet med itubrækket Legetøj og Avislaser. Fire rødhaarede Drenge laa ind over Bordet og forlystede sig med at drage Blaar ud af Maven paa en Hest, Striber af Snavs

laa ned over Kinderne paa de to mindste og viste den Vej, Taarerne havde taget efter det sidste Slagsmaal.

Konen traadte ind med et Rugbrød og en Tallerken Kunstsmør.

„Mor, vi skal til Fastelavnsgildes paa Tirsdag!“

„Er du fuld eller gal?“

„Ja, det maa du nok spørge; men sandt er det nu alligevel. Jeg staar i Eftermiddag og skal til at brække en Sten op, saa hører jeg en raabe „Prorrr“ lige ved Siden af mig. Jeg skæver til Siden og synes, at jeg skulde kende Sokkerne paa den fjermer . . . jo meget rigtig er det Niels Kordsen fra Glostrup . . .“

„Lad dog vær', Unger! I staar her og kratter og er lige fær' at rive Brødet fra mig!“

„Saa fortæller han, at de skulde have Gildes Fastelavns Tirsdag, saadan rigtig med Slag i. „Naa,“ siger jeg, „ja saa vil jeg ønske jer en god Fornøjelse.“ — „Fornøjelse? Du kan være mukken om, vi skal nok faa Fornøjelse,“ siger han, „Niels Kordsen plejer ikke at være den Mand, der skruer Lampen nør, saa længe Klar'netten hun kan pive en Tone, hva', hehehe . . e . . e!“ — Saa spurgte han, om du kunde huske den Svejtrit, han gav dig paa vor Bryllupsdag. — Ja, det troede jeg nok, du kunde. — „Ja, det er lige meget, Lovise hun var . . . hurre mig en rask Tøs. Vor Mor hun siger saa tit: „Vi faar aldrig i vore Dage saadan en Pige mer.“

„Sa'e han det?“

„Ja, det sa'e han.“

„At Konen saa tit havde sagt . . .?“

„Ja, lige bestemt som jeg siger.“

Hun smilede og strøg Næsen. „Naa . . .?“

„„Ja,“ siger han saa til sidst, „det er nu lige

meget derom, dersom du og Lovise vil se ud til os paa Tirsdag, saa skal jeg . . . hurre mig give hende en Svejtrit endnu, hvor gammel jeg er!“ — Saa lo jeg: „Det er vel dit Plasér?“ — „Det er“ — saa hurrede han endnu en Gang — „mit ramme Alvor.“ — „Det er jo galt med Børnene.“ — „I kan jo tage Ungerne med.“ — „Ja maa vi?“ — „Om I saa vil komme med hele København og Frederiksberg med, saa skal I være velkomne. Min Karl kommer ind om Formiddagen efter et Par Kransekager og lidt andet Pilleri, saa skal han smøre ud og tage hele Vrøvlet paa — naar Klokken hun saadan er ved Lag 1. Adjøs, Hans Peter Villumsen!“ — Saa smed han Næven til mig, slog et Knald og fo'r af Sted, saa Skidtet pev om Ørerne paa ham.“

„Nej, nu har jeg dog aldrig hørt saa galt i mine Dage! Saa er det jo sandt alligevel.“

Drengene, der havde begyndt at ane den vidunderlige Lykke, der var i Vente ogsaa for dem, havde glemt Sulten og stod og saa op paa Forældrene med opspilede Øjne.

„Far, skal vi da ogsaa med?“ spurgte den største.

„Ja — helet Vrøvlet!“

„Hurra . . . a!“ raabte de alle fire og hengav sig til en Slags indiansk Aandedans. Den mindste, der kun forstod grumme lidt af det hele, var den allergladeste. „U . . a . . . a, 'ele Vøvlet!“

Den forventede Fastelavnstur blev en Kilde til daglang Glæde for hele Huset, Mand og Kone talte ikke om andet, naar de saas, Drengene slog Kreds om dem og lyttede med aabne Munde, den mindste saa fra den ene til den anden og var undertiden saa spændt af Forestillinger, at han blev vaad ned ad de smaa stumpede Ben.

En Aften stod Konen og asede med Pletvand og Klude og Strygejern til Kl. 12 — fine skulde de være alle seks, man skulde ikke sige ude i Glostrup, at hun var en So.

Det var den første egentlige Fornøjelse, der blev budt Ægtefolkene efter en Række Aars Slid. Kamp for Brødet havde været deres daglige Lod, siden de for otte Aar siden flyttede ind til Staden, Pligt og Nød havde tvunget dem ind i et Vaneliv, der Dag efter Dag sled sig frem i den samme ensformige Skure, og kun deres trofaste Sammenhold og deres fælles Stræb for at opretholde et vist Skin af Velvære havde holdt dem i Trit og dannet en Modvægt mod den Slaphed, der overfaldt dem, hver Gang Familien blev øget.

Kun fire Dage var der endnu til Gildet. Al Kamp var glemt, alle Sorger trængte til Side. Drengene gik hvert Øjeblik til Køkkenvinduet og saa mod Vest med Ønsker om, at Vorherre vilde springe Lørdag, Søndag og Mandag over og for en eneste Gangs Skyld lade det blive Tirsdag efter Fredag. Mand og Kone havde kun een Tanke: at komme ud til deres gamle, rare Husbondsfolk, sidde til Bords med Gaardmænd og Gaardkoner, spise Fedekalvesteg med Hvidkaal, stuvet i Fløde, slubre Kaffe af guldkantede Porcellænskopper og fraase i Vrøvl af det fine til en Krone Pundet — og saa danse den hele udslagne Nat i den store, rødmalede Øverstestue . . . det var ikke umuligt, at der kom tre, fire Spillemænd, baade med Horn og Brumlebas, for naar Niels Kordsen gjorde Spise- og Dansebal, saa skulde det . . . hurre mig være kontant baade med Levemaaden og Musikken.

Saa naaede man frem til Fastelavns Mandag. Nu var der ikke mere end denne ene Dag tilbage. Om saa alle Mennesker satte sig paa Bagbenene og forenede sig om at skrue Tiden tilbage til Fredag, saa kunde de ikke; Mandag var det, og Mandag vilde rinde ud, og Natten vilde glide for Søvnen som et lille sort Minut, og naar det saa lysnede paa Ruderne . . . aa nej, aa nej dog, kunde det ogsaa være muligt, at det var i Morgen!

Nede i Gaardsrummet hang et Par mørkegraa Benklæder paa en Snor og svingede i Lufttrækket — et Par forskrækkelig vigtige Benklæder, der pustede sig op med et Par Stadsbuksers hele Selvfølelse. Dagen forud havde de for en Gangs Skyld fulgt deres Herre paa Vejarbejde og var om Aftenen komne hjem med oversprøjtede Skinneben og graa Plader indtilbens; men nu var de gennemtørrede, og glade var de i deres Vigtighed. Om de mulig havde opfanget et lille Ord om, at de næste Dag skulde til Fastelavnsgilde i Glostrup, faar staa hen; men vist er det, at de var rent overstyrlige af Dansenykker. I Steden for at hænge rolig og adstadig, som det bedst sømmede sig for et Par falmede, bueknæede Bukser — for det var de — hang de og slog ud med Benene til højre og venstre — Hej, Hop! — bøjede og strakte Knæerne, smak Pladerne sammen og smed paa ny Benene op i Luften, medens Vinden fløjtede den nydeligste Hopsa gennem Plankeværkets Sprækker.

En Kone nærmede sig med en Kæp. „Hænge der og skabe jer saadan!“

Grebne af Angest fo'r begge Benene højt op ad Plankeværket, hvor det lykkedes det ene at hage sig fast ved et Søm; men da det mærkede, at

Sømmet gik igennem, blev det rent tummelumsk af Rædsel og Smerte, rev og baskede om sig og fik omsider slidt sig løs.

Konen blegnede. „Ih, du godeste — en lang Flænge ned over det ene Knæ!“

En gammel, fedtet Vatkyse kom til Syne ved hendes Skulder. „Na, Madam Vill'msen, der fik De pyntet Deres fine Mands Bukser kønt til Stadsen i Morgen! Du levendes Retfærdighed!“

„Hold De bare Deres Tryne hos Dem selv, Madam Vilhelmsen,“ bad Konen og gik med Benklæderne — uden at agte paa den Forfriskning, hun fik i Hælene.

Hun vidste ikke bedre Raad end at bene af med Bukserne ud til Manden, for at han kunde tage sine Forholdsregler endnu i Aften; i Morgen Formiddag kunde der ikke blive Tid til at tænke paa Bukser, hun selv skulde vadske fra Kl. 5 til 12 hos Urtekræmmer Hansens, Manden fik først fri til Middag, og Kl. 1 skulde de af Sted.

Saaledes skete det, at der en Vinter-Eftermiddag henimod Aften Anno 1884 stod et Par Ægtefolk i en Port i Falkoneralleen og saa længe og nøje paa et Par flængede Benklæder, til stor Forundring for en Flok Drenge, som ikke kunde tilvejebringe Samstemning mellem de to Menneskers dybe Alvor og de overmaade grinagtige Bukser, der — som en Slagtergut udtrykte sig — havde faaet „den revnende Syge“.

„Der er ikke noget ved det Skral at gøre,“ erklærede til sidst Manden. „Det værste er, at jeg ejer ikke det, der ligner Penge. Men nu faar vi se.“

„Ja, det kan jo ikke nytte at brøle for det,“ trøstede Konen kækt og gav ham et rask Smil med de vandfyldte Øjne.

Hans Peter gik hen til „Formanden“ og bad sig fri for den Arbejdstime, der endnu var tilbage. — Først gik han ud i Absalonsgade til en Ven, som ogsaa var Arbejdsmand. — Om han ikke vilde laane ham et Par Bukser i Morgen?

Jo, det vilde han smænd gærne, det vilde endogsaa være ham en sand Glæde og Fornøjelse at laane ham sine Bukser; men det var saa uheldigt, at han skulde til Begravelse med sin Bedstemor i Brøndshøj.

Paa Tilbagevejen kom han forbi en Marskandiserkælder, hvor der hang Bukser i Overflødighed — aa bevares, et helt Vognlæs af sorte, brune, stribede og tærnede Bukser! Han standsede et Øjeblik og saa ned paa Ejeren, der stod ved Døren og røg sorgløs paa sin Pibe. Hvor det Menneske dog var lykkeligt!

„Hvad koster saadant et Par?“ raabte han og holdt et mørkeblaat Ben ud.

Handelsmanden rakte fem Fingre op — saa uendelig ligegyldig.

„Kan jeg faa dem paa Krit?“

Manden rystede paa Hovedet og vendte ham en maanelys Nakke.

Længe stod han paa et Hjørne og grundede. Om der dog ikke mellem de 58 Familier, der boede hjemme i Huset, skulde være en eneste skikkelig Medborger, der vilde laane ham et Par Bukser i Morgen? Han rystede paa Hovedet. Naar det saa en Dag traf sig, at Lovise kom op at nappes med en af Kællingerne, saa skulde hun straks have den: „Saadan en Pjalt til Mand, der maa laane andre Folks Bukser, saa snart han skal uden for en Dør!“

Han drev hjemefter. Folk tog til at tænde Lys i Boderne, han tittede ind alle Vegne, hvor der

var mindste Haab om at fange et Glimt af Bukser, forsøgte sig endnu et Par Steder, men uden Held. Alle hans Tanker drejede sig nu om Bukser, alt andet, hvad han saa i Vinduerne — Cigarer, Hatte, Fodtøj, Sukker, Vinflasker — var ham saa ligegyldigt, at han ordentlig blev ærgerlig paa sig selv, hver Gang han lod Blikket stryge over et Vindue med uvedkommende Herligheder. Det var paa een Gang for ham, som der ikke var stort andet i Livet at bryde sig om end et Par ordentlige Bukser.

Hver Gang han mødte en Herre, skævede han til hans Ben. Dog ogsaa forunderligt, saadan som det var fordelt med Bukser og alting i denne Verden!

Dreven af en indre Tilskyndelse, som han i Grunden følte en uklar Uvilje imod, men som han ikke gad trodse eller ikke evnede at trodse, lagde han Hjemvejen over den Gade, hvor Understøttelses-Kontoret fandtes.

Igennem Ruderne saa han hele Bunker af brugte Klæder, som et Par Herrer var i Færd med at ordne . . . Der til venstre stak et rigtig nydeligt, sort Buckskins-Ben frem. Han stirrede med al Øjnenes Sekraft paa det sorte Ben, og noget om en Etatsraad og Skydebanen kom svingende ind i hans Tanker. Var det dog ikke underligt at tænke paa, at de Bukser kanske — dersom han vilde — i Morgen ved denne Tid sad paa hans Ben og dansede Sekstur i Niels Kordsens Øverstestue!

Ja, dersom han vilde — —. Han spyttede, tørrede sig om Munden, saa hen efter Dørens Haandtag og drog med en Finger i Halsklædet.

Han gik videre, men standsede snart igen og stod længe og stak Tænderne med en lille Pind,

drev saa atter op til Vinduet og fæstede Blikket paa det sorte Ben.

Da gik der igennem hans Sind en drivende Kraft, som han ikke var Mand for at modstaa, og skønt han godt følte, at han gjorde noget galt, noget, der bagefter vilde pine baade ham selv og Lovise, saa traadte han dog rask op paa Trinet og vred Dørgrebet om.

„Godaften!“ Han mærkede, hvordan Huden strammedes i Ansigtet, og det var med en egen frysende Fornemmelse ned ad Rygraden, han spurgte, om Herrerne ikke vilde forære ham et Par Bukser . . . Herrerne forstod nok, at man sad saad'n og vilde gerne hutle sig igennem selv, for man var jo ud af en Familie, der ikke gerne rakte Haanden frem, men der kunde jo indtræffe Uheld og saad'n . . .

Hans Ords ærlige Klang rørte Mændene, han fik Bukserne.

Da han var kommen udenfor, lod han Haanden glide kælende ned ad det fine Ben og holdt det op i Gaslyset . . . „Godaften!“ Var der ikke en, der sagde Godaften?

Han saa Nakken paa en fedtet Vatkyse, der vendte sig saa meget til Siden, at han lige fik opfattet Glimtet af et skadefro Smil. — Det brød op i ham med uvis Ærgrelse. Var det ogsaa hende? Jo, der var ingen Tvivl — nu sejlede hun lige ind ad Døren. Naa ja, hvad saa? Hun havde kanske ikke en Gang set Bukserne.

Glad traadte han ind i sit Hjem. „Nu har jeg faaet Bukser, Lovise! Her skal du se — et Par rigtig fine og gode sorte Bukser, som kanske har kostet 30 Kr. fra ny.“

„Ne—j dog! Hvor har du dog faaet dem?“

spurgte hun glad overrasket og fo'r hen med Fingrene i Tøjet.

„Oppe i Udleverings-Kontoret. Jeg fik . . .“

Hun slap Tøjet og saa paa ham.

„Ja, jeg fik i Sinde at gaa den Vej. Det var jo aldrig saa farlig . . . for en Gangs Skyld . . .“

Drengene, der skønnede, at der var gjort en ny Kraftanstrengelse i Retning af Pynt, saa i Aanden, hvor sjæleslaaede Glostrupperne vilde blive, naar de fik al denne københavnske Finhed ud i Landsbyen.

„Nu skal vi være glade,“ manede Hans Peter. „I Morgen ved denne Tid . . . didi dum dum dum!“ Han stampede i Gulvet og slog Smæld med Tungen, hvad der vakte en sand Jubel blandt de smaa røde Villumsener.

Børnene kom i Seng. Den ældste Dreng foldede sine Hænder og bad bønlig: „Kære Gud, lad det snart blive Morgen! Naar alle Folk sover, saa kan du godt narre dem og lade det blive Morgen snart.“

Ude i Køkkenet stod Lovise med Armene i Siden og stirrede ned i Spritlampens lille søvnige Flamme.

Han gik af og til og skottede ud til hende. Endelig standsede han ved Døren:

„Er det det med Bukserne, der bider dig?“

Hun slog med Nakken. „Bider? Jeg mener kun, at du maatte vel kunne skaffe dig et Par Bukser uden at gaa til Fattigvæsenet.“

„Fattigvæsenet?“

„Ja, det ene er vel som det andet. Vi er akkurat naaet lige saa vidt nu som Vilhelmsens, der render og overhænger alle de Foreninger og Kasser, der er til.“

„Der er vel Forskel paa ordentlige Folk og saadant noget dovent og fordrukkent Rak?“

„Jeg skal sige dig, hvor længe der er Forskel: Der er Forskel lige bestemt til den Dag og Time, da det kommer ud iblandt Folk, at vi søger paa de samme Steder som de.“

En mere kvalfuld Nat end den, der nu oprandt, havde Ægtefolkene aldrig oplevet.

Dersom hun saa kunde faa Søvn i sine Øjne! Hun var gal paa Hans Peter. Og dog gjorde det hende ondt for ham; thi hun vidste, at han havde prøvet alle mulige Veje, førend han gik til Kontoret. Var der nogen, der var ærekær, saa var det nok ham. Aldrig glemte han, at hans Morfader havde været Gaardmand og leveret Halm til Kongens Stalde, Snese Gange havde hun hørt Slægtfølelsens Stolthed klinge i hans Ord, naar han fortalte om denne Morfader, tit og ofte havde Selvfølelsen glimtet i hans Miner, naar der var Tale om at holde deres egen og Hjemmets Værdighed oppe. Og hun vidste godt, at han havde smittet hende, saa hun selv ikke var fri for at sætte Næsen en Smule til Vejrs. Det var vel ikke for meget at holde lidt paa sin Ære? Endnu havde de aldrig tigget saa meget som en Knappenaal af noget Menneske, og om Vorherre vilde unde dem Helsen, saa skulde de nok ogsaa herefter alke sig frem med egne Labber og holde Lommerne rene.

Den ene vidste godt, at den anden laa vaagen; men ingen af dem kunde faa pint et Ord frem.

Gang paa Gang sagde Hans Peter sig selv, at det var noget Sludder, det med Fattigvæsenet, han var lige god Mand, fordi nogen havde foræret ham et Par Bukser til Givendes. Men han mærkede godt, at dette var en temmelig hullet Selvtrøst, for

hvor meget han vred og snoede paa det skete, saa stod den Kendsgerning ham op i Halsen, at han havde været ude at — tigge.

Og saa var der de tyve Sladrekællinger. Han forestillede sig, hvordan Madam Vilhelmsen i Morgen vilde stille sig an med Armene i Siden og det hvide af de spotske Skeløjne vendt imod ham: „Naa, de passer nok godt, de ny Bukser“ — hvorledes hun derefter vilde fare i Madam Lassen og en hel Mængde andre Madammer og skære ham og Lovise igennem: „Det hovne Skab, gaar her og gør sig krumhalsede af deres Familie og Storhed, og saa er de ikke en Las bedre end en anden!“ — Og var det først kommet saa vidt, saa havde han og Lovise nok mistet Stivelsen for Eftertiden; for han var lige saa vis paa, som han laa her, at hver evige enstig Gang Lovise kom op at hugges med en af Kællingerne, saa vilde hun lige paa Steden faa smidt Bukserne i Synet. Og der stod hun!

Tavse stod de op om Morgenen. Hans Peter tog sin Hue og gik.

Kl. lidt over 12 kom han atter hjem.

Børnene løb i fuld Puds, stivhalsede, med Haaret glat vandkæmmet, angest for at røre sig i Pynten, men alle opfyldte af en unævnelig Lykke. „U . . a . . a, 'ele Vøvlet!“

Lovise var gaaet et Ærinde ned hos Urtekræmmeren; men Børnene fortalte, at hun var i Pudsen — uh, saa fin, saa fin!

Benklæderne hang paa Dørkarmen, glatte og renbørstede, med gule Patent-Knapper og blankt Staalspænde.

Han smed Huen fra sig, tog Plads ved Vinduet og satte en Stiver ved Hovedet. Den yngste af

Drengene kilede sig ind imellem hans Knæer og saa ham op i Ansigtet: „Far, mig er saa glad!“ De andre stod med strittende Arme og snakkede og nikkede højtidelig til hinanden, den ene af dem mente, at Kongen kom med.

Omsider rejste han sig, smed Benklæderne over Armen og tog atter sin Hue. „I faar sige til Mor, at hun kommer til at tage ene derud med jer.“

Mørk og tung gik han sin Vej. Børnene saa paa hinanden.

Lidt efter kom Moderen. „Hvad, er han ikke kommen endnu?“

„Jo, men han sagde, at han . . . at du . . . at han vilde ikke med,“ forklarede den ældste Søn med Graaden i Mælet.

Hun saa til Dørkarmen. „Men hvad i Alverdens Rige . . .?“ Hun tog Børnene nærmere i Forhør, men blev mere og mere forvirret af deres Forklaringer.

Langt om længe kom han tilbage. Idet han traadte ind og mærkede den usædvanlige Duft af Hovedvand og samtidig fæstede Øjnene paa sin lille Kone, der aldrig nogen Sinde havde været saa fin med Piber og Blomster og røde Sløjfer, blev han taget i Brystet af en saa stærk Følelse, at han ikke lige straks kunde komme til Mælet.

„Men hvad er dog dette for noget?“ spurgte Lovise.

„Ja -- — jeg kan alligevel ikke — jeg har været oppe med Bukserne igen.“

Hun satte sig paa en Stol og lod Hænderne falde ned imod Knæerne. Det var saa hendes Skyld.

„Ja — —“ vedblev han, „jeg kan ikke; du kommer til at tage ene derud med Drengene.“

Hun sad et Øjeblik og saa paa hans forpinte Ansigt, selv var hun saa hvid som Pibestrimlen, der stod op om hendes Kinder. „Nej," kom det endelig stille, men fast, „jeg tager ingen Steder, naar ikke du er med."

Drengene kom brasende ind ad Døren, alle rødhovedede og med store Øjne: „Nu er Vognen dernede! — U . . a . . a!"

„Lovise . . .!"

„Jeg gør det ikke, Hans Peter."

Drengene stod som forstenede og saa skiftevis paa Faderen og Moderen.

„Hvor er mine egne Bukser?" spurgte han med et sidste fortvivlet Glimt af Haab. „Du kan vel sagtens ikke rimpe dem sammen?"

„Det er lige saa umuligt, saa umuligt."

Atter saa de to Ægtefolk længe og nøje paa de ulykkelige Bukser, der nu var saa slappe og sammenfaldne, at det var en Ynk at se — lagde dem paa Bordet, pillede ved Traadene, gned Flængen sammen og glattede, men kom til sidst til det aldeles afgørende Udslag, at der ikke var noget at stille op med de Bukser.

Han stod i kvalfuld Vaande og saa paa Børnene, strøg Øjnene, tog Uret op af Lommen, rev sig i Nakken — Karlen ventede — der maatte tages en Afgørelse. Tankerne fo'r om i et vildt, meningsløst Jag for at finde en Udvej, en, som han endnu ikke havde tænkt paa. Hansen —? Nej, der var ingen hjemme. — — Laane et Par af Niels Kordsen — „et uheldigt Fald ned ad Trappen" — nej nej, han fik straks det hele at vide.

Alt løb sammen for ham i en tyk, haabløs, grødet Dumhed, der lukkede for Løgn og Udflugter og det hele.

Han tørrede Panden. „Saa er der ikke andet for end at sige til Karlen, at vi ikke kan køre med.“

De to ældste Drenge blev blege som Lig, og deres Munde tog til at bævre. Lovise sank tilbage mod Stoleryggen.

Aa, der havde vel ikke været saa stort ved det, trøstede den paa een Gang veltalende Mand og Fader. Hvad var der egentlig ved saadant et Bras uden det samme? Og saa komme hjem langt ud paa Natten med Børnene halv døde af Kulde — —

Lovise vilde ikke svare et Ord, for det var ikke værd at svare paa, alt det. Hun listede af ind i Sovekammeret, pillede lidt ved Piberne og Blomsterne, saa sig i Spejlet, brast med et i Graad og gav sig saa til at flaa Stadsen af sig.

Da hun kom ind igen, var hun mut og tavs.

„Jaja, Lovise, saa er der dog ikke noget, der bider, hvad det angaar.“

„Nej, men — — — det er dog ogsaa forskrækkeligt!“ Hun stak atter i at græde. „Nu kan vi tøfle af paa Arbejde igen i Steden for.“

Ja, det var vel det klogeste, mente ogsaa han; de kunde dog altid tjene en halvanden Kroners Penge endnu i Eftermiddag.

De hjalp de stille-grædende Drenge med at komme i de gamle Klæder og hængte de ny ind i Skabet.

„Far, mig ikke noget glad.“

„Jo vist saa! Se her er Hesten . . . der er vist flere Blaar i Maven endnu. Lad mig nu se, I er raske Drenge og morer jer godt, til Far og Mor kommer hjem.“

Saa gik Far og Mor.

Drengene stod længe tavse om Bordet og saa paa den slunkne Hest.

Da Ægtefolkene naaede ned til Gangdøren og skulde gaa hver til sin Side, skævede de til hinanden. Hans Peter syntes, han skulde sige noget. Saa sagde han:

„Det var lige godt kedelig! Det var li'som en Flænge midt igennem Fornøjelsen.“

VINTER

En kold Frosttaage havde ligget over Egnen fra Natten og Formiddagen, først nu, hen paa Eftermiddagen, klaredes Luften og aabnede Veje for Øjet ud over det store, skønne Vinterlandskab.

Rørholms Skove stod fjernt i Nord med runde, hvide Kroner, der hist og her traadte frem i Solen som matgyldne Kupler, Fjorden til højre laa dækket af et ujævnt Is- og Snelag med spredte Skyggepletter, Brændelykke Bro paa Skovvejen i Øst tegnede sine mørke Stolper mod det hvide Bakkehæld, Buskene og de grenede Urtestængler langs Vejene stod med uldne Overtræk af Sne og Rim, der ved hver lille Berøring af et Par Fugleben dryssede ned i fine Skyer med smaa, hastige Farveglimt.

Paa Vejen, som fører fra Købstaden, langs Fjorden udefter, gik en krumbøjet Olding med den ene Haand fastklemt om en høj Holberg-Stok og den anden lagt over Lænderne. Hans snehvide Skæg laa ned over Brystet og hjalp den tynde, luvslidte Overfrakke at lune for det stakaandede Bryst, Øjnene var vendte mod Vejen, hvor de omhyggelig udsøgte de mest banede Strøg.

Det var den gamle Leif Bjarnesen, Byens forhenværende Organist og Musiklærer.

Han standsede et Øjeblik, flyttede den stærkt rystende Haand et Stykke op paa den sølvknappede Stok (en Gave fra Frederik den Sjette, som han en Gang havde spillet for), rettede Ryggen og saa ud over Naturen.

Her havde vi nu en af disse dejlige Stunder, som et kærligt Forsyn skyder ind som en mild Hviletime for den urolige Natur. Stillidserne glemmer Snestormen og flagrer kvidrende om mellem Tidslerne, Ræven kommer frem af sin hvide Seng i Grøften og soler sig ved Diget, Naturen drømmer om sin Sommergerning til Menneskenes Gavn: Toften gav Hør og Marken Sæd, Skoven fostrede Vildt for Skytten og gav Fattigmand Brænde. Solen varmer og vækker de slumrende lyse Minder, Kløvermarken husker, hvor Sangen strømmede over Rederne, og hvor de unge Piger jublede for hver Firkløver, de fandt, Skoven mindes Hornenes Toner og Ungdommens Leg, mindes alt som i glade Drømme og lader nu og da sine hvide Prismer støde mod hinanden for at høre Klangen af de hengemte Sommertoner.

Men Dagen er kort, Solen synker som en udbrændt Fakkel, Rimen graaner og Mørket lister sig frem med sviende Kulde.

Han drog Vejret langt nogle Gange, lod Haanden glide som en Kam gennem det rimpudrede Skæg og satte Benene i Gang igen.

Da han naaede Kørevejen ved det store Teglværk, standsede han og lyttede med Hovedet paa Hæld. Hvad var det —? En udvisket Klang som af fjerne Valdhornstoner. C-Moll . . . nej nej, det var ikke Musik. Hør . . .! Men var det ikke oppe fra Luften? Et gammelt Minde dukkede op i hans Indre, han løftede Blikket og spejdede i Øst og Vest — nej, der var jo intet at se. Hør

igen! Dejlige, bløde Klange . . . aa, d e r oppe! En Flok Sangsvaner højt, højt oppe i den blaa Luft!

Netop i samme Nu, som han fik Øje paa dem, udsendte de et helt Kor af tonende Lyde, stærkere end før, skønne som fine Klokkers Klang fra et fjernt Sted.

Et lille Smil drog over hans Aasyn, da han kom til at tænke paa, at man ogsaa her kunde synge:

„Den store, hvide Flok, vi se . . .“

Jaja — hvo vidste, om ikke disse hvide Fugle var opfyldte af en Slags driftsmæssig Glæde, der fik Tonerne til at klinge fra deres Struber?

Endnu en gammel Mindelse, et let Strøg fra en poesifyldt Tid rørte ved hans Tanker og bragte ham til paa ny at stirre efter de bortdragende Svaner, der længe saas i Skæret fra Solnedgangen, langt ude ad Havet til. Hurtig gled de gennem Luften, som i hastende Længsel efter at vinde frem. Omridsene af de enkelte Fugle blev mere og mere utydelig, Tonerne svagere og svagere; men endnu kunde han skimte noget som hvide Prikker og høre fjerne Lyde — endnu — endnu — —; han anstrengte hver Nerve for at fange de sidste hendøende Toner — endnu — — —

Synet af de hvide Fugle og Hørelsen af deres Sang virkede næsten som en hel lille Aabenbarelse paa den gamle Mand, hvis Sind var sart som det fineste Instrument og fuldt af Fantasier om det hinsidige. Længe blev han staaende og saa ud over Havet og troede vedblivende at kunne høre Tonerne.

Der var noget dragende for ham ved dette.

Han kom til at tænke paa de mange underlige Lyde i Naturen, der halvt igennem vor Hørelse, halvt igennem Anelser kalder paa noget inderst i os. Og hans Tanker ledtes herfra over paa den gamle græske Tonemester Orfeus, der ved sine Toners Undermagt fik sin Hustru til at følge sig op fra Underverdenen.

Sin Hustru — —.

Han satte atter Benene i Gang og gik længe med bøjet Hoved.

Og han saa atter en stor, hvid Flok, hans egen Flok, hende og Børnene, Vennerne og alle dem, som var tagne fra ham og nu færdedes der-oppe . . .

„Der holde de nu Kirkegang
med uophørlig Jubelklang
i højen Kor . . .“

I saadanne stemningsbevægede Øjeblikke samlede han sine Minder og levede sit Liv om igen, sprang fra det ene Livsafsnit til det andet, men dvælede dog mest ved sin Manddomstid, der laa for ham som en vidunderlig Saga.

Stammende fra en gammel islandsk Fiskerslægt, født i et lykkeligt lille Styrmandshjem paa Kristjanshavn kom han efter en udmærket Skoleundervisning til Søs, men var for spinkel til at døje det strenge Liv om Bord, kom da til Musikken, som han havde syslet med fra Barnsben, og fik samtidig Lov at lægge sig efter Sprog og Litteratur, som han havde særlige Gaver for.

Forældrene døde begge paa eet Aar, og han stod nu ene og ulykkelig, om end ikke uden Midler. Et halvt Aarstid efter Forældrenes Bortgang gav en uheldig Forelskelse i en rig Grosserer-datter ham et alvorligt Stød, som nær havde gjort

det rent af med ham. Hans raske, lykkelige Ungdom var til Ende, og han forstillede sig, at der nu kun var Savn og endeløs Kamp i Vente for ham. Led og ked af Hovedstaden, med al Ynglingealderens Uro og Udve sagde han sine Instrumenter og Bøger Farvel, tog Hyre paa det Handelsskib, som hans Fader i mange Aar havde styret, og fo'r nu en Tid om i Øst og Vest. Men det skiftende Liv til Søs bragte ikke hans Sind den Lise, han søgte. Stedse var han tung i Sindet og gik i Løn og skrev mørke Vers, der aandede Foragt for Kvinden. I en spansk Havnestad købte han sig en Violin og sad nu ofte om Natten i Maaneskin paa Dækket og spillede tungsindige Sange uden Ord.

Da det alt andet end renlige Liv i den gamle Handelsskude kun daarlig stemte sammen med hans æstetiske Længsler og Drømmerier, sagde han atter Sømandslivet Farvel og kastede sig nu for Alvor over Musikken. I København, hvor han lejede sig et Værelse og slog sig igennem, som han kunde, arbejdede han i adskillige Aar med fuld Kraft paa sin egen Uddannelse, samtidig med at han gav Undervisning i Violin-, Guitar- og Klaverspil. I et Par Aar studerede han Generalbas og noget, som hed „Sangens Væsen", hos den store Weyse, og af denne blev han ført ind paa Orgelspillet, som han snart blev en Mester i. Sprogene blev lagt paa Hylden, men Litteraturen, særlig Oldtidslitteraturen, dyrkede han endnu.

28 Aar gammel fik han ved Hjælp af et glimrende Vidnesbyrd fra Weyse Stadsmusikant- og Organistpladsen i den østjydske Købstad, hvor han siden levede. Ved sin ranke Vækst, sine rene, skarpskaarne Ansigtsdrag, sin forholdsvis store Erfarings- og Kundskabsfylde, men frem for alt ved sin dejlige Musik blev han snart Byens Stolthed

og fik Undervisningstimer i Mængde, især i Violin- og Guitarspil. I en Musik- og Sangforening, som han oprettede, var han Solen, der straalede over alle Byens smaa musikalske Ærgerrigheder.

Med den største Hjertero, men ikke uden en vis overlegen Selvfølelse saa han de unge Møer puffe til hinanden, naar de opdagede ham paa Gaden. Hvad var der ved alle disse smaa jydske Gæs, der pjattede i Munden paa hinanden og mere tænkte paa deres Stads end paa Indøvelsen af deres Sangpartier til Koncerterne? Hvad Karakter og Indhold var der i disse barnlige Ubetydeligheder, der rødmede for et rosende Ord og fik hele Strømme af salte Taarer ned over Kinderne for enhver lille Tilrettevisning?

Nej, han vilde leve ugift, vende tilbage til Hovedstaden, saa snart Lejlighed gaves, leve ene for sin Kunst og blive til noget. Naar saadanne Mænd som Descartes, Huyghens, Leibnitz, Newton og mange andre store Aander — den kære Weyse ikke at forglemme — levede deres hele Liv som Ungkarle, saa maatte deri vel ligge et Vink om, at „Geniet“ ikke evner at udfolde sig efter sin Naturbestemmelse, naar det hvert andet Minut faar en Mund og et Par Arme eller maaske en hel Mængde Munde og en hel Mængde Arme ind paa Livet af sig.

Saa skete det en Dag i hans 32. Aar, at han blev forbavset, og da han ikke var bleven forbavset før, mens han havde været i Byen, vil man let forstaa, at han i sin Almanak satte en tyk Rødkridtsbjælke under denne Dag.

Med denne Forbavselse gik det saaledes til: Han sad i Præsten Halvorsens Havestue og underviste Husets Datter, den 21aarige Marie Sofie, hvem han havde spillet med i flere Aar. Da han

var i et gnavent Hjørne og skolemestererede hende med den overlegne Lærermyndighed, som han mere og mere havde lagt sig efter, tog hun Hænderne fra Instrumentet og sagde: „Hr. Bjarnesen, jeg vil sige Dem, jeg taaler ikke mere, at De taler til mig som til en Skoletøs.“

Da var det, at Forbavselsen kom — en stor, svulmende en, der jog en umaadelig Masse Hede op i hans Hoved. At tænke sig, at en af hans Elever, tilmed en temmelig grim Elev med Fregner og Strutnæse, vovede at vende saadant et Par Øjne imod ham og give ham saadan en Indsigelse lige i Ansigtet! Han sagde ikke et Muk, for han var en dannet Mand, og i sin dannede Hensynsfuldhed gav han bare et Stamp i Gulvet, fo'r hen og tog sin Hat og brasede ud.

Hendes uforskammede Næse stod for ham i flere Dage; gik han ud at spadsere, viste den sig for ham i Luften; bedst som han om Søndagen sad i Kirken og spillede „Alene Gud i Himmerig“ — saa var Næsen der (den var for Resten i Kirke).

Han var ikke alene forbavset, han var fornærmet, alvorlig fornærmet, og han lod hende i næste Undervisningstime vide, at han var det, ikke med plumpe Irettesættelser og saadan, nej, med pæne, dannede Stikpiller, der dog kradsede saa alvorlig, at hun bed Tænderne sammen og sad og slog Hænderne arrig imod Tasterne.

I lang Tid laa de paa Krigsfod med hinanden og udslyngede med bitter-smilende Høflighed Pil efter Pil mod hinanden. Senere, da de begyndte at trættes ved dette evige Pileskifte og hver især fandt det tjenligst for Sindets Ro at holde inde med det, blev Kampmaaden læmpet efter den velkendte kloge Regel: „Ikke ophidse Fjenden uden

Nødvendighed“ — og de forsøgte nu en Tid at knuse hinanden med Tavshed.

Men saa blev han forbavset en Gang til. De havde spillet noget firhændigt af Mozart, og da han i musikalsk Henrykkelse forglemte sig selv og afgav den højstemte Erklæring, at det og det havde hun spillet nydeligt, „virkelig musikalsk, nydeligt“ — saa drog der vel en lille lys Rødme over hendes Ansigt, men som for at skjule den, førte hun sit Lommetørklæde op til Næsen og saa derefter ligegyldig paa Nodebladet, saa umaadelig ligegyldig — ganske som han kunde have sagt: „Det er noget rart tykt Papir, det.“

Var Jomfruen knibsk? Han vidste det ikke. Men der var i Grunden noget stolt ved hende, som hun sad der, stiv og selvtryg som en Dronning.

Fra den Dag studerede han hende, som en Maler studerer et levende Forbillede, lurende paa at faa fat paa Sjælen.

Der kunde i hendes Øjnes skiftende Udtryk være noget sjælfuldt, noget, der kunde tydes som smaa Genskins-Lys fra en tænksom Aand. Og saa var der det mærkelige ved hende, at hun lod Musikkens Stemninger gaa igen i sine Miner, i smaa Ryk med Overkroppen, i Hændernes snart faste, snart bløde, ligesom svævende Slag.

Forbavsende, rent ud forbavsende var de Fremskridt, hun gjorde paa en kort Tid.

„Det tror jeg!“ buldrede Præsten ud. „Hun staar op Klokken halv fire hver Morgen og øver sig, lige til hun skal til at gøre Huset i Stand.“

Se se!

Med let fundne Udgangspunkter fra Musikken prøvede han hendes Tænke- og Tale-Evne, noget, som han aldrig tidligere havde brudt sig om at gøre.

„Saadan en skuffende Cadence som denne her, hvor Dominant-Harmonien ikke opløses, men gaar over i en ny fremmed Akkord, minder paafaldende om de Svingninger, som kan indtræde i ens Tanker, naar man sidder og er optagen af — ja man ved ikke hvad — saa mange underlige Drømme.“

„Det forstaar jeg ikke.“

„Jo, jeg mener saadan en Svingning, som kan foregaa, naar man tror at være ved et vist Maal, og som saa i Steden for at bringe Ro tvinger Tanken ind i en ny Bevægelsesretning. Forstaar De?“

„Ja, nu forstaar jeg det. Jeg kender det godt.“

„Det er i Grunden en Slags musikalsk Bedrageri.“

„Men et sundt Bedrageri.“

„Sundt?“

„Ja, for det bringer Afveksling. Man kan blive træt af evig de samme og de samme Tanker, og saa er det godt, man faar noget nyt at tænke paa.“

„Hvad mener De da om Dissonanserne, Mislydene?“

„Jeg for mit Vedkommende er ikke ræd for en Smule Mislyd.“

„Ikke? Det er ret interessant at høre.“

„Hvorfor det? Er det latterligt, at jeg siger saadan?“

„Nej, ingenlunde; det klæder Dem.“

Hun tav lidt og gned Underlæben hvid mellem Tænderne. „De tror vist, at alle unge Piger er saa forfærdelig blødsødne og ikke har den mindste Smule Modstandskraft, naar der møder dem noget . . . saadan f. Eks. et eller andet Udslag af den stærke, overlegne Mandskraft.“

Han sad og snoede Fingrene ind i sit Urbaand

og smilede lidt spotsk. „Men saadan er de unge Piger ikke?“ kastede han til hende.

„Nej, det er de ikke.“ Hun spilede Haanden ud til en kraftig E-Durs Akkord, men nøjedes med at lade den synke til et let Slag. „Det er de ikke,“ gentog hun, „i det mindste ikke alle. Der er vel nok dem, der er det, maaske de fleste; for de er jo opdragne til det.“

„De mener, det ligger i Opdragelsen?“

„Ja, det er da tydeligt.“

„Men nu Kvindenaturen selv, den indre Bygning . . .?“

„Ja, det ved jeg meget godt; men saadan som Tonen er i et Hjem, i Skolen, i Kirken, i Selskabet, saadan bliver Karakteren.“

„Og Tonen er ikke god, mener De?“

„Far siger, at de unge Piger bliver galt opdragne, de bliver forkælede, og derfor bliver de slappe og bløde.“

„Saa har vore Læremestre, de store Opdragere — Rousseau og den Slags Folk — altsaa Skylden?“

„Ja, det har de. Selv den store, fri Naturdyrker Rousseau holdt paa den Mening, at Kvinderne er bare nogle Gæs, der skal levere Dun til Mandens Hynder.“

„Ja saa!“

„Jeg har selv læst det: Kvinden skal behage Manden . . . elske og ære ham . . . trøste ham, gøre ham Livet lyst og venligt. Dette maa altid foreholdes Kvinden saa tidlig som mulig. Det skriver han. Og Religion kan den unge Pige ikke for tidlig lære. Det kan være Moderens Religion, hendes tilkommende Mands Religion, lige meget, bare hun faar en. — Naturligvis er Mandens dog den bedste,“ tilføjede hun.

„Det tror jeg i Grunden ogsaa; for naar hun har den, saa er hun enig med ham i det højeste.“

„Og saa vil hun let forstaa at underordne sig ham i alt andet. . . Skal jeg have dette om igen?“

„Dette? Nej, De spillede det jo meget kønt. Hvor har De Czernys Etuder?“

Han mærkede, at hun var Pastor Halvorsens Datter. Pastor Halvorsen var nemlig noget af en Oprører, stærkt paavirket af Grundtvig og smittet af den unge, raske Frihedsbevægelse, som brød frem først i 30erne, ivrig Præst, men ofte til Forargelse ved sine frisindede Meninger paa kirkelige og statslige Omraader. Bjarnesen havde haft mange Samtaler med ham i Kirken og var kommen til at holde meget af ham; men nogen egentlig Omgang havde der ikke været imellem dem; der var i det hele taget kun faa, der kom i Præstegaarden, dels fordi Folk ikke rigtig yndede den grundtvigianske Præst, dels fordi Hjemmet var meget stille, efter at Konen var død. Datteren havde Bjarnesen kun set og talt med faa Gange uden for Spilletimerne, og hun havde altid gjort det Indtryk paa ham, at hun var en lige saa dygtig og arbejdsom Husholderske, som hendes Paaklædning var pæn og hendes Hænder grove, men at hun for Resten var en ubetydelig lille en. Nu skønnede han, at han nok havde taget fejl af hende, hvad Ubetydeligheden vedrørte.

Et umaadeligt Røre vakte det i Byen og helt ud i Provstegaarden tre Mile borte, at hun døbte en Enkes lille døende Barn. Præsten var borte, Lærerne havde Ferie og var ogsaa fraværende, ingen andre turde døbe det, Enken gik og vred

sine Hænder og var fortvivlet. „Jeg gør det," sagde den unge Pige, bad et inderligt Fadervor og døbte Barnet. Men Pastor Halvorsen fortalte siden Bjarnesen, at han underhaanden havde faaet en Næse af Provsten — „fordi min Datter hjalp et lille Barn til Himmerig."

Bjarnesen fik det med Drømme og havde om Natten en Slags aandelige Møder med hende, under hvilke han fik Indtryk paa Indtryk af en Sindets Sluttethed, en Højhed og Inderlighed, som sjæleslog ham. Han hørte sig selv og hende føre de mærkeligste Samtaler, saa sig selv knæle for hendes Fødder og følte hendes Kys paa sin Pande. Han kunde vaagne med udspændte Hjertekamre, staa op og gennemsøge gamle Drømmebøger, læse om de gamle græske Peripatetikere, der fastslog Paalideligheden af Aabenbarelser i Drømme ved at henvise til, at Sjælen om Natten var „fri" og da i Stand til at forudse det tilkommende.

Saa begyndte han at spille Fields Nocturner og skrive Sonetter til Maanen.

I sin tidligste Ungdom havde han sværmet stærkt for den tyske Romance, der blomstrede i den første Tredjedel af Hundredaaret, ogsaa havde han med stor Optagethed fordybet sig i Tiecks og Hoffmanns fantastiske Fortællinger, især i den førstes sværmeriske „Franz Sternbalds Wanderungen". Nu mærkede han, at hin Ungdommens stærke Sinds-Spændighed vendte tilbage og pinte paa med søgende Længsler og Suk, der maatte have Luft baade i Toner og Ord.

En Sonet, „Syner", som han skrev i Vaaren, tolkede Glæden, som stiger med den vaagnende Kærlighed. Det hed i den:

„Da flyver Tankerne som vilde Svaner
ud over Fremtids fagre Øer og Bælter,
med Blikket vendt mod skønne Farvefelter
og synger om, hvad hjertevarmt de aner . . .“

„Hvad synes De om den?“

Jo, hun syntes godt om den, og med et ærligt, varmt Blik sagde hun ham Tak, fordi han havde skrevet den af til hende.

Men saadan som hun saa rødmede bagefter — ja saa hjertevarmt!

Saa mødtes de „tilfældigvis“ en Dag ved Brændelykke Bro, og der slog deres Følelser endelig sammen i brændende Lykke.

Den før saa stive og alvorlige Musiker blev fra dette Øjeblik den smidigste og gladeste Ungersvend, livlig, synsk, højbrystet, næsten rent fortumlet af Lykke.

„Ja, du kan sige, at du har faaet en Perle, en af de ægte,“ lykønskede Præsten.

Og en Perle var hun, ægtere end alle Perler i den hele vide Verden, det skønnede han, alt som hendes Væsen klarere og klarere udfoldede sig for ham.

Han gik hver Morgen ud til Broen, ud til den Plet, hvor hun havde staaet, da hun gav ham sin Haand. Med en Trang til at føle hendes Kærlighed lukke Armene om sig kunde han i Tankerne bøje sig for hende, krumme sig med elskovssyg Ærbødighed og i inderlige Løfter give hende Forskud paa Forskud af al den tænkte Godhed, han skulde vise hende, naar hun blev hans Hustru.

For det første kunde de ikke tænke paa at gifte sig, da de ikke kunde leve af hans sparsomme Indtægter; men han gik stadig og ventede paa en Organistplads i København; Weyse havde lovet at gøre alt for ham.

Forgæves ventede han i fire, fem, seks Aar. Men med den Taalmodighed, som den ægte Kærlighed skaber og vedligeholder, fandt han sig i sin Skæbne og var glad ved, at han havde sin Marie saa nær, at han hos hende kunde studere Livets Harmonilære, hvilken hun var langt bedre inde i end han.

Da saa Præsten døde, og hun stod hjemløs, besluttede han foreløbig at slaa sig til Ro, hvor han var, og vove sig ud med hende paa sine uvisse 3—400 Dalers Gyngegrund, lejede en hyggelig Bolig under et Par store Lindetræer ved Kirken og flyttede ind med sin Brud.

Og det gik godt. En Række af lykkelige Aar levede de sammen, fik tre dejlige, evnerige Børn og kendte ikke til andre Sorger end de Suk, der nu og da listede sig frem, naar de saa i Pengeskuffen. Lidt gnaven kunde den unge Husmoder somme Tider være, lidt vel stærkt optaget af sin Orden og Pillenhed, maaske ogsaa lidt vel streng mod Børnene, især de to Pigebørn, der fik mangen god Ørevarmer, naar de ikke var hende raske nok ved Arbejdet eller ikke adlød straks; men i sin inderste Grund var hun en kærlig Natur, rettænkende og samvittighedsfuld, opofrende til det yderste. Hendes egne Krav til Livet blev i Aarenes Løb mindre og mindre, uden at der af den Grund viste sig saa meget som en Rynke mellem hendes Øjenbryn. Kunde hun ikke faa Smør eller Fedt til Brødet, saa kunde hun godt hjælpe sig med Sirup, som Børnene maatte; men han skulde have det rigeligt og godt paa alle Leder; thi det var ham, der maatte slide for dem alle. Og ham skulde de alle elske og ære og glæde, saa hans Sind kunde være lyst og hans Kræfter friske. Ja, hun maatte ofte smile ad sig selv; men det

er forunderligt, hvor den store Læremester Kærligheden kan indøve en i den Kunst at underordne sig.

Han paa sin Side gik Aar efter Aar og vidste slet ikke af, at han var overordnet; tværtimod syntes han næsten, det var hende, der holdt Tømmerne; men hun forstod saa udmærket at holde Tømmer, saa det var ham stadig en Trang at sige: „Kør bare væk, Marie!“

For Resten gik han og var Genstand for det ene Bedrageri efter det andet, idet hun ved alle Haande Taskenspillerkunster forstod at dække over Bristerne i Huset og daglig melde med sin Strutnæse: „Alt i Orden!“ Naar han kom træt hjem fra sin Dagsgerning, ofte sent paa Natten, efter Koncertprøver o. l., da var hun paa Pletten med Lampen i Døren og Næsen op i Lysningen. Klagede han over Hovedpine, drog hun ham ind i det lille Kammer ved Gangen og viste ham seks røde Kinder, førte ham saa ind i Dagligstuen, drog Armstolen frem, satte sig paa hans Knæ eller ved Siden af ham og fortalte ham alle Dagens glade Tildragelser som f. Eks., at Hansen havde slaaet en Skilling af paa Forkødet, at lille Haldor nu kunde udtale „r“ ganske tydelig og raabe: „Næ . . . æ!“ naar han rev Snoren af Rokken. Og saa kom Spillemandens Hoved i Orden, og den sunde Søvn i det pæne, udluftede Sovekammer gjorde Kræfterne karske til den næste Dags Arbejde.

Han var en lykkelig Mand. Naar han stod i Koncertsalen og svang sin lille hvide Pind, der som en Tryllevaand fik Tonerne til at slutte sig sammen i faste Harmonier, stigende og synkende, rivende alles Opmærksomhed med sig, da kunde der i hans Indre rejse sig en Selvagtelse, der i Forening med Tanken om Hjemmets Lykke gennem-

trængte hele hans Væsen med en svulmende Glædesfølelse.

En Mængde stemningsrige Orgelstykker og Sange udgik fra hans Arbejdsrum og fandt Vej til musikalske Kredse i Hovedstaden. Den Lykke, som disse Smaating gjorde, gav ham Mod til at give sig i Kast med større Opgaver, saaledes et stort anlagt Oratorium til en af ham selv skreven Tekst — en fri dramatisk Fremstilling af Salomons-Templets Indvielse. I et helt Aar tumlede han med Sangkor og Soloer, med Musik for Orgel og Stryge-Instrumenter, Fløjter og Horn, og da han endelig havde afsluttet Arbejdet og sendte det til en yngre fremragende Tonemester i København (Weyse var død), fik han den Dom, at det var „et virkelig genialt Kunstværk“, der i Korene endog mindede om Händels vældige Kraft, og hvis „chromatiske Kunst ikke gav Spohrs meget efter“, men at „de Krav, som Instrumentalmusikken stillede“, ikke for Øjeblikket kunde fyldestgøres i Hovedstaden, hvorfor han maatte se Tiden an . . .

Han var henrykt over denne smigrende Dom og saa i Aanden den Dag, da alt, hvad København havde af musikalsk Dannelse, mødte frem i Frue Kirke for at høre det „geniale Kunstværk“ af — — Leif Bjarnesen! Den Dag vilde han blive en stor Mand, Kong Christian vilde sidde bag den røde Fløjelsrand og tænke paa, hvad han skulde gøre for ham, Hartmann og Gade vilde komme og trykke ham i Haanden — —

Ja, i Sandhed han var en lykkelig Mand!

„Men Lykken driver ofte med Hjerterne Gæk;
som bedst man har den fanget, smutter atter den væk.“

Hans prægtige, opvakte Dreng, der tegnede til at blive et helt musikalsk Vidunder, døde af

Skarlagensfeber, og næppe et Aar efter havde han den bitterlig tunge Sorg, at Marie og et af Pigebørnene kuldsejlede med et Selskab paa Fjorden og druknede.

Efter dette sidste Slag blev han saa underlig i Hovedet, vilde stadig gaa og holde sin lille tilbageblevne tiaarige Datter i Haanden, tog hende med op paa Orgelet hver Søndag, og sad hele Tiden og saa ængstelig efter hende, mens han spillede.

Skønt han kun var noget over et halvt Hundrede Aar, syntes han dog, han var opslidt og trængte stadig til at sove; men Tanken om den lille Pige holdt ham oppe, han maatte jo holde ud.

I mange Aar havde han svært ved at spille til Jordefærd, han havde ondt af alle, der gik i sorte Klæder, det kunde knuge og bryde i Sindet med Smerte, som aldrig fik Luft.

Men han maatte jo holde ud. Og Aarene gik, som de kunde, lange var de, men de gik, og han syntes dog, de blev kortere, alt som Datteren vokste til, og Hængeasken over Gravene bredte sig. Men der var saa lidt Lys i Luften, og Varmen var borte. Naar han sad og spillede „Nu hviler Mark og Enge“, den Melodi, som Mozart havde sat saa uendelig højt, og som han nu selv skattede over alle Salmetoner, da blev han grebet af den dybeste Vemod og syntes at se Taager drive over Mark og Enge.

Naar han paa enkelte Dage rettede sig ved at faa fat paa gamle Mesteres Musik eller ved at gennemse sine egne Arbejder, kunde den Tanke fare ham igennem Hovedet, om der ikke nu var Mulighed for at faa „Salomons-Templet“ frem. Og Haabet gøglede for ham og fyldte ham med ny Livslyst; men efter en Henvendelse til den køben-

havnske Tonemester, der endnu laa med Værket, fik han dette tilbagesendt med den Meddelelse, at der desværre næppe var noget Haab; for Resten havde det ved et nyt Gennemsyn vist sig, „at det hist og her skortede paa Selvstændighed . . .“, og i Nodebladenes Kanter fandtes Blyants-Vedtegninger som: „Reminiscens fra Spohrs „Die Weihe der Töne““, „minder vel stærkt om Händel“ o. s. v.

Naa saadan! Det var altsaa et usselt Makværk, sammenflikket af andres Tanker og Følelser. Han saa i Beskyldningen for Uselvstændighed et Udslag af hovmodig Overlegenhed og lagde kun lidet Mærke til de mange rosende Vedtegninger, som fandtes spredte paa Bladene („Genialt følt“, „udmærket Harmonisering“ o. s. v.). Selvfølgelig var Udtalelsen om, at man ikke i Hovedstaden kunde fyldestgøre de Krav, Musikken stillede, ogsaa kun en tom Udflugt, velsagtens grundet i Brist paa god Vilje til at føre Værket frem.

Og saaledes faldt hans stolte Tempel i Gruset.

Da Datteren var 18 Aar, kom en Fætter af hende, en frejdig islandsk Søgut, i Besøg i Huset og vandt hendes Hjerte og Haand, kom igen Aaret efter som Styrmand og tog hende med hjem til Island. Naa, i Guds Navn!

Den 60aarige Mand var hvidhaaret som en Olding, Ryggen krummede sig mere og mere, og den lange Holberg-Stok kom frem af det Silkehylster, som den i mange Aar havde staaet gemt i.

Skønt Huslejen var dyr, og Fortjenesten nu langt mindre end før, blev han ved at bo i sin gamle Lejlighed under Lindetræerne. Paa hans Vægge hang et Billede af den hellige Cecilie, Orgelets Opfinderske, og en Blyantstegning af Jens Juel, forestillende Arion, Citarspilleren fra Lesbos,

ridende paa en svømmende Delfin; fremdeles Billeder af alle de gamle Mestere: Joh. Sebastian Bach, Beethoven, Haydn, Mozart o. fl. Ved den ene Væg stod et gammeldags Mahogni-Stueorgel, i alle Kroge saas Kasser og Læderhylstre, der indesluttede gamle Instrumenter. Bohavet var leddeløst, Gulvbræderne hulslidte og fulde af fremstaaende Sømhoveder, som han dog havde let ved at vare Fødderne for, da han godt huskede, hvor de sad.

Her i denne Stue havde han spillet for Marie og Børnene, her stod deres Billeder i Luften, her klang det endnu i gamle Sangbunde, naar han anslog Kammertonen — ganske som det havde klinget i gamle Dage, naar hans lille Dreng morede sig med at slaa Stemmegaflen mod Stoleryggen og lytte til Violinen paa Væggen —, her havde han syslet med sine egne Toneværker, hvori hans glade og tunge Minder var indflettede, her vilde han leve med sine Minder, og her vilde han skrive sine Breve til Island.

„. . . Ja, kjere Tora," hed det i et af disse, „endskjøndt det kneb haardeligen for mit Faderhjerte at sige Dig Farvel for syv Aar siden, og endskjøndt jeg ogsaa haardeligen har monnet savne Dig i min daglige Færden, saa priiser jeg dog min Gud, at Du er, hvor Du er; thi det er visseligen bedre for en ung Quinde at være i Kredsen af en elsket Mage og smaae Børn, end at gaae i et gammelt, sørgmodigt Barndomshjem. Ægtestanden er og bliver dog den vigtigste, den ædleste og værdigste af alle Stænder, hvadenten vi hensee til dens høje Oprindelse, eller dens nyttige Følger for Staten, eller dens lyksalige Frugter for dens

Medlemmer. Kjerlighedens Lys fra en elsket Ægtefælles Øie er som en Sol, der kaster himmelsk Gjenskin i vort Hjerte, og selv den elskede Ægtefælles Ømhedstaare husvaler meere i Modgangen end den lifligste Prædiken. Hermed være ikke sagt, at vi skulle foragte Prædiken og lade ringe om Guds Ord, tvertimod er Religionens Pantser den bedste og eeneste sande Beskyttelse mod Livets alvorlige Sorger og hjelper det stridende Hjerte at imodstaae Skuffelsernes Piile og holde vort Bryst i Roe, naar Livets Lykke er gaaen forloren for os. Ak, vi vide alle, at Livet er ubestandigt, og at de Sæbebobler, som vi med et fremmed Navn benævne Illusioner, ere saare ubekvemme at fastholde og briste letteligen under deres Stigen; derfor er det ikke aleeneste godt og smukt, men i Sandhed nødvendigt for os at medføre et Religionens Paladium paa vor Livsvandring.

Sikkerligen længes du at høre Noget om mit Befindende og min huuslige Situation. Takket være min Islandske Haardførhed og lette Behjelpelighed kan jeg endnu, tiltrods for mine 67 Aar, staae op om Morgenen Kl. 7 og med mine, iøvrigt noget svage, Hænder knuge Isen i mit Vandfad istykker, samt selv lægge i Kakkelovnen og koge mit Øllebrød; men jeg vil ellers ikke negte, at jeg jo i Dette og Hiint mærker Alderens Tilvæxt og Kræfternes Aftagelse, ligesom jeg heller ikke vil negte, at Tiden har faaet en vis snegleagtig Langsommelighed for mig, i Besynderlighed naar Veyret er slet, og jeg maa leve indgetogent i flere Dage itræk. Men hvordan skulde vel og en gammel Karl som jeg kunne have bevaret Ungdommens

Fyrighed og uudtrættelige Fliid, naar man tager i Betænkning, at jeg lever som en Eremit i sin eensomme Skovbolig og saa at sige aldrig seer andre Ansigter end din kjere afdøde Moders og dine Sødskendes og dit, som alle stedse staae for mine Øine.

Een af mine reeneste og meest ophøiede Nydelser i min Alderdom er at gaae op i Kirken en sildig Eftermiddag, naar Solen skinner veemodigt igjennem de farvede Ruder, og da sætte mig paa Orgelet og spille Kompositioner af mine store Læremestre. Især er det en Høitid for mig at spille mit Yndlingsværk, som Du nok kjender. For ikke at profanere dette mig saa hellige og dyrebare Digt i Toner ved at igjennemspille det for ofte, vover jeg ikkun at tage det frem een Gang om Aaret, nemlig paa Din kjere afdøde Moders Fødselsdag; men da er jeg ogsaa som i en Feber, lukker Kirkedøren i Laas og fornemmer som en Trang til at knæle for Alteret, forinden jeg betræder Orgelet. Ligerviis som det gik Heine med Billedstøtten af Venus i Louvre, hvilken Digteren efter eget Udsagn aldrig kunde beskue, uden at han blev reenere og bedre derved, saalunde gaar det ogsaa mig, den gamle Tonedigter, med dette herlige Værk, der aldrig klinger for mine Øren, uden at det trænger ind i Sjælen og forædler denne ved sin Reenhed og Skjønhed. Ja, kjere Thora, da er det, som Din kjere Moders og Dine Sødskendes Aander omsvæve mig, og jeg hører Toner i Luften og fornemmer i mit Bryst en Lyksalighedens Fryd som en Forsmag paa den tilkommende Harmoni i det Hiinsidige. Ogsaa ellers, i mit daglige, stille Liv kan jeg have lyse Stunder, da det er, som

en veemodig, men dog mild og huldsalig Vintersol skinner over mine Erindringers sneebedækkede Mark; men der er jo ogsaa ligeimod Tider, da det forekommer mig i min Eensomhed, at Livet er noget koldt, hvilket vel kommer af Aarenes Tiltagelse, da jo Vinteren pleier at strenges. Dog klager jeg ikke, saalænge jeg maa faae Lov at beholde Minderne om Din kjere Moder, Dine Sødskende og de mange gode Venner, som ere bortgangne til det Evige, hvor jeg haaber at skulle samles med dem i det stedseblivende Foraar og med dem fyldes med uudsigelig Glæde over Guds Kjerlighed og tilbedelsesværdige Fuldkommenhed.“

En ung Musiker, Wagnerianer, kom til Byen og indtog snart denne ved sin spændige Selskabsevne og sin nymodens Musik. Den gamle Organist blev skubbet mere og mere til Side, saadan som et gammelt, opslidt Redskab stilles til Side — med Skuldertræk og øm-taknemmelig Ynksomhed. Fædrene og Mødrene, som han havde undervist i Ungdommen, trykkede hans Haand og nikkede venlig: „Ja, Deres Musik, Bjarnesen, den faar vi aldrig her til Byen mere“ — og saa sendte de deres Børn til den unge Hr. Collin.

Bjarnesen tav. Med al sin Ydmyghed og Mildhed husede han inderst en Stolthedsfølelse, der hævede ham op i en Fornemhed, som plumpe Hverdagsmennesker aldrig saa eller hørte, men som fine Naturer mærkede paa utallige smaa Træk i hans Væremaade. Han vidste, at han havde ejet og ejede endnu en Himlens Gave, en stor, rolig Musik-Evne, som kun faa, allermindst den uklare, sværmende Collin, havde faaet Mage til, og han vidste, at han ogsaa havde haft og til Dels endnu

havde Evne til at udmønte sin Rigdom. Men i Guds Navn — han skulde vel orke at bære ogsaa dette.

Da han var 70 Aar, maatte han tage Farvel med sit kære Orgel, nærmest paa Grund af, at han ikke mere kunde vinde op ad den stejle Trappe. Byen tilstod ham en Efterløn af 150 Kr. og gjorde Stads ad ham ved et Gilde i Skoven.

Nu havde han levet seks Aar som „Pensionist", som han med en lidt bitter Spot kaldte sig selv. For længe siden havde han maattet opgive alt, hvad der hed Undervisning, og den eneste Indtægt, han endnu havde ved Siden af sin „Pension", var det Hundrede Kroner eller saa, som han fik ind ved en Kirkekoncert, han gav hver Vinter.

Denne Koncert var Aarets store Tildragelse for ham. I lang Tid i Forvejen øvede han sig paa sit Stueorgel og var i Angest for Collin og i Angest for, at ikke alle Forberedelser nøje skulde blive gjorte, skrev Huskeseddel til Kordegn og Bude, lavede Program og flyttede om paa Numrene, maatte selv gaa til Bogtrykkeren og tyde de dirrende Skrifttræk, for at ingen Trykfejl skulde indløbe. (En Gang havde Trykkeren vist den Skødesløshed at stave Navnet Mendelssohn uden h.)

Saa kom Dagen. To Mand maatte bære ham op ad Trappen og holde ved ham, til han fik sikkert Fodfæste. Saa stod han en Tid ved Brystværnet, bleg og gispende, og saa ned i Kirken — hvo der kom, og hvo der ikke kom, saa efter, om Noderne var i Orden, om Lysene brændte roligt, gik atter hen til Kanten og kiggede ned — om der kom mange. Enkelte Familier mødte altid fuldtallig, de var sikre nok, Collin var ogsaa altid med — det var for Resten kønt af Collin, hvis han nu kom af Høflighed og ikke for . . . naa — —. Rystende

paa alle Lemmer tog han Uret frem — ja, nu maatte han tage fat.

Naar han saa havde taget Plads paa Skamlen og kigget endnu en Gang paa Noderne og Lysene og arbejdet en Stund med Registrene, samlede han sig sammen ved et Par Sekunders rolig Tænkning. Saa kom der to graa, tynde, skælvende Hænder frem, Fingrene spilede sig ud og bævrede en Stund over de sorte og hvide Taster og saa — slog de ned, idet Hovedet og Ryggen rettede sig som ved et Hop.

En trofast Kvartet af Herrer og Damer hjalp gerne til med nogle Sange; men det var hans egne Ydelser, der drog Folk til. Naar han kom rigtig i Gang og mærkede Indskydelsernes Liv fra de henfarne Mesteres Toner og forestillede sig, hvorledes Harmonierne bølgede manende ned i Kirken, da levede den gamle Mand op og sad med uklare Fornemmelser af, at der var Aander til Stede. Og naar han var færdig, gik hans Tanker ned i Forsamlingen og ligesom saa og hørte Bevægelsen i Stolene. Jo, de havde dog endnu Leif Bjarnesens Musik i Byen!

Men desværre — saadan var det ikke mer! De sidste to Gange var det gaaet rent galt. Han kunde ikke nægte det, han evnede ikke mer at tumle det store, vanskelige Instrument; Fingrene vilde ikke ramme, hvor de skulde ramme, Fødderne kunde ikke hurtig nok finde Pedalerne — -— nej, det var ikke Musik. Det kunde skære ham igennem Nerverne, hver Gang han greb fejl og hørte et Skrig af Mislyde. Han vidste ogsaa godt, at Folk nu kun kom for at yde ham en — Almisse. Men hvad skulde han gøre? Leve maatte og skulde han jo.

Det tyngede saa stærkt paa hans Sind, at Tonerne ogsaa gik fra ham.

Og som han var gaaet bort fra Hjemmet i Eftermiddag, krumbøjet, med det hvide Haar og Skæg hængende slapt ned over Frakken, med Haanden rystende, hver Gang den flyttede den store Stok, mindede han levende om den omvandrende Ahasverus, der sukker efter den evige Hvile.

Men under Vandringen var han vaagnet og havde faaet Lys over Tankerne. Han gik og tænkte paa de mange Aar, han havde virket paa dette Sted: Ynglinger og unge Piger i Hundredevis var ved hans Vejledning blevne førte ind i Musikkens Verden, og naar der i Byen fandtes en Agtelse for Tonernes Kunst, en Sans for god Musik og Sang som kun i faa Købstæder, da var det hans Værk. Og var det end bittert nok, at der nu var ligesom bredt Glemsel over hans Gerning, saa havde han dog sin egen Bevidstheds store Glæde, Mindet om et virksomt, grødefuldt Liv. Han tænkte paa de mange Søn- og Højtidsdage, paa hvilke han var mødt op paa Orgelet med Hjertets store, skønne Festprogram, sammensat af gudbevægede Stemninger, de mange Bryllups- og Jordefærdsdage, da hans Følelser trængte sig frem i disse smaa sjælfulde For- og Efterspil, som han altid havde faaet saa megen Ros for.

Men over alle Minder hævede Mindet om Marie og Børnene sig, og naar han nu naaede Broen derhenne, den „kære gamle Bro“, saa vilde han standse og holde en lille Fest for sine Tanker, nden han gik tilbage.

Det var Brændelykke Bro.

Der laa den i det sidste dæmrende Sollys, med de store Egeplanker dækkede af et hvidt, blødt

Overtræk og med en Fryndse af smaa, fine Istappe paa Rækværkets Underkant.

Han stillede sig midt paa Broen og saa paa den store, snedækte Rødpil, der hældede sig ud over Bækken. Et lille Digt, som for mange Aar siden havde faaet Form paa dette Sted, randt ham i Hu:

„Du kære gamle Bro, hvor har
jeg tit paa dine Planker dvælet
og stirret ned i Bækkens Glar,
af Mindets Vemod mildt besjælet!

Hvor har jeg levet tit paa ny
hin Foraarsdag, da her vi mødtes,
da Lykken, lys som Vaarens Gry,
i vore unge Hjerter fødtes!

Da Haabets Tale for mig klang
som Harpespil, som Sang af Nøkken!
Du kære Bro bag Pilens Hang,
du blev for mig en Bro til Lykken!

Nu ældes du, og Vintren har
en Klædning hvid og skær dig skaaret,
Isblomster gro af Bækkens Glar,
og Pilen staar med Sne i Haaret.

Ak ja, jeg passer ogsaa bedst
ind i et saadant Vinterbilled!
Men underligt! — hver Gang som Gæst
jeg her ved Pilen har mig stillet,

da stiger dejlig for mit Blik
hin Vaardag op af Mindets Kilde,
da er det, som Besøg jeg fik
af Ungdomstidens Alfer milde.

Nu vel, jeg klager ej, fordi
hun tidlig kaldtes bort fra Stævnet;
Gud gjorde hende glad og rig,
langt mere end j e g havde evnet.

Jeg iler fort ad Livets Bro,
glad ved i Haabet trygt at vide:
Vi mødes skal igen, vi to,
derovre paa den anden Side."

Som han stod der og saa ind i Pilens rødlige Dybder, samlende al sin Tankes Kraft om indre Syner, levede hun op for ham, ren og skær, hyllet i Mindets forskønnende Flor. Der var ikke Plet eller Lyde ved hende. Havde hun i det hele taget haft Fejl?

Uden selv at ane, at den Kvinde, han nu saa i overjordisk Klædebon, var en hel anden end den lille travle, utaalmodige Husmoder, der havde vimset om i hans Stuer og ofte skændt baade paa ham selv og Børnene, naar de satte en snavset Hæl paa de hvidskurede Bræder, — uden at ane eller tænke paa, at han i Aarenes Løb havde gaaet og fantaseret hende ind i en englelig Fuldkommenhed, — uden at gøre sig bevidst, at Kærligheden, den sørgende Kærlighed, finder en vis Kvægelse for sit Savn ved at udstyre de henfarne med Egenskaber, som ingen andre har haft, stod han og fortabte sig i Tanker over, om hun ikke sad med Kristus og hans Moder og Maria fra Bethania og de andre fromme Mariaer ved Faderens højre Haand.

Han anstrengte sig for at genkalde sig sit Samliv med hende og Børnene, mane det frem i Drag paa Drag og se Livets Virkelighedsglans over det hele; men det var i Grunden nu saa faa Træk, han kunde huske, og han var ikke sikker paa, at hans Hukommelse ikke havde optaget adskillige upaalidelige Tildigtninger til dem, den endnu havde; men det vidste han, at hun og Børnene var med i den store, hvide Flok, og Synerne af deres rene Skikkelser, Hørelsen af deres Sange

blev saa meget mere dragende for ham, som deres Billeder, deres Tale, deres Toner traadte frem fra gaadefulde Højder, hvor han ikke selv kunde komme.

Uvilkaarlig løftede han Blikket og saa ud i den Retning, hvor Svanerne var forsvundne. Han vidste godt, at de var borte, langt borte; men det var endnu, som deres Toner sad i hans Øre, — døende og svage, men skønne.

Saa gav han sig paa Vej hjemefter. Luften var bleven blaalig og kold, over den ny, lave Granplantning paa den fjerne Lindum Hede stod et liljegult Bælte med en let rød Tone i Underkanten, Sneen over de bakkede Marker i Sydvest havde noget af den samme fine Rosenlød — Sollysets døende Genskin fra Himmelbrynet.

INDHOLD.

	Side
Fra Maria Einsiedeln	1
Guldringen	23
Svag	63
En fornem Ledvogter	75
Kærligheds Vælde	83
En Rævejagt	121
Professorens Amme	137
Et Kig indenfor	153
Kamp	179
Paa Udstilling	213
Paa Afstand	241
Fra Rersø og Tissø-Egnen	255
Meget, meget lykkelig	283
Fra Asnæs	301
Lystrups sidste Juleaften	315
En Flænge	331
Vinter	351

GYLDENDALSKE BOGHANDEL · NORDISK FORLAG

ZAKARIAS NIELSEN

MINDER

3,75.

V. SCHORN

DA VOLDENE STOD

4,50.

L. C. NIELSEN

VANDRINGER

2,25.

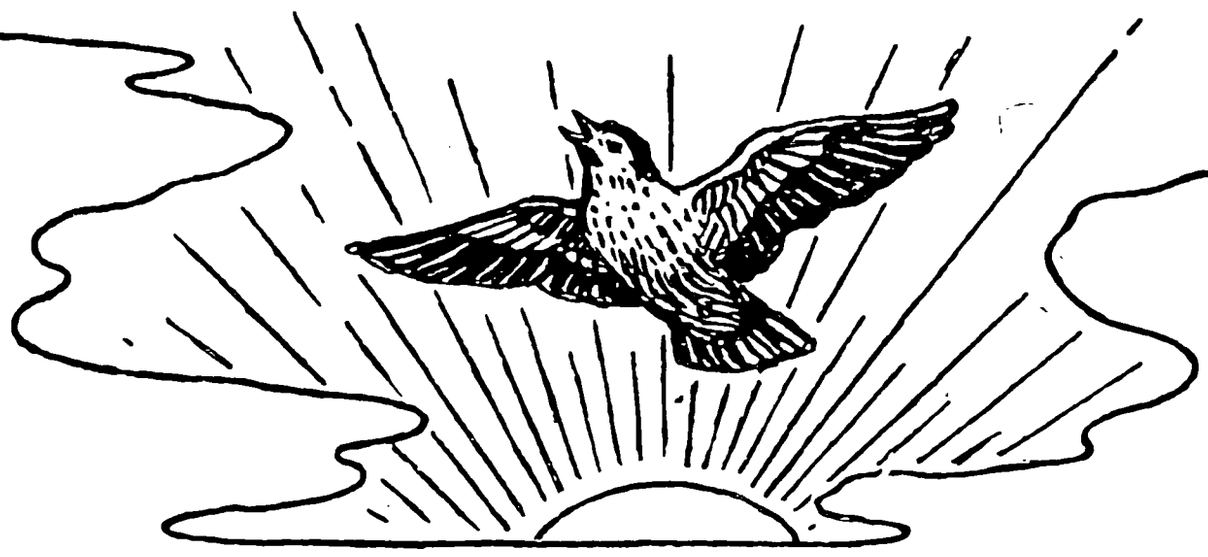
JOHANNE MÜNTER

MINDER FRA JAPAN

2,50.

FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

ZAKARIAS NIELSEN
SAMLEDE
SKRIFTER

Hefte

Gyldendalske
Boghandel
Nordisk Forlag

Folkeudgave **50 Øre**

BJØRNSTJERNE BJØRNSONS

SAMLEDE VÆRKER

NY SUBSKRIPTION PAA FOLKE-UDGAVEN

UDKOMMER I

50 HEFTER

à

50 ØRE

FORLANG 1STE HEFTE TIL GENNEMSYN

NYT POPULÆRT VÆRK:

HELGE HOLST

ELEK-TRI-CITE-TEN

I ca. 36 Hefter à 30 Øre.

FORLANG 1STE HEFTE TIL GENNEMSYN HOS DERES BOGHANDLER

FR. PALUDAN-MÜLLER

ADAM HOMO

I

II

UDKOMMER NU I NY FOLKEUDGAVE

8 HEFTER

à 50 ØRE

GYLDENDALSKE NORDISK

BOG-HANDEL FORLAG

Fr. Bagges Kgl. Hof-Bogtrykkeri. København.

RODES
EFTF.
SYRAM
3
BROLÆGGERSTR.